

XI. ULUSAL DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI KONGRESİ

Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 19-20-21 Mayıs 2023

BİLDİRİ KİTAPÇIĞI

Kongre Onur Kurulu

Prof. Dr. Nevzat TARHAN (Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü)
Prof. Dr. Fuat ERDAL (Anadolu Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR (Üsküdar Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Arif Aktuğ Ertekin (Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı)

Kongre Eş Başkanları

Prof. Dr. Ahmet Konrot (ÜSESKOM Md. ve DKTD YK Bşk.)
Prof. Dr. İlknur MAVİŞ (Anadolu Üniversitesi SBF Dekanı ve DKT Böl. Bşk.)

Kongre Sekreterleri

Elçin TADIHAN ÖZKAN (Anadolu Üniversitesi DKT Böl. Bşk. Yrd.)
Maral YEŞİLYURT (Üsküdar Üniversitesi DKT Böl. Bşk. Yrd.)
Özlem OĞUZ (Üsküdar Üniversitesi DKT Böl. Bşk. Yrd.)
Uğur BEŞTAY (DKTD Yön. Kur. Bşk. Yrd.)

Düzenleme Kurulu

Ahmet KONROT	*Üsküdar Üniversitesi DKT Böl. Bşk.*
İlknur MAVİŞ	*Anadolu Üniversitesi DKT Böl. Bşk.*
Elçin TADIHAN ÖZKAN	*Anadolu Üniversitesi DKT Böl. Bşk. Yrd.*
Maral YEŞİLYURT	*Üsküdar Üniversitesi DKT Böl. Bşk. Yrd.*
Özlem OĞUZ	*Üsküdar Üniversitesi DKT Böl. Bşk.Yrd.*
Eren BALO	*Anadolu Üniversitesi DKT Böl. Bşk.Yrd.*
Uğur BEŞTAY	*DKTD Yön. Kur. Bşk. Yrd.*
Barış DİNÇER	*Anadolu Üniversitesi*
Mehmet Emrah CANGİ	*DKTD Sayman*
Aşena KARAMETE	*DKTD Genel Sekreter*
Selen ERDEN	*DKTD Üye*
Soner CERRAH	*DKTD Üye*
Namık Yücel BİROL	*DKTD Üye*
Harun Ayas	*DKTD Üye*
Zehra SAVAŞ	*DKTD Üye*
Semra Selvi BALO	*Anadolu Üniversitesi*
Göksu YILMAZ	*Üsküdar Üniversitesi*
Ceren SÖĞÜT	*Üsküdar Üniversitesi*
Ayşe Buse SARAÇ	*Üsküdar Üniversitesi*
Erdoğan Eren ÖZBÜYÜK	*Üsküdar Üniversitesi DKT Öğrenci Kulübü Bşk.*

Danışma Kurulu (Ada göre sıralama)

Ahmet Konrot	*Üsküdar Üniversitesi*
Aylin Müge Tuncer	*Muğla Sıtkı Koçmak Üniversitesi*
Ayşe Umran Tüfekçioğlu	*Biruni Üniversitesi*
Bülent Toğram	*İzmir Bakırçay Üniversitesi*
Bünyamin Çıldır	*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Çiğdem Eryılmaz Canlı	*Yüksek İhtisas Üniversitesi*
Deniz Yıldız	*İstanbul Gelişim Üniversitesi*
Didem Çevik	*Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi*
Emrah Cangi	*Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye SBF*
Erol Belgin	*Ankara Medipol Üniversitesi*
Fatma Esen Aydınlı	*Hacettepe Üniversitesi*
Gülce Alev Savtak	*İstinye Üniversitesi*
Haldun Oğuz	*Lokman Hekim Üniversitesi*
İbrahim Can Yaşa	*Bahçeşehir Üniversites*
İlim Aksu	*İzmir Tınaztepe Üniversitesi*
İlknur Maviş	*Anadolu Üniversitesi*
Aşena Karamete	*Nişantaşı Üniversitesi*
Mehmet Emrah Cangi	*Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye SBF*
Merve Savaş	*İstanbul Atlas Üniversitesi*
Nurcan Alpüran Kocabıyık	*İstanbul Kent Üniversitesi*
Özgül Akın Şenkal	*Tarsus Üniversitesi*
Özlem Yaşar	*Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Ramazan Sertan Özdemir	*İstanbul MedipolÜniversitesi*
Seçil Aydın Oral	*Fenerbahçe Üniversitesi*

Bilimsel Kurul (Ada göre sıralama)

Ahmet Ceylan	Ahmet Konrot	Aşena Karamete
Atilla Özcan Özdemir	Aydan Baştuğ Dumbak	Aylin Müge Tunçer
Ayşe Aydın Uysal	Ayşe İlayda Mutlu	Ayşe Umran Tüfekçioğlu
Ayşegül Zencir Şen	Ayşen Köse	Ayşın Noyan Erbaş
Barış Metin	Bertuğ Sakın	Bülent Toğram
Bünyamin ÇILDIR	Cemil Yılmaz	Coşkun Yarar
Çağdaş Karsan	Çiğdem Eryılmaz	Deniz Kazanoğlu
Didem Çevik	Dilber Kütükçü	Dilek Demiral Özgedik
Dilek Eroğlu Uzun	Eda İyigün Uzunöz	Elçin Tadıhan Özkan
Elif Atılgan	Elife BARMAK	Eren Balo
Erhan Demirhan	Esra Ertan	Esra Özcebe
Evrim Kıran Gerçek	Fatma Esen Aydınlı	Fatma Işılay Başaran
Fenise Selin Karalı	Ferhan Öz	Gamze Yeşilli Puzella
Gülce Alev Savtak	Güzide Atalık	Hakan Birkent

Hakan Coşkun
Haldun Oğuz
İbrahim Can Yaşa
İlim Aksu
İlkem Kara
İlknur Maviş
İsmail Koçak
Kayhan Öztürk
Kürşat Yelken
Maral Yeşilyurt
Maviş Emel Kulak Kayıkçı
Mehmet Emrah Cangi
Melek Kezban Gürbüz
Meltem Çiğdem Kirazlı
Merve Nur Sarıyer
Merve Savaş
Mümin Şen
Mümüne Merve Parlak
Müzeyyen Çiyiltepe
Najva Mousavi
Nazmiye Evra Günhan Şenol
Necati Enver
Nevin Yılmaz Çifteci
Nurcan Alpüran Kocabıyık
Nurdan Cankuvvet Aykut
Oğuz Tanrıdağ
Önal İncebay
Özgül Akın Şenkal
Özlem Cangökçe Yaşar
Özlem Oğuz
Özlem Öge
Özlem Ünal Logacev
Pınar Ege
Ramazan Sertan Özdemir
Samet Aydemir
Seçil Aydın Oral
Seda Eyilikeder Tekin
Selim Ünsal
Sema Acar Ünalgan
Sema Uz Hasırcı
Semra Selvi Balo
Seren Düzenli Öztürk
Serkan Bengisu
Sevtap Akbulut
Seyhun Topbaş
Sultan Tarlacı
Şadiye Bacık Tırank
Şaziye Seçkin Yılmaz
Şevket Özdemir
Şükriye Kayhan Aktürk
Şükrü Torun
Talat Bulut
Tuğba Kaya

KONGRE PROGRAMI

19 MAYIS 2023 CUMA										
Saat	İBN-İ SİNA ODİTORYUMU	609 (Kat 6)	611 (Kat 6)	HİPOKRAT (Kat 8)	GALENOS (Kat 6)	508 (KAT 5)	509 (Kat 5)	510 (Kat 5)	511 (Kat 5)	512 (Kat 5)
08:30-9:30	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt
09:30-10:00	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)	11. ULUSAL DKB KONGRESİ AÇILIŞ OTURUMU (CANLI YAYIN)

10:00-10:45	**Oğuz Tanrıdağ** Dil ve Konuşma Terapisinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Önemi: Nörobilim Yaklaşımı	**Oğuz Tanrıdağ** Dil ve Konuşma Terapisinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Önemi: Nörobilim Yaklaşımı **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oğuz Tanrıdağ** Dil ve Konuşma Terapisinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Önemi: Nörobilim Yaklaşımı **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oğuz Tanrıdağ** Dil ve Konuşma Terapisinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Önemi: Nörobilim Yaklaşımı **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı Şükrü Torun, Nazmiye Evra Günhan Şenol** **"3-5 Yaş Arası Disleksi Risk Grubu Çocukların Yazı Farkındalığı Becerilerinin Ev Ortamında Desteklenmesi"** Halide Elif Pamuk, Medine Dudu, Şevval Fidan, Zilan Kurhan, Nazmiye Evra Günhan Şenol **"8p23.1 Sendromunda Dil ve Konuşma Fenotipinin Karakterizasyonu"**Çağdaş Karsan, Feyzanur Ocak, Talat Bulut **"Ailesel Yatkınlık Riski ile Bilişsel-Dilsel Becerilerin Okul Öncesi Dönem Disleksi Riskini ve Okul Çağı Disleksi Tanısını Yordama**	**Oturum Başkanı Özlem Öge Daşdöğen** **"Akut Dönem İnmeli Bireylerin Semantik İlişkilendirme Düzeylerinin ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi"** Mümüne Merve Parlak, Cansu Yıldırım **"Primer Prograsif Afazide Bir Vaka Çalışması: Transkraniyal Manyetik Uyarım Uygulamasının Dil Becerilerine Etkisi"** Gülkader Temiz, Medine Dudu, N. Evra Günhan Şenol, Meryem Bilge Toprak, Talat Bulut **"Temporopari**	**Oturum Başkanı Dilek Demiral Özgedik** **"Aile Sağlığı Merkezi Çalışanlarının Dil ve Konuşma Terapisi Mesleği Hakkındaki Farkındalıklarının İncelenmesi"** Zahidenur Yılmaz, Ayşe Öztürk, Ayşe Nur Koçak **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Hizmet Sunumlarında Aile Katılımını Sağlamaya Yönelik Görüş, Uygulama, Beklenti ve Önerilerinin Belirlenmesi"** Selin Tokalak, Ahmet Konrot **"Dil ve Konuşma Bozukluklarını**	**Oturum Başkanı Mehmet Emrah Cangi** **"Teleterapi ile Sunulan PALIN PCI Yönteminde Etkileşim ve Aile Stratejileri Uygulamalarının İşlevsellik Üzerine Etkisi: Vaka sunumu"** Nida Şanlı **"Türkiye'deki Diş Hekimleri ve Kulak Burun Boğaz Hekimlerinin Ankiloglossinin Dil Gelişimi Üzerindeki Etkisine Dair Farkındalıklarının Belirlenmes**	**Oturum Başkanı Özlem Oğuz** **"Akıcı Konuşan Okul Çağındaki Çocukların Kekeme Konuşmaya Karşı Dinleyici Tepkilerinin Fizyolojik ve Psikolojik Ölçümü"** Mert Anaral, Özlem Öge **"Akıcı Konuşan Okul Öncesi Çağdaki Çocukların Kekeme Konuşmaya Karşı Fizyolojik ve Psikolojik Tepkilerinin Belirlenmesi"** A. Tekin-Çolak, Ö. ÖgeDaşdöğen.	**Oturum Başkanı Dilber Kaçar Kütükçü** **"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocuklarda Sözel Bellek ve Sözel Dil Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** Ahsen Erim, Beyza Pehlivan, Merve Sapmaz Atalar, Berfin Türkmen, Zeynep Öner **"Sınıf I ve Sınıf II İskeletsel Kapanma Paterni Olan Kişilerde Sürtünmeli Seslerin Akustik Özelliklerinin Karşılaştırılması"** Işıl Akay, Göksu İrem Emrah,

					Güçlerinin İncelenmesi"Sema Acar Ünalgan, Şükrü Torun, Canan Kalaycıoğlu,	**yetal Bileşkeye Uygulanan Transkraniyal Doğru Akım Uyarımının Hızlı Otomatik Adlandırma Performansına Etkilerinin Belirlenmesine İlişkin Bir Ön Çalışma"** R. Gülşah Özer, Özlem Öge Daşdöğen, Gökçer Eskikurt	**n Değerlendirilmesi Sürecinde Görev Alan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Personelinin Yaşadığı Sorunların Belirlenmesi"** Rabia Yalçın, Şaziye Seçkin Yılmaz	**i "** Arusyak Safa Jamılabadı, Medine Dudu , Bestegül Sert, Beyda Eroğlu, Fatma Yağmur Sarı, Melike Nurdan Çamlıbel, Nurefşan Eryüksel, Pelin Ceylan, Şevval Kevser Çelik **"Youtube Ortamında Otizm ile İlgili Videoların Dil ve Konuşma Terapisti Bakış Açısıyla İncelenmesi "** Ayşe Nur Koçak, Aylin Başaran, Mehmet Emrah Cangi	**"Yetişkin Bireylerin Kekemeliği Olan Bireylere Yönelik Tutumları ve Onlarla Romantik İlişki Kurmaya Yönelik Bakış Açıları"** Asya Ayyıdız, Özlem Oğuz	Dilber Kaçar Kütükçü **"Genç, Yaşlılık ve Orta Yaşlılık Dönemindeki Bireylerin Konuşmada ve Okumada Artikülasyon ve Konuşma Hızlarının İncelenmesi"** İlayda Gündüz M. Emrah Cangi
10: 45-	**Ara**				**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**

11:00										
11:00-11:45	**Şükrü Torun** Nörobilim Perspektifinden Dil ve Konuşmada Ritim	**Şükrü Torun** Nörobilim Perspektifinden Dil ve Konuşmada Ritim **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Şükrü Torun** Nörobilim Perspektifinden Dil ve Konuşmada Ritim **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Şükrü Torun** Nörobilim Perspektifinden Dil ve Konuşmada Ritim **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı Haldun Oğuz, Tuğba Kaya** **"Dil ve Konuşma Terapisi 4. Sınıf Öğrencileri ve Dil ve Konuşma Terapistlerinin Ses Hijyeni ve Ses kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi"** Samet Tosun, Esra Erol, Hatice Kurt, Ümmügülsüm Aysima Yosma, Aslı Nur Ağıral **"Profesyonel Ses Kullanıcılarının Herhangi Bir Ses Bozukluğu Yaşamaları Durumunda Hangi Meslek Disiplinlerinden Profesyonel Destek Alabileceklerine Dair Görüşlerinin İncelenmesi"** Buse Dolanay,	**Oturum Başkanı Seyhun Topbaş** **"Türkiye'deki Pediatrik Yutma Bozuklukları ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi"** Safiye Tekkeli, Seçil Aydın Oral **"Hipoksik İskemik Ensefalopatili Yenidoğanlarda Besleyici Olmayan Emme Uyarımının Oral Beslenmeye Geçiş, Taburculuk Süresi ve Erken Beslenme Becerilerine Etkisi: Ön Çalışma Sonuçları"**	**Oturum Başkanı Semra Selvi Balo** **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Yöntemleri ve Teknolojileri (ADİS) Hakkında Yeterlilik Algısının ve ADİS Kullanım Düzeyinin Belirlenmesi"** Dilber Kaçar Kütükçü, Fatma Bengisu Erden, Merve Purut, Muhammed Yusuf Çeçen **"Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)'nin Otistik Çocukların İletişim**	**Oturum Başkanı Şükriye Kayhan Aktürk** **"Gelişimsel Dil Bozukluğu Riski Olan 24-59 Ay Çocuklar ile Tipik Dil Gelişimi Gösteren 24-59 Ay Çocukların Anksiyete Düzeylerinin Karşılaştırılması"** Memik Yıldız, Zübeyir Tutuş, Özlem Oğuz **"Çocuklarında Gelişimsel Dil Bozukluğu Olan Ailelerin Terapi Süreci**	**Oturum Başkanı Bülent Toğram** **"Tutuk ve Akıcı Afazili Bireyler İle Sağlıklı Kontrollerin Hareket Bildirme Durumuna Göre İsim Adlandırma Performanslarının Karşılaştırılması"** Simay Aybar Özel, Seren Düzenli Öztürk **"Koca Bir Suskunluk" Tutuk Afazili Hastaların Yakınlarının Deneyimleri"** Tüysüz Sevinç, Toğram Bülent	**Oturum Başkanı Seren Düzenli Öztürk** **"Türkiye'deki Dil ve Konuşma Terapistlerinin Hızlı Bozuk Konuşma Tanısında Kullandıkları Kriterler"** Ayşenur Bektaşoğlu, Ayşe Buse Saraç **"Dil ve Konuşma Terapisi Bölümündeki Erkek Öğrencilerin Bölümdeki Cinsiyet Dengesizliğine Bakışı: Nitel Çalışma"** Didem Çevik, Seren Düzenli Öztürk, Muhammed Baver Toprak, İlayda Şen, Birhat

					Ilayda Yentür, Feyza Deniz Saman **Profesyonel Ses Kullanıcılarında Yarı Tıkalı Ses Yolu Egzersizleri: Literatür Taraması"** Büşra Akça, Haldun Oğuz	Hilal Berber Çiftci, Seyhun Topbaş **"Nöroloji Servisinde Çalışan Hemşirelerin Yutma Bozukluğunda Dil ve Konuşma Terapistinin Rolü Hakkındaki Farkındalıklarının Belirlenmesi"** Esma Betül Özdemir, Fatma Kalaycı, Ayşegül Yılmaz	**Becerileri Üzerindeki Etkisi"** Ertan Görgü **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine (ADİS) Yönelik Farkındalık Düzeyleri ve Görüşleri"** Emine Beyza Ateş, Asude Beyza Savaş, Semra Selvi Balo	**Hakkında Görüşlerinin Alınması"** Aleyna Ayşin Budanur **"Covıd-19 Pandemi Sürecinin Anaokulu Çocuklarının Dil ve İletişim Becerilerine Olan Etkisini Belirlemek Üzere Öğretmen Görüşlerinin Alınması"** Fatma Ezgi Acar, Secdegül Küçüköksüz, Dilber Kaçar Kütükçü	**"Serebral İskemik İnmede Dil ve Hemispasyal İhmalin Değerlendirilmesi"** MerveSavaş, Damlanur Demirhan, Ayşe Saliha Yazaroğlu, Senanur Kahraman Beğen, Burak Manay, Fahri Koca, Demet Aygün, Naile Dölek	Dinçkal, Hatice Tahtacı **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Mesleki Doyumlarının Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi: Tanımlayıcı Bir Çalışma"** Betül Özsoy Tanrıkulu

11:45-12:30	**Öget Öktem Tanör** Afazi	**Öget Öktem Tanör** Afazi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Öget Öktem Tanör** Afazi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Öget Öktem Tanör** Afazi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı Najva Mousavi** **"Çocukluk Çağı Ortak Dikkat Derecelendirme Ölçeği'nin (ÇODDÖ-TR; Childhood Joint Attention Rating Scale C-Jars) Türkçe Uyarlama Çalışması"** Gülce Alev Savtak, Murat Doğan **"Dil ve Konuşma Terapisi Perspektifinden Posterior Kortikal Atrofi: Bir Olgu Sunumu"** Merve Savaş, Damlanur Demirhan, Ayşenur Koçak **"Dil ve Konuşma Terapisi Alanında Chatgpt Yapay Zekâ Botu İçin Yer Var Mı? Preliminer Çalışma"** Namık	**Oturum Başkanı R. Sertan Özdemir** **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Karşılaştırılması"** Ecenur Deligöz, Esra Erol, Çağdaş Karsan **"Kekeleyen ve Kekelemeyen Okul Çağı Çocuk Ebeveynlerinin Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Karşılaştırılması: Ön Çalışma"** Tuba Kaya, Ramazan Sertan Özdemir **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Dil, Sesletim ve**	**Oturum Başkanı Dilber Kaçar Kütükçü** **"Disleksi ve Konuşma Sesi Bozukluğu Tanısı Almış Çocukların Sözel Çalışma Belleği ve Fonolojik Farkındalık Performanslarının Karşılaştırılması"** Aleyna Sarıyıldız, Özlem Oğuz **"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan ve olmayan Okul Öncesi Çocuklarda Harf Bilgisinin İncelenmesi"** Semiha Bengisu Bozkurt, Elife Barmak **"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocukların Dil**	**Oturum Başkanı Serkan Bengisu** **"Tiyatro Sanatçılarının Ses Hijyeni Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi"** Ayşe Selin Açar, Ejder Aslan, Ceren Söğüt **"Türkiye'de Çalışan Dil ve Konuşma Terapistlerinin Ses Yorgunluk Düzeylerinin ve Sesle İlgili Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi"** Sude Bilgen, Şeyma Çokşen, Aylin Başaran	**Oturum Başkanı Maral Yeşilyurt** **"Multipl Sklerozlu Bireylerde Yetersizlik Düzeyi, Yorgunluk ve Depresyon ile Algılanan Disfaji Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** Merve Sapmaz Atalar, Mehmet Emrah Cangi, Elif Ezgi Işık, Gençer Genç, Serpil Bulut, Beyza Pehlivan **"Disfajisi Olan İnmeli Bireylerde Boston Rezidü ve Temizleme Skalasının Türkçe**	**Oturum Başkanı Pınar Ege, Müge Müzeyyen Çiyiltepe** **"Dil ve Konuşma Terapisti Adaylarının Fonetik Transkripsiyona İlişkin Bilgi, Öğrenme Deneyimleri ve Yeterlilik Algıları"** Betül Özsoy Tanrıkulu, Sevilay Korkmaz, Semanur Sevim **"3-6 Yaş Down Sendromlu Çocuklar ile 3-6 Yaş Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Gelişimine Babaların Katkısı"** Gözde Kılıç

					Yücel Birol, Hilal Berber Çiftçi, Ayşegül Yılmaz, Ayhan Çağlayan, Ferhat Alkan	**Sıcak Yürütücü İşlev Becerilerinin İncelenmesi"** Esra Kaymış, R. Sertan Özdemir	**Becerisine Göre Cümle ve Anlamsız Sözcük Tekrar Testindeki Performanslarının Karşılaştırılması"** Yağmur Gizem Yılmaz,Betül Canbeldek, Esra Erol, Dilber Kaçar Kütükçü	**"Okul Çağındaki Hafızlık Öğrencilerinin Ses Hijyeni Farkındalıkları ve Sesle İlgili Yaşam Kalitelerinin İlişkisinin İncelenmesi"** Arusyak Safa Jamilabadi, Şevval Fidan, Benil Kavalcı, Betül Yılmaz, Cansu Aksoy, Melike Nur Okumuş	**Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması"** Samet Tosun **"Covid-19 Tanısıyla Hastanede Yatarak Tedavi Olan Hastalarda Ses ve Yutma Bozukluklarının İncelenmesi"** Beyza Sungur Çetin Maral Yeşilyurt, Hakan Avcı	**"İletişim Kurarken Yakın Hissedilen Biyolojik Cinsiyetin İncelenmesi"** Zeynep Yaren Güven, Can Ateş, Alper Gökçe, Müge Müzeyyen Çiyiltepe
12:30-13:30	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**

13:30-15:00	**PANEL** **Afaziyi Tanımak: Farklı Sendromlar & Farklı Yaklaşımlar** **<u>Moderatör: İlknur Maviş</u>** **Özlem Oğuz, Dilek Eroğlu Uzun, Semra Selvi Balo, İbrahim Can Yaşa**	**PANEL** **Afaziyi Tanımak: Farklı Sendromlar & Farklı Yaklaşımlar** **<u>Moderatör: İlknur Maviş</u>** **Özlem Oğuz, Dilek Eroğlu Uzun, Semra Selvi Balo, İbrahim Can Yaşa** **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**PANEL** **Afaziyi Tanımak: Farklı Sendromlar & Farklı Yaklaşımlar** **<u>Moderatör: İlknur Maviş</u>** **Özlem Oğuz, Dilek Eroğlu Uzun, Semra Selvi Balo, İbrahim Can Yaşa** **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**PANEL** **Afaziyi Tanımak: Farklı Sendromlar & Farklı Yaklaşımlar** **<u>Moderatör: İlknur Maviş</u>** **Özlem Oğuz, Dilek Eroğlu Uzun, Semra Selvi Balo, İbrahim Can Yaşa** **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**PANEL** **Disleksi Tanılamasında Buz Dağının Görünen ve Görünmeyen Yüzü: Nöropsikiyatrik Değerlendirme, Elektrofizyolojik Ölçümler ve Göz İzleme Tekniği ile Tanılamada Bütüncül Yaklaşım** **<u>Moderatör: Özgür Aydın</u>** Sema Acar Ünalgan, Esmehan Özer, Hazal Artuvan Korkmaz, F. Duygu Temeltürk	**<u>Oturum Başkanı</u>** **Maral Yeşilyurt** **"Parçalanmış Ailelerde ve Evlilik Birliği Devam Eden Ailelerde Yetişen 2-6 Yaş Arasındaki Çocukların Dil Gelişimlerinin İncelenmesi: Karşılaştırma Çalışması"** Gülçin Yuca, Müge Işık, Ceren Söğüt **"Dudak Damak Yarıklı Çocukların Gelişiminde ve Bakımında Baba Katılımının incelenmesi"** Ezgi Apaydın, Özlem Ünal Logacev **"Yoğun Bakım Personellerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim**	**PANEL** **Kekemelik** **<u>Moderatör: R. Sertan ÖZDEMİR</u>** Ayşe Aydın Uysal, M. Emrah Cangi, İlkem Kara, Nurcan Alpüran Kocabıyık, Merve Aydoğuş	**<u>Oturum Başkanı</u>** **Nurcan Alpüran Kocabıyık** **"Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Gecikmiş Konuşmaya Yönelik Tutum ve Bilgilerinin Değerlendirilmesi"** Begüm Kanbur, Simge Şen **"Gecikmiş Dil Konuşması Olan ve Olmayan Çocukların Annelerinin Ekran Maruziyeti Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması"** Buse Özbaş, Zühre Kanpara	**<u>Oturum Başkanı</u>** **Sema Acar Ünalgan** **"Türkiye'de Yaşayan Hristiyan ve Müslüman Din Görevlilerinin Ses Handikap Endeksi-10 Skorlarının, Ses Hijyeni Alışkanlıklarının ve Ses Eğitimlerinin Karşılaştırılması"** Sibel Özmen, Maral Yeşilyurt **"Türkiye'deki Dil ve Konuşma Terapistlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki Çalışma Şartları, Klinik**	**<u>Oturum Başkanı</u>** **Aşena Karamete** **"Gelişimsel Dil Gecikmesi Olan Vakanın Dil Değerlendirme Bulguları ve Terapi Sonuçları"** Fatma Nur Köklü Şimşek, Ceysu Özdemir **"Türkçe Nesne ve Eylem Resimlerinin Adlandırılması: Psikodilbilimsel Veritabanı Çalışması"** Elif İkbal Eskioğlu, Talat Bulut, Nazmiye Evra Günhan Şenol **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Okul Öncesi Dönem**

						Sistemleri (ADİS) ile İlgili Bilgileri, Deneyimleri ve Önerileri: Bir Karma Yöntem Araştırması" Kamile Fidan, Dr. M. Emrah Cangi **"4-6 Yaş Aralığında Olan Tipik Dil Gelişimi Gösteren ve Dil Becerileri Zayıf Olan Çocukların Dil ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması"** Dilber Kaçar Kütükçü, Şiyar Çokgüler **"4-6 Yaş Aralığındaki Okulöncesi Çocukların Sözel Akıcılık Becerilerinin İncelenmesi"** Süheylanur Sal İşleyen **"Gecikmiş Dil**		**"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocuklarda Fonolojik Farkındalık Becerileri ile Fonolojik Hata Türleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** " Beyza Nur Dükar, Deniz Subaşı **"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocukların Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi** " Aylin Başaran, Şaziye Seçkin Yılmaz **"Konuşma Sesi**	**Deneyimleri ve Memnuniyetlerine İlişkin Betimsel Bir Ön Çalışma"** Batuhan Ökte, Safiye Tekkeli, Serkan Bengisu, Seçil Aydın Oral, Özlem Öge Daşdöğen **"Kekemeliği Olan Çocuk ve Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Stratejileri"** İrem Sare Özkaraalp,Seren Düzenli-Öztürk **"Erken Çocuklukta Fonolojik Farkındalık, Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Tutumu:**	**Çocuklarda Yürütücü İşlev Becerilerini Destekleyen Stratejilerin Kullanımının İncelenmesi"** **Ö**zlem Yeşiltaş, Ceren Söğüt **"65 Yaş ve Üzeri Bireylerde Disfaji Risk Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliği"** Aynur İkra Demir, Mesude Köksal, Ayşegül Yılmaz **"Yoğun Bakım Hemşirelerinin Yeme ve Yutma Değerlendirmelerinin İncelenmesi"** Sümeyye Gürses, Ayşe

						ve Konuşma Konusunda Aile Sağlığı Merkezi Doktorları ve Çocuk Doktorlarının Bilgi ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi" Özge Aslan , Maral Yeşilyurt		**Bozukluğu Olan ve olmayan Çocukların Dil Becerilerinin ve Ev Erken Okuryazarlık Ortamlarının Karşılaştırılması"** Aylin Başaran, Mustafa Ersel Ay **"Konuşma Sesi Bozukluğu Olan ve olmayan Çocukların Okuma Becerilerinin Karşılaştırılması"** S. Rümeysa Kayaköy, Aylin Başaran	**Bir Karma Yöntem Araştırması** " Beyza Nur Akbulut, Asil Ali Özdoğru	Nur Koçak **"Türkiye'de Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Türkçe Sesletime Yönelik Farkındalıkları"** Aşena Karamete, Filiz Oben Bayraktar, Betül Özsoy Tanrıkulu, Öznur Çavuş, Merve Suroğlu Sofu
15:00-15:15	**Ara**				**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**

15:15-16:00	**Haldun Oğuz** Ses Hastalıklarına Güncel Yaklaşım	**Haldun Oğuz** Ses Hastalıklarına Güncel Yaklaşım **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Haldun Oğuz** Ses Hastalıklarına Güncel Yaklaşım **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Haldun Oğuz** Ses Hastalıklarına Güncel Yaklaşım **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı İbrahim Yaşa** **"Afazili Bireylerin Yakınlarının Afazi Hakkındaki Bilgisi, Afazi Sonrası Tecrübe Ettikleri Değişiklikler ve Dil ve Konuşma Terapilerinden Beklentileri: Nitel Bir Araştırma"** Özlem Oğuz, Pınar Akgün, Nuray Didin **"Afazi Rehabilitasyonunda Psikolojik Destek: Psikiyatristler ve Psikologlar Ne Biliyorlar Ne Düşünüyorlar ve Ne Deneyimliyorlar?"** Özlem Oğuz, Merve Sapmaz Atalar **"Tutuk Afazili Bireylerde Tekrarlayan Transkraniyal**	**Oturum Başkanı Dilek Eroğlu Uzun** **"Afazide Dil Konuşma Yönünden Mobil Aplikasyon Kullanımına Genel Bakış: Bir Derleme Çalışması"** Eda Nur Erçetin, Zehra Betül Tuncer, Ceren Söğüt **"Sosyal Kognisyonun Video Temelli Gerçek Yaşam Senaryosu ile Değerlendirilmesi: Pilot Çalışma Bulguları"** Merve Savaş, Burak Manay, Alperen Şentürk, Fahri Koca, Damlanur Demirhan, Ayşe Saliha Yazaroğlu, Senanur Kahraman	**Oturum Başkanı Seçil Aydın Oral** **"7-11 Yaş Arası Kekemeliği Olan Bireylerin Kekemelik Yönetiminde Türkiye'deki Dil ve Konuşma Terapistlerinin Kullandığı Yaklaşımlar: Preliminer Bulgular"** M. Fatih Çetiner, İlayda Çelik **"Öğretmenlerin Kekemeliğe İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi"** Kübra Baba, Seçil Aydın Oral **"Lise Öğretmenlerin Kekemeliğe Karşı Tutumlarının İncelenmesi"** Elif Aksoy,	**Oturum Başkanı İlkem Kara** **"Nörojenik Kekemelik: Bir Olgu Sunumu"** Ahsen Erim, Merve Sapmaz Atalar, Eda Korkmaz, Mehmet Emrah Cangi **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Okul Öncesi Çocukların Davranışsal İnhibisyon Özelliklerinin Karşılaştırılması: Ön Çalışma"** Ayşe İlayda Mutlu, İlkem Kara **"Kekemeliği Olan Okul Çağı Bireylerin Tipik Akıcısızlıklar**	**Oturum Başkanı Eyüp Sezer** **"Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi Bulunan, Fonolojik Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ünsüz Doğruluğu Yüzdesinin Hesaplanması ve Klinik Faydaları"** Nihal Uludemir, Melike Kavuş **"İnme Sonrası Dizartri Gelişen Yetişkin Bireylerin Ses Başlangıç Zamanlarının Sağlıklılarla Karşılaştırıl**	**Oturum Başkanı Seren Düzenli Öztürk** **"Öğretmenlerde Ses Hijyeni Eğitiminin Ses Hijyeni Farkındalığına Etkisinin Değerlendirilmesi: Ön Bulgular"** Arusyak Safa Jamilabadi, Ilayda Çelik, Buket Sak, Betül Yilmaz, Özge Ünlü, Esmanur Aktaş, Benil Kavalci **"Alerjik Rinitli Bireylerin Sesle İlgili Yaşam Kalitesinin İncelenmesi"** Aslı Aybüke Erensoy, Özlem Yaşar, Doğukan Özdemir, Zeynep Gazali Çakmak

					Manyetik Uyarımın Alıcı ve İfade Edici Dil Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi " Meryem Bilge Toprak	Beğen **Çevrimiçi Afazi Terapi Programı' nın Türkçeye Uyarlanması: Ön Çalışma"** Memik Yıldız, Özlem Oğuz	Ayşe Nur Koçak	**Yönünden İncelenmesi : Pilot Çalışma"** Mücteba Fatih Çetiner, Senanur Kahraman Beğen, Müzeyyen Müge Çiğiltepe	**masına İlişkin Bir Pilot Çalışma"** Müzeyyen Karaman, Özlem Öge-Daşdöğen, Serkan Bengisu **"Çocuklarında Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Ailelerin Ebeveynlik Tutumlarının Karşılaştırılması"** Betül Değirmen, Sedanur Dere, Zeynep Gündoğdu, Beyza Güzel, Dilber Kaçar Kütükçü	**"Dizartrili Serebral Palsili Çocuklarda Lee Silverman Ses Terapisinin (LSVT Loud®) Sesin Akustik Özelliklerine Etkisi"** Aysu Papurcu, Seren Düzenli Öztürk

16:00-16:45	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Ferit Bayram** Oral ve Maksillofasiyal Cerrahinin Konuşma Üzerine Etkisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı İlknur Maviş** **"Kekemeliği Olan ve Olmayan 5-10 Yaş Arasındaki Çocukların Sözel Çalışma Belleklerinin Karşılaştırılması"** Dilara Söylemez, Elife Barmak **"Dil ve Konuşma Terapisti Adaylarının ve Danışanlarının Tele-Terapi Hizmetine Yönelik Görüş ve Memnuniyetleri"** İlknur Maviş, Semra Selvi Balo , Merve Nur Sarıyer , Seda Esersin	**PANEL SES: VAKA TARTIŞMASI Moderatör: Elçin Tadıhan Özkan** Necati Enver, Eren Balo, Burak Eren Eraslan, Tuğçe Nergiz,Tuğba Kaya, Eylül Birkent	**POSTER SUNUMLARI Oturum Başkanı: Seçil Aydın Oral** **"Larenjektomi Sonrasi Ses Rehabilitasyonu-Dil ve Konuşma Terapisti Perspektifi"** Münevver Deniz , Eren Balo **"Türkiye'deki Pediatrik Yutma Bozuklukları ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi"** Safiye Tekkeli, Seçil Aydın Oral **"Pediatrik Disfaji Alanında Yazılan**

								, Elif Meryem Ünsal, Beyza Nur Dükar Sacide Ebrar Enginar, Merve Karabatak Sundet, Eren Balo , Elçin Tadıhan Özkan **"Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmenlerinin Kekemelik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi – Samsun Örneklemi"** Zeynep Gazali Çakmak, Özlem Yaşar		**Tezlerin İncelenmesi"** Nuran Zeynep Sakarlı, Şevval Cengizli

16:45-17:45	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Hürol Erişçi** Adli Ses ve Konuşma Analizinde Yeni Teknolojiler **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**<u>Oturum Başkanı</u>** **İbrahim Can Yaşa** **"Çocukluk Çağı Kekemeliğini Değerlendirme Testinin (Test Of Chıldhood Stutterıng) Türkçe 'ye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması"** Ayşe İlayda Mutlu, Ayşen Köse, Şadiye Bacık Tırank **"Anterior Palatoplasti (App) Operasyonu Yapılan Obstrüktif Uyku Apnesi Sendromu (Ouas) Hastalarının Ses Değişimlerinin Araştırılması"** Dilek Demiral Özgedik, Elvan Yüksel			

20 MAYIS 2023 CUMARTESİ										
Saat	İBN-İ SİNA ODİTORYUMU	609 (Kat 6)	611 (Kat 6)	HİPOKRAT (Kat 8)	GALENOS (Kat 6)	508 (KAT 5)	509 (Kat 5)	510 (Kat 5)	511 (Kat 5)	512 (Kat 5)
08:30-9:30	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt	Kayıt
09:30-10:15	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Suzanne Boyce** Incorporating Ultrasound into Therapy: How New Technology Allows Us to Visualize Articulation and Maximize Feedback **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**
10:15-10:30	Ara				Ara	Ara	Ara	Ara	Ara	Ara
10:30-11:15	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and disordered	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and	**Natalia Gagarina** Why assessment of narrative skills is crucial for typical, atypical and

	typical, atypical and disordered language acquisition?	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	disordered language acquisition? **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**
11:15-12:00	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations.	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Kurt Eggers** Speech disfluencies and stuttering in diverse populations **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**
12:00-13:30	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**	**Öğle Yemeği Arası**
13:30-14:15	**Mustafa Seçkin** Kognitif Nörobilim Bakış Açısıyla Modern Afaziyoloji	**Mustafa Seçkin** Kognitif Nörobilim Bakış Açısıyla Modern Afaziyoloji **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Mustafa Seçkin** Kognitif Nörobilim Bakış Açısıyla Modern Afaziyoloji **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Mustafa Seçkin** Kognitif Nörobilim Bakış Açısıyla Modern Afaziyoloji **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**PANEL Gelişimsel Dil Bozukluklarına Çok Boyutlu Yaklaşım** **Moderatör: Evra Günhan Şenol** **Gülce Alev Savtak, Seda Eyilikeder**	**PANEL Nörodejeneratif Hastalıklarda Dil ve Konuşma Terapisi** **Moderatör: Seren Düzenli Öztürk** **Didem Çevik, İbrahim Can Yaşa, Fenise Selin Karalı**	**PANEL Pediatriden Geriatriye Yutma Bozukluklarında DKT'nin Rolü** **Moderatör: Serkan Bengisu** **Eyüp Sezer, Zehra Yılmaz**	**PANEL Travmatik Beyin Hasarı ve Sağ Beyin Hasarı: İletişim ve Biliş** **Moderatör: Bülent Toğram** **Mümine Merve Parlak,**	**PANEL Konuşma Sesi Bozukluklarında Klinik Uygulamalar: KSB Mutfak** **Moderatör: Aşena Karamete** **Betül Özsoy Tanrıkulu, Işıl Özdemir,**	**Kurs 7 Suzanne Boyce** Interpreting Images for Speech and Swallowing **(İNGİLİZCE)**

14:15-15:00	**İlknur Maviş** Dil Bozukluğu Terapilerinde Çoklu-Faktör Modelinden Çıkarımlar	**İlknur Maviş** Dil Bozukluğu Terapilerinde Çoklu-Faktör Modelinden Çıkarımlar **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**İlknur Maviş** Dil Bozukluğu Terapilerinde Çoklu-Faktör Modelinden Çıkarımlar **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**İlknur Maviş** Dil Bozukluğu Terapilerinde Çoklu-Faktör Modelinden Çıkarımlar **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Tekin, F. Selen Erden**		**Eksen, Hilal Berber Çiftçi, Safiye Tekkeli**	**Merve Savaş, Seren Düzenli Öztürk, Dilek Eroğlu Uzun**	**Meltem Şen Aksüt, Nida Şanlı**	
15:00-15:15	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**	**Ara**

15:15-16:00	**Mehmet Akif Kılıç** Nazal rezonans bozuklukları	**Mehmet Akif Kılıç** Nazal rezonans bozuklukları **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Mehmet Akif Kılıç** Nazal rezonans bozuklukları **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Mehmet Akif Kılıç** Nazal rezonans bozuklukları **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı Seyhun Topbaş** **"36-60 Ay Arası Çocukları Olan Annelerin Çocukluk Çağı Dil Bozukluklarına İlişkin Farkındalıkları"** Buğse Durmuş, Semra Selvi Balo, İlknur Maviş **"Gecikmiş Dil ve Konuşma Nedeniyle Kreşe Yönlendirilen Çocukların Dil ve Konuşma Becerilerinin Belirlenmesi, Kreşin Dil Gelişim Sürecine Katkısı Hakkında Öğretmen ve Ailelerin Görüşlerinin**	**Oturum Başkanı Fenise Selin Karalı** **"Terapiye Dirençli Bir Fonksiyonel Afoni Vakasının Terapi Süreci"** Zehra Yılmaz Eksen, Zeynep Alkan **"Ev Hanımlarının Ses Kullanım Alışkanlıkları ile Ses Hijyeni ve Ses Bozuklukları Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi"** Rümeysa Gedik, Devrim Deren Arslan, Zehra Savaş, Fenise Selin Karalı **"Avukatlar ve Öğretmenlerin Ses Hijyeni, Ses Kullanım Alışkanlıklarının ve Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilm**	**Oturum Başkanı Eren Balo** **"Bilateral Vokal Fold Paralizisinde Ses Terapisi Uygulanabilir mi?"** Gülcan Efe, Murat Gümüşsoy, İbrahim Çukurova **"Ses Hijyeni ve Alexander Tekniğinin Öğretmenlerin Ses Kullanım Alışkanlıklarının Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi"** Ceren Güler, Ceren Söğüt **"Dudak Damak Yarığı ile Doğan Bebeklerin Beslenme Problemlerine Yönelik Online Aile Eğitimi Etkililiğinin**	**Oturum Başkanı Ayşe İlayda Mutlu** **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocuklarda IAPS VEIADS Ile Sunulan Duygusal Uyaranların Motor Konuşma Parametrelerine Etkisi"** Ayşe Buse Saraç, Mehmet Emrah Cangi, Göksu Yılmaz **"Kekemelikte Dikkat Becerilerinin Değerlendirilmesi"** Merve Aydoğuş, Aylin Müge Tuncer **"Bigcat ve Behavior Checklist (For Adults) Türkiye Geçerlik ve Güvenirlik**	**Oturum Başkanı Özlem Öge Daşdöğen** **"Türkçe Konuşan Kekemeliği Olan ve Olmayan Okul Cağı Çocuklarda Anlamsız Sözcük Tanıma ve Tekrarlama Görevlerinin Karşılaştırılması"** İrem Akkaya, Özlem Öge-Daşdöğen **"Kekemeliği Olan Yetişkin Bireylerin, Kekemeliği Olan Dil ve Konuşma Terapistlerine Karşı Algı ve Düşüncelerinin İncelenmesi"** Aleyna Nur Özcan, Gökhan Çenesiz, Selin Tokalak	**POSTER SUNUMLARI Oturum Başkanı: Bülent Toğram** **"Konuşma Dil ve İletişim Gereksinimleri Olan Çocukların Dil Becerisinin Belirlenmesi ve Anne-Çocuk Etkileşiminin İncelenmesi"** İlayda Turan, İsmail Olgun, İdil Biltekin, Tarık Emre Tunçay, Dilber Kaçar Kütükçü **"Main Küresel Araştırma Ağının Bır Parçası Olarak Non-Weird Toplumlar: Kam-Mandarin ve Kurmançi-Türkçe İki Dilli**

					Alınması" Yağmur Gizem Yılmaz, Betül Canbeldek, Dilber Kaçar Kütükçü **"Dil Gecikmesi Olan Çocuklara Uygulanan Etkileşim Temelli Dil Müdahale Programının (Etki-Dil) Sosyal Becerileri Geliştirmedeki Rolü"** Şükriye Kayhan Aktürk, Bülent Toğram	**esi" Ecenur Deligöz, Esra Erol, Müzeyyen Küçükdoğan, Fenise Selin Karalı**	**İncelenmesi"** Zehra SAVAŞ, Özlem ÜNAL LOGACEV	**Çalışması: Ön Bulgular"** Evrim Gerçek, Ahmet Konrot, Martine Vanryckeghem	**"Kronik Kekemeliği Olan Yetişkin Bireylerin Dil ve Konuşma Terapistlerinden Beklentilerinin İncelenmesi"** Feyzanur Ocak, Ahmet Konrot	**Çocukların Anlatı Becerileri"** Wenchun Yang, Seda Esersin, Natalia Gagarina **"Türkiye'de Dudak Damak Yarıkları Alanında Yapılmış Lisansüstü tezlerin İncelenmesi"** Batuhan Ökte, Seçil Aydın Oral **"Afazi Alanında Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarının İncelenmesi** " Şevval Cengizli, Nuran Zeynep Sakarlı

16:00-16:45	**Seyhun Topbaş** Yutma Terapisi	**Seyhun Topbaş** Yutma Terapisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Seyhun Topbaş** Yutma Terapisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Seyhun Topbaş** Yutma Terapisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Seyhun Topbaş** Yutma Terapisi **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı** **Bülent Toğram** **"Akıcı ve Tutuk Afazide Ad ve Eylem Kategorilerinde Leksikal-Semantik Erişimin Karşılaştırılması"** Cansel Mert Onay, Mehmet Emrah Cangi, Dilek Eroğlu Uzun **"Afazide Grup Terapisine Yönelik Ön Nitel Bulgular: Terapi Sonrası Ne Değişti?"** İlayda Kıncal, İlknur Maviş **"Serebellar Lezyonlardaki Anlatının Mikro ve Makroyapısal Görünümü"** Merve Savaş	**Oturum Başkanı** **Elçin Tadıhan Özkan** **"Ses Terapisinde Görsel Geribildirim Olarak Nazometre Kullanımının Etkinliği"** Ayça Kurt, Gürsel Dursun **"Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ses Sağlıklarına Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Ses Kullanım Alışkanlıkları Bakımından Karşılaştırılması "** Elif Ezgi Işik, Merve Sapmaz Atalar, M. Emrah Cangi, Tuğçe Sağlam,Tuğberk Alioğlu **"Sağlıklı Yetişkinlerde Pipet Fonasyonu**	**Oturum Başkanı** **R. Sertan Özdemir** **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Yetişkinlerde Yorumlama Yanlılığının Karşılaştırılması ve Bu Yanlılığın Kekeleyen Grupta Kekemeliğe İlişkin Öz Değerlendirme, Anksiyete ve İletişimsel Özyeterlik ile İlişkisinin İncelenmesi"** Derya Çavdar, M. Emrah Cangi **"Okul Öncesi Dönemde Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Çabalı Kontrol Becerilerinin Ebeveyn Anketi**	**Oturum Başkanı** **Aşena Karamete** **"Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Öğrencilerinin Kekemelik ve Normal Akıcısızlık Belirtilerine Yönelik İfadeleri"** Kübra Baba, Ahmet Konrot **"Kekemeliği Olan Okul-Çağı Çocuklarının Kekemelik Şiddeti İle Artikülasyon Hızları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi"** Aslı Altınsoy, R. Sertan Özdemir **"Öz-Yardım Destek Gruplarına Katılan Kekemeliği**	**POSTER SUNUMLARI** **Oturum Başkanı: Özlem Oğuz** **"Afazili Bireylerin Yaşam Kalitelerinin ve Bakım Verenlerin Bakım Verme Yüklerinin İncelenmesi"** Büşra Coşaroğlu, Sinem Atay, Berfin Sezen, İlayda Kıncal, Semra Selvi Balo **"Afazili Bireylerde Gözlenen Parafazi Türlerinin Araştırılmasıı** " Berfin Sezen, Büşra Coşaroğlu, Sinem Atay, Semra Selvi Balo **"Afazili Bireylerde Dil Kullanımının**

							Egzersizinin Anlık Etkileri ve İdeal Performans Süresi: Akustik ve İşitsel Algısal Bulgular" Kübra Tetik Hacıtahiroğlu, Seren Düzenli Öztürk	**Davranışsal Görevler ile Karşılaştırılması"** Merve Aksoy, R. Sertan Özdemir	**Olan Bireylerin Psikolojik Sağlamlık, Öz-Duyarlık ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi"** Aleyna Nur Özcan, Aylin Başaran, Ahmet Konrot	**Söz Eylemler Bağlamında İncelenmesi"** Sinem Atay, Berfin Sezen, Büşra Coşaroğlu, Semra Selvi Balo "**Ses Bozukluğu Olan Bireylerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi"** Tuğçe Nergiz, Büşra Coşaroğlu

16:45-17:30	**Pınar Ege** DKT olmak/DKT yetiştirmek	**Pınar Ege** DKT olmak/DKT yetiştirmek **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Pınar Ege** DKT olmak/DKT yetiştirmek **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Pınar Ege** DKT olmak/DKT yetiştirmek **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Pınar Ege** DKT olmak/DKT yetiştirmek **(İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**Oturum Başkanı** **Elçin Tadıhan Özkan** **"Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Uygulaması: Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Okul Öncesi ve Okul Çağı Çocuklarının Tele-Rehabilitasyon ile Desteklenmesi"** Dilber Kaçar Kütükçü, F. Selin Karalı, Samet Tosun, Meltem Şen Aksüt, Çağdaş Karsan, Elif İkbal Eskioğlu **"Covıd-19 Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Süreçlerini Nasıl Etkiledi?"** İlknur Maviş,	**Oturum Başkanı** **Eren Balo** **"Profesyonel Ses Kullanıcısı Olan ve Olmayan Bireylerde Ses Yorgunluğunun İncelenmesi"** Ilayda Kıncal, Furkan Ali Irklı, Melis Öztürk **"Ses Bozukluğu Olan Bireylerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi"** Tuğçe Nergiz, Büşra Coşaroğlu **"Yaptıklarımız ve Yapmadıklarımız: Ses Sağlığında Dil ve Konuşma Terapistleri"** Mukaddes Çibik, Münevver	**Oturum Başkanı** **Didem Çevik** **"Kekemeliği Olan ve Olmayan 4-6 Yaş Çocukların Duygusal Tepkisellikleri nin Olaya İlişkin Potansiyeller (Oip) Ölçümleri İle Karşılaştırılması ve Oip Ölçümlerinin Kekemeliğin Klinik Görünümüyle İlişkisinin İncelenmesi"** Nurcan Alpüran Kocabiyik, Mehmet Emrah Cangi, Emine Elif Tülay, Seren Düzenli Öztürk, Bernis Sütçübaşi, Hatun Zengin Bolatkale **"Kekemeliği Olan ve**	**Oturum Başkanı** **Ayşe Aydın Uysal** **"Kekemeliği Olan Çocuklara Yönelik Akran Tutumları Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirliği (PATCS-TR)"** Ahsen Erim, Ayşe Aydın Uysal **"Kekemeliği Olan ve Olmayan Yetişkin Bireylerin Yüz İfadelerindeki Duygu Sınıflandırmalarının Karşılaştırılması ve Kekemeliğe Yönelik Öz Değerlendirmeler ve Sosyal Kaygıyla İlişkisinin**	**POSTER SUNUMLARI** **Oturum Başkanı:** **Tuğba Kaya** **"Dil ve Konuşma Terapistlerinin Beslenme Terapisine Yönelik Araştırma ve Meslek Elemanlarına Karşı Tutumları"** Zehra Çetin, Miray Dicle, Batuhan Türedi, Müge Müzeyyen Çiyiltepe **"65 Yaş ve Üzeri Bireylerde Disfaji Risk Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliği"** Aynur İkra Demir, Mesude Köksal,

						Semra Selvi Balo, Eren Balo, Elçin Tadıhan Özkan **"Kişisel Anlatı Değerlendirmesinde Güncel Bir Araç: Global Tales Protokolü"** Esra Yaşar Gündüz, İlknur Maviş, Marleen F. Westerveld	Deniz, Özge Safiye Gün, Asude Beyza Savaş, Emine Beyza Ateş, Fethiye Beyza Yazal, Cemali Kabur, Eren Balo	**Olmayan Okul Çağı Çocukların Çevrim İçi Oyunlara Katılım ve Konuşma Deneyimlerinin Karşılaştırılması"** İlkem Kara, Ayşe İlayda Mutlu, Kübra Miraloğlu **"10-12 Yaş Aralığındaki Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Pragmatik Dil Becerilerinin Karşılaştırılması"** Elif Simla Baba, Fatma Öncül, Ayşe Buse Saraç	**incelenmesi"** Muhsin Dölek; Ahmet Konrot **"Kekeleyen, Kekemeliği İyileşen ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Mizaç, Dikkat Yanlılığı ve Yürütücü İşlev Becerileri"** Gözde Malkoç, Mehmet Emrah Cangi	Ayşegül Yılmaz **"Okul Çağı Kekemelik Terapisinde Tele terapi Yöntemi: Deprem Bölgesi Vaka Örneği"** Özgül Akın Şenkal, Müge Müzeyyen Çiyiltepe, Ayşegül Yılmaz, Hilal Berber Çiftci
17:30-18:00	**KAPANIŞ**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYUMUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**	**KAPANIŞ (İBN-İ SİNA ODİTORYU MUNDAN CANLI YAYIN)**

		21 MAYIS 2023 PAZAR					
KURSLAR ve DERNEK GENEL KURULU	21 Mayıs 2023 PAZAR	**Saat**	**İBN-İ SİNA ODİTORYUMU**	**508 (Kat 5)**	**509 (Kat 5)**	**511 (Kat 5)**	**512 (Kat 5)**
		9:00-12:00		**Kurs 8** **Şükriye KAYHAN AKTÜRK** **Bülent TOĞRAM** Etkileşim Temelli Dil Müdahale Programı (ETKİ-DİL) Uygulayıcı Eğitimi: Gecikmiş Dil ve Konuşması Olan Çocuklara Yönelik Grup Dil Müdahalesi	**Kurs 5** **Sertan Özdemir, M. Emrah Cangi** Çocukluk Çağında Kekemelik Terapisi: Uygulamadan Örnekler	**Kurs 2** **Şaziye Seçkin Yılmaz** Tanıdan Müdahaleye Gelişimsel Dil Bozukluğu	**Kurs 4** **Şükrü Torun** Dil ve Konuşma Terapisinde Destekleyici Müzik Temelli Uygulamalar ve Nörokreatif Müzik Terapi
		12:00-13:00	**Öğle Yemeği**				
		13:00-14:30	**OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI**				
		14:30-16:00		**Kurs 8** **Şükriye KAYHAN AKTÜRK** **Bülent TOĞRAM** Etkileşim Temelli Dil Müdahale Programı (ETKİ-DİL) Uygulayıcı Eğitimi: Gecikmiş Dil ve Konuşması Olan Çocuklara Yönelik Grup Dil Müdahalesi	**Kurs 1** **Seçil Aydın Oral, Evrim Gerçek** Erken Dönem Kekemelikte İletişim Tutumunun Değerlendirilmesi (5N 1K)	**Kurs 3** **Elçin Tadıhan Özkan, Eren Balo** Ses Terapisi Uygulamaları	
		16:00-17:30			**Kurs 6** **Semra Balo** Çocuklarda Anlatı Becerilerinin Makro ve Mikro Yapılar Bağlamında Uygulamalı Değerlendirilmesi		

KURSLAR

Yer

Üsküdar Üniversitesi NP SAĞLIK YERLEŞKESİ (Ümraniye)

Tarih

21 Mayıs 2023 Pazar

Kurslar ücretli olup, ödemeleri kongreye kayıt sırasında önceden yapılacaktır. Kurslara katılım belgesi verilecektir. Yer olması durumunda kongre sırasında yapılan başvurular da dikkate alınabilecektir. Bu durumda ödemeler kayıt masasına başvuru sırasında yapılacaktır.

Kurs Adı	**Hedef Dinleyici**	**Kontenjan**	**Süre**	**Ücret**
KURS 1: ***Erken Dönem Kekemelikte İletişim Tutumunun Değerlendirilmesi (5N 1K)*** Dr. Öğr. Üyesi Seçil Aydın Oral Dr. Öğr. Üyesi Evrim Gerçek	DKT, Uzm DKT 3. ve 4. Sınıf DKT Öğrencileri	50 kişi	90 dakika	300 TL
KURS 2: ***Tanıdan Müdahaleye Gelişimsel Dil Bozukluğu*** Doç. Dr. Şaziye Seçkin Yılmaz	DKT, Uzm DKT, DKT Öğrencileri	50 kişi	90 dakika	300 TL
KURS 3: ***Ses Terapisi Uygulamaları*** Doç. Dr. Elçin Tadıhan Özkan Dr. Öğr. üyesi Eren Balo	DKT, Uzm DKT DKT Öğrencileri	40 kişi	90 dakika	400 TL
KURS 4: ***Dil ve Konuşma Terapisinde Destekleyici Müzik Temelli Uygulamalar ve Nörokreatif Müzik Terapi*** Prof. Dr. Şükrü Torun **Bu kurstan elde edilen tüm gelir Dil ve Konuşma Terapistleri Derneği'ne aktarılacaktır.*	DKT, Uzm DKT, DKT Öğrencileri	30 kişi	180 dakika	300 TL

KURS 5: ***Çocukluk Çağında Kekemelik Terapisi: Uygulamadan Örnekler*** *Okul Öncesi Çağda Kekemelik Terapisi* Dr. Öğr. Üyesi M. Emrah Cangi *Okul Çağında Kekemelik Terapisi* Doç. Dr. Sertan Özdemir	DKT, Uzm DKT 3. ve 4. Sınıf DKT Öğrencileri	50 kişi	2.5 saat	500 TL
KURS 6: ***Çocuklarda Anlatı becerilerinin Makro ve Mikro yapılar bağlamında Uygulamalı Değerlendirilmesi*** Dr. Öğr. üyesi Semra Balo	DKT, Uzm DKT, DKT Öğrencileri	30 kişi	90 dakika	300 TL
KURS 7: ***Interpreting Images for Speech and Swallowing*** Prof. Dr. Suzanne Boyce	DKT, Uzm DKT, 4. Sınıf DKT Öğrencileri	30 kişi	60 dakika	300 TL
KURS 8: ***Etkileşim Temelli Dil Müdahale Programı (ETKİ-DİL) Uygulayıcı Eğitimi: Gecikmiş Dil ve Konuşması Olan Çocuklara Yönelik Grup Dil Müdahalesi*** Gecikmiş Dil ve Konuşması Olan Çocuklara Yönelik Grup Dil Müdahalesi Uygulamaları Dr. Öğr. Üyesi Şükriye KAYHAN AKTÜRK Prof. Dr. Bülent TOĞRAM	DKT, Uzm DKT 3. ve 4. Sınıf DKT Öğrencileri	35 kişi	6 saat	900 TL

SevgiliMeslektaşlarımız,

Sizleri, iki yılda bir düzenlediğimiz Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresine davet etmekten mutluluk duyuyoruz. Bildiğiniz gibi, "Cumhuriyetimizin 100. Yılında DKT'nin Doğduğu Yerde" sloganıyla Eskişehir'de, Anadolu Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirmeyi plânlıyorduk. Ne var ki ulusumuzu derinden sarsan deprem felâketi nedeniyle tüm hazırlıklarımızı buna göre tamamladığımız halde, son dakikada plânlarımızda değişiklik yapmak zorunda kaldık. Tüzüğümüz gereği iki yılda bir mayıs ayında Dernek Genel Kurulumuzun dernek organlarını seçmek üzere toplanması da gerekiyor. Bu nedenle hem genel kurul çalışmalarımızı gerçekleştirebilmek hem de kongremizi ertelememek için hızlı bir şekilde toplantıları İstanbul'da gerçekleştirme kararı aldık. Bu hızlı düzenlemede bize her türlü olanağı sağlayan Üsküdar Üniversitesi'ne özellikle teşekkür etmek isteriz.

Evet, 11. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi bu yıl Dil ve Konuşma Bozuklukları Derneği ile Üsküdar ve Anadolu Üniversitelerinin iş birliği ile 19-21 Mayıs 2023 tarihleri arasında İstanbul'da Üsküdar Üniversitesi NP Sağlık Yerleşkesinde gerçekleşecektir.

Yerli ve yabancı meslektaşlarımızın yanı sıra, alanımızın disiplinler arası çalışmalara çok yatkın olması nedeniyle, yıllar boyunca kongrelerimiz pek çok farklı meslek dallarından sunumlar ve izleyiciler ile de zenginleşerek gelişmiştir. 8. UDKB Kongresi yine Üsküdar Üniversitesi ev sahipliğinde Altunizade'deki Merkez Yerleşkede gerçekleşmişti. Bu yıl yeni ve daha iyi olanaklara sahip Sağlık Yerleşkesinde gerçekleştiriyor olmanın heyecanını yaşıyoruz. Nöroloji-Psikiyatri-Psikoloji üçgeninde temellenen Üsküdar Üniversitesi'nin dil ve konuşma bozuklukları alanına gösterdiği özel ilgi sayesinde kongremizin daha zengin ve verimli geçeceğini umuyoruz.

11. Ulusal DKB Kongre'sinin çağrılı konuşma temaları "Konuşmanın Motor Kontrolü ve Değerlendirilmesi", "Öykü Dil Örneklerinin Çözümlenmesi", "Okul Çağı Çocuklarda Kekemelik ve Yönetimi", olarak belirlenmiş ve bu konularda alanın önde gelen uzmanları çağrılı konuşmacı olarak kongremize katılmayı kabul etmişlerdir.

İletişim-Dil-Konuşma-Ses-Yutma Bozuklukları alanında hizmet sunan dil ve konuşma terapisti meslektaşlarımız ile diğer disiplinlerden olup da alanımızla ilgili konularda çalışma yapan değerli meslektaşlarımız, sunacakları serbest bildiriler ve poster bildirilerle bilimsel birikimlerini paylaşma ve tartışma olanağı bulacaklardır.

11. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresinin ilk iki günü çağrılı konuşmacıların sunumları ile sözlü ve poster bildirilere (19-20 Mayıs 2023); son günü ise (21 Mayıs 2023 Pazar) dernek genel kuruluna, çalıştaylara ve kurslara ayrılmıştır. Kongreye yüz yüze katılamayanlar, sadece ana salonda yapılan sunumlardan bazılarını (izin veren konuşmacıların sunumlarını) kayıt yaptırarak çevrimiçi olarak izleyebilecektir.

Dil ve Konuşma Bozuklukları bilimlerine katkı veren çok sayıda yerli ve yabancı konuşmacı ile gerçekleştirilecek olan 11. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi sizlerin katılımıyla daha da zenginleşecektir. Bildirilerinizi ve katılımlarınızı bekliyoruz.

Sevgi ve saygılarımızla…

Prof. Dr. Ahmet Konrot / DKTD Yönetim Kurulu Başkanı-11. UDKB Kongresi Eş Başkanı

Prof. Dr. İlknur Maviş / 11. UDKB Kongresi Eş Başkanı

TAM METİN BİLDİRİLER

Türkiye'de Yaşayan Dil ve Konuşma Terapistlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Yöntemleri ve Teknolojileri (ADİS) Hakkında

Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ[a], Merve PURUT[b], Fatma Bengisu ERDEN[c], Muhammed Yusuf Çeçen[d]

[a]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, Dr. Öğr. Üyesi
[b]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi
[c]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi
[d]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi

ADİS, gelişimsel veya edinilmiş, kalıcı veya geçici bozukluklarda, sınırlı dil ve konuşma becerisini kompanse etmeye yarayan ve sözel ve/veya yazılı modüllerden oluşan iletişimsel araçlara verilen isimdir. Bu araştırmada Türkiye'de yaşayan ve çalışan dil ve konuşma terapistlerinin ADİS uygulamaları hakkında kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine dair bilgi alınması; ADİS'i hangi vaka gruplarında ne şekilde ve sıklıkta kullandıklarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Chua ve Gorgon (2019) tarafından kullanılan 32 soruluk bir anket Türkçeye çevrilmiş ve uyarlanmıştır. Uygulaması için online ortam tercih edilmiştir. Dil ve konuşma terapistlerinin ADİS ile değerlendirme ve terapi yapmasına dair yetkinliklerini, ADİS hizmetinden yararlanan hangi popülasyonlarda çalışırken ADİS'i daha rahat kullanabildiklerini, eğitim yaşamlarında ADİS konusunda ne kadar süre eğitim aldıklarını, mezuniyet sonrasında kendilerini geliştirmek için ADİS ile ilgili hangi kaynaklardan yararlandıklarını, danışanlarına ADİS kullanmayı önerip önermedikleri ve diğer uzmanlarla işbirliği yapıp yapmadıklarını sorgulayan çeşitli sorular yer almaktadır. Araştırmamızda orijinal çalışma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır, Türkiye'de yaşayan dil ve konuşma terapistleri bu konuda eğitimlerin artmasını talep etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Dil ve Konuşma Terapisti, ADİS, yeterlilik, iletişim*

1.2ABSTRACT

AAC is the name given to communicative tools consisting of verbal orwritten modules, which are used to compensate for limited language and speech skills in developmental oracquired, permanent or temporary disorders. In this study, it is aimed to obtain in formation about how competent speech and language therapists living and working in Türkiye feel about AAC practices, and to determine how and how often they use AAC in which case groups. For this purpose, a questionnaire with 32 questions used by Chua and Gorgon (2019) was translated and adapted intoTurkish. An online environment was preferred for implementation. Speech and language therapists' competencies in assessment and therapy with AAC, in which populations benefiting from AAC service, they can use AAC more effectively, how long they have been trained in AAC in their education life, what resources they use about AAC to improve themselves after graduation, AAC can be explained to their clients. There are various questions asking whether they recommend using it and whether they cooperate with other experts. In our research, similar results were obtained with the original study. Speech and language therapists living in Türkiye demand more training on this subject.

Keywords: *Speech and Language Therapist, Augmentative and Alternative Communication, sufficiency, communication*

1. GİRİŞ

İletişim, sosyal bir varlık olan insan için hayatın vazgeçilmez unsurlarından biridir. İletişim kurmak için kullandığımız sembol sistemine ise dil denir. Dili kullanarak düşüncelerimizi iletir, ihtiyaçlarımızı ve duygularımızı paylaşırız. "Dil, bir koddur; dil bir uzlaşmadır; dil düşünceyi simgeler; dil bir dizgedir; dil iletişim için kullanılır. İletişim bir amaç, dil iletişim amacını gerçekleştirmek için bir araç, konuşma ise düşüncelerin insan sesini malzeme olarak kullanmasına karar verildikten ve dil dizgesini buna uygun olarak biçimlendirdikten sonra gerçekleştirilen bir eylemdir" (Konrot, 2011, s.197).

Sözlü dili kullanamayan bireylerin iletişim ihtiyacını karşılamak üzere kullanabilecekleri farklı yöntemler vardır. Bu yöntem bazen bir el hareketi, bazen üstünde yazılar bulunan kağıtlar, bazen ise çok karmaşık teknoloji içeren cihazlar olabilir. Bu yöntemlere gereksinim duyan bireylere yardım edecek olan meslek elemanları dil ve konuşma terapistleridir. Bu yöntemlere ise genel olarak Alternatif ve Destekleyici İletişim Yöntemleri ve Teknolojileri (ADİS) adı verilir.

1.1.Amaç

Bu çalışmada amaç, Türkiye'de yaşayan dil ve konuşma terapistlerinin ADİS hakkında bilgi düzeylerini ve yeterlilik algılarını, terapistlerin çalışma hayatlarında ADİS değerlendirme prosedürlerinden hangilerini ne sıklıkla uyguladıklarını, ülkemizde ADİS'e başlamak istedikleri durumlarda karşılaştıkları engelleri ve önerilen ADİS çözümünün ne sıklıkla terk edildiğini öğrenmek ve terapistlerin hem lisans hem lisans sonrası süreçlerde ADİS konulu eğitimleri hangi düzeylerde talep ettiklerini belirlemektir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada Türkiye'de yaşayan ve çalışan dil ve konuşma terapistlerinin ADİS uygulamaları hakkında kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine dair bilgi alınması; ADİS'i hangi vaka gruplarında ne şekilde ve sıklıkta kullandıklarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Chua ve Gorgon (2019) tarafından kullanılan 32 soruluk bir anket Türkçeye çevrilmiş ve uyarlanmıştır. Çeviri sorumlu araştırmacı ve diğer araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılmış, ardından her bir maddenin anlaşılırlığı kontrol edilerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket son haline getirilmiştir. Çalışmada Türkiye'de yaşayan 180 dil ve konuşma terapistine ulaşılmıştır.

2.1.Araştırma Modeli

Araştırma modeli olarak betimsel karşılaştırma kullanılmıştır.

2.2.Katılımcılar

Araştırmaya Türkiye'de yaşayan 170 dil ve konuşma terapisti katılım göstermiştir. Ankete katılan terapistlerin en az lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlamış olması gerekmektedir. Katılımcıların 125'i (%73,5) lisans, 43'ü (%25,2) yüksek lisans, 2'si (%1,1) doktora düzeyinde eğitime sahiptir.

2.3.Materyal

Anketin uygulanması için online ortam tercih edilmiştir. Ankette 39 madde bulunmaktadır. Katılımcılara onları anket sayfasına gönderen bir link iletilmiş ve soruları bu link üzerinden yanıtlamaları istenmiştir.

2.4.Veri Toplama Süreci

Veriler 2023 yılı Ocak ayı ile 2023 yılı Haziran ayı arasında, 5 aylık bir sürede toplanmıştır. Anket katılımcılara sosyal medya üzerinden iletilmiştir.

2.5.Veri Analizi

Verilerin analizi Google formlar üzerinden verilen yanıtların yüzdeleri hesaplanarak yapılmıştır. Daha sonrasında ise orijinal çalışma ile veriler karşılaştırılarak yorumlama yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan DKT'lerin çalıştıkları ortamlar

	N	%
Klinik	79	46,4
Hastane	24	14,1
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	108	63,5
Evde Terapi Hizmetler	20	11,7
Üniversite	30	17,6

Çalışmamıza katılan dil ve konuşma terapistlerinin büyük bir çoğunluğunun rehabilitasyon merkezlerinde çalıştığı, sonraki en çok çalışma ortamının ise klinikler olduğu görülmüştür.

Tablo 2. DKT'lerin lisans eğitimleri sürecinde pediatrik ve yetişkin gruplarda yaptıkları gözlem stajı süreleri (saat)

	0	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	50+
Pediatrik (0-18)	117	42	6	3			
Yetişkin (19+)	127	37	2	3			

Anketi dolduran dil ve konuşma terapistlerinin çoğu ADİS'teki mevcut bilgi, beceri ve tutumlarını meslektaşları aracılığı ile öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yine anketi dolduran dil ve konuşma terapistlerinin %53,8'i yıl içerisinde ADİS'teki resmi sürekli eğitim faaliyetlerine hiç saat harcamadıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak anketin verilerine göre anketi dolduran terapistlerin büyük bir çoğunluğu ADİS ile alakalı konularda daha fazla eğitim ve bilgi almak istediklerine dair yüksek istekte bulunduklarını ifade etmişlerdir. Danışanlarına ADİS sistemlerinin uygulanmasını ne sıklıkta önerdikleri sorulduğunda terapistlerin %41,1'i ara sıra, %36,6'sı nadiren, %20,5'i sıklıkla önerdiklerini; %1,6'sı ise hiçbir zaman önermediklerini bildirmişlerdir.

Tablo 3. DKT'lerin ADİS kullanımını önermede öncelik kriterleri

	N	%
Hiç konuşması olmayan kişiler	155	91,1
Az konuşan kişiler	89	52,3
İletişim sorunu yaşayanlar	127	74,7
Konuşma anlaşılırlığı düşük olanlar	62	36,4
Davranış sorunları olan kişiler	37	21,7

Terapistlerin aileye ve danışanlarına ADİS'i tanıtmaya başlama eğilimleri zaman bakımından incelendiğinde katılımcılar %29,4 oranında 'terapinin başlangıcından itibaren, %70,5 oranında ise 'kişinin konuşma terapisinden fayda sağlayamadığını düşündüğümde' yanıtını tercih etmiştir. Katılımcıların %88,8iADİS'e başlamak için gerekli gördükleri minimum bir yaş sınırı olmadığını belirtmişlerdir. Terapistler pediatrik gruptaki mevcut danışanlarının %61,6 sının, yetişkin gruptaki danışanlarının ise %29,4 ünün ADİS kullanmak için aday olduğunu ancak henüz kullanmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara ADİS' başlamayı düşündükleri ama başlayamadıkları durumlarda nedenler veya engellerin neler olduğu sorulduğunda araştırmaya katılan DKT'lerin %50si bu durumu deneyimlemediklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcılar arasında ise %44,4 oranında ailenin olumsuz tutumları, %41,6 oranında kendi kaynak eksiklikleri, %30 oranında kurumsal veya devlet finansmanı eksikliği ve %28,3 oranında danışanın gerekli önkoşul becerilere sahip olmaması şeklinde yanıtlara ulaşılmıştır.

Katılımcıların %88,8iADİS'e başlamak için gerekli gördükleri minimum bir yaş sınırı olmadığını belirtmişlerdir. Terapistler pediatrik gruptaki mevcut danışanlarının %61,6 sının, yetişkin gruptaki danışanlarının ise %29,4 ünün ADİS kullanmak için aday olduğunu ancak henüz kullanmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara ADİS' başlamayı düşündükleri ama başlayamadıkları durumlarda nedenler veya engellerin neler olduğu sorulduğunda araştırmaya katılan DKT'lerin %50si bu durumu deneyimlemediklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcılar arasında ise %44,4 oranında ailenin olumsuz tutumları, %41,6 oranında kendi kaynak eksiklikleri, %30 oranında kurumsal veya devlet finansmanı eksikliği ve %28,3 oranında danışanın gerekli önkoşul becerilere sahip olmaması şeklinde yanıtlara ulaşılmıştır.

Tablo 4. DKT'lerin ADİS değerlendirme rutinlerine dahil ettikleri kriterler

	N	%
Mevcut iletişim yöntemleri	120	70,5
Bilişsel dil becerileri	112	65,8
Oturma ve motor beceriler	79	46,4
Duyusal-algısal beceriler	91	53,7
İletişim ortakları	105	61,7
İletişim ortamları	101	59,4

Çalışmamıza katılan DKT'lerin ADİS değerlendirmesi rutinlerine en çok (%70,5) mevcut iletişim yöntemlerini ve iletişim ortaklarıyla yaptıkları görüşmeleri dahil ettiklerini belirtmişlerdir. Mevcut iletişim yöntemleri, kişinin iletişim becerilerinin ne düzeyde olduğunu, günlük hayatta iletişimi ne kadar işlevli kullandığını, kişinin istek ve ihtiyaçlarını nasıl ve ne düzeyde ifade ettiğini içerir. Terapistler ADİS değerlendirmesinde en çok kişinin günlük hayatındaki iletişim fonksiyonlarını değerlendirmektedir.

Terapistlerin ADİS değerlendirmesinde bilişsel- dilbilimsel alanda en çok kullandıkları prosedürlerin doğal ortamlarda gözlem (%55) ve geleneksel standartlaştırılmış testler (47,7) olduğu görülmüştür. ADİS müdahalesinde ise en çok dilsel (%41,6) ve sosyal yeterliliği (%39,4); daha az bir sıklıkta ise operasyonel (%30) ve stratejik yeterliliği (%28,3) hedefledikleri görülmüştür.

Terapistlerin ADİS önerdikleri danışanlarına farklı mesaj iletim araçlarını ne sıklıkla önerdiklerini puanlamaları istendiğinde, teknoloji düzeyi arttıkça önerme oranının düştüğü görülmüştür. Düşük teknoloji kullanımı gerektiren cihazlar daha sık önerilmektedir. Teknolojik cihazlara yüklenen farklı ADİS uygulamalarını içeren ve bunları ne sıklıkla kullandıklarını puanlamaları istenen bir soruda katılımcıların %47,7 si ADİS uygulamalarını hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. En yüksek yanıtı alan uygulama ise 'Evet/Hayır Yanıtları'dır. 66 katılımcı (toplamın %36,6sı) bu uygulamayı kullandığını belirtmiştir. Geriye kalan uygulamalara gelen yanıtlar çok düşük oranlardadır, çoğu ise katılımcılar tarafından bilinmemektedir.

DKT'ler ADİS uygulamalarını önerdikleri danışanları ile çalışmalarını yürütürken aile desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Ailelere farklı roller vererek sürecin daha etkili ilerlemesi sağlanabilir. Anketimiz sonucunda elde ettiğimiz oranlara bakılırsa terapistlerin ailelerle en çok 'nihai karar verme' ve 'hizmetlerin sıklığını belirleme' noktalarında işbirliği yaptıkları görülmüştür. Ailelerin önerilen ADİS çözümünü terk etme oranı ise yüksektir.

Danışanlarına ADİS kullanımı önermiş ve sonrasında bu kullanımın devam ettirilmediği durumlarda terapistlere bu durumun nedenleri sorulduğunda gelen yanıtlardan bazıları 'Veliler uyum sağlamıyor', 'ADİS'e güvenmiyorlar', 'Uygulamadaki zorluklar aileyi bırakmaya itiyor', 'Aile ADİS kullanımının kişinin konuşmasını engellediğini düşünüyor', 'Aile sözel iletişime daha çok önem veriyor, ADİS ile iletişim kurulmasını işlevsel bulmuyor', 'Aile çocuğa gerekli vakti ayırmadığı için uygulama süreklilik kazanamıyor ve çocuğun hayatında etkili bir yere sahip olamıyor' şeklindedir. Bu duruma çözüm olarak ülkemizde terapistlere ve ailelere ADİS uygulamaları, kişinin iletişimine etkisi, ADİS'in sözel dil gelişimine etkisi konulu eğitimler düzenlenebilir. Ailelerin en büyük kaygısı ADİS kullanımı sonrası çocuklarının sözel dil geliştiremeyeceği yönündedir.

Araştırmamızın sonunda ülkemizde yaşayan dil ve konuşma terapistlerine, ADİS değerlendirme ve uygulama süreçlerinde daha yetkin olmak için görüş ve önerilerini yazmalarını istediğimiz bir açık uçlu soru bulunmaktadır. Terapistlerden gelen yanıtların bazıları şu şekildedir;

'Yoğun ve detaylı değerlendirmeden uygulamaya kadar sistematik şekilde okutulmalı. Gözlem yaptırılmalı.'

'ADİS hakkında daha fazla ders eklenmeli ve eğitimler oluşturulmalı.'

‘ADİS’i yetkin bir şekilde uygulayabilmek için lisans eğitiminde daha çok staj deneyimi gerektiğini düşünüyorum.’

‘Özellikle nöroanatomik problemlerden kaynaklı anatomik olan sorunlarda ADİS konusunda çok daha fazla etkin olmamız gerektiğini düşünüyorum. Ve iletişimin sadece sözel bir iletişim olmadığını ADİS türünün de bir iletişim tercihi olduğu algısı danışanlara ve velilere verilmesi gereklidir’

‘Lisansta daha fazla teorik ve pratik uygulamaya yönelik Adis dersi olmalı. Özellikle vaka üzerinde uygulama yapıp stajlara dahil edilmeli.’

4. SONUÇLAR

Araştırmamıza katılan dil ve konuşma terapistleri ADİS konusunda değerlendirme, müdahale hizmeti sunma, lisans süreçlerinde aldıkları eğitimin ve gördükleri staj sürelerinin ve bunların yeterliliklerini değerlendirdikleri birtakım soruları yanıtlamışlardır. Bu yanıtlara bakılırsa Türkiye’de yaşayan dil ve konuşma terapistlerinin ADİS değerlendirme ve uygulama süreçlerinde kendilerini yetkin hissetmedikleri ve büyük çoğunluğunun hiç ADİS uygulaması gerçekleştirmediği görülmüştür. Orijinal çalışmada da DKT’lerin ADİS konusunda yetkinlik algılarının düşük olduğuna dair bulgular paylaşılmıştır. Yaptığımız bu çalışmamızda orijinal çalışmanın bulgularına benzer bulgular elde edilmiştir. Buna ek olarak DKT’ler ADİS hakkında daha fazla ders ve uygulama görmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu eksiklik için akademisyenlerin yeni çalışmalar düzenlemesi gerektiğini düşünmekteyiz. Çalışmamızdan elde ettiğimiz veriler çoğunlukla yaş ortalaması düşük dil ve konuşma terapistlerinin yanıtlarıdır. Alanyazında yapılacak yeni çalışmalarla yaşları ileri yaşta olan ve deneyim süresi de daha uzun olan DKT’leri içeren bir çalışmada yaşa ve deneyime bağlı olarak farklı bulgular elde edilebilir.

Kaynakça

(www.tandf.co.uk/journals/authors/style/reference/tf_A.pdf)

Chua, E. C. K., &Gorgon, E. J. R. (2019). Augmentativeandalternativecommunication in thePhilippines: A survey of speech-languagepathologistcompetence, training, andpractice. *AugmentativeandAlternativeCommunication*, *35*(2), 156-166.

Odluyurt, S., Tutuk, H. C., & Çavuşoğlu, T. (2018). Otizmli çocuklar ve alternatif destekleyici iletişim sistemleri: Alanyazın incelemesi. *İlköğretim Online*, *17*(3).

Çocuklarında Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Ailelerin Ebeveynlik Tutumlarının Karşılaştırılması[1]

Betül DEĞİRMEN, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Lisans Öğrencisi; Sedanur DERE, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Lisans Öğrencisi; Zeynep GÜNDOĞDU, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Lisans Öğrencisi; Beyza GÜZEL, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Lisans Öğrencisi; Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Dr. Öğr. Üyesi

Dil ve konuşma bozuklukları, kişinin iletişimde konuşulanları anlama ve kendini ifade etme becerilerinden birinde ya da her ikisinde bulunan sorunları ifade eder. Dil ve konuşmada karşılaşılan güçlük, bireyin kendisini, ev yaşantısını ve aile ilişkilerini etkiler. Çocuğun dil ve konuşma gelişiminin beklenenden farklı olması ailenin çocuğa olan tutumunu ve ebeveynlik yapma şeklini etkileyebilir. Ayrıca çocuğun gelişiminin yaşıtlarından geride olması, ebeveynlerin daha stresli ve endişeli hissetmesine de sebep olabilir. Bakımla alakalı bazı güçlükler, çocuğun sosyal açıdan dışlanmasından korku duyulması, tanı ve iyi olma süreci ile ilgili belirsizlikler, gerektiği şekilde yardım alamama ve çocukta bulunan iletişimsel sorunların aile için yarattığı güçlükler, ebeveynlerin duygusal anlamda yüklerini arttırabilir.

Bu araştırmada dil ve konuşma bozukluklarından konuşma sesi bozukluğu (KSB), otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve gelişimsel dil bozukluğu (GDB) ve akıcılık bozukluğu tanılarından herhangi birini almış olan 4-6 yaş arası çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumlarının ve endişelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve 3 sorudan oluşan kısa mülakat formu kullanılmıştır. Çocuğunda KSB tanısı olan 30, OSB tanısı bulunan 24, GDB tanısı olan 28 ve akıcılık bozukluğu olan 11 olmak üzere toplam 93 aile ETÖ'yü doldurmuş ve 3 soruluk mülakata yanıt vermiştir.

Anket cevapları incelendiğinde ise GDB tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin %75'inin demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Çocuğu KSB tanısına sahip ebeveynlerin %93'ünün demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Çocuğunda OSB tanısı olan ebeveynlerin %63'ünün demokratik tutum sergilediği, akıcılık bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin ise %73'ünün demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir.

Tanı fark etmeksizin ebeveynlerinin çocukları için ortak endişeleri akran zorbalığı, çocuklarının etrafındakiler tarafından anlaşılamaması ve yalnız kalmaları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Anahtar kelimeler: Gelişimsel dil bozukluğu, konuşma sesi bozukluğu, otizm, akıcılık bozukluğu, ebeveyn tutumları, ebeveyn endişeleri

ABSTRACT

Speech and language disorders refer to problems in one or both individual's ability to understand what is spoken and express oneself in communication. Difficulties in speech and language affect the individual himself/herself, his/her home life and family relationships. If a child's speech and language development is different than expected, this may affect the family's attitude towards the child and the way they parent. It can also cause parents to feel more stressed and anxious if their child's development is behind their peers. Some difficulties related to care, fear of social exclusion of the child, uncertainty about the diagnosis and well-being process, inability to get help as needed, and difficulties created for the family by communicative problems in the child may increase the emotional burden of parents.

In this study, it was aimed to examine the parenting attitudes and concerns of the families of children aged 4-6 years who were diagnosed with speech-sound disorder (SSD), autism spectrum disorder (ASD), developmental language disorder (DLD) and fluency disorder. For this purpose, the Parental Attitude Scale (PAS) and a short interview form consisting of 3 questions were used. A total of 93 families, including 30 families whose children were diagnosed with ASD, 24 families whose children were diagnosed with ASD, 28 families whose children were diagnosed with DD, and 11 families whose children were diagnosed with fluency disorder, filled out the Parent Attitude Scale and responded to the 3-question interview.

When the questionnaire responses were analyzed, it was determined that 75% of the parents with children diagnosed with DLD exhibited democratic attitudes. It was determined that 93% of the parents whose children were diagnosed with SSD exhibited democratic attitudes. It was determined that 63% of the parents whose children were diagnosed with ASD exhibited democratic attitudes, while 73% of the parents whose children were diagnosed with fluency disorder exhibited democratic attitudes.

Regardless of the diagnosis, the common concerns of the parents for their children focused on peer bullying, not being understood by those around their children and being alone.

Keywords: Developmental language disorder, speech sound disorder, autism, fluency disorder, parental attitudes, parental concerns

1.Giriş

Dil ve konuşma becerisi, doğumdan itibaren kazanılmaya başlayan bir süreçtir. Çocuklar doğduğu andan itibaren etkileşim halinde olabilecekleri ve sevgi alışverişini kurabilecekleri bir çevreye dahil olurlar. Tüm çocukların dil edinme sürecindeki aşamaları benzerdir. Çocuklar belirli bir nörogelişimsel olgunluğa geldikleri zaman konuşma başlar. Bazı çocuklarda dil gelişimi kronolojik yaştan beklenen seviyesinin altında kalabilir. Bu çocuklar anadillerinin sistemini çözmekte, dili üretmekte ve anlamakta zorluk yaşayabilirler. Bu zorluklar dilin bileşenlerinden (sesbilgisi, sözdizimi, biçim bilgisi, anlam bilgisi, edimbilgisi) birinde veya birden fazlasında birlikte veya ayrı ayrı gözlemlenebilir. (Güven, 2009).

Dil ve konuşma bozuklukları, kişinin iletişimde konuşulanları anlama ve kendini ifade etme becerilerinden birinde ya da her ikisinde olan sorunları ifade eder. Dilde karşılaşılan güçlük, bireyin kendisini, ev yaşantısını ve aile ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle çocuklarda dil bozuklukları, birbiriyle ilişkili birçok etmenle ilişkilendirilse de çocuğun sadece iletişim becerileriyle değil aynı zamanda aile ve içinde bulunduğu sosyal hayatıyla da ilişki içerisindedir. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren ebeveynlerinin sevgisine, ilgisine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçlar karşısında ebeveynler kendi yetiştirilme tarzı, kendi sosyal çevresinden gördükleri ve öğrendikleri bilgilerle beraber çocuğunu yetiştirir. Bunlardan başka birçok farklı etmen ailenin çocuğu yetiştirme tarzında farklılık göstermektedir. (Demiriz ve Öğretir, 2007; Demirutku, 2007). Örneğin ailenin içinde yaşadığı toplumun kültür yapısı, anne-baba arasındaki ilişki, anne babanın yaşı, sosyoekonomik yapısı, anne-babanın mesleği, öğrenim durumları, çocuğun yaşı ve hatta çocuğun cinsiyetine göre farklılık yaratmaktadır. (Özerk,2006; Savran ve Kuşin, 1997; Şahin ve Özyürek, 2008). Çocuğun dil ve konuşma becerilerinin istenilenden farklı olması, genel gelişiminin yaşıtlarının gerisinde kalması gibi değişkenler de ailenin çocuğa olan tutumunu ve ebeveynlik yapma

şekline de yön verebilir. Ayrıca çocuğun gelişiminin yaşıtlarından farklı seyretmesi, ebeveynlerin daha stresli ve endişeli davranmasına sebep olabilir. Bakımla alakalı bazı zorluklar, çocuğun sosyal hayatında dışlanmasından endişe duyulması, tanı ve iyi olma süreci ile ilgili belirsizlikler, olması gereken şekilde yardım alamama ve çocukta olan iletişimsel problemlerin aile için yarattığı güçlükler, ebeveynlerin duygusal açıdan yüklerini büyütüyor olabilir. Ebeveynlerin stresinin çoğalması ebeveynlik rollerine ilişkin olumsuz algılarının artmasına ve aile işlevselliğini etkileyerek etkileşime daha az duyarlı hale gelmesine sebep olmaktadır (Yıldırım, 2021). Bu faktörlerden ötürü ebeveynlerin çocuklarına olan tutumları etkilenmekte ve bu da çocuğa yansımaktadır. Ebeveyn tutumları erken çocukluk döneminde çocuğun kişilik yapısının oluşmasında rol alabilmektedir. (Karakuzu, 2019).

1.1 Konuşma Sesi Bozukluğu (KSB)

Çocukların anadilini oluşturan sesleri öğrenmesinde ve ardışık dizme kurallarını edinmesinde güçlük yaşanması durumudur (Konrot, 2003; Topbaş, 2015). Konuşma sesi bozukluğu gelişimsel bir bozukluk olup, anlaşılabilirliği etkileyebilen ya da düşüncelerin sözel olarak aktarılmasını engelleyen konuşmadaki üretim hatalarıyla organizedir. (Konrot, 2003; Topbaş ve Maviş, 2004;). Ayrıca konuşma seslerini (fonem) üretmekte oluşan bir güçlük olarak bilinmektedir. Araştırmalar da birbirinden farklı sonuçlar olmasıyla beraber çocukluk çağındaki en çok görülen dil ve konuşma bozukluğu %2,3 ile %24,6 arasında farklılık gösteren yaygınlık oranları ile konuşma sesi bozukluğudur (Gierut, 1998; Law vd., 2000; Campell vd., 2003; Wren vd., 2016).

1.2 Gelişimsel Dil Bozukluğu (GDB)

Gelişimsel dil bozukluğu (GDB), erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve etkisi yetişkinlikte de devam eden nörogelişimsel bir bozukluktur. GDB'nin prevelansı %7.58'dir ve erkeklerde daha sık görülür. GDB olan çocuklar; dilin sesbilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi, anlam bilgisi, kullanım (pragmatik) gibi bileşenlerini edinme ve/veya ifade etmeye yönelik çeşitli güçlükler gösterirler. (Kaçar Kütükçü 2021). Dil bozuklukları özellikle okul öncesi çocuklarda birbiriyle ilgili birçok faktörle ilişkilidir. Çocuğun iletişim becerileriyle beraber ailesi ve bulunduğu sosyal hayatıyla da bağlantılıdır. Bundan dolayı GDB ve sonuçları çocuklarla beraber aileyi ve çocukla aile arasındaki iletişimi de etkilemektedir.

1.3 Akıcılık Bozukluğu

Akıcılık bozukluğu, konuşman sürecinde oluşan tutukluk hali, bir sözcük ya da sesin tekrarlanarak durulması, sesi uzatarak konuşma, anlamlı bir konuşmada oluşan psikolojik, nörolojik ve fizyolojik bir ritim bozukluğu gibi ifadelerle açıklanabilir (Erol 1978, APA 2000). Akıcılık bozukluğunun başlangıç yaşı yaklaşık beş yaş olarak ele alınır. Henüz ergenlik çağına girmemiş çocuklarda akıcılık bozukluğunun görülme sıklığı %1 kadar olmaktadır. Akıcılık bozukluğu, başlangıcında ve devam eden sürecine kadar çocukları ve aileleri psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir.

1.4 Otizm spektrum Bozukluğu (OSB)

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) (Autism Spectrum Disorders, ASD), sosyal etkileşimde oluşan sözel olmayan iletişimdeki davranışları, sosyal karşılıkta, sosyal iletişimde ve sosyal etkileşimde eksikliklerin tümünü kapsayan bir spektrum bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. OSB, çok yönlü durumlara yönelik eksiklik ve ilişkileri geliştirmede, korumada ve anlamada kalıcı eksikliklerle karakterizedir. OSB görülen çocuklar sınırlı düzeyde sosyal amaca yönelik

sözel olan veya sözel olmayan iletişim yeteneklerine sahiptirler. Bu durum da günlük etkileşim içerisindeki ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi önemli düzeyde etkilemektedir. (Meirsschaut, Roeyers ve Warreyn, 2011). OSB görülen çocukların gösterdiği kısıtlı sosyal etkileşim davranışları, ebeveynleri tarafından önemlidir. Çünkü OSB olan çocuklar ile en çok etkileşim ve iletişim içerisinde olan kişiler ebeveynleridir (El-Ghoroury ve Romanczyk, 1999).

2. AMAÇ

Bu araştırmada konuşma sesi bozukluğu, gelişimsel dil bozukluğu, akıcılık bozukluğu ve otizm spektrum bozukluğu tanısı almış olan bireylerin ebeveynlerinin tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın diğer bir amacı ise dil tanılarına göre ebeveyn tutumlarının karşılaştırılmasıdır. Bu amaca yönelik bahsedilen tanıları bulunduran çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumları ETÖ kullanılarak belirlenecektir. Toplanan verilerin analizi ile çocuğunda dil ve konuşma bozukluğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumları belirlenecek, tanı gruplarına göre ebeveynlik tutumlarında farklılaşma olup olmadığına bakılacaktır. Çalışmada özellikle, ailelerin çocuklarında bulunan dil ve konuşma bozukluğu ile ilgili endişeleri, iletişimde yaşadığı sorunlarla ilgili endişeleri ve akranlarıyla olan iletişimde yaşadıkları problemlerle ile ilgili kaygılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bunların belirlenmesi için ise yarı yapılandırılmış üç soruluk mülakat soruları hazırlanmıştır. Ailelerin yaşadıkları endişelerin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluğu tanısına göre değişip değişmediği sorusuna da cevap aranacaktır. Böylece ebeveynlik tutumlarının ve endişelerinin her bir tanı grubunda nasıl bir görünüme sahip olduğunu görülmüş olacaktır. Bu, araştırmamızın özgün değerini oluşturmaktadır. Bu araştırma çocuklarında dil ve konuşma bozukluğu olan ailelerin ebeveynlik tutumlarının bulunacağı ve endişelerinin belirleneceği ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir. Değerlendirme sonrasında ortaya çıkacak sonuçların ilerleyen zamanlarda yapılacak olan araştırmalara ışık tutması amaçlanmaktadır. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1-GDB tanısı almış çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumları nasıldır?
2-KSB tanısı almış çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumları nasıldır?
3-OSB tanısı almış çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumları nasıldır?
4-Akıcılık bozukluğu tanısı almış olan çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumları nasıldır?
5-Dil ve Konuşma bozuklukları bir bütün olarak düşünüldüğünde ailelerin ebeveynlik tutumları nasıldır?
6- GDB tanısı almış çocukların ailelerinin çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair duyduğu endişeler nelerdir?
7- KSB tanısı almış çocukların ailelerinin çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair duyduğu endişeler nelerdir?
8- OSB tanısı almış çocukların ailelerinin çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair duyduğu endişeler nelerdir?
9- Akıcılık bozukluğu tanısı almış çocukların ailelerinin çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair duyduğu endişeler nelerdir?
10-Dil ve konuşma bozukluğu tanılarına göre ebeveyn tutumlarında ortaya çıkan farklar nelerdir?

3.YÖNTEM

Bu araştırmada dil ve konuşma bozukluğu olan çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumlarının belirlenmesi ve çocuklarının yaşadığı dil ve konuşma güçlüğüne dair hissettikleri kaygıların

belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda KSB tanısı alan 30, GDB tanısı akan 28, OSB tanısı alan 24 ve akıcılık bozukluğu tanısı alan 11 olmak üzere toplamda 93 çocuğun ailesi ile görüşme yapılmıştır. Ailelerin ebeveynlik tutumlarını belirlemek için ETÖ kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılarak yapılan görüşmede ebeveynlere, çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair endişeleri sorulmuştur.

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmamız karma yöntem ile desenlenmiştir. Araştırmanın nicel verileri ETÖ ile toplanmış olup betimsel ve karşılaştırmalı yöntemlerle analiz edilmiştir. Nitel veriler, aileler ile yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılarak yapılan görüşmeler ile toplanmış ve ailelerin bildirdiği endişeler için ortaya çıkan temalar buna göre belirlenmiştir.

3.2 Katılımcılar

Bu çalışmada katılımcıların dahil edilme kriteri çocukların KSB, GDB, OSB, akıcılık bozukluğu tanılarından birine sahip olması, 4-6 yaş arasında olması, tek dilli olması ve anadilinin Türkçe olmasıdır. Dışlama kriterleri arasında çocukların ilgili tanıların dışında bir tanıya sahip olması, ilgili tanı gruplarından aynı anda birden fazlasına sahip olması (örn. hem GDB hem akıcılık bozukluğu gibi), 4-6 yaş aralığında olmaması, iki dilli olması, anadilinin Türkçe olmaması vardır.

3.3 Materyal

3.3.1 Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

ETÖ, Karabulut-Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiş olup, 2-6 yaş grubu çocuğu bulunan anne ve babaların ebeveynlik tutumlarını öğrenmek için kullanılmaktadır. Ölçek, ebeveynlerin demokratik tutumlarını (17 madde), otoriter tutumlarını (11 madde), aşırı koruyucu tutumlarını (9 madde) ve izin verici tutumlarını (9 madde) belirleyen dört alt boyuttan ve toplam 46 maddeden oluşmaktadır. ETÖ, beşli likert modelinde sunulmuş ve her bir maddenin karşısında sıklık ifadelerine yer verilmiştir. Bu sıklık maddeleri "her zaman böyledir", "çoğunlukla böyledir", "bezen böyledir", "nadiren böyledir" ve "hiçbir zaman böyle değildir" şeklinde verilmiştir. Puanlamalar ise 1 ile 5 arasında yapılmaktadır. Ebeveynlerin ölçekteki her alt boyuttan aldıkları puanlar toplanarak, en çok puan aldıkları alt boyut hesaplanmaktadır. Ebeveyn hangi alt boyuttan en fazla puanı toplamış ise, o alt boyuttaki ebeveyn tutumunu sergilediği sonucuna ulaşılır.

3.3.2 Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

Amacı ailelerin endişelerini anlamak olan yarı yapılandırılmış mülakat formu, danışman öğretim üyesi ve araştırma ekibi tarafından oluşturulmuştur. Bu formda yer alan sorular ile ailelerin çocuklarındaki dil ve konuşma bozukluğuna dair endişelerini tespit etmek amaçlanmıştır.

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmanın katılımcılarını, çocukları Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Kliniklerinde, diğer üniversite kliniklerinde, rehabilitasyon merkezlerinde veya özel kliniklerde terapi alan aileler oluşturmaktadır. Ailelere araştırma hakkında bilgi verilmiş olup onam alındıktan sonra ETÖ'yü doldurmaları istenmiştir. Ardından endişeleri hakkında üç soruluk

mülakat sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Çocukların ilgili tanılara (GDB, KSB, OSB, Akıcılık bozukluğu) sahip olduğu kurumlardaki dil ve konuşma terapistlerinden ve çocukların ailelerinden alınan bilgiyle teyit edilmiştir.

3.5 Veri Analizi

ETÖ ve kısa mülakat formu ile elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Analizde ailelerin her bir tanı grubundaki yanıtlarına karşılık gelen puanlar ve bunların ortalamaları, minimum, maksimum değerleri ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Yarı yapılandırılmış form ile elde edilen veriler ile ailelerin çocuklarının yaşadığı dil ve konuşma güçlüğüne dair endişeleri sıralanmış, her bir tanı grubu için benzeşen ve farklılaşan konular tespit edilmiştir.

BULGULAR

Bu araştırmada gelişimsel dil bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan 30 ebeveyn ETÖ'yü doldurmuş ve 3 soruluk mülakat sorularını yanıtlamıştır. Anket cevapları incelendiğinde GDB tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin %25'inin aşırı koruyucu tutum, %75'inin demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Bu gruptaki ebeveynlerin tutumlar özelinde aldığı puanların ortalamaları **Tablo 1'**de özetlenmiştir. Ebeveynlerin puan ortalamalarına bakıldığında tutumdan alınacak maksimum puana en yakın olan tutum demokratik tutum olduğu görülmüştür.

Tablo 1: GDB tanısına sahip çocuğu olan ailelerin ETÖ bulguları

GDB (n=28)				
	Min	Maks	Ort	SS
Demokratik	58	84	74,42	7,68
Otoriter	13	39	22,10	6,44
Aşırı koruyucu	21	45	34	6,53
İzin verici	12	37	22,71	6,53

GDB tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin mülakat sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, çocuklarının yaşadığı dil ve konuşma bozukluğu ile ilgili endişeleri; çocuğun kendisini ifade edememesi, yaşayabileceği duygusal durumlar, konuşamaması, sosyalleşememesi ve çocuğun geleceği konusunda olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının iletişimde yaşadığı sorunlardan ebeveynleri en çok endişelendiren konuların ise çocuğun kendisini ifade edememesi, yaşadığı duygusal durumlar ve söylediklerinin anlaşılmaması üzerine olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının akranlarıyla olan iletişiminde ebeveynleri endişelendiren konulardan en çok; çocuğun yaşadığı duygusal durumlar, çocuğun kendisini ifade edememesi, akran zorbalığı ve iletişim kuramaması olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada çocuğunda KSB tanısı olan 30 ebeveynlerin cevapları incelendiğinde %7'sinin aşırı koruyucu tutum, %93'ünün demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Bu gruptaki ebeveynlerin tutumlar özelinde aldığı puanların ortalamaları **Tablo 2**'de özetlenmiştir.

Tablo 2: KSB tanısına sahip çocuğu olan ailelerin ETÖ bulguları

KSB (n=30)				
	Min	Maks	Ort	SS
Demokratik	62	85	75,3	5,89
Otoriter	11	36	20,86	5,63
Aşırı koruyucu	20	44	31,93	5,58
İzin verici	9	32	21,33	4,96

KSB tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarının yaşadığı dil ve konuşma bozukluğu ile ilgili endişeleri; çocuğun kendisini ifade edememesi, yaşayabileceği duygusal durumlar, söylediklerinin anlaşılmaması, özgüven eksikliği, akran zorbalığı ve çocuğun eğitim hayatının olumsuz etkilenmesi olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının iletişimde yaşadığı sorunlardan ebeveynleri en çok endişelendiren konuların ise çocuğun söylediklerinin anlaşılmaması, yanlış anlaşılması, yaşadığı duygusal durumlar, akran zorbalığı ve kendisini ifade edememesi üzerine olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının akranlarıyla olan iletişiminde ebeveynleri endişelendiren konulardan en çok; çocuğun akran zorbalığına uğraması, sosyalleşememesi ve söylediklerinin anlaşılmaması olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan 24 ebeveyn ETÖ'yü doldurmuş ve 3 soruluk mülakat sorularını yanıtlamıştır. Anket cevapları incelendiğinde çocuğunda otizm spektrum bozukluğu tanısı olan ebeveynlerin %29 aşırı koruyucu tutum, %63'ünün demokratik tutum, %4'ünün izin verici, %4'ünün ise hem aşırı koruyucu hem de demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Bu gruptaki ebeveynlerin tutumlar özelinde aldığı puanların ortalamaları **Tablo 3'** te özetlenmiştir.

Tablo 3: OSB tanısına sahip çocuğu olan ailelerin ETÖ bulguları

OSB (n=24)				
	Min	Maks	Ort	SS
Demokratik	47	85	70,04	10,33
Otoriter	12	35	22	6,90
Aşırı koruyucu	24	45	35,29	5,82
İzin verici	13	32	24,58	5,14

OSB tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin endişeleri; çocuğun kendisini ifade edememesi, konuşmaması, hiç konuşamama ihtimali, sosyalleşememesi ve kendisini ifade edemediğindeki sinirli, öfkeli hali olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının iletişimde yaşadığı sorunlardan ebeveynleri en çok endişelendiren konuların ise çocuğun yaşadığı duygusal durumlar, kendisini ifade edememesi ve iletişim kurma isteksizliği üzerine olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının akranlarıyla olan iletişiminde ebeveynleri endişelendiren konulardan en çok; çocuğun yaşıtlarıyla oynamaması, oynamak istememesi, iletişim kurmaması ve çocuğun akran zorbalığına uğraması olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada akıcılık bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan ebeveynlerin cevapları incelendiğinde bu ebeveynlerin %27'si aşırı koruyucu tutum, %73'ünün demokratik tutum sergilediği belirlenmiştir. Bu gruptaki ebeveynlerin tutumlar özelinde aldığı puanların ortalamaları **Tablo 4'** te özetlenmiştir.

Tablo 4: Akıcılık bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan ailelerin ETÖ bulguları

Akıcılık Bozukluğu (n=11)				
	Min	Maks	Ort	SS
Demokratik	62	85	73,27	8,61
Otoriter	13	27	19,27	4,26
Aşırı koruyucu	24	43	33,27	5,12
İzin verici	16	33	22,90	4,30

Akıcılık bozukluğu tanısına sahip çocuğu olan ebeveynler, çocuklarının yaşadığı dil ve konuşma bozukluğu ile ilgili endişelerini; çocuğun yaşadığı duygusal durumlar, akran zorbalığı ve çocuğun sosyalleşememesi konularında olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının iletişimde yaşadığı sorunlardan ebeveynleri en çok endişelendiren konuların ise çocuğun yaşadığı duygusal durumlar ve çocuğun konuşurken zorlanması üzerine olduğunu belirtmişlerdir.

SONUÇ

Araştırmada dil ve konuşma bozukluklarından konuşma sesi bozukluğu (KSB), otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve gelişimsel dil bozukluğu (GDB) ve akıcılık bozukluğu tanılarından herhangi birini almış olan 4-6 yaş arası çocukların ailelerinin ebeveynlik tutumlarını ve endişelerini incelenmiştir.

GDB tanısına sahip çocukların ebeveynleri, çocuklarının tipik dil gelişimi gösteren yaşıtlarına göre daha geç gelişme gösterdiklerinin farkında oldukları bu sebeple de çocuklarına karşı demokratik ve aşırı koruyucu bir tutum sergileyerek daha hassas ve ilgili yaklaştıkları ayrıca çocuklarının çok fazla üzerine düştükleri de görülmüştür. Bu ebeveynlerin en büyük endişeleri arasında çocuklarının kendilerini ifade edememelerinden ötürü utanma, sinirlenme ve üzülme gibi yaşayabileceği duygu durumlar olduğu gözlemlenmiştir. Diğer endişeleri arasında da çocukların hiç konuşmaması ve konuşamama ihtimali bulunmaktadır. Bu durum Otizm tanısına sahip ebeveynlerde de görülen ortak endişelerden bir tanesidir.

Bulgulara bakıldığında KSB tanısına sahip çocukların ebeveynlerinin hemen hemen hepsinin demokratik bir tutum sergilediği gözlemlenmektedir. Bu da ailelerin çocuklarına karşı daha ılımlı, daha güvenilir ve daha bağımsız hareket edebilecekleri şekilde davrandıklarını göstermektedir. KSB tanısı almış çocukların aileleri çocuklarının konuşmasının anlaşılır olmamasından ötürü yanlış anlaşılmasından ve kendilerini de bu sebeple doğru bir şekilde ifade edememesinden endişelenmektedir. Bu durumları takiben çocuklar arasında akran zorbalığına uğrama ihtimali de ailelerin en çok endişelendiği bir diğer faktördür.

OSB tanısına sahip çocukların ebeveynlerinin de çoğunlukla demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür. Ardından aşırı koruyucu tutum takip etmiştir. Bu sonuç bize ailelerin çocuklarına karşı ilgili, sabırlı ve duyarlı davrandığını göstermektedir. Otizmde yaşanılan iletişim problemleri, çocuğun kendini ifade edememesi, sosyalleşememesi gibi faktörler ebeveynlerde endişe oluşturmuş ve bu sebeple de çocuklarının çok daha fazla üzerine düşerek bakımlarını üstlenmişlerdir. Endişelerinin en büyük kısımlarından birisi de çocuklarının tek başlarınayken kendi hayatını nasıl idame ettiremeyeceğinden oluşmaktadır. Çocuklarının yaşadıkları iletişim problemlerinden ötürü akranlarıyla, çevresiyle hatta kendileriyle bile konuşurken kendini ifade

edememesinden ne istediğinin ne söyleyeceğinin anlaşılmamasından bu yüzden de zorbalığa uğramalarından, dışlanmalarından ve sosyalleşememesinden endişelendikleri görülmektedir.

Akıcılık bozukluğu tanısı almış çocukların ebeveynlerinin de demokratik bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Ailelerin bu durum hakkında en büyük endişelerinden bir tanesi çocuklarının takıldığında utanması, çekinmesi ve sinirlenmesi gibi yaşayabileceği duygu durumlardır. Çocuklarının bu durum karşısında sosyalleşememesinden ve akranları tarafından zorbalığa uğramalarından ötürü endişelendikleri gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak aileler tanı fark etmeksizin çocuklarına karşı daha hassas ve ilgili bir yaklaşım sergilemişlerdir. Ebeveynlerin en büyük endişeleri arasında çocuklarının yaşayabileceği duygu durumlar, akran zorbalığına uğrama ihtimalleri ve çevresindekiler tarafından anlaşılmaması olarak gözlemlenmiştir. Bütün tanı gruplarında ailelerin endişelendikleri faktörler kendi aralarında farklılaşsa da genel olarak gözlemlenen endişeler bu şekildedir. Tanı grupları arasında çok farklı bir tutum ve endişe gözlemlenmemiştir.

KAYNAKÇA

1) Güven, O. S. (2009) Erken Dil Gelişimi Testi-Üçüncü Edisyon'un [Test of Early Language Development-Third (2007-2009) Edition (TELD-3)] Türkçeye Uyarlama, Güvenirlik ve Geçerlik Ön Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bil. Ens., Eskişehir.

2) Konrot, A. (2003). Okul öncesi dönemde dil ve konuşma sorunları. S. Topbaş (Ed.), Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi içinde (s. 211-222). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

3) Konrot, A. (2003). İletişim yetersizliği olan çocuklar. A. Ataman, (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş içinde (s. 263-289). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yay.

4) Topbaş, S., (2015). Dil ve Kavram Gelişimi. Ankara: Kök Yayıncılık.

5) Topbaş, S. ve Maviş, İ. (2004). Dil ve konuşma bozuklukları İngilizce-Türkçe terimler sözlüğü. Ankara: Karatepe Yayınları.

6) Gierut, J. A. (1998). Treatment efficacy: Functional phonological disorders in children. American Speech and Language-Hearing Association, 41 (1), 85-100.

7) Law, J., Boyle, J., Harris, F., Harkness, A. ve Nye, C. (2000). Prevalence and natural history of primary speech and language delay: Findings from a systematic review of the literature. International journal of language and communication disorders, 35, 165-188.

8) Campell, T. F., Dollaghan, C. A., Rockette, H. E., Paradise, J. L., Feldman, H. M., Shriberg, L. D., Sabo, D. L. ve Kurs-Lasky, M. (2003). Risk factors for speech delay of unknown origin in 3-year-old children. Child Development, 74 (2), 346-357.

9) Wren, Y., Miller, L. L., Peters, T. J., Emond, A. ve Roulstone, S. (2016). Prevalence and predictors of persistent speech sound disorder at eight years old: Findings from a population cohort study. Journal of Speech, Language and Hearing Research, 59 (4), 647-673.

10) Kaçar Kütükçü, D. (2021). LITMUS Türkçe Cümle Tekrarı Testinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 1.

11) Erol M (1978) Kekeme çocuklar. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaþa Tıp Fakültesi. Psikiyatri Semineri II, A Songar (Ed). İstanbul, s.43.

12) Amerikan Psikiyatri Birliği (2000) Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El Kitabı, Yeniden Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı (DSM-IV-TR), Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2000'den çeviren E Köroğlu, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

13) Meirsschauts, M., Roeyers, H.,& Warreyn, P. (2011). The social interactive behaviour of young children with autism spectrum disorder and their mothers. Autism, 15(1), 43-64

Nippold, M.A., Rudzinski M. (1995). Parents' speech and children's stuttering: a critique of the literature. J Speech Hear Res, 38, 978-89.

14) El-Ghoroury, N.H. ve Romanczyk, R.G. (1999). Play interactions of family members towards children with autism. Journal of Autism and Developmental Disabilities, 29(3), 249-258.

15) Demiriz, S. ve Öğretir, D. A. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(1), 105-122.

16) Demirutku, K. (2007). Temel değerlerin ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması. Türk Psikoloji Yazıları, Haziran 2010, 13 (25), 17-25.

17) Özerk, H. (2006). Anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutumlarının anne-babalık bilgi düzeylerinin ve 11-18 yaş grubu öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinin çeşitli değişkenler ve aralarındaki ilişki açısından incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

18) Savran, C. ve Kuşin, İ. (1997). "Ana Babalar ile Onların Ana Babaları Arasındaki Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutum İlişkileri", 10. YA-PA Okul öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara: Yapa Yayınları. 181-195.

19) Tezel-Şahin, F. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(3):395-414.

20) Karakuzu, A. (2019) Gelişimsel Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan 2-6 Yaş Arası Çocuklarda ebeveyn Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır, 3.

21) Yıldırım, Ş. (2021) ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN STRES DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2,3

Pediatrik Disfaji Alanında Yazılan Tezlerin İncelenmesi

Nuran Zeynep Sakarlı[1], Şevval Cengizli[1]

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü,
sakarlizeynep@gmail.com

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü,
sevvalcengizli00@gmail.com

ÖZET

Bu çalışma, pediatrik popülasyonda görülen disfaji (yutma bozukluğu) ve beslenme değerlendirmesi konusunda bilgi edinmeyi amaçlamaktadır. Yutma eylemi, pediatrik büyüme ve gelişme süreçlerinde kritik bir öneme sahiptir ve bu süreç dört aşamadan oluşmaktadır: oral hazırlık, oral faz, farengeal faz ve özefageal faz. Herhangi bir aşamada meydana gelen fonksiyon bozuklukları, disfaji olarak adlandırılmaktadır. Pediatrik disfaji, farklı etiyolojilere sahip olabilen yapısal anormallikler, genetik sendromlar, nörolojik hastalıklar gibi birçok farklı nedenden kaynaklanabilir. Pediatrik disfaji yönetimi, dil ve konuşma terapistleri başta olmak üzere multidisipliner bir ekip tarafından gerçekleştirilmeli ve beslenmenin güvenli bir şekilde sağlanmasını, büyüme ve gelişmenin desteklenmesini hedeflemelidir.

Ülkemizde disfaji konusunda yapılan çalışmaların yaklaşık olarak %8'i pediatrik popülasyona odaklanmaktadır. Türkiye'nin yüksek doğum oranına sahip olması ve dil ve konuşma terapistlerinin yutma terapisi konusunda temel meslekleri olması göz önüne alındığında, pediatrik disfajiye yönelik hem değerlendirme hem de terapi süreçlerine daha fazla vurgu yapılması gerektiği önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında pediatrik disfaji konusunda yapılan lisansüstü ve uzmanlık tezleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Anahtar kelime olarak "disfaji" kullanılmış ve toplamda 37 kayıt üzerinde çalışma yapılmıştır. Ancak, bu kayıtların yalnızca 3'ü pediatrik popülasyona odaklanmaktadır. Bu üç çalışma da değerlendirmeyi hedeflemekte olup müdahaleye yönelik bir teze rastlanmamıştır. Bu durum, dil ve konuşma terapistleri açısından pediatrik disfaji alanında yeterli sayıda çalışmanın mevcut olmadığını göstermekte ve bu alanda daha fazla araştırma yapılmasının önerildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *pediatri, disfaji, yutma, yutma terapisi*

ABSTRACT

This study adopts the knowledge of dysphagia (swallowing disorder) and nutritional assessment seen in pediatric studies. The act of swallowing has a critical period in pediatric growth and development and consists of four phases of this process: oral preparation, oral phase, pharyngeal phase and esophageal phase. Incoming function consisting of any component is called dysphagia. Pediatric dysphagia can be caused by many different causes such as abnormalities of different etiologies, genetic syndromes, nerve cells. Pediatric dysphagia

management should be carried out by a multidisciplinary team, mainly language and speech therapists, and should aim at providing nutrition safely and promoting growth and development.

Approximately 8% of studies on outlet dysphagia focus on pediatric connections. Considering that Turkey has high birth outcomes and speech and language therapists are the main professions in swallowing therapy, those who need more emphasis on both assessment and therapy for pediatric dysphagia care.

Among these examples, the postgraduate and tables on pediatric dysphagia in the National Thesis Center database of the Council of Higher Education are seen in detail. "Dysphagia" was used as the keyword and the preservation was studied on 37 records. However, only 3 of these records focus on the pediatric side. All three studies aim to evaluate and no thesis for intervention has been found. This shows that there is not enough use in the field of pediatric dysphagia for speech and language therapists and suggests that more research should be done in this field.

Keywords: *pediatry, dysphagia, swallowing, swallowing therapy*

GİRİŞ

Disfaji, orofaringeal ve/veya larengeal kasların hasar görmesi veya bu bölgelerdeki nöronların hasar görmesi sebebiyle yutma fonksiyonunda meydana gelen koordinasyon bozukluğudur.[1]

Pediatrik disfaji ise, çocuklarda ortaya çıkan yutma bozukluklarını ifade etmektedir. Bu durum, çocuğun büyüme ve gelişme sürecini etkileyebilmekte ve çeşitli komplikasyonlara yol açabilmektedir.[2] Özellikle yenidoğan döneminde aspirasyonun tüm canlı doğumlarda %4 oranında görüldüğüne ulaşılmıştır.[3]

Pediatrik disfajinin altında yatan nedenler arasında yapısal anormallikler, genetik sendromlar, nörolojik hastalıklar ve gelişimsel gecikmeler yer almaktadır.[4]

Pediatrik disfajinin belirtileri çocuğun yaşına, bozukluğun altında yatan nedenlere ve yutmanın aşamalarına bağlı olarak değişmektedir. Belirtiler şunları içerebilmektedir[5]:

1. Oral Hazırlık Fazı Belirtileri:

- Katı yiyeceği/sıvıyı ağza alma güçlüğü
- Ağza alınan yiyecek/sıvıyı çiğneme veya transfer etme güçlüğü
- Dilde veya çene hareketinde zayıflık veya koordinasyon eksikliği

2. Oral Faz Belirtileri:

- Yiyecek/sıvının dil tarafından farinkse transferinde güçlük
- Yutmada güçlük veya sık sık boğulma hissi

3. Farengeal Faz Belirtileri:

- Boğazda tıkanma veya sıkışma hissi

- Öksürme, boğulma, nasal regürjitasyon

- Ses kısıklığı veya değişiklikleri

4. Özefageal Faz Belirtileri:

- Yiyecek/sıvının göğüsten yavaş veya zor ilerlemesi

- Yutma sonrası göğüste veya midede ağrı/rahatsızlık hissi

- Sık sık kusma veya mide yanması

Disfaji ile dil ve konuşma terapisi bölümüne başvuran hastaların değerlendirilmesi tarama ile başlamaktadır. Tarama sonucunda disfaji şüphesi/riski olan hastalarda klinik yutma değerlendirmesi ve enstrümental değerlendirme yapılmaktadır.

Klinik yutma değerlendirmesi ile yutma probleminin tanımlanması, aspirasyon riskinin belirlenmesi ve hastanın yutma becerisi hakkında bilgi edinilmektedir. Yutma değerlendirmesinden önce, hastanın tıbbi öyküsü alınmaktadır. Çocuğun primer bakıcısından prenatal, perinatal ve postnatal geçmiş hakkında detaylı bilgi alınmaktadır. Sonrasında fiziksel değerlendirmeye geçilmektedir. Yutma sırasında gerçekleşen hareketlerin koordinasyonu, yeterliliği değerlendirilmektedir. Pediatrik grupta özellikle emme-yutma-solunum paterni mutlaka değerlendirilmektedir.[6]

Klinik yutma değerlendirmesi, disfaji probleminin tanımını veya etiyolojisini belirlemede her zaman yeterli olmayabilmektedir. Bu durumda enstrümental değerlendirmeye geçilmektedir. Enstrümental değerlendirmede amaç, yutma mekanizmasının anatomi ve fizyolojisi hakkında detaylı bilgi edinmek, tanı ve terapi planlamasının yönetimine katkıda bulunmaktır. Enstümental değerlendirmede sık kullanılan yöntemler şunlardır[6,7,8]:

1.Videofloroskopik Yutma Çalışması: Yutma değerlendirilmesinde dünyada en çok kullanılan objektif yöntemlerinden biri videofloroskopik yutma değerlendirmesidir. Modifiye baryumlu yutma çalışması olarak da bilinmektedir. Radyoloji eşliğinde yapılmaktadır. Bu yöntem, yutmanın oral, faringeal ve özefageal fazlarını değerlendirmede altın standart olarak kabul edilmektedir. Önceden belirlenen farklı kıvamlardaki gıdalar, baryum ile karıştırılarak hastaya verilmektedir. Radyolojik görüntüleme ile yutma sırasında ağız, farinks, larinks, özefagus yapıları görüntülenmekte ve aspirasyon, penetrasyon bulgularına rastlanmaktadır. Bunların yanı sıra farklı yutma anormallikleri görüntülenebilmektedir.[7]

2.Fleksible Fiberoptik Endoskopik Yutma Değerlendirmesi: Yutma değerlendirilmesinde kullanılan diğer bir objektif yöntem de fleksible fiberoptik endoskop ile değerlendirmedir. Bu yöntem, oral ve faringeal fazların direkt görüntülenmesini sağlamaktadır, ancak özefageal fazı görüntüleyememektedir. Yutma aşamaları, nazal kaviteden larinkse doğru uzanan fiberoptik bir kamera ile izlenmektedir.[6]

3.Bilgisayarlı Tomografi İle Değerlendirme: Yutma fonksiyonunun üç boyutlu görüntülemesini sağlamaktadır. Özel olarak tasarlanan bir koltukta kinematik analizler gerçekleştirilmektedir. Yutma sırasında meydana gelen tüm hareketler dinamik olarak görüntülenmektedir. Bu

hareketlerin zamanlarının ölçülmesi, yutma fazlarının net bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır.[6]

4.Yüksek Çözünürlüklü Manometri Değerlendirmesi: Yutma sırasında farinks ve özefagus motilitesindeki basınç hakkında bilgi elde etmek için geliştirilmiştir.

Pediatrik popülasyonda kullanımı zor bir tekniktir. Orofaringeal disfajinin tanı ve tedavisi için yararlı bir yöntemdir. [6,9]

5.Dil Basıncı Ölçümü: Yutma fonksiyonunda dil hareketi, kuvveti ve koordinasyonu önemli bir rol oynamaktadır. Bolusun oluşturulması, manipüle edilmesi, farenkse aktarımı, dil tabanındaki itme gücü ile bolusun aşağı itilmesi fonksiyonlarını yerine getirmektedir. Bu nedenle videofloroskopi ve endoskopi, sık kullanılan yöntemlerden olsa da oral faz hakkında yeterli bilgi sağlayamayabilir. Dil basıncı ölçüm cihazı ile hastanın diline belirli bir basınç ile şişirilmiş bir dil probu konur ve bu probu sıkıştırması istenir. Maksimum sıkıştırma değeri kaydedilir. Genellikle 30 saniye ara ile altı kez yapılan ölçümlerin ortalaması ile hesaplama tamamlanır.[8,9]

Pediatrik disfaji, multidisipliner bir yaklaşımla, çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre yönetilmektedir. Öncelikli amaç, çocuğun yutma becerilerinin iyileştirilmesi, büyüme ve gelişmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmişini sağlamaktır. Değerlendirme ve terapi süreci genellikle pediatrik gastroenterologlar, kulak burun boğaz uzmanları, nörologlar, dil ve konuşma terapistleri ve beslenme uzmanları gibi uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından yürütülmektedir. Dil ve konuşma terapistleri, disfajinin değerlendirilme ve müdahale aşamalarında yetkin birincil meslek grubudur.[10]

Dil ve konuşma terapistleri, pediatrik disfajinin yönetimini, beslenme yönlendirmesi, postür modifikasyonu, dil ve çene egzersizleri ve yutma terapisi ile bireyin ihtiyacına çzgü olarak gerçekleştirmektedir.[11]

1.1.Amaç

Bu araştırmanın amacı Türkiye'de pediatrik popülasyonda disfaji ile ilişkili yapılan tez çalışmalarını inceleyerek dil ve konuşma terapisi alanında pediatrik bireylerde disfaji değerlendirmesi ve beslenme hakkında bilgi edinmektir. Araştırmanın amacı çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Pediatrik yutma bozukluğuna ilişkin tezler hangi enstitü/fakültelerde yapılmıştır?
2. Pediatrik yutma bozukluğuna ilişkin tezler hangi düzeyde (lisans, yüksek lisans veya doktora) yapılmıştır?
3. Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı'nda ve diğer anabilim dallarında pediatrik disfaji alanında yapılan tez çalışmalarının sıklığı nedir?
4. Pediatrik yutma bozukluğuna ilişkin tez çalışmalarında kullanılan değerlendirme yöntemleri nelerdir?
5. Pediatrik yutma bozukluğuna ilişkin tez çalışmalarında kullanılan terapi yöntemleri nelerdir?

1. YÖNTEM

2.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.[12] Pediatrik disfaji alanına ilişkin tezler incelenmiştir. İnceleme sırasında 5 değişken göz önüne alınmıştır:

1. Tez çalışmasının türü (lisans, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık)
2. Tez çalışmasının yapıldığı enstitü/fakülte
3. Tez çalışmasının yapıldığı anabilim dalı/program adı
4. Tez çalışmasının yapıldığı yıl
5. Tez çalışmasındaki değerlendirme yöntemleri
6. Tez çalışmasındaki terapi/uygulamaların türü

2.2.Katılımcılar

Bu çalışmada, Türkiye'de pediatrik disfaji ile ilgili Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi resmi web sitesinde (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi) yayımlanmış tezler incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları pediatrik popülasyonu kapsamaktadır.

2.3.Materyal

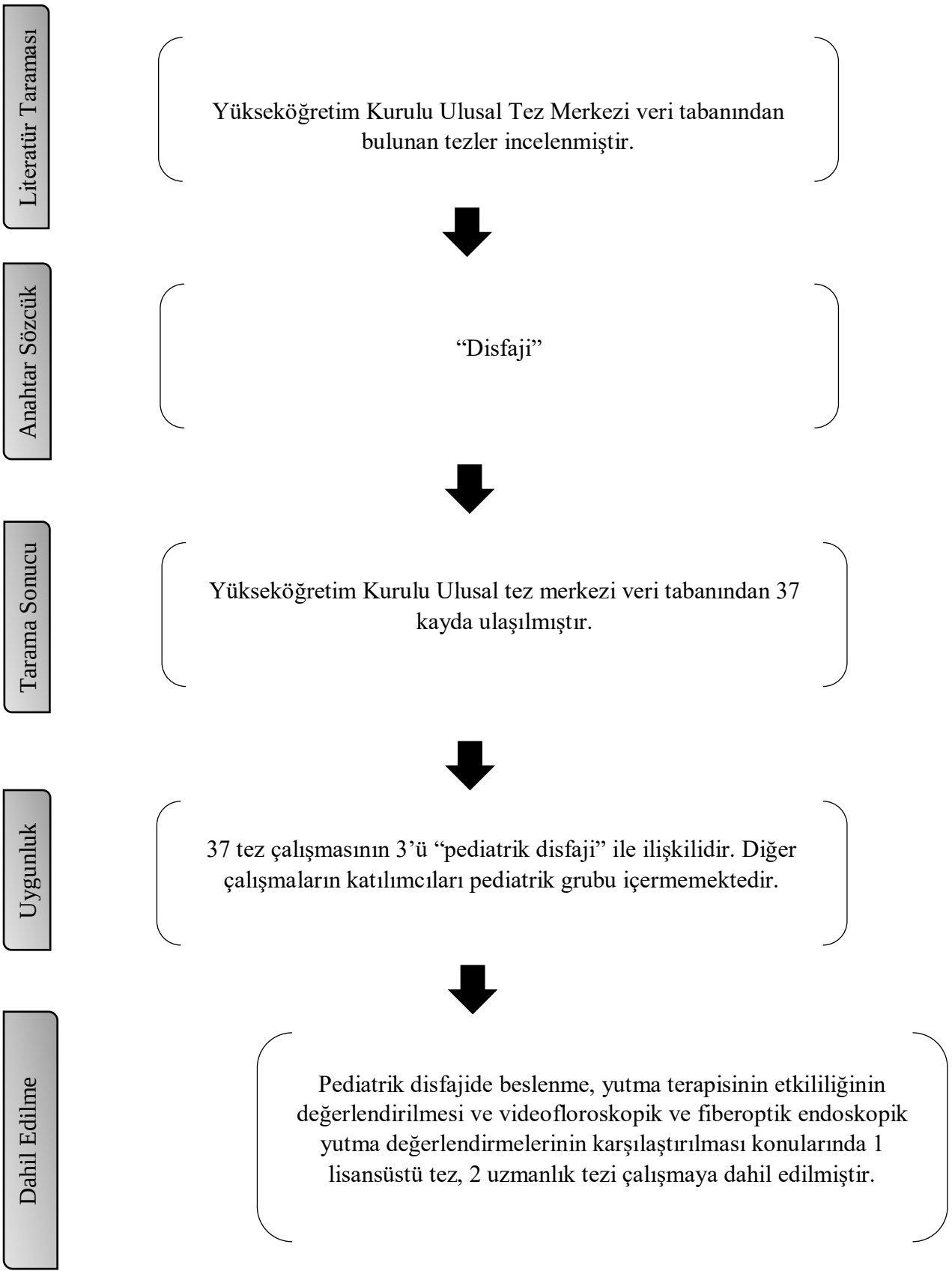
Çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi ile belirlenen anahtar kelime "disfaji" ile detaylı tarama yapılmıştır.

2.4.Veri Toplama Süreci

Çalışmanın veri toplama sürecinde Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi resmi web sitesi (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi) esas alınmıştır. Bu veri tabanında "disfaji" anahtar sözcüğü kullanılarak detaylı tarama ve gelişmiş tarama sayfaları kullanılmıştır. 1983 ve 2022 yılları arasında yayımlanmış toplam 37 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Bu 37 tezin 1 tanesi lisansüstü tez, 2 tanesi uzmanlık tezi olarak görülmüştür.

Veri toplama süreci şema olarak Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Veri toplama süreci

Veri Analizi

İncelenen tezler, araştırma amaçları doğrultusunda tablo şeklinde analiz edilmiştir. İncelenen tez çalışmalarının türü, hangi yıla, hangi fakülte/enstitüye ait olduğu, program/anabilim dalı ve uygulanan terapi/uygulamanın konusuna göre ayrılıp analiz edilmiştir.

3.BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda pediatrik disfaji ile ilgili yapılmış tez çalışmalarının enstitü/fakülte bilgileri, türleri (lisans, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık), anabilim/program adları ve yılları ile ilgili bilgiler aşağıda Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.Ülkemizde pediatrik disfajiye ilişkin yapılan tez çalışmalarının türe, fakülte, enstitü ve anabilim/program dalına, yıla ve yapılan terapi/uygulamanın odaklandığı konuya göre dağılımı

TEZ TÜRÜ	FAKÜLTE/ENSTİTÜ	PROGRAM/ANABİLİM DALI	YIL	TERAPİ/UYGULAMANIN KONUSU
TIPTA UZMANLIK	Tıp Fakültesi	Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı	2019	Yutma Terapisi Etkililiğinin Ultrasonografi İle Değerlendirilmesi
	Tıp Fakültesi	Kulak Burun Boğaz Ve Baş Boyun Cerrahisi Anabilim Dalı	2012	Videofloroskopik ve Fiberoptik Endoskopik Yutma Değerlendirme Çalışmalarının Karşılaştırılması
YÜKSEK LİSANS	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Diyetetik Programı	2014	Nörolojik Disfajisi Olan Çocuklarda Malnütrisyon ve Beslenme

Ülkemizde pediatrik disfajiye ilişkin incelenen tezlerin türlerine göre dağılımına bakıldığında, 2 tıpta uzmanlık tezi ve 1 yüksek lisans tezi olduğuna ulaşılmıştır.

Tezlerin fakülte/enstitülere göre dağılımına bakıldığında Tıp Fakültesi'ne ait 2 çalışma olduğu ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü'ne ait 1 çalışma olduğu görülmüştür.

Tezlerin anabilim/program türüne göre dağılımı incelendiğinde, Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı, Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Anabilim Dalı ve Diyetetik Programı görülmüştür.

Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, ülkemizde pediatrik disfaji alanında 2012, 2014 ve 2019 yıllarında tez çalışmalarının yapıldığı görülmüştür.

Tez çalışmalarına bakıldığında, pediatrik disfaji alanındaki çalışmaların değerlendirme ve beslenme alanlarına yönelik olduğu ve müdahaleye yönelik bir çalışmanın bulunmadığına ulaşılmıştır. Ayrıca, Dil Ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı'nda herhangi bir türde tez çalışması görülmemiştir.

4.SONUÇLAR

Bu çalışmada, Türkiye'de pediatrik disfaji alanında yapılan tez çalışmaları farklı değişkenler ile incelenmiş ve dpediatrik bireylerde disfaji değerlendirmesi ve beslenme hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, disfaji alanında 37 yayımlanmış teze ulaşılmıştır. Bu 37 tezin yalnızca 3'ü pediatrik alana ilişkin yapılmıştır.

Pediatrik disfajiye ilişkin bu tezler, daha çok disfaji değerlendirme yöntemleri ve disfajide beslenme durumu kapsamında yapılmıştır.

Dil ve konuşma terapisi alanında, pediatrik disfajiye ilişkin herhangi bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Dil ve konuşma terapistleri, pediatrik disfaji alanında değerlendirme ve terapiden sorumlu primer meslek grubudur. Literatüre ve dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencilerine katkı sağlaması açısından bu konuya ilişkin çalışmaların artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Murry, T., Carrau, R. L., & Chan, K. (2020). Clinical management of swallowing disorders. Plural Publishing.

2. Lefton-Greif, M. A., & McGrattan, K. (Eds.). (2021). Pediatric swallowing and feeding: Assessment and management (2nd ed.). Plural Publishing.

3. Derkay CS, Schechter GL. (1998). Anatomy and physiology of pediatric swallowing disorders. Otolaryngol Clin North Am. 397-404.

4. Burklow KA, Phelps AN, Schultz JR, McConnell K, Rudolph C.(1998) Classifying complex pediatric feeding disorders. J Pediatr Gastroenterol Nutr.; 27(2), 143-147.

5. Garcia, J. M., & Chambers, E. T. (Eds.). (2020). Pediatric swallowing and feeding: Foundations, assessments, and interventions. Plural Publishing.

6. Groher M.E., Crary M.A. (2012). Dysphagia: Clinical Management In Adults and Children, Second Edition. Elsevier. Plural Publishing.

7. Martin-Harris B, Logemann JA, McMahon S, Schleicher M, Sandidge J. (2000). Clinical utility of the modified barium swallow. Dysphagia; 15: 136-141.

8. Smith Hammond CA, Goldstein LB. (2006). Cough and aspiration of food and liquids due to oral-pharyngeal dysphagia: ACCP evidence-based clinical practice guidelines. 129: 154-168.

9. Eiichi Saitoh. Kannit Pongpipatpaiboon. Yoko Inamoto. Hitoshi Kagaya. (2018).Dysphagia Evluation and Treatment From The Perspective of Rehabilitation Medicine. Springer.

10. Dodrill, P. (Ed.). (2019). Pediatric dysphagia: A multidisciplinary approach. SIG 13 Perspectives on Swallowing and Swallowing Disorders (Dysphagia), 28(1), 5-18.

11. Lefton-Greif, M. A., & Arvedson, J. C. (Eds.). (2016). Pediatric swallowing and feeding: Assessment and management (1st ed.). Plural Publishing.

12. Wach, E. & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis.

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ÖĞRETMENLERİNİN KEKEMELİK BİLGİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ – SAMSUN ÖRNEKLEMİ

Zeynep Gazali ÇAKMAK[a], Özlem YAŞAR[b]

[a]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, zeynep.ckmk.60@hotmail.com
[b]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, ozlemc@omu.edu.tr

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Samsun ili Atakum ilçesindeki devlet okullarında görev yapan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerinin eğitim öncesi ve sonrası değişimini incelemektir.

Yöntem: Çalışmada tek grup öntest-sontest karşılaştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmaya 68 PDR öğretmeni katılmış ve öğretmenlere "Kekemelik Hakkında Öğretmenlerin Bilgi Düzeyini İnceleme Anketi" uygulanmıştır. Anket, kekemelik alanında kullanılan öğretmen farkındalık anketleri ve konuyla ilgili makaleler taranarak oluşturulmuştur. Öğretmenler anketi ilk kez tamamladıktan sonra araştırmacı tarafından kekemelik hakkında yüz yüze eğitim verilmiştir. Eğitim tamamlandıktan 1 ay sonra öğretmenlere tekrar anket sunulmuştur.

Bulgular: PDR öğretmenlerinin eğitim öncesi ve sonrası anket verilerinin karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-7.582$; $p<.05$). Anketin kekemelik hakkında bilgi düzeyini inceleyen bölümünde ise eğitim öncesi ve sonrası veriler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-2.258$; $p>.05$). Ancak anketin öğretmen davranış örüntüleri ve sınıf içi stratejileri inceleyen bölümünde eğitim öncesi ve sonrası veriler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-10.396$; $p<.05$).

Sonuç: Eğitim öncesi PDR öğretmenlerinin kekemelik hakkında sınırlı düzeyde bilgilerinin olduğu; sınıf içi stratejiler hakkındaki bilgi düzeylerinin ise yetersiz olduğu görülmüştür. Eğitim sonrası, PDR öğretmenlerinin hem kekemelik bilgi düzeyini hem de kekemelikle ilgili davranış örüntüleri ve sınıf içi stratejiler hakkındaki bilgi düzeylerini artırmıştır. Bu sonuçlar, öğretmenlerin bilgilendirilmeleri ile kekemelik konusunda daha bilinçli olabileceğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: kekemelik, rehberlik öğretmeni, okul, kekemelik bilgi düzeyi

Abstract

Purpose: It is important for school counselors and guidance teachers (SCG) to have sufficient knowledge about stuttering, as they are more likely to encounter children and adolescents with stuttering in the school environment. Therefore, this study aims to investigate the changes in the knowledge levels of SCG teachers regarding stuttering before and after training in state schools in the Atakum district of Samsun province.

Method: The study used a single-group pretest-posttest design. A total of 68 SCG teachers participated in the research, and they were administered the "The Stuttering Knowledge of Teachers Survey." The survey was developed by reviewing teacher awareness surveys and relevant articles in the field of stuttering. After the teachers completed the survey for the first

time, face-to-face training on stuttering was given by the researcher. One month after the training was completed, the teachers were presented with the survey again.

Results: A significant difference was found between the pretest and posttest data of SCG teachers (t=-7.582; p<.05). However, no significant difference was found between the pretest and posttest data in the section of the survey examining the knowledge level about stuttering (t=-2.258; p>.05). On the other hand, a significant difference was found between the pretest and posttest data in the section of the survey examining teacher behavior patterns and classroom strategies (t=-10.396; p<.05).

Conclusion: Prior to the training, it was observed that SCG teachers had limited knowledge about stuttering and inadequate knowledge regarding classroom strategies. SCG teachers' knowledge of stuttering, behavioral patterns, and classroom strategies relating to stuttering increased as a result of the training. These findings suggest that teachers can increase their knowledge of stuttering through training, leading to greater awareness and comprehension of the situation.

Keywords: stuttering, school counselors and guidance, school, level of knowledge on stuttering

BÖLÜMLER

1. GİRİŞ

Kekemelik en yaygın görülen akıcı konuşma bozukluklarından biridir (Al-Qaisi ve ark., 2020; Onslow ve O'Brian, 2013; Pachigar ve ark., 2011). Kekemelik, konuşma hızını ve ritmini etkileyebilecek tekrarlar (sesler, heceler, sözcükler, sözcük öbekleri), ses uzatmaları, bloklar, eklemeler ve düzeltmelerle karakterize konuşma akışında meydana gelen kesintiler şeklinde tanımlanmaktadır (Guitar, 2013). Kekemeliği etkileyen faktörler, kekemeliğin sıklığı, türü, süresi ve şiddeti olarak sayılabilmektedir. Kişi kekemeliğiyle başa çıkmakta zorlandığında konuşma sırasında ikincil davranışlar (göz kırpma, ani baş hareketleri, el sıkma, ayağı yerme vurma ve tikleri andıran yüz hareketleri gibi) gözlenebilir (Healey ve Trautman, 2004).

Kekemelik alan yazınında, kekemeliğin nedenlerine yönelik birçok araştırma yer almaktadır (Andrews ve ark., 1983; Felsenfeld ve ark., 2000; Kraft, 2010; Manning ve DiLollo, 2017; Packman ve Onslow, 2002; Sommer ve ark., 2003; Yairi ve Ambrose, 1999, 2004). Araştırmalarda genetik, beyin işlevindeki farklılıklar kekemeliğin nedeni olarak öne çıkmaktadır (Donaghy ve Smith, 2016; Gordon, 2002). Cinsiyet, aile öyküsü ve kekemeliğin başladığı yaş gibi faktörler ise kekemeliğin ortaya çıkmasını etkileyen risk faktörleri arasında yer alır (Gordon, 2002; Howell ve Davis, 2011). Ayrıca kekemeliğin başlangıcından itibaren geçen süre, sosyal ve çevresel faktörlerin, kekemeliğin ortaya çıkmasında ve süreçte etken faktör olarak nitelenir (Abrahams ve ark., 2016; Howell, 2007; Testa ve Rethfeldt, 2021).

Dil ve konuşma bozukluklarının temelinde erken tanı ve terapi kritik öneme sahiptir (Rutland, 2020; Yairi ve Carrico, 1992). Erken dönemde, kekemeliği olan bireyin akıcılığının sağlanması ve sürdürülmesi dikkat edilmesi gereken bir durumdur (Erim ve Aydin, 2021; Kumar ve Varghese, 2018; Rutland, 2020). Çocukların okulda çok uzun zaman geçirdikleri düşünüldüğünde en çok etkileşim kurdukları yetişkinlerin öğretmenler olması, öğretmenleri erken tanılama için en önemli meslek gruplarından biri haline getirmektedir (Abdalla ve St. Louis, 2014; Al-Qaisi ve ark., 2020; Gottwald ve Hall, 2003; Irani ve ark., 2012; Rocha ve ark., 2022). Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) öğretmenlerinin ise kekemeliği olan çocuk ve ergenlerde okul ortamında öncelikli olarak karşılaşma olasılıkları yüksektir. Okul PDR Hizmetleri Modelinde yer alan önleyici müdahale kapsamında (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020),

öğrencilere yönelik çalışmalar yapılması açısından PDR öğretmenlerinin, kekemelik hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin kekemelik hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamalarının, hem kekemeliği olan öğrencinin akademik ve sosyal olarak ilerlemesini (Jenkins, 2010; Katebe, 2020) hem de okuldaki diğer çocukların davranış ve tutumlarını olumsuz olarak etkileyebileceği düşünülmektedir (Arnold ve ark., 2015; Plexico ve ark., 2013). Alan yazında öğretmenlerin iletişim bozukluğu olan çocuğa karşı olumlu tutum sergilemelerinin hem erken tanılamaya hem de terapi sürecinde başarı sağlanmasına yardımcı olduğu gözlenmektedir (Manning ve DiLollo, 2017; Panico ve ark., 2018).

1.1. Amaç

PDR öğretmenlerinin kekemelik hakkında yeterli bilgiye sahip olması ve kekemeliği olan öğrenciyle iletişimini kolaylaştıracak stratejiler bilmesi, kekemeliği olan öğrencinin okul içerisindeki akademik ve sosyal gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Samsun ili Atakum ilçesinde yer alan okullarda görev yapan PDR öğretmenlerinin eğitim öncesi ve sonrası kekemelik bilgi düzeylerinin ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında araştırma soruları:

1.) PDR öğretmenlerinin kekemelik bilgi düzeyi nedir?
2.) PDR öğretmenlerinin kekemeliğe ve kekemeliği olan öğrencilere yönelik öğretmen davranışları hakkında farkındalık düzeyleri nedir?
3.) Eğitim öncesi ve sonrası PDR öğretmenlerinin bilgi düzeyinde farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada PDR öğretmenlerinin kekemelik eğitimi öncesi ve sonrası kekemelik bilgi düzeylerini ölçmek için tek grup ön-test – son-test model kullanılmıştır. Öğretmenlerle yüz yüze görüşmenin sürecin kontrolünü arttıracağı düşünüldüğünden, görüşmeler yüz yüze yapılmıştır (Büyüköztürk, 2005). Çalışmanın verileri Kekemelik Hakkında Öğretmenlerin Bilgi Düzeyini İnceleme Anketi (KÖBDİ) aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni PDR öğretmenlerinin bilgi düzeyi, bağımsız değişkeni ise kekemelik ile ilgili eğitimdir.

2.2. Katılımcılar

Çalışmaya Samsun ili Atakum ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında PDR Öğretmeni olarak görev yapan 40 kadın ve 28 erkekten oluşan 68 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun, kekemeliği olmayan kişilerdir.

2.3. Materyal

Araştırmanın verileri "Kekemelik Hakkında Öğretmenlerin Bilgi Düzeyini İnceleme Anketi" (KÖBDİ) kullanılarak toplanmıştır. Anket araştırmacılar tarafından kekemelik alanında kullanılan öğretmen farkındalık anketleri ve konu ile ilgili makaleler taranarak oluşturulmuştur (Erim ve Aydin, 2021; Hobbs, 2012; İlban, 2020; Maviş ve Günay, 2020).

Anket toplamda 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci ve üçüncü bölümlerde toplamda 31 adet likert tipi soru yer almaktadır. Anketin ikinci ve üçüncü bölümlerindeki cevap seçenekleri 'kesinlikle katılıyorum', 'katılıyorum', 'kararsızım', 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' şeklindedir.

İkinci bölüm öğretmenlerin kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini içeren likert tipi 14 soru bulunmaktadır. Bu 14 soru içinde 7 soruya doğru, 7 soruya ise yanlış yanıtının verilmesi beklenmektedir.

Anketin üçüncü bölümünde ise öğretmenlerin davranış örüntüleri ve sınıf içi stratejileri hakkında bilgilerini inceleyen 17 sorudan oluşmaktadır. 17 sorudan 5 soruya doğru, 12 soruya yanlış yanıtının verilmesi beklenmektedir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde Samsun ili Atakum ilçesinde Milli Eğitime bağlı devlet okullarına gidilmiş, PDR öğretmenlerine anket verilmiştir. Anketin uygulanması 10 dakika sürmektedir. Anketin ilk uygulanması sonrasında, eğitimin ardından anketin 1 ay sonra tekrar uygulanacağı bilgisi öğretmenlere iletilmiştir. Eğitim yüz yüze uygulanmış, anketler elden verilmiştir.

2.5. Veri Analizi

Verilerin analizi için SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Anket maddelerinin analizi frekans ve yüzde analizleri ile gerçekleştirilmiştir. Grupların farkındalık düzeylerinin bilgilendirme öncesi ve sonrası farklılaşma durumunu incelemek için normal dağılım gösterdiğinden parametrik veriler kullanılmıştır. Eğitim öncesi ve sonrası anketlerin yapılma zamanları farklı olduğundan eğitimin etkisini saptayabilmek için eşleştirilmiş örneklem t testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda, KÖBDİ anketi verilerinin istatiksel analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımı

	f	**%**
Cinsiyet		
Kadın	40	58.8
Erkek	28	41.2
Yaş		
29-40	17	25
41-50	48	70.6
51-60	3	4.4
Öğrenim düzeyi		
Üniversite	53	77.9
Lisansüstü	15	22.1
Medeni durum		
Bekar	3	4.4
Evli	65	95.6
Toplam	68	100

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmaya 68 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların %58.8'inin (n=40) kadın olduğu, %41.1'inin (n=28) erkek olduğu; %77.9'unun (n=53) lisans mezunu olduğu, %22.1'ininn (n=15) lisansüstü

mezunu olduğu; %25'inin (n=17) 29-40 yaş aralığında olduğu, %70.6'sının (n=48) 41-50 yaş aralığında olduğu, %4.4'ünün (n=3) 51-60 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

KÖBDİ anketi 2. bölüm maddeleri incelendiğinde öğretmenlerin en çok yanlış cevapladığı soruların "Kekemeliğin nedeni psikolojiktir.", "Kekemeliği olan birey sesli okuma ya da sunum sırasında daha az kekeler.", "Kekemelik, konuşma kas sistemindeki basit bir uyumsuzluktan kaynaklanır." soruları olduğu görülmüştür. KÖBDİ anketi 3. bölüm incelendiğinde rehber öğretmenlerin en çok yanlış cevapladıkları sorular "Çocuğun konuşurken çok zorlandığı durumlarda yavaş olmasını ve tekrar nefes almasını söylerim.", "Kekemeliği olan çocuğa akıcısızlıklarını azaltmak için sınıf içerisinde sesli okuma yaptırırım.", "Kekemeliği olan çocuğa konuşmaya başlamadan önce derin bir nefes almasını tavsiye ederim." soruları olduğu görülmüştür. Eğitim sonrası bulgular incelendiğinde PDR öğretmenlerinin görüşlerinin olumlu yönde değiştiği gözlenmiştir.

Tablo 2

KÖBDİ Anketi ortalama değerleri Ön-Test Son-Test T-Testi Sonuçları

	N	**`X**	**ss**	**t**	**sd**	***p***
Eğitim Öncesi KÖBDİ	68	2,98	0,3			
				-7.582	.3554	.000
Eğitim Sonrası KÖBDİ	68	3,31	.12			

Öğretmenlere verilen eğitimin, KÖBDİ anketinin ön test-son test aritmetik ortalamalarının arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucu Tablo 2'de verilmiştir. Yapılan eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (t=-7.582; p<.05)

Tablo 3

KÖBDİ Anketi 2.Bölüm ortalama değerleri Ön-Test Son-Test T-Testi Sonuçları

	N	**`X**	**ss**	**t**	**sd**	***p***
Eğitim Öncesi KÖBDİ 2.Bölüm	68	2,79	0,4			
				-2.258	.4295	.027
Eğitim Sonrası KÖBDİ 2. Bölüm	68	2,90	0.1			

Öğretmenlere verilen eğitimin, KÖBDİ anketinin 2. Bölümünün ön test - son test aritmetik ortalamalarının arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucu Tablo 3'de verilmiştir. Eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (t=-2.258; p>.05).

Tablo 4

KÖBDİ Anketi 3.Bölüm ortalama değerleri Ön-Test Son-Test T-Testi Sonuçları

	N	`X	ss	t	sd	*p*
Eğitim Öncesi KÖBDİ 3.Bölüm	68	3,14	0,32	-10,39	.3959	.000
Eğitim Sonrası KÖBDİ 3. Bölüm	68	3,64	0,19			

Öğretmenlere verilen eğitimin, KÖBDİ anketinin 3. Bölümünün ön test - son test aritmetik ortalamalarının arasında anlamlı bir oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucu Tablo 4'de verilmiştir. Eşleştirilmiş örneklem t-testi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=-10.396$; $p<.05$).

Öğretmenlere uygulanan eğitim öncesinde KÖBDİ anketi sonucunda kekemelik bilgi düzeylerine baktığımızda öğretmenlerin kekemeliğin nedeninin psikolojik olduğunu, kekemeliği olan bireye sesli okuma yaptırıldığında akıcısızlıkların azaldığını, kekemeliğin konuşma kas sistemindeki basit bir uyumsuzluktan kaynaklandığını düşündüğü görülmüştür. Eğitim öncesi anketin üçüncü bölümü olan kekemelik ile ilgili davranış örüntüleri ve sınıf stratejileri hakkında bilgi düzeylerine baktığımızda öğretmenlerin kekemeliği olan çocuğun çok zorlandığı durumlarda ve konuşmaya başlamadan önce nefes al uyarısının yapılması, akıcısızlıkları azaltmak için sesli okuma yaptırılması gibi konularda yetersiz bilgiye sahip olduğu görülmektedir

Yapılan eğitim sonrasında anket tekrarladığında öğretmenlerin kekemelik bilgi düzeyi, davranış örüntüleri ve sınıf içi stratejiler hakkındaki bilgi düzeylerinin değiştiği gözlenmiştir. Bu değişimin olumlu yönde olduğu görülmektedir. Eğitim sonrası KÖBDİ anketi ikinci bölümdeki ifadeleri incelediğimizde kekemeliğin nedeni psikolojiktir ifadesine eğitim öncesi öğretmenlerin %47.2'i olumlu yanıt verirken, eğitim sonrası %95.6'sı olumsuz yanıt vermiştir. Bu görüş değişikliğinin olumlu yönde olduğu gözlenmektedir. Kekemeliği olan birey sesli okuma ya da sunum sırasında daha az kekeler ifadesine eğitim öncesi öğretmenlerin %41.2'si kararsızım yanıtını verirken, eğitim sonrası öğretmenlerin %75'i olumsuz yanıt vermiştir. Bu bulguya göre görüş değişikliğinin olumlu yönde olduğu gözlenmektedir. Fakat öğretmenlerin %61.8'inin katılmıyorum, %13.2'sinin kesinlikle katılmıyorum cevabını işaretlediği göz önüne alındığında sesli okuma sırasında kekemeliğin azalmadığında yönelik hala net bir görüş oluşmadığı söylenebilir. Kekemeliğin konuşma kas sistemindeki basit bir uyumsuzluktan kaynakladığı ifadesine eğitim öncesi %54.4'ü kararsızım yanıtını verirken, eğitim sonrası %85.3'ü olumsuz yanıt vermiştir. Bu bulguya göre görüş değişikliğinin olumlu yönde olduğu gözlenmektedir. Eğitim sonrası KÖBDİ anketinin üçüncü bölümündeki ifadeleri incelediğimizde çocuğun konuşurken zorlandığı durumlarda yavaş olmasını ve tekrar nefes almasını söylerim ifadesine eğitim öncesi öğretmenlerin %57.4'ü olumlu yanıt verirken, eğitim sonrası %95.6'sı olumsuz yanıt vermiştir. Bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin görüşlerinin önemli derecede olumlu yönde değiştiği gözlenmektedir.

Çalışmamızın sonuçlarına göre, öğretmenlerin kekemelik hakkında bazı temel bilgilere sahip olduğu fakat kekemeliğin nedeni ve fizyolojik doğası hakkındaki bilgilerinin sınırlı

olduğu, sınıf içi stratejiler hakkında bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Eğitim sonrası hem kekemelik bilgi düzeyinde hem sınıf içi stratejiler hakkında bilgi düzeylerinde önemli derecede artış gözlenmiştir. Bu bulgu ışığında eğitim programlarında kekemeliğin nedeni ve fizyolojik doğası ile ilgili daha fazla bilgiye yer verilmesi böylelikle hem bilgi ve farkındalık düzeylerinin artacağı buna bağlı olarak da öğretmenlerin kekemeliği olan çocuklara yönelik bakış açılarının olumlu yönde değişeceği düşünülmektedir. Alan yazına baktığımızda da yapılan çalışmalarda öğretmenlerin bilgi düzeyi arttıkça kekemeliğe yönelik tutum ve bakış açılarının daha olumlu olduğu bildirilmektedir (Daniels ve ark., 2011; Hobbs, 2012; St. Louis ve ark., 2018). Başka bir çalışmada ise öğretmenlerin olumsuz tutumlarının kekemeliği olan çocuğun iletişim kurmasını engelleyebileceği vurgulanmaktadır (Silva ve ark., 2016). Bu bağlamda destekleyici ve kapsayıcı bir sınıf ortamı oluşturulması için hem PDR öğretmenlerine hem diğer branş öğretmenlerine yönelik eğitimler verilmesi önemli olmaktadır.

4. SONUÇLAR

Öğretmenlerle yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında öğretmenler tarafından diğer dil ve konuşma bozukluklarına yönelik de bilgi ihtiyaçlarının olduğu bildirilmiştir. Bu doğrultuda kekemelik ve diğer dil ve konuşma bozukluklarına yönelik eğitimler içeren çalışmaların arttırılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu alanda niteliksel çalışmaların yapılmasıyla birlikte ihtiyacın tam olarak ne olduğunun ortaya koyulup buna yönelik eğitimlerin yapılması ve arttırılması katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Abdalla, F., & St. Louis, K. O. (2014). Modifying attitudes of Arab school teachers toward stuttering. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, *45*(1), 14-25.

Abrahams, K., Harty, M., Kathard, H., St. Louis, K. O., & Thabane, L. (2016). Primary school teachers' opinions and attitudes towards stuttering in two South African urban education districts. *South African Journal of Communication Disorders, 63*(1), 1-10.

Al-Qaisi, R. Q. M., Ali, E. G., & Khudhair, A. K. (2020). Assessment of Primary School Teachers' Knowledge about Stuttering of School-Age Children at First Al-Karkh Education Directorate in Baghdad City. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology, 14*(3), 1419.

Andrews, G., Hoddinott, S., Craig, A., Howie, P., Feyer, A.-M., & Neilson, M. (1983). Stuttering: A review of research findings and theories circa 1982. *Journal of speech and hearing disorders, 48*(3), 226-246.

Arnold, H. S., Li, J., & Goltl, K. (2015). Beliefs of teachers versus non-teachers about people who stutter. *Journal of Fluency Disorders, 43*, 28-39.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(2), 133-151.

Davidow, J. H., Zaroogian, L., & Garcia-Barrera, M. A. (2016). Strategies for teachers to manage stuttering in the classroom: A call for research. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 47*(4), 283-296.

Donaghy, M. A., & Smith, K. A. (2016). Management options for pediatric patients who stutter: current challenges and future directions. *Pediatric health, medicine and therapeutics*, 71-77.

Erim, A., & Aydin, A. (2021). İlkokul öğretmenlerinin kekemelik ve akran zorbalığına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4*(1), 86-107.

Felsenfeld, S., Kirk, K. M., Zhu, G., Statham, D. J., Neale, M. C., & Martin, N. G. (2000). A study of the genetic and environmental etiology of stuttering in a selected twin sample. *Behavior Genetics, 30*, 359-366.

Gordon, N. (2002). Stuttering: incidence and causes. *Developmental medicine and child neurology, 44*(4), 278-282.

Gottwald, S. R., & Hall, N. E. (2003). Stuttering treatment in schools: Developing family and teacher partnerships. Seminars in speech and language,

Guitar, B. (2013). *Stuttering: An integrated approach to its nature and treatment*. Lippincott Williams & Wilkins.

Healey, E. C., & Trautman, L. S. (2004). Clinical applications of a multidimensional approach for the assessment and treatment of stuttering. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders, 31*(Spring), 40-48.

Hearne, A., Miles, A., Douglas, J., Carr, B., Nicholls, J. R., Bullock, M. S., Pang, V., & Southwood, H. (2021). Exploring teachers' attitudes: knowledge and classroom strategies for children who stutter in New Zealand. *Speech, Language and Hearing, 24*(1), 28-37.

Hobbs, M. L. (2012). *Teacher perceptions and knowledge about stuttering before and after an in-service training* Eastern Kentucky University].

Howell, P. (2007). Signs of developmental stuttering up to age eight and at 12 plus. *Clinical psychology review, 27*(3), 287-306.

Howell, P., & Davis, S. (2011). Predicting persistence of and recovery from stuttering by the teenage years based on information gathered at age 8 years. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 32*(3), 196-205.

Irani, F., Abdalla, F., & Gabel, R. (2012). Arab and American teachers' attitudes toward people who stutter: A comparative study. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders, 39*(Spring), 12-20.

İlban, E. (2020). *İlkokul sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumu-İstanbul örneklemi* İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü].

Jenkins, H. (2010). Attitudes of teachers towards dysfluency training and resources. *International journal of speech-language pathology, 12*(3), 253-258.

Katebe, B. (2020). Attitudes of Pre-Service and In-Service Teachers Towards Students Who Stutter in Selected Zambian Schools. *Zambia Interdisciplinary Journal of Education (ZIJE) Online-ISSN 2710-0715, 1*(1), 121-147.

Kraft, S. J. (2010). Genome-wide association study of persistent developmental stuttering.

Kumar, A. S., & Varghese, A. L. (2018). A Study to Assess Awareness and Attitudes of Teachers towards Primary School Children with Stuttering in Dakshina Kannada District, India. *Journal of Clinical & Diagnostic Research, 12*(9).

Manning, W. H., & DiLollo, A. (2017). *Clinical decision making in fluency disorders*. Plural Publishing.

Maviş, İ., & Günay, Z. Ş. (2020). *Okul öncesi çocuklardaki dil ve konuşma bozuklukları hakkında okul öncesi öğretmenlerin farkındalığının belirlenmesi:(Ordu ili örneklemi)* Anadolu Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Onslow, M., & O'Brian, S. (2013). Management of childhood stuttering. *Journal of Paediatrics and Child Health, 49*(2), E112-E115.

Pachigar, V., Stansfield, J., & Goldbart, J. (2011). Beliefs and attitudes of primary school teachers in Mumbai, India towards children who stutter. *International Journal of Disability, Development and Education, 58*(3), 287-302.

Packman, A., & Onslow, M. (2002). Searching for the cause of stuttering. *Lancet (London, England), 360*(9334), 655-656.

Panico, J., Daniels, D. E., Hughes, S., Smith, R. E., & Zelenak, J. (2018). Comparing perceptions of student teachers and regular education teachers toward students who stutter: a mixed-method approach. *Speech, Language and Hearing, 21*(4), 245-255.

Plexico, L. W., Plumb, A. M., & Beacham, J. (2013). Teacher Knowledge and Perceptions of Stuttering and Bullying in School-Age Children. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders, 23*(2), 39-53.

Rocha, M. S., Yaruss, J. S., & Rato, J. R. (2022). Teachers' perceptions of the impact of stuttering on the daily life of their students who stutter. *Revista Portuguesa de Educação, 35*(1), 132-149.

Rutland, B. F. (2020). *An Investigation into Pediatricians' Knowledge of Stuttering and the Factors that Influence Their Referral Practices*. University of Louisiana at Lafayette.

Short, A. L. (2001). *Preschool teachers' knowledge of identification and management of stuttering in preschool-aged children*

Sommer, M., Wischer, S., Tergau, F., & Paulus, W. (2003). Normal intracortical excitability in developmental stuttering. *Movement Disorders, 18*(7), 826-830.

Testa, T., & Rethfeldt, W. S. (2021). Development and Evaluation of a Teacher Training Course on Stuttering at School.

The Stuttering Foundation. (2022). *F.A.Q.* https://www.stutteringhelp.org/faq#

Yairi, E., & Ambrose, N. G. (1999). Early childhood stuttering I: Persistency and recovery rates. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 42*(5), 1097-1112.

Yairi, E., & Ambrose, N. G. (2004). *Early Childhood Stuttering*. ERIC.

Yairi, E., & Carrico, D. M. (1992). Early childhood stuttering: Pediatricians' attitudes and practices. *American Journal of Speech-Language Pathology, 1*(3), 54-62.

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN ANAOKULU ÇOCUKLARININ DİL VE İLETİŞİM BECERİLERİNE OLAN ETKİSİNİ BELİRLEMEK ÜZERE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN ALINMASI

Fatma Ezgi ACAR[1], Secdegül KÜÇÜKÖKSÜZ[2], Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ[3]
[1]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, e-posta: f.ezgiacar@gmail.com
[2]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, e-posta: secdegulkucukoksuz82@gmail.com
[3]Biruni Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, Dr. Öğr. Üyesi, e-posta: dkacarkutukcu@biruni.edu.tr

ÖZET

COVID-19 pandemi sürecinde çocukların beslenme, oyun, uyku rutinlerinde birçok değişiklik olmuştur. Eğitim online platforma taşınmış, ailenin ve çocukların ekran karşısında geçirdikleri süre uzamış; pandemi sürecinin getirdiği belirsizlikle ebeveynlerin stres seviyeleri artmıştır. Çocuklar bu süreçte okuldan ve akran etkileşiminden de uzak kalmıştır. Yüz yüze eğitime geçilmesiyle çocuklar yeniden sosyal yaşama dönmüştür. Çocuklarla gün içerisinde daha fazla vakit geçiren ve çocuklardaki değişiklikleri ilk önce fark eden anaokulunda çalışan öğretmenlerin fikirlerinin alınması önemlidir. Bu araştırmada COVID-19 pandemisinde anaokullarının açık olmadığı için evde kalmak zorunda olan ve sosyal izolasyon sürecinden sonra anaokuluna başlayabilen okul öncesi çağı çocuklarının dil, konuşma, iletişim becerilerinin ve dilin pragmatik bileşenine dair sorunların tespit edilmesi; dil, konuşma ve iletişim güçlüklerine dair öğretmenlerin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan gönüllü öğretmenlerin İstanbul ilinde bulunan 7 farklı okulda görev aldığı bilinmektedir. Yapılan bu çalışma doğrultusunda oluşturulmuş yarı yapılandırılmış mülakat soruları kullanılarak anaokulunda çalışan 20 öğretmenin pandemi sürecinden geçen çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerinde farklılıklar gözlemleyip gözlemlemediği hakkında fikirleri alınmıştır. Anaokulunda çalışan 10 öğretmenin sınıflarındaki tüm çocuklar için Pragmatik Dil Becerileri Envanterini (PDBE-TV) doldurmaları istenmiştir. Çalışmanın örneklemi, İstanbul ilinde bulunan 3 farklı okulda eğitim gören 98 erkek ve 102 kız olmak üzere 200 çocuktan oluşmaktadır. PDBE-TV analiz edildiğinde 200 çocuğun %28'inin pragmatik dil becerisi açısından ortalama değerin altında puanlar aldığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenler pandemi sonrasında çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: *Dil gelişimi, COVID-19 Pandemisi, Pragmatik dil becerileri, Öğretmen görüşleri*

ASKING TEACHERS' OPINIONS TO ANALYZE THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS ON KINDERGARTEN STUDENTS' LANGUAGE AND COMMUNICATION SKILLS

ABSTRACT

During the COVID-19 pandemic, many changes have occurred in children's nutrition, play, and sleep routines. Education has shifted to online platforms, and both parents and children have spent increased amounts of time in front of screens. The uncertainty brought by the pandemic has raised parents' stress levels. Children have also been deprived of school and peer

interactions during this period. Children have returned to social life with the transition to face-to-face education. It is important to gather the opinions of preschool teachers, who spend more time with children and are the first to notice any changes in them. This study aims to identify problems related to the language, speech, communication skills, and pragmatic component of language in preschool-age children who had to stay at home due to the closure of kindergartens during the COVID-19 pandemic and started kindergarten after the social isolation period. It also aims to gather the views of teachers on language, speech, and communication difficulties. It is known that volunteer teachers participating in the study worked in 7 different schools located in Istanbul. Using semi-structured interview questions formulated based on this study, the opinions of 20 teachers working in kindergarten were obtained regarding whether they observed any differences in the language, speech, and communication skills of children who went through the pandemic. Ten teachers working in kindergarten were asked to complete the Pragmatic Language Skills Inventory (PLSI) for all the children in their classrooms. The sample of the study consisted of 200 children, 98 boys and 102 girls, who attended 3 different schools in Istanbul. When the PLSI was analyzed, it was observed that 28% of the 200 children scored below the average in terms of pragmatic language skills. The participating teachers expressed that children's language, speech, and communication skills were negatively affected after the pandemic.

Key Words: *Language development, COVID-19 Pandemic, Pragmatic language skills, Teacher opinions*

BÖLÜMLER

1.GİRİŞ

Çocuk doğduğu andan itibaren çevresindeki bireylerle ve nesnelerle etkileşimde bulunur. Bu etkileşimlerde meydana gelen olayların bazıları zamanla belirli rutinlere dönüşür. Rutin, bir eylemin sürekli olarak belirli zaman ve bağlamda aynı ya da benzer şekilde tekrar edilmesidir. Çocuğun günlük yaşamında ve oyunlarında rutin olarak yaptıkları dil, konuşma ve iletişim gelişimini etkiler (Otto, 2021). COVID-19 pandemi sürecinde çocukların rutinlerinde birçok değişiklik olmuştur. Pandemi ile birlikte çocukların yaşamına önceden günlük yaşamlarında olmayan birtakım kurallar girmiştir. Pandemiden önce sıklıkla gördükleri, iletişim kurdukları yakınları, öğretmenleri ve arkadaşları ile görüşememiş, izole bir hayat sürmeye başlamışlardır. Anne-babalar evde kaldıkları süreçte iş ve ebeveynlik dengesini kurmakta güçlük çekmiştir. Yakınlarından ve sevdiklerinden ayrı kalmak, hareket özgürlüğünün sınırlanması, belirsizlik, hastalığa dair endişeler ebeveynlerin ve çocukların stresini ve endişelerini arttırmıştır (Viola ve Nunes, 2021). Evde kalma zorunluluğu ve okulların kapanması çocukların fiziksel aktivite miktarının düşmesine, sosyalleşme fırsatlarının azalmasına, ekran başında geçen sürenin artmasına, uyku alışkanlıklarının değişmesine neden olmuştur (Brazendale vd., 2017; Brooks vd., 2020; Clark vd. 2020). Örneğin Carroll vd. (2020) tarafından, 254 aile ile yapılan araştırmada ekran başında geçirilen sürenin annelerde %74, babalarda %61 ve çocuklarda %87 oranında arttığı dile getirilmiştir. Günlük fiziksel aktivitenin anneler için %59, babalar ve çocuklar için %52 oranında azaldığı bulunmuştur. Rutinlerde ve aile sisteminde meydana gelen tüm bu değişikliklerin yanı sıra stres ve endişenin daha yoğun hissedilmesi çocukların bilişsel, psikolojik, sosyal, dil ve iletişim gelişimini olumsuz etkilemiştir (Viola ve Nunes, 2021). Pek çok çalışmada karantina sürecinde ekran başında geçirilen sürenin artmasının çocuklarda uyku düzenini, duygu düzenleme süreçlerini, işleyen belleği, dil gelişimini ve psikolojik iyi olma halini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir (de Almondes vd., 2016; Cross vd., 2018; Forrest vd., 2018; McGregor vd., 2015). Pandeminin okul öncesi dönemdeki çocuklarda izlenen etkileri arasında isteksizlik, oyuna odaklanmada zorluk, biberon ve emzik kullanımı, parmak

emme, tuvalet kazaları gibi kronolojik yaş ve gelişim seviyesiyle uyumu olmayan bazı davranışlarla birlikte ebeveynden ayrılamama gibi durumlar yer almaktadır (Imran vd., 2020; NCTSN, 2010; Türkiye Psikiyatri Derneği, 2020). Sosyal etkileşim dil gelişimi için oldukça önemli bir yapı taşıdır. Akranlarla etkileşime girmek çocukların özellikle sıra alma, sözsüz iletişimin ipuçlarını yakalama, konuşulanların ardındaki anlamı fark etme gibi pragmatik dil becerilerinin gelişiminde önemlidir. Pandemi sürecinde çocukların akranları ile bir araya gelememesi bu becerilerin gelişimini de olumsuz etkilemiştir (Charney vd., 2021).

Yukarıda görüldüğü üzere COVID-19 salgının çocukların gelişimi üzerine etkileri pek çok araştırmada incelenmiştir. Ancak pandeminin doğrudan çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerine etkisine dair Türkiye'de ve dünyada benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. COVID-19 salgını ülkemizde 2020 Mart ayında ilan edilmiş ve karantina tedbirleri uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreçte sadece kreşler, gündüz bakımevleri ve bağımsız anaokullarında tam kapanma zamanları dışında eğitim-öğretim faaliyetlerine yüz yüze devam edilmiştir. Ancak pandeminin şiddetli bir şekilde seyredişiyle pek çok ebeveyn anaokulu çağına gelen çocuklarını okula göndermemeyi tercih etmiştir. Rutinlerinde belirgin değişikliklerle geçirdikleri izolasyon sürecinden sonra anaokuluna başlayan çocuklarda yaşanan zorlu pandemi sürecinin birtakım etkilerinin görülmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Pandemiden etkilenen çocuklardaki belirtileri, farklılıkları ilk elden görecek olan kişiler kuşkusuz anaokulu öğretmenleri ve anaokulu rehber öğretmenleridir. Çocuklarla yakın ilişki içinde olan öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin alınması önemlidir.

1.1. Amaç

COVID-19 pandemisinde karantinada kalan ve karantina sürecinden sonra anaokuluna giden çocukların pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesi; dil, konuşma ve iletişim güçlüklerine dair anaokulu öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin görüşlerinin alınması amaçları ile oluşturulmuştur. Amaçlar doğrultusunda bu araştırma literatürde oluşturulmuş ilk çalışma olması yönüyle önemlidir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmamız karma yöntem ile desenlenmiştir. Araştırmanın nicel verileri karşılaştırmalı yöntemlerle analiz edilmiştir. Nitel veriler ise betimsel yaklaşımla desenlenmiştir. Bu çalışmada katılımcıların araştırma konusuna ilişkin bakış açılarını görüşme formundan elde edilen verilerle anlayabilmek hedeflenmiştir. Ayrıca araştırma sırasında ortaya çıkacak olası temalara göre çalışmayı tümevarımsal bir anlayışla analiz edebilmek amaçlanmıştır.

2.2.Katılımcılar

Araştırmada COVID-19 pandemisinde karantinada kalan ve karantina sürecinden sonra anaokuluna başlayan 5-6 yaş (60-69 ay) arasındaki çocukların öğretmenleri ile mülakat yapılmıştır. Mülakat yapılan öğretmenlerin sınıfındaki çocuklar için toplam 200 adet PDBE-TV doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 10 anaokulu öğretmeni ve anaokulunda görev yapan 10 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Yapılacak mülakatta katılımcılara pandemi sonrasında anaokuluna başlayan çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerine dair görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin mülakat sorularına tipik dil gelişimi çizgisinde olan çocuklara göre yanıt vermeleri; Down sendromu, otizm spektrum bozukluğu, serebral palsi, zihinsel yetersizlik, işitme engeli, dil ve konuşma bozukluğu gibi tanıları olan çocukları dahil etmemeleri istenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. PDBE-TV

Çalışmada, nicel veriler için PDBE-TV kullanılmıştır. PDBE-TV norm referanslı, öğretmen değerlendirmesine dayalı 45 maddeden oluşan değerlendirme aracıdır. PDBE-TV, 5-12 yaş arasındaki çocuklara uygulanır ve bu yaş aralığındaki çocukların pragmatik dil gelişimini değerlendirir. PDBE-TV'nin uygulanması uzun bir süre almaz, yaklaşık beş ile on dakika arasında uygulanabilen bir değerlendirmedir. Likert ölçeği özelliği taşıyan dokuz puanlı bir envanterdir (Alev, 2011). Geçerlik, güvenirlik ve standardizasyon çalışması tamamlanmıştır. PDBE-TV 45 maddeden ve üç alt başlıktan oluşmaktadır. Üç alt başlıktan her biri 15 tane madde içerir. Birinci alt başlık olan Sınıf İçi Etkileşim Becerileri 1-15 arası maddeleri içerir. İkinci alt başlık olan Sosyal Etkileşim Becerileri 16-30 arası maddeleri içerir. Üçüncü alt başlık olan Kişisel Etkileşim Becerileri 31-45 arası maddeleri içerir.

2.3.2. Mülakat Soruları

Araştırmanın nitel verileri için ise araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken literatürde COVID-19 pandemisinin çocukların gelişimine olan etkilerine dair yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Mülakat soruları vasıtasıyla pandemi sürecinin çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerine olan etkisi hakkında öğretmenlerin görüşleri alınmış, çocukların yaşadıkları olası güçlüklerin öğretmen gözüyle nasıl değerlendirildiği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin dil, konuşma ve iletişim becerilerinde güçlük yaşayan çocuklarla bu güçlüklere yönelik uygulama yapıp yapmadıkları, çocukları farklı uzmanlara yönlendirip yönlendirmedikleri hakkında görüşleri alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 15 soru yer almaktadır (EK1).

2.4. Veri Toplama Süreci

İstanbul'da yer alan Milli Eğitim Bakanlığının bünyesinde özel veya devlete bağlı anaokullarında 1 yıl süre zarfında araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda belirlenen okulların yönetimi ile görüşülmüş ve araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmaya katılmaya onay veren kurumlara gidilerek öğretmenlerle yüz yüze mülakat yapılmıştır. PDBE-TV de bu okullardaki anaokulu öğretmenleri tarafından dahil etme kriterlerini karşılayan her bir çocuk için doldurulmuştur.

2.5. Veri Analizi

Nicel verilerin analizinde PDBE-TV'den elde edilen puanlar için minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma hesaplaması yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise her bir öğretmenin verdiği yanıtlar dinlenmiş, çeviri yazıya geçirilmiş, her bir soru için verilen yanıtlar alt alta yazılarak ortaya çıkan temalar belirlenmiştir. Temaların belirlenmesinde araştırmacılar ve danışman öğretim üyesi birlikte çalışmış ve temalar üzerinde görüş birliğine varmıştır.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

3.1. Mülakat Soruları Bulguları

Pandemi çocukların dil ve iletişim becerilerini ne şekilde etkilemiş olabilir?

A5 ve R10 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre çocuklarda argo kelimelerin öğrenilmesi ve bu kelimelerin sınıf içinde, arkadaşa, öğretmene söylenmesi gözlemlenmiştir. A8 ve R1 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre çocukların kendi yaş düzeyinde üretmesi gereken sesleri ve sözceleri üretmekte yaşına uygun performans sergileyemediği görülmüştür. Bazı çocukların ise karşısındaki kişi ile nasıl iletişimi başlatacağını bilemediği gözlemlenmiştir. A4 kodlu öğretmen ise çocukların kapanma nedeni ile sınırlı çevrede televizyon ve tablete fazla maruz kalmalarının çocuklarda ‘‘donuk çocuk’’ sendromuna yol açtığını ifade etmiştir.

Pandemi sonrasında anaokuluna gelen çocuklarla pandemi öncesinde anaokuluna gelenleri karşılaştırdığınızda dil konuşma ve iletişim becerileri açısından gördüğünüz farklılıklar neler?
A5 ve A9 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre pandemi sonrasında çocuklarda grup oyunlarını tercih etmek yerine bireysel oyunlara yönelimlerin arttığı görülmüştür. Çocukların bireysel oyun oynarken pandemi öncesinde daha düşünme ve hayal kurma becerilerinin özgün olduğu pandemi sonrasında ise çocuklarda yetişkin yardımı olmadan nasıl oyun oynayacağını bilememe durumu oluştuğu gözlemlenmiştir. R3 ve R9 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre pandemi sonrasında çocukların duygularını ifade etmek konusunda zorlandığı ve duygularını ifade edemediği için de pandemi öncesine göre daha çok ağlama, sızlanma, herhangi bir şey olduğunda kendini sözel olarak ifade edememe tam aksine ağlayarak ifade etme durumları görülmüştür.

Dil, konuşma ve iletişim becerileri pandemi nedeniyle olumsuz etkilenen çocuklarda bu etkileri azaltmak için ne tür çalışmalar yaptınız?
A8 kodlu öğretmen arkadaşlarına göre daha sessiz olan çocukları sınıf içerisinde daha aktif olan, şiddet içerikli davranışları olmayan ve okula istekli gelen çocuklar ile oturtmaya dikkat etmiştir. Aile ile sürekli iletişim halinde olmanın ve aile eğitiminin öneminden bahsetmiştir. A9 kodlu öğretmenin ifadesine göre öğretmenler hikâye anlatımı sonrasında soru cevap etkinlikleri, sunum etkinlikleri, drama etkinlikleri gibi etkinlikler yapmaya özen göstermişlerdir. Öğretmenlerin çocuklara şarkıcı olma, öğretmen olma, öğretmen yardımcısı olma ve oyuncu olma gibi görevler vererek bu görevler sayesinde çocuklarda görev bilincini ve özgüven seviyesini arttırmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. R3 ve R10 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre okulda zorluk yaşayan çocuğun zorlandığı durumu konu alan yaş ve dil seviyesine uygun bir kitap seçilerek aile ile görüşme yapılmaktadır.

Olası bir başka pandemide çocukların dil ve iletişim becerilerinin bu süreçten en az etkilenmesi için ne önerirsiniz?
A4 ve R8 kodlu öğretmenler görüşlerinde ailelere haftalık ve günlük olarak ev ödevlerinin verilmesi gerektiğinden, aile seminerlerinin düzenlenmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Verilen ödevlerin denetim sistemlerinin arttırılması gerektiğinden de bahsedilmiştir. A7 kodlu öğretmen ise pandemi döneminde ailelerin evde kapalı kalmasının kaygı seviyesini arttırması sebebiyle ebeveyn-çocuk ilişkisinde sorunların ortaya çıkmasından dolayı aile tutumu üzerine de ailelere eğitimlerinin verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. A6 ve A9 kodlu öğretmenler görüşlerinde gelecekte bir pandemi olursa çocukların sosyal ortamlarının bu kadar kısıtlanmaması gerektiğinden, çocukların en azından bir açık alanda akranlarıyla kısa süreliğine de olsa sosyalleşebileceği ortamların sağlanması gerektiğinden bahsetmiştir. Çocukların bahçede, dışarıda oynayamamasından dolayı kavram bilgisinin azaldığı dile getirilmiştir. R3 kodlu öğretmen ifadesinde pandemi zamanında çocukların gelişimleri açısından okulların kapatılmasının çok yanlış olduğu dile getirmiştir. Bir başka pandemide özellikle tek çocuklu ailelerin çocukları ile kurabiye yapma, ayran yapma, makarna yapma gibi mutfak etkinlikleri yapması önerilebilir. R10 kodlu öğretmen online platformda eğitimciler tarafından çocukların gelişim seviyelerine uygun olan içeriğinde savaş gibi konuların olmadığı ve çocukların

akranları ile görüntülü ve sesli sohbet edip oyun oynayabilecekleri bir platform hazırlanabileceğinden bahsetmiştir.

Pandemi başına geri dönme ihtimaliniz olsaydı bu olumsuz etkileri azaltmak adına neleri değiştirmek isterdiniz?
A2 ve A7 kodlu öğretmenler ifadelerinde öğretmenler başka ailelerin olmadığı sterilize edilmiş bir ortamda çocuğun ailesiyle, hayvanlarla ve doğa ile dış ortamda vakit geçirebileceği bir düzenlemenin yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca pandemi döneminde evde ekran süresinin kısıtlanmadığından, çocukların uygunsuz sitelerde yaşlarına uygun olmayan videolar izleyebildiğini ve bunları izlemesi sonucunda kötü deneyimler yaşadığından bahsetmiştir. Aile eğitiminin bir aracısı olarak sadece aile seminerleri değil televizyon reklamlarından ve kamu spotlarından da yararlanılabileceğinden bahsedilmiştir.

Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi sizce bu çocukların hangi akademik becerilerini etkileyecektir?
A5 kodlu öğretmenin görüşüne göre müzik, görsel sanatlar, beden eğitimi gibi sanatsal becerilerin ön planda olduğu derslerde çocukların zorlandığı fark edilmiştir. Pandemi dönemini evinde geçiren çocukların anaokuluna gitmeden ilkokula geçmesi durumunda ise ilkokuldaki teknoloji tasarım, atölye dersleri, beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik gibi derslerde yine zorluk yaşayacağı düşünülmektedir. A6, R2 ve R9 kodlu öğretmenlerin görüşüne göre çocukların özellikle Türkçe dersinde zorlandığı görülmüştür. Çocukların ifade etme becerilerindeki yaşanan güçlüklerden dolayı harfleri öğrenme, sesleri üretme ve okuma-yazma süreçlerinde güçlükler yaşadığı sesleri yanlış ürettiği görülmüştür. Çocukların bilişsel ve iletişimsel becerileriyle de ilgili olarak matematik dersinde dört işlem yapma, sayıları tanımlama gibi süreçlerde hatalar yaptığı görülmüştür. Bu çocukların ilkokula geçtiğinde problem çözme, paragrafları anlama gibi aşamalarda etkilenen akademik becerilere ek olarak odaklanma sorunları da görüldüğü için zorlandığı fark edilmiştir.

Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi sizce bu çocukların ilkokulda ne tür güçlükler yaşamasına neden olacaktır?
A4 ve R10 kodlu öğretmenlerin ifadelerine göre anaokuluna gitmeden ilkokula başlayan çocukların ilkokulda daha fazla güçlükler yaşacakları ifade edilmiştir. Özellikle çocukların arkadaşlarıyla, büyükleriyle konuşurken ifade güçlükleri yaşayacaklarından, günlük hayatta kullandığımız işlevsel kelimeleri yerinde kullanırken zorlanacaklarından bahsedilmiştir. İlkokula başlayan birinci sınıf çocuğunun yaşadığı iletişim güçlüklerinden dolayı kalabalık sınıfta ve çeşitli yaş grubundan oluşan okulun sosyalleşme alanlarında kendini daha da geri plana atacağından bahsedilmiştir. Çocuğun çevresindeki kişilerden akran zorbalığına uğramamak için bildiği sorulara parmak kaldırmaması, derslere aktif katılım göstermemesi de çocuğun akademik performansının beklenilen düzeyden daha az olduğunu düşündürebilir. Çocuğun kendi performansını yansıtamamasının ve iletişimsel güçlükler yaşamasının çocukta bir özgüven eksikliğine neden olabileceğinden de bahsedilmiştir. R7 ve R9 kodlu öğretmenlerin görüşlerine göre çocukların okula gelmekte isteksizlik yaşadığı, anaokula göre daha kalabalık olan ilkokul sınıfına uyum sağlamakta güçlük yaşadığı görülmektedir. Bu durumun çocukta gün içerisinde karın ağrısına, baş ağrısına, mide bulantısına, iştahsızlığa neden olduğu çocukta zamanla okul korkusu oluştuğundan bahsedilmiştir. Çocukların pandemi döneminde anaokuluna gitmediği ve bir süreliğine ailesinden uzak kalma durumunu deneyimlemediği için ebeveyne bağlılıklarının daha da arttığından bahsedilmiştir. Annesini koruyucu bir güç olarak yanında istemekte ve pandemide bir iş yapmadan önce annesinden sürekli onay bekleyen bir çocuk olduğu için okul ortamında özgür bir şekilde kendi başına bir iş yapamadığından bahsedilmiştir. R4 kodlu öğretmenin ifadesi diğer öğretmenlerin ifadelerine göre biraz daha

farklıdır. Öğretmenin ifadesine göre pandemi döneminden sonra ilkokula başlayan çocukların yaş seviyesi küçük olduğu ve bu yaş seviyesindeki çocukların öğrenme hızları yüksek olduğu için çocukların ilkokulda zamanla zorlandıkları alanların üstesinden gelebilecekleri dile getirilmiştir.

Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi nedeniyle çocukları hangi uzmanlara yönlendirdiniz?
Pandeminin anaokulu çocukları üzerindeki dil, konuşma ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi nedeniyle öğretmenler çeşitli uzmanlar ile çalışmışlardır. Öğretmenlerden özellikle rehberlik öğretmenlerinin velileri bu konuda bilinçlendirdikleri ve çocukların ilkokula başlamadan önce güçlük yaşadığı beceriler için çeşitli uzmanlardan destek almaları gerektiği yönünde görüşmeler yaptığı görülmüştür. Öğretmenlerin çocukları kulak burun boğaz, psikiyatri gibi hastane bölümlerine yönlendirdiği ve dil konuşma terapisti, psikolog, duyu bütünleme terapisti, pedagog, rehberlik öğretmeni, psikolog, oyun terapisti gibi uzmanlara yönlendirdiği görülmüştür. Ayrıca rehberlik araştırma merkezi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi gibi kurumlara da yönlendirme yapılmıştır.

3.2. PDBE-TV Bulguları

Çalışmaya katılan 10 anaokulu öğretmenin herhangi bir tanısı olmayan ve tipik dil gelişim düzeyinde olan 200 öğrencisi için PDBE-TV doldurmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı 98 erkek (%49), 102 kız (%51) çocuğudur. Çocukların takvim yaşları 60 ile 69 ay arasındadır. Çocukların yaş ortalaması ise 65.01 olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler 98 erkek öğrencisi ve 102 kız öğrencisi için PDBE-TV uygulamıştır. Uygulanan 98 erkek öğrenciden 10'unun 60 ay, 5'inin 61 ay, 9'unun 62 ay, 7'sinin 63 ay, 10'unun 64 ay, 7'sinin 65 ay, 15'inin 66 ay, 16'sının 67 ay, 8'inin 68 ay ve 11'inin 69 ay yaş sınırında bulunduğu analiz edilmiştir.Uygulanan 102 kız öğrenciden 4'ünün 60 ay, 10'unun 61 ay, 9'unun 62 ay, 15'inin 63 ay, 8'inin 64 ay, ay, 10'unun 65 ay, 8'inin 66 ay, 8'inin 67 ay, 11'inin 68 ay ve 19'unun 69 ay yaş sınırında bulunduğu analiz edilmiştir.

98 erkek öğrenci için uygulanan PDBE-TV sonucunda Sınıf İçi Etkileşim alt ölçeğinde 2 öğrenci çok yeterli, 2 öğrenci yeterli, 20 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 40 öğrenci ortalama, 19 öğrenci ortalamanın biraz altı, 14 öğrenci zayıf ve bir öğrenci ise çok zayıf olarak değerlendirilmiştir.Sosyal Etkileşim alt ölçeğinde sekiz öğrenci yeterli, 27 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 31 öğrenci ortalama, 19 öğrenci ortalamanın biraz altı, 11 öğrenci zayıf ve 2 öğrenci çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. Sosyal Etkileşim alt ölçeğinde çok yeterli olarak değerlendirilen hiç erkek öğrenci yoktur. Kişisel Etkileşim alt ölçeğinde 5 öğrenci çok yeterli, 20 öğrenci yeterli, 28 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 23 öğrenci ortalama, 11 öğrenci ortalamanın biraz altı ve 11 öğrenci zayıf olarak değerlendirilmiştir. Kişisel Etkileşim alt ölçeğinde çok zayıf olarak değerlendirilen hiç erkek öğrenci yoktur. 102 kız öğrenci için uygulanan PDBE-TV sonucunda Sınıf İçi Etkileşim alt ölçeğinde 6 öğrenci yeterli, 12 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 38 öğrenci ortalama, 22 öğrenci ortalamanın biraz altı, 20 öğrenci zayıf ve 4 öğrenci ise çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. Sınıf İçi Etkileşim alt ölçeğinde çok yeterli olarak değerlendirilen kız öğrenci yoktur. Sosyal Etkileşim alt ölçeğinde 2 öğrenci çok yeterli, 14 öğrenci yeterli, 16 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 33 öğrenci ortalama, 17 öğrenci ortalamanın biraz altı, 14 öğrenci zayıf ve 6 öğrenci çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. Kişisel Etkileşim alt ölçeğinde 9 öğrenci çok yeterli, 10 öğrenci yeterli, 32 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 25 öğrenci ortalama, 14 öğrenci ortalamanın biraz altı, 7 öğrenci zayıf ve 5 öğrenci çok zayıf olarak değerlendirilmiştir.

98 erkek öğrenci için uygulanan PDBE-TV sonucunda pragmatik dil becerisi açısından 3 öğrenci çok yeterli, 5 öğrenci yeterli, 24 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 41 öğrenci ortalama, 18 öğrenci ortalamanın biraz altı, 6 öğrenci zayıf ve 1 öğrenci ise çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. 102 kız öğrenci için uygulanan PDBE-TV sonucunda pragmatik dil becerisi açısından 10 öğrenci yeterli, 18 öğrenci ortalamanın biraz üstü, 43 öğrenci ortalama, 22 öğrenci ortalamanın biraz altı, 6 öğrenci zayıf ve 1 öğrenci ise çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. Pragmatik dil becerisi açısından çok yeterli olarak değerlendirilen kız öğrenci yoktur.

PDBE-TV sonuçlarında Sınıf İçi Etkileşim alt ölçeğinde toplam 200 çocuğun %1'inin çok yeterli, %4'ünün yeterli, %16'sının ortalamanın biraz üstü, %39'unun ortalama, %20,5'inin ortalamanın biraz altı, %17'sinin zayıf ve %2,5'inin çok zayıf değerlerine giren puanlar aldığı belirlenmiştir. PDBE-TV sonuçlarında Sosyal Etkileşim alt ölçeğinde toplam 200 çocuğun %1'inin çok yeterli, %11'inin yeterli, %21,5'inin ortalamanın biraz üstü, %32'sinin ortalama, %18'inin ortalamanın biraz altı, %12,5'inin zayıf ve %4'ünün çok zayıf değerlerine giren puanlar aldığı belirlenmiştir. PDBE-TV sonuçlarında Kişisel Etkileşim alt ölçeğinde toplam 200 çocuğun %7'sinin çok yeterli, %15'inin yeterli, %30'unun ortalamanın biraz üstü, %24'ünün ortalama, %12,5'inin ortalamanın biraz altı, %9'unun zayıf ve %2,5'inin çok zayıf değerlerine giren puanlar aldığı belirlenmiştir. PDBE-TV sonuçlarında pragmatik dil becerileri açısından toplam 200 öğrencinin %1,5'inin çok yeterli, %7,5'inin yeterli, %21'inin ortalamanın biraz üstü, %42'sinin ortalama, %20'sinin ortalamanın biraz altı, %6'sının zayıf ve %2'sinin ise çok zayıf düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

4. SONUÇLAR

Nicel verilerin sonuçları analiz edildiğinde çalışmanın örneklemini oluşturan 200 çocuğun %28'inin pragmatik dil becerisi açısından ortalama değerin altında, %30'unun ise ortalama değerin üstünde puanlar aldığı görülmüştür. Nitel verilerin sonucunda ise öğretmenlerin çocuklara dair izlenimi pandeminin çocukların dil ve iletişim becerilerini olumsuz etkilediği yönündedir. Öğretmenlerin birçoğu çocuğun ilkokul eğitim döneminde de dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkinin bir süre devam edebileceğinden bahsetmiştir. Yapılan yüz yüze mülakat sırasında 10 rehber öğretmenin her birinin pandemi sonrasında anaokuluna başlayan çocukların bir dil ve konuşma terapistinden destek alması gerektiğinden ve aileleri de bu konuda bilgilendirdiğinden bahsetmiştir. Anaokulu öğretmenleri ile yapılan mülakatlarda ise 10 anaokulu öğretmeninden 9'u sınıfındaki çocukların bir dil ve konuşma terapistinden destek alması gerektiğini ebeveynler ile paylaştığından bahsetmiştir. Öğretmenler çocukların iletişim becerilerini desteklemek amacıyla sınıf içinde ve sınıf dışında çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların kaç çocukta ne kadar etkili olduğu bilinmemektedir fakat örneklemi oluşturan çocukların ilkokula olumsuz bir etki ile başlayacağı bilinmektedir. Araştırma İstanbul'da çalışan 20 öğretmen ve İstanbul'da bulunan anaokullarında öğrenim gören 5-6 yaş aralığındaki 200 çocuktan oluşan örneklem ile sınırlıdır. İstanbul'da veya Türkiye'nin diğer illerinde, daha geniş bir öğretmen veya öğrenci örneklemi ile kapsamlı değerlendirmeler yapılabilir. Bu çalışma verilerinden yola çıkılarak ebeveynlerin çocuklarıyla doğru iletişim ve güvenli bağlanma kurabilmesi için aile eğitimine yönelik çalışmalar yürütülebilir. PDBE-TV tarama amaçlı uygulanmış bir envanterdir, çocuklara farklı tarama amaçlı envanterler uygulanabilir. Ayrıca tanılama amaçlı dil, konuşma ve iletişim becerileri üzerine kapsamlı ölçme değerlendirme araçları da kullanılabilir.

5. KAYNAKLAR

Alev G. (2011). Pragmatik dil becerileri envanteri türkçe standardizasyon çalışması. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Brazendale, K., Beets, M. W., Weaver, R. G., Pate, R. R., Turner-McGrievy, G. M., Kaczynski, A. T., Chandler, J. L., Bohnert, A., & von Hippel, P. T. (2017). Understanding differences between summer vs. school obesogenic behaviors of children: the structured days hypothesis. *The international journal of behavioral nutrition and physical activity*, *14*(1), 100.

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *Lancet (London, England)*, *395*(10227), 912–920.

Carroll, N., Sadowski, A., Laila, A., Hruska, V., Nixon, M., Ma, D., Haines, J., & On Behalf Of The Guelph Family Health Study (2020). The Impact of COVID-19 on Health Behavior, Stress, Financial and Food Security among Middle to High Income Canadian Families with Young Children. *Nutrients*, *12*(8), 2352.

Clark, H., Coll-Seck, A. M., Banerjee, A., Peterson, S., Dalglish, S. L., Ameratunga, S., Balabanova, D., Bhan, M. K., Bhutta, Z. A., Borrazzo, J., Claeson, M., Doherty, T., El-Jardali, F., George, A. S., Gichaga, A., Gram, L., Hipgrave, D. B., Kwamie, A., Meng, Q., Mercer, R., … Costello, A. (2020). A future for the world's children? A WHO-UNICEF-Lancet Commission. *Lancet (London, England)*, *395*(10224), 605–658.

Charney, S. A., Camarata, S. M., & Chern, A. (2021). Potential impact of the COVID-19 pandemic on communication and language skills in children. *Otolaryngology--head and neck surgery : Official Journal of American Academy of Otolaryngology-Head and Neck Surgery*, *165*(1), 1–2.

Cross, Z. R., Kohler, M. J., Schlesewsky, M., Gaskell, M. G., & Bornkessel-Schlesewsky, I. (2018). Sleep-dependent memory consolidation and ıncremental sentence comprehension:

Computational dependencies during language learning as revealed by neuronal oscillations. *Frontiers in human neuroscience*, *12*, 18.

de Almondes, K. M., Costa, M. V., Malloy-Diniz, L. F., & Diniz, B. S. (2016). The Relationship between Sleep Complaints, Depression, and Executive Functions on Older Adults. *Frontiers in psychology*, *7*, 1547.

Forrest, C. L., Gibson, J. L., Halligan, S. L., & St Clair, M. C. (2018). A longitudinal analysis of early language difficulty and peer problems on later emotional difficulties in adolescence: Evidence from the millennium cohort study. *Autism & Developmental Language Impairments,3.*

Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan journal of medical sciences*, *36*(COVID19-S4), S67–S72.

McGregor, K. K., & Alper, R. M. (2015). Sleep disorders as a risk to language learning and use. *EBP briefs*, *10*(1), 1–21.

Otto, B. (2021). *Erken çocukluk eğitiminde dil gelişimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.

The National Child Traumatic Stress Network (NCTSN) (2010). Age-related reactions to a traumatic event.

Viola, T. W., & Nunes, M. L. (2022). Social and environmental effects of the COVID-19 pandemic on children. *Jornal de pediatria*, *98 Suppl 1*, S4–S12.

6. EKLER

EK-1 Mülakat Soruları

1. Pandemi sonrası anaokuluna başlayan çocukların dil ve iletişim becerilerinin pandemiden etkilendiğini düşünüyor musunuz?

2. Cevabınız evet ise pandemi çocukların dil ve iletişim becerilerini ne şekilde etkilemiş olabilir?

3. Pandemi sonrasında anaokuluna gelen çocuklarla pandemi öncesinde anaokuluna gelenleri karşılaştırdığınızda dil konuşma ve iletişim becerileri açısından farklılıkları gördünüz mü?

4. Cevabınız evet ise bu farklıları anlatır mısınız?

5. Dil, konuşma ve iletişim becerileri pandemi nedeniyle olumsuz etkilenen çocuklarda bu etkileri azaltmak için çalışma/çalışmalar yaptınız mı?

6. Cevabınız evet ise ne tür çalışmalar yaptığınızı anlatır mısınız?

7. Olası bir başka pandemide çocukların dil ve iletişim becerilerinin bu süreçten en az etkilenmesi için önerileriniz var mı?

8. Cevabınız evet ise ne önerirsiniz?

9. Pandemi başına geri dönme ihtimaliniz olsaydı bu olumsuz etkileri azaltmak adına neleri değiştirmek isterdiniz?

10. Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi sizce bu çocukların akademik becerilerini de etkileyecek mi?

11. Cevabınız evet ise hangi akademik becerileri etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

12. Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi sizce bu çocukların ilkokula uyum sağlama sürecini etkileyecek mi?

13. Cevabınız evet ise sizce bu çocuklar ilkokulda ne tür güçlükler yaşayacaklar?

14. Pandeminin dil ve iletişim becerilerine olan olumsuz etkisi nedeniyle çocukları başka uzmanlara yönlendirdiniz mi?

15. Cevabınız evet ise hangi uzmanlara yönlendirdiniz?

Alerjik Rinitli Bireylerde Sesle İlgili Yaşam Kalitesinin İncelenmesi

Aslı Aybüke ERENSOY[1], Özlem YAŞAR[2], Doğukan ÖZDEMİR[3], Zeynep Gazali ÇAKMAK[4]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, asliaybukevural@gmail.com

[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, ozlem@omu.edu.tr

[3]Samsun Üniversitesi Samsun Eğitim Araştırma Hastanesi, Kulak Burun Boğaz Bölümü, drdogukan@hotmail.com

[4]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, zeynep.ckmk.60@hotmail.com

Özet

Amaç: Bu çalışmada alerjik rinit (AR) tanısı olan ve olmayan bireylerin sesle ilgili yaşam kalitelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmamızda AR tanısı olan ve olmayan bireyler arasında karşılaştırmalı betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada 39 AR tanısı alan hasta (çalışma grubu) ve 45 sağlıklı bireyden oluşan (kontrol grubu) olmak üzere olmak üzere toplam 84 katılımcı yer almıştır. Katılımcılardan öz değerlendirme ölçeklerinden Rinit Yaşam Kalitesi Ölçeğini (RYKÖ) ve Sesle ilgili Yaşam Kalitesi Ölçeğini (SİYKÖ) doldurmaları istenmiş, maksimum fonasyon süreleri (MFS) ve s/z oranları hesaplanmıştır. Ek olarak sesin algısal değerlendirmesinde GRBAS kullanılmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda verilerin normal dağılıp dağılmadığı dikkate alınarak Bağımsız Örneklem t-Testi ya da Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Grup içi karşılaştırmalarda ise yine normal dağılım varsayımı dikkate alınarak Bağımlı Örneklem t-Test veya Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile incelenmiştir. **Bulgular:** Yapılan analizler sonucunda AR tanısı olan bireylerin MFS ortalamaları sağlıklı bireylere göre anlamlı derecede düşük, s/z ortalamalarının ise daha yüksek olduğu bulunmuştur. AR tanısı olan bireylerin GRBAS ortalamaları sağlıklı bireylerden yüksek bulunmuştur. Ek olarak öz değerlendirme araçlarından RYKÖ değerleri daha yüksek, SİYKÖ değerleri daha düşük bulunmuştur. **Sonuç:** Bu çalışmada AR tanısı olan bireylerin ses özellikleri incelenmiş ve sağlıklı grup ile karşılaştırılmıştır. Yapılan aerodinamik ölçümler, algısal değerlendirme ve katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen verilere göre AR bireylerin seslerini olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle, AR'lı bireyler ses bozuklukları alanında uzmanlaşmış DKT'ler tarafından belirli periodlarla değerlendirilmelidir.

Anahtar sözcükler: *Ses, Alerji, Rinit, Yaşam kalitesi, Disfoni*

Investigation of Voice-Related Quality of Life in Individuals with Allergic Rhinitis

Abstract

Purpose: The purpose of this study was to compare the voice-related quality of life between individuals diagnosed with and without allergic rhinitis. **Method:** In our study, a comparative descriptive research model was used between individuals with and without AR diagnosis. A total of 84 participants enrolled in the study, 39 of whom were diagnosed with AR (the study

group) and 45 healthy individuals (the control group). Participants were required to complete the RQS and V-RQOL, and the MPT and s/z ratios were computed. In addition, the perceptual evaluation of the sound utilized GRBAS. Depending on whether the data were normally distributed or not, comparisons between groups were conducted using the Independent Sample t-Test or the Mann-Whitney U test. For intragroup comparisons, the Dependent Sample t-Test or Wilcoxon Signed Ranks test was utilized, again assuming a normal distribution. **Results:** The analysis indicated that the MPT averages of individuals with AR were significantly lower than those of healthy individuals, while the s/z averages were significantly higher. Individuals with AR were found to have a higher mean GRBAS than healthy individuals. In addition, RQS values, which are among the self-assessment tools, were found to be higher, whereas V-RQOL values were found to be lower. **Conclusion:** This study examined the vocal characteristics of individuals with AR and compared them to those of the healthy group. Individuals' voices were negatively affected by AR, as determined by aerodynamic measurements, perceptual evaluation, and patient reported outcome measures. Therefore, individuals with AR should be periodically assessed by SLPs with expertise in voice disorders.

Key words: *Voice, Allergy, Rhinitis, Quality of life, Dysphonia*

1.GİRİŞ

Alerjik rinit (AR) alerjik hastalıklar içerisinde en sık görülen kronik sağlık problemidir. AR, immünglobulin E (IgE) ile ilişkili nazal mukozada oluşan inflamatuar bir hastalıktır. AR'da alerjenle karşılaşıldıktan sonra ortaya çıkan birçok klinik belirti mevuttur. Hapşırma atakları, rinore, nazal sorunlar, velumda kaşıntı, tat ve kokuda bozulma, baş ağrısı, tıksırma bu belirtilerden bazılarıdır (Tarkan ve ark., 2009). AR semptomları ile gelen hastadan ayrıntılı öykü alımı, tanının en önemli basamaklarından biridir. Hasta öyküsü alımı, fizik muayene ve tanısal alerji testleri AR'da ayırıcı ve kesin tanı yöntemlerdir. Tanısal alerji testleri in vivo ve in vitro testler olmak üzere iki çeşittir. Bunlar alerjinin var olduğunu gösteren deri testleridir (Keskin, 2012; Özdemir ve Elmas, 2017). AR'ın seyri alerjenle karşılaşma sıklığı, şiddeti ve çokluğu ile ilişkilidir. AR tedavisinde hedef, semptomların kontrol altına alınması ve kontrolün sürdürülebilir olmasıdır. Tedavide ilk uygulanan alerjenden korunma ve çevrenin kontrolüdür. Alerjen maruziyeti engellenemediğinde medikal tedavi uygulanmaktadır (Keskin, 2012; Özdemir ve Elmas 2017; Tarkan ve ark., 2009).

AR'ın prevelans bölgesel olarak değişiklik göstermekte olup, dünya genelinde 500 milyondan fazla AR'lı hasta olduğu tahmin edilmektedir (Mims, 2014). Avrupa ülkelerinde %23-30, ABD %12-30 ve Rusya'da 17-35 olduğu tespit edilmiştir (Izmailovich ve ark., 2023). Erişkinlerde AR prevelansı %10-30 iken çocuklarda %40'lardadır (Fröhlich ve ark., 2017). Alerji, etkilenen organlara bağlı olarak fonasyonu birçok şekilde etkileyebilir bu yüzden alerjiler ses bozuklukları açısından bir risk faktörü olarak görülmüştür (Anandan ve ark, 2010; Roth ve Ferguson, 2010).

1.1. Amaç

Alanyazına bakıldığında AR ve vokal semptomlar arasında ilişki olduğu belirtilmektedir. AR'ın burunda, gözlerde kaşıntı ve aşırı mukozayla birlikte üst solunum yollarında tahrişe, boğaz temizleme ve sık öksürme ihtiyacına neden olabildiği, larinksi ve sesi etkileyebildiği bilinmektedir (Jackson-Menaldi ve ark., 1999). AR'ın mukozada artış ve ödemli vokal kordlara neden olduğu (Stemple ve ark., 2000), bu durumun vokal kordlardaki mukozal dalgalanmayı etkilediği belirtilmektedir. Vokal kordların ödemi, temel frekansta (F0) ve ses

perdesini modüle etme yeteneğinde azalmaya neden olabilmekte ve vokal kordlardaki ödem ve mukoza artışı ses kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir (Jackson-Menaldi ve ark., 1999; Reidy ve ark., 2003; Abitbol ve ark., 1999; King, 2005; Spiegel ve ark., 1997). Çalışmalar AR'ın sesi olumsuz etkileyerek bireylerin yaşam kalitesini düşürdüğünü göstermektedir. Bu nedenle bu araştırma AR tanısı alan bireylerin ses özelliklerini farklı yönlerden incelemek amacıyla yapılmıştır.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmamızda AR tanısı olan ve olmayan bireyler arasında karşılaştırmalı betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni AR'a bağlı ses bozukluğudur. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise rinitle yaşam kalitesi ölçeği (RYKÖ), sesle ilgili yaşam kalitesi ölçeği (SİYKÖ), GRBAS skalası, maksimum fonasyon süresi (MFS), s/z oranıdır.

2.2.Katılımcılar

Araştırmaya dahil edilecek katılımcı sayısı güç analizi yapılarak belirlenmiştir. %80 güven (1-α), %80 test gücü (1-β), d=0,458 etki büyüklüğüne göre alınması gereken minimum örnek sayısı her bir grupta 28 olmak üzere toplamda 56 olarak belirlenmiştir (Koç ve ark., 2014).

Araştırmanın çalışma grubuna dahil edilme kriterleri aşağıdaki gibidir:

(1) AR tanısı almış olmak, (2) 18-60 yaş aralığında olmak, (3) Herhangi bir işitme kaybının olmaması, (4) Ses bozukluğu dışında herhangi bir dil ve konuşma probleminin olmaması, (5) Daha önce ses terapisi almamış olmak, (6) Astım tanısı almamış olmak, (7) Son 3 ayda geçirilmiş üst solunum enfeksiyonu geçirmemiş olmak, (8) Larengeal cerrahi geçirmemiş olmak, (9) Sigara kullanmıyor olmak, (10) Reflü tanısı almamış olmak, (11) Larengeal patolojisi tanısı almamış olmak.

Araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmeme kriterleri aşağıdaki gibidir:

(1) AR tanısı almamış olmak, (2) 18-60 yaş aralığının dışında olmak, (3) Herhangi bir işitme kaybının olması, (4) Ses bozukluğu dışında herhangi bir dil ve konuşma probleminin olması, (5) Daha önce ses terapisi almış olmak, (6) Astım tanısı almış olmak, (7) Son 3 ayda geçirilmiş üst solunum enfeksiyonu olması, (8) Larengeal cerrahi geçirmiş olmak, (9) Sigara kullanıyor olmak, (10) Reflü tanısı almış olmak, (11) Larengeal patolojisi tanısı almış olmak.

2.3.Materyal

İlk olarak araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara araştırmanın içeriğinin anlatıldığı Aydınlatılmış Onam Formu verilmiştir. Veri toplama aşamasında katılımcıların demografik bilgilerini içeren Yetişkin Ses Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Bu form demografik bilgilerin yanı sıra ses ve genel sağlık bilgilerini, ses ile ilgili davranışları, algısal ses analizini, solunum tipi ile ilgili bölümleri de içermektedir. Formun içerisine GRBAS skalası skorları, MFS ve s/z oranları eklenmiştir. Bu değerlendirmelerin dışında tüm katılımcılara Rinitle Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Sesle İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği uygulanmıştır.

2.4.Veri Toplama Süreci

Araştırma çalışma ve kontrol grubundan oluşmaktadır. Dahil edilme kriterlerini sağlayan katılımcılar polikliniğe gelme sıralarına göre ardışık olarak seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunda Samsun Üniversitesi Samsun Eğitim Araştırma Hastanesi KBB polikliniğinden AR tanısı alan katılımcılar yer almaktadır. Araştırmanın kontrol grubuna AR dışında farklı bir nedenle KBB polikliniğine başvuran sağlıklı hasta yakınları katılımcı olarak dahil edilmiştir.

2.5.Veri Analizi

İstatistiksel analiz SPSS 23 programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, parametrelere ve dağılımlara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bazı değerler için ortalama ve standart sapma kullanılırken bazı değerler için ise medyan ve minimum/maksimum değerler kullanılmıştır. Ek olarak frekans ve yüzdeler sunulmuştur. Çalışmada verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için örneklem sayısı 30 kişinin üzerinde olduğundan Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Bu testin sonucuna göre normal dağılım gösteren değerler için bağımsız örneklem t testi, normal dağılım göstermeyenler için ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca parametreler arasındaki ilişki için Pearson ve Spearman's kolerasyon katsayıları hesaplanmıştır. Anlamlılık derecesi $p<0.05$ kabul edilmiştir.

3.BULGULAR ve YORUMLAR

Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmada 39 AR tanısı alan hasta (çalışma grubu) ve 45 sağlıklı bireyden oluşan (kontrol grubu) olmak üzere olmak üzere toplam 84 katılımcı yer almıştır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	**Çalışma Grubu (n=39)**		**Kontrol Grubu (n=45)**	
	n	**%**	**n**	**%**
Cinsiyet				
Kadın	29	74.4	33	73.3
Erkek	10	25.6	12	26.7
Meslek				
Serbest Meslek	12	30.8	8	17.8
Öğretmen	10	25.6	10	22.2
Öğrenci	4	10.3	2	4.4
Ev Hanımı	9	23.1	15	33.3
Memur	4	10.3	10	22.2
Eğitim Durumu				
İlkokul	8	20.5	6	13.3
Ortaokul	2	5.1	8	17.8
Lise	15	38.5	11	24.4
Üniversite	12	30.8	19	42.2
Lisansüstü	2	5.1	1	2.2
AR İlaç kullanımı				
Evet	15	38.5	0	0
Hayır	24	61.5	45	100
	X±SS	**Min-Max**	**X±SS**	**Min-Max**
Yaş	39.61±11.89	18-58	39.37±9.17	22-59
Su tüketimi	1.29±0.81	0.2-3	1.87±0.52	1-3

Tablo 2 ‘ye göre MFS ölçümlerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, AR tanısı olan bireylerin MFS sıra ortalamalarının sağlıklı bireylerin MFS sıra ortalamalarından anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur (U = 1.000, z = -7.880, p = .001). Ek olarak, AR tanısı olan bireylerin s/z sıra ortalamalarının sağlıklı bireylerin s/z sıra ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (U = 348.000, z = -4.793, p = .001).

Tablo 2. *Ar tanısı olan ve sağlıklı bireylerin aerodinamik ölçüm değerlerinin* karşılaştırılması

Gruplar	**n**	**Değişken**	**Sıralar Ort.**	**Sıralar Top.**	***U***	***z***	***p***
AR tanısı olan bireyler	39	MFS	20.03	781.00	1.000	-7.880	.001
Sağlıklı bireyler	45		61.98	2789.00			
AR tanısı olan bireyler	39	s/z	56.08	2187.00	348.000	-4.793	.001
Sağlıklı bireyler	45		30.73	1383.00			

AR tanısı olan bireyler ve sağlıklı bireyler algısal değerlendirmeler (GRBAS) açısından karşılaştırılmıştır. Testin sonucuna göre AR tanısı olan bireylerin GRBAS sıra ortalamalarının Sağlıklı bireylerin GRBAS sıra ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Ar tanısı olan ve sağlıklı bireylerin GRBAS değerlerinin karşılaştırılması

Gruplar	**Değişken**	**n**	**Sıralar Ort.**	**Sıralar Top.**	***U***	***z***	***p***
AR tanısı olan bireyler	Grade	39	63.85	2490.00	45.000	-8.051	.001
Sağlıklı bireyler		45	24.00	1080.00			
AR tanısı olan bireyler	Roughness	39	63.62	2481.00	54.000	-8.072	.001
Sağlıklı bireyler		45	24.20	1089.00			
AR tanısı olan bireyler	Breathiness	39	57.46	2241.00	294.000	-6.206	.001
Sağlıklı bireyler		45	29.53	1329.00			
AR tanısı olan bireyler	Asthenia	39	54.91	2141.50	393.500	-5.214	.001
Sağlıklı bireyler		45	31.74	1428.50			
AR tanısı olan bireyler	Strain	39	59.69	2328.00	207.000	-6.905	.001
Sağlıklı bireyler		45	27.60	1242.00			

AR tanısı olan bireyler ve sağlıklı bireyler rinitle yaşam kalitesi ölçeği (RYKÖ) puanları açısından karşılaştırılmıştır. RYKÖ puanlarının gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 4'de yer almaktadır. Testin sonucuna göre AR tanısı olan bireylerin RYKÖ puanlarının sıra ortalamalarının Sağlıklı bireylerin RYKÖ puanlarının sıra ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (U = .000, z = -7.904, p = .001).

Tablo 4. AR tanısı olan ve sağlıklı bireylerin RYKÖ puanlarının karşılaştırılması

Gruplar	n	Sıralar Ort.	Sıralar Top.	*U*	*z*	*p*
AR tanısı olan bireyler	39	65.00	2535.00			
				.000	-7.904	.001
Sağlıklı bireyler	45	23.00	1035.00			

AR tanısı olan bireyler ve sağlıklı bireyler sesle ilgili yaşam kalitesi (SİYKÖ) puanları açısından karşılaştırılmıştır. Tablo 5'e göre SİYKÖ puanlarının gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, AR tanısı olan bireylerin SİYKÖ puanlarının sıra ortalamalarının sağlıklı bireylerin SİYKÖ puanlarının sıra ortalamalarından anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur (U = 29.000, z = -7.642, p = .001).

Tablo 5. AR tanısı olan ve sağlıklı bireylerin SİYKÖ puanlarının karşılaştırılması

Gruplar	n	Sıralar Ort.	Sıralar Top.	*U*	*z*	*p*
AR tanısı olan bireyler	39	20.74	809.00			
				29.000	-7.642	.001
Sağlıklı bireyler	45	61.36	2761.00			

AR tanısı olan bireylerin RYKÖ puanları ve aerodinamik ölçümler arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 6 incelendiğinde RYKÖ ve aerodinamik ölçümler (MFS ve s/z oranı) arasındaki ilişki Speraman's korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. RYKÖ ve MFS değişkenleri arasında zayıf seviyede, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r =-.341, p<0.05). RYKÖ ve s/z oranı değişkenleri arasında ise zayıf seviyede, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r = .396, p<0.05).

Tablo 6. AR tanısı olan bireylerin RYKÖ ve aerodinamik ölçümleri arasındaki ilişki

	X	SS	RYKÖ	MFS	s/z oranı
RYKÖ	30.87	11.29	1		
MFS	8.79	2.90	-.341*	1	
s/z oranı	1.15	0.15	.396*	-.340*	1

*p<0.05 Speraman's korelasyon katsayısı

AR tanısı olan bireylerin RYKÖ puanları ve SİYKÖ puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 7 incelendiğinde RYKÖ ve SİYKÖ puanları arasındaki ilişki pearson korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. RYKÖ ve SİYKÖ değişkenleri arasında ise orta seviyede, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r =-.564, p<0.01).

Tablo 7. AR tanısı olan bireylerin RYKÖ ve SİYKÖ arasındaki ilişki

	X	SS	RYKÖ	SİYKÖ
RYKÖ	30.87	11.29	1	
SİYKÖ	50.96	23.17	-.564**	1

**p<0.01, pearson korelasyon katsayısı

4.SONUÇLAR

Bu çalışmada AR tanısı olan bireylerin ses özellikleri farklı yöntemler kullanılarak incelenmiş ve sağlıklı grup ile karşılaştırılmıştır. Yapılan aerodinamik ölçümler, algısal değerlendirme ve katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen verilere göre AR bireylerin seslerini olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle, AR'lı bireyler ses bozuklukları alanında uzmanlaşmış DKT'ler tarafından belirli periodlarla takip edilmelidir. Bu doğrultuda, bireyin sesinde fonotravmaya neden olabilecek davranışları (vokal abuse- missuse) önlemeye yönelik müdahalelerde bulunmalıdır. Bireyin alerjinin akut dönemde yaşadığı problemlerin sesine olan etkisini azaltmada DKT'nin yapacağı vokal hijyen ve bireye uygun teknikleri içeren ses terapisinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir. AR'lı birey sayısının dünya genelinde çok fazla olması ve AR'da ses problemlerinin iyileştirilmesi gerekliliği göz önüne alındığında alan yazında AR ve ses ilişkisini inceleyen daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. İleriye dönük araştırmalarda AR'lı bireylere uygulanan ses terapisi etkililiğinin çalışılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Abitbol, J., Abitbol, P., & Abitbol, B. (1999). Sex hormones and the female voice. *Journal of Voice, 13*(3), 424-446.

Anandan, C., Nurmatov, U., Van Schayck, O., & Sheikh, A. (2010). Is the prevalence of asthma declining Systematic review of epidemiological studies. *Allergy, 65*(2), 152-167.

Fröhlich, M., Pinart, M., Keller, T., Reich, A., Cabieses, B., Hohmann, C., . . . Keil, T. (2017). Is there a sex-shift in prevalence of allergic rhinitis and comorbid asthma from childhood to adulthood? A meta-analysis. *Clinical and translational allergy, 7*(1), 1-9.

Izmailovich, M., Semenova, Y., Abdushukurova, G., Mukhamejanova, A., Dyussupova, A., Faizova, R., . . . Kalmakhanov, S. (2023). Molecular Aspects of Allergen-Specific Immunotherapy in Patients with Seasonal Allergic Rhinitis. *Cells, 12*(3), 383.

Jackson-Menaldi, C. A., Dzul, A. I., & Holland, R. W. (1999). Allergies and vocal fold edema: a preliminary report. *Journal of Voice, 13*(1), 113-122.

Keskin, A. (2012). Allerjik Rinit ve Tedavisi. *Ankara Medical Journal, 12*(2), 77-80.

King, H. C. (2005). *Allergy in ENT practice: the basic guide*: Thieme Medical Publishers.

Koç, E. A. Ö., Erbek, S., & Bülent, K. (2014). Comparison of acoustic and stroboscopic findings and voice handicap index between allergic rhinitis patients and controls. *Balkan Medical Journal, 31*(4), 340-344.

Mims, J. W. (2014). *Epidemiology of allergic rhinitis.* Paper presented at the International forum of allergy & rhinology.

Özdemir, Ö., & Elmas, B. (2017). Allerjik Rinit Tanı ve Tedavisindeki Yenilikler. *Asthma Allergy Immunology/Astim Alerji Immunoloji, 15*, 1-16.

Reidy, P. M., Dworkin, J. P., & Krouse, J. H. (2003). Laryngeal effects of antigen stimulation challenge with perennial allergen Dermatophagoides pteronyssinus. *Otolaryngology—Head and Neck Surgery, 128*(4), 455-462.

Roth, D., & Ferguson, B. J. (2010). Vocal allergy: recent advances in understanding the role of allergy in dysphonia. *Current opinion in otolaryngology & head and neck surgery, 18*(3), 176-181.

Stemple, J., Glaze, L., & Klaben, B. (2000). Clinical voice pathology: theory and management. San Diego: Singular Pub. *Group.*

Tarkan, Ö., Sürmelioğlu, Ö., & Tuncer, Ü. (2009). Alerjik rinitte güncel tanı ve tedavi yaklaşımları. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 18*(3), 156-170.

ÖZET BİLDİRİLER

Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocuklarda Sözel Bellek ve Sözel Dil Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ahsen ERİM, Beyza PEHLİVAN, Merve SAPMAZ ATALAR, Berfin TÜRKMEN, Zeynep ÖNER

Giriş: Konuşma sesi bozukluğu yaşa uygun doğru konuşma sesi üretimindeki gecikme ile karakterize olan bir bozukluktur. Doğru konuşma sesi üretimi; algısal, bilişsel, dilsel ve motor gibi çeşitli bileşenlere dayanmaktadır. Çalışma belleği, çevreden gelen uyaranların geçici süre depolanması, kodlanması ve işlemlenmesini sağlayan nörobilişsel bir sistemdir. Bu sistem, sözel ve görsel bellek olarak iki alt başlıkta değerlendirilebilmektedir. Konuşma sesi bozukluğu olan çocuklar sözel bellek ve sözel dil becerileri açısından zorluklar yaşayabilmektedirler. Sözel dil becerileri ve sözel çalışma belleği arasındaki muhtemel ilişkileri belirten çalışmalar göz önüne alınarak bu çalışmada konuşma sesi bozukluğu olan çocuklarda sözel bellek ve sözel dil becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmanın katılımcılarını konuşma sesi bozukluğu olan 27 çocuk oluşturmaktadır (Ortalama ay= 74,15±12,5; K=18, E=9). Katılımcıların sesletim becerilerini değerlendirebilmek için Sesletim Sesbilgi Testi'nin (SST) Sesletim Tarama Alt Testi kullanılmıştır. Katılımcı çocukların sözel dil becerilerini değerlendirebilmek için Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL), sözel bellek performanslarını değerlendirebilmek için ise Çalışma Belleği Ölçeği'nin (ÇBÖ) Sözel Bellek alt testi kullanılmıştır. Çalışmanın analizinde IBM SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcı çocukların demografik verilerinin, TODİL ve ÇBÖ puanlarının betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Normal dağılan değişkenler için bağımsız grup t testi, normal dağılmayan değişkenler için ise Mann Whitney U test kullanılmıştır. İlişki analizlerinde ise normal dağılan değişkenler için Pearson, normal dağılmayan değişkenler için ise Spearman Korelasyon Analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre sözel bellek ve sözel dil becerilerinin değişmediği görülmüştür. Çalışmaya katılan çocukların sözel dil ölçek puanı ve sözel bellek standart puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=0,526$; $p=0,005<0,01$). Ayrıca alt testler arasında da anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Sonuç: Konuşma sesi bozukluğu değerlendirme ve müdahalelerine dil ve biliş faktörlerinin de dahil edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Konuşma sesi bozukluğu olan çocuklarda sözel bellek ve sözel dil becerileri arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi için çalışma daha büyük örneklem grupları ile tekrarlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Çalışma belleği, konuşma sesi bozukluğu, sözel bellek, sözel dil becerileri.

Kekemeliği Olan Çocuklara Yönelik Akran Tutumları Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirliği (PATCS-TR)

Ahsen ERİM, Ayşe AYDIN UYSAL

Giriş: Kekemelik, konuşma içerisinde görülen ses, hece ve/veya sözcük tekrarları, ses uzatmaları ve bloklar ile karakterize olan bir akıcılık bozukluğu türüdür. Tutum, bireyin herhangi bir kişi, durum veya objeye yönelik düşünce, duygu ve/veya davranışlarını oluşturan bir eğilim olarak tanımlanmaktadır. Kekemeliği olan çocukların, erken yaşlardan itibaren olumsuz akran tutumları ile karşılaşabildikleri görülmektedir. Olumsuz akran tutumları, akran zorbalığına varan sonuçlara yol açabilmektedir. Bu doğrultuda, bu araştırmanın ilk amacı, kekemeliği olmayan okul çağı çocukların, kekemeliği olan akranlarına yönelik akran tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan Kekemeliği Olan Çocuklara Yönelik Akran Tutumları Ölçeği'nin (PATCS-TR) (Langevin ve Hagler, 2004) Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirliğinin hesaplanmasıdır. Ayrıca cinsiyet, daha önceden kekemeliği olan birisini bilme durumu, yaş ve sınıf düzeyi gibi değişkenlerin kekemeliğe yönelik akran tutumlarına göre farklılaşma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini Kocaeli ilinden kekemeliği olmayan 3-6.sınıf aralığında 844 çocuk oluşturmuştur (Ortalama yaş: 9.8, SS±1.12). PATCS-TR'nin yapı geçerliliğini test etmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliğini test etmek için iç tutarlılık katsayısı, test-tekrar test güvenirliği ve ortalama açıklanan varyans değerleri hesaplanmıştır. Güvenirlik analizi için yarıya bölme testi de yapılmıştır. Ölçek ve alt ölçek puanlarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız grup t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Bulgular: PATCS-TR Ölçeği *olumlu sosyal mesafe, sözel etkileşim* ve *sosyal baskı* başlıklarından oluşan üç boyutlu özgün halini korumuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik değeri .802 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki 29 madde iki gruba ayrıldığında, birinci ve ikinci gruptaki maddeler için iç tutarlılık katsayısı değerleri sırasıyla .904 ve .926 olup ölçeğin güvenirliğinin yüksek olduğu görülmüştür. Daha önceden kekemeliği olan birisini bilme durumu ve cinsiyet değişkenleri kekemeliğe yönelik akran tutumları üzerinde etkili olmamıştır. Ancak yaş ve sınıf düzeyi arttıkça katılımcı çocukların kekemeliğe yönelik tutumları daha olumlu hale gelmiştir.

Sonuç: PATCS-TR, kekemeliği olmayan okul çağı Türk çocuklarının kekemeliğe yönelik akran tutumlarını değerlendirebilmek için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilir. PATCS-TR'ye ait üç alt ölçeğin analizi ise gelecekte sınıf temelli akran eğitimi programlarının tasarlanmasına yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Akran tutumu, akran zorbalığı, kekemelik, okul çağı çocuklar, tutum.

*Bu çalışma, *Kekemeliği Olan Çocuklara Yönelik Akran Tutumlari Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirliği (PATCS-TR)* başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Nörojenik Kekemelik: Bir Olgu Sunumu

Ahsen ERİM, Merve SAPMAZ ATALAR, Eda KORKMAZ, Mehmet Emrah CANGİ

Giriş: Kekemelik, konuşmanın hız ve ritminin etkilendiği ve çeşitli akıcısızlık türleri ile kendini gösteren bir iletişim bozukluğudur. Kekemelik sıklıkla çocukluk çağında ortaya çıkmakta ve bu durum gelişimsel kekemelik olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, yaşamın ileri dönemlerinde çeşitli psikolojik faktörlere, ilaç zehirlemelerine ya da inme gibi durumlara bağlı olarak da kekemelik ortaya çıkabilmektedir. Bu durum ise edinilmiş kekemelik olarak tanımlanmaktadır. Beyin lezyonları gibi çeşitli nörolojik durumlar, edinilmiş kekemeliğin en yaygın nedenleri arasında yer almaktadır. Nörolojik bir hasara bağlı olarak ortaya çıkan kekemelik türü ise nörojenik kekemelik olarak adlandırılmaktadır. Nörojenik kekemeliği, gelişimsel kekemelik veya afazi gibi nörolojik kökenli sorunlarda görülebilen akıcısızlıklardan ayırt etmek önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada nörojenik kekemeliği olan bir olgunun klinik özelliklerinin detaylı olarak rapor edilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada yaşadığı bir beyin hasarı neticesinde nörojenik kekemelik belirtileri gösteren 62 yaşında bir kadın vakanın kekemelik özelliklerinin analizi yapılmıştır. Bu kapsamda öncelikle araştırmacılar tarafından hazırlanan bir demografik veri toplama aracı ile olgunun medikal öykü geçmişi hakkında bilgi toplanmıştır. Olgunun kekeleme durumlarına ilişkin deneyimleri görüşme yoluyla not edilmiştir. Ardından spontane konuşma ve okuma bağlamlarında konuşma örnekleri alınarak olgunun gösterdiği akıcısızlıklar analiz edilmiştir. Olgunun sözel dil becerilerini değerlendirebilmek ve afaziyi dışlamak için Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD) kullanılmıştır. Olgunun bilişsel becerilerini değerlendirebilmek için ise İşaretleme Testi, Stroop Testi TBAG Formu ve Görsel İşitsel Sayı Dizileri Testi-B formu kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan konuşma analizi neticesinde, olgunun en sık sergilediği akıcısızlığın "ifade başlarında uygun olmayan duraklamalar" olduğu görülmüştür. Tekrarlı okuma esnasında ise uyumlanma etkisi gözlenmemiştir. Olgunun, ADD'ye göre sözel dil becerilerinde zorlanmadığı kaydedilmiştir. Stroop testi kapsamında olgunun okumaya ilişkin ve renk adlandırmaya ilişkin tepki süreleri, yaş ve eğitim düzeyi için verilen norm değerden uzun bulunmuştur. Olgunun İşaretleme Testi tepki puanları, yaş ve eğitim düzeyi için verilen norm değerden düşüktür. Görsel İşitsel Sayı Dizileri Testi-B formu alt test puanlarının da norm değerden düşük olduğu kaydedilmiştir. Olgunun söz konusu bozukluğa ilişkin kaygı ve hayal kırıklığı yaşadığı not edilse de herhangi bir duruma ilişkin korku ve kaçınma davranışları sergilemediği görülmüştür.

Sonuç: Olgunun büyük ölçüde edinilmiş kekemeliğin klinik özelliklerini sergilediği ve yaşanan beyin hasarının konuşma ve bilişsel performansı oldukça olumsuz etkilediği görülmüştür. Olgunun incelenmesi sonucunda bu bozuklukla ilgili dil, konuşma, biliş, motor ve sosyal-duygusal alanlarda çok daha kapsamlı değerlendirmeler yapmanın önemi ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Akıcılık bozuklukları, kekemelik, edinilmiş kekemelik, nörojenik kekemelik.

Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocuklarda IAPS ve IADS ile Sunulan Duygusal Uyaranların Motor Konuşma Parametrelerine Etkisi

Ayşe Buse SARAÇ, Mehmet Emrah CANGİ, Göksu YILMAZ

ÖZET

Kekemelikte duygusal tepkiselliği inceleyen çalışmalarda sıklıkla EEG, fizyolojik yanıtlar, davranışsal deneyler ve ölçekler gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise, bu olguyu farklı bir metodoloji ile incelemek adına, kekemeliği olan ve olmayan çocukların olumlu, olumsuz ve nötr nitelikteki görsel (IAPS) ve işitsel (IADS) uyaranlar karşısında sergiledikleri konuşmanın motor parametrelerine dayalı ölçülen duygusal tepkiselliklerinin karşılaştırılması ve incelenen parametrelerin tanısal ayırt etme performanslarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 7-12 yaşları arasında, kekemeliği olan 20 ve kekemeliği olmayan 41 olmak üzere toplam 61 çocuk katılmıştır. Olumlu, olumsuz ve nötr duyguları ortaya çıkarmak için, görsel ve işitsel uyaran sistemi kullanılmıştır. Motor konuşma performansı kapsamında; F2 geçiş hızı, diadokokinetik (DDK) hız ve hece hızı parametreleri birer değişken olarak ele alınmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, DDK hız parametresi için kekemeliği olan çocuklar olumsuz işitsel uyaranlar niteliğinden anlamlı düzeyde daha çok etkilenirken, tipik gelişim gösteren çocuklar olumlu işitsel uyaran niteliğinden daha çok etkilenmiştir. Hece hızı parametresinde ise her iki gruptaki katılımcılarda, uyaran türü fark etmeksizin negatif uyaran türünde anlamlı düzeyde daha düşük değerler gözlenmiştir. DDK hız parametresine ilişkin en yüksek tanı performansı gösteren parametre, negatif uyaran niteliğindeki işitsel uyaranlar olurken; hece hızı parametresine ilişkin en yüksek diagnostik performans gösteren parametre, negatif uyaran niteliğindeki hem işitsel hem de görsel uyaranlar olmuştur. Bu bulgular, oldukça karmaşık bir altyapıya sahip kekemelik olgusundaki duygusal tepkiselliğe ilişkin kanıtları genişletmiş, kuramsal ve klinik alan için önemli çıkarımlar sunmuştur.

Anahtar kelimeler: okul çağı kekemeliği kekemeliğin, duygusal tepkisellik, görsel ve işitsel uyaranlar, diadokokinetik hız, hece hızı

10- 12 Yaş Aralığındaki Kekemeliği Olan Çocukların Pragmatik Dil Becerilerinin İncelenmesi

Elif Simla BABA, Fatma ÖNCÜL , Ayşe Buse SARAÇ

Özet

Amaç: 10-12 yaş aralığında kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinin incelenmesi ve diğer yaş grupları ile yapılan araştırmalar ile bu araştırmadan elde edilecek bulguları karşılaştırılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine giden, 10-12 yaş arasında kekemeliği olan 37 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Çocukların pragmatik dil becerileri, sınıf öğretmenlerin Pragmatik Dil Becerileri Envanteri (PDBE)'ni yanıtlamaları aracılığı ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Katılımcıların pragmatik dil becerileri toplam puanları ve kişisel etkileşim alt testi puanları ''ortalama altı'' olarak bulunmuştur. Katılımcıların yaş gruplarına göre pragmatik dil becerileri toplam puanları incelendiğinde 10 yaş grubunun 11 ve 12 yaş grubuna göre daha yüksek puan aldığı, 11 ve 12 yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Kişisel etkileşim puanları açısından ise yaş arttıkça aldıkları puanların azaldığı görülmüştür. Cinsiyetlerine göre ise sosyal etkileşim puanları açısından erkek çocukların kız çocuklara göre daha yüksek puanlar almasına rağmen; kişisel etkileşim, sınıf içi etkileşim ve toplam puanları açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. **Sonuçlar:** Kekemeliği olan çocukların terapi programları planlanırken, pragmatik dil becerilerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu durumun çocukların pragmatik dil becerilerini, sınıf içi etkileşimini ve sınıf uyumunu artıracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *gelişimsel kekemelik, dil beceleri, pragmatik, PDBE, kişisel etkileşim*

Türkiye'deki Dil ve Konuşma Terapistlerinin Hızlı Bozuk Konuşma Tanısında Kullandıkları Kriterler

Ayşenur BEKTAŞOĞLU, Ayşe Buse SARAÇ

ÖZET

Amaç: Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin hızlı bozuk konuşan bireylere yönelik kullandıkları değerlendirme kriterlerini incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmaya Türkiye'de yaşayan 205 dil ve konuşma terapisti katılmıştır. Katılımcıların deneyimleri ve uygulamaları, hazırlanan çoktan seçmeli sorular ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmaya katılan dil ve konuşma terapistlerinin hızlı bozuk konuşma tanısında kullandıkları kriterler içinde en fazla oranda yüksek hızda konuşma (tachylalia) (%82,9), düzensiz konuşma hızı (%73,7), kelimeler arasında duraklamaların olmaması (%67,8), sözcüklerdeki sesleri silme (%66,8), konuşma hızına ilişkin yetersiz farkındalık düzeyi (%64,9), uygun olmayan prozodik örüntüler (%60), ailede hızlı bozuk konuşmanın varlığı (%60) ve giderek artan (festinating) konuşma hızını (%59,5) ifade ettikleri görülmüştür. Çalışmaya katılan dil ve konuşma terapistlerinin hızlı bozuk konuşma tanısında kullandıkları kriterler içinde en az oranda görsel algısal problemler (%10,7), yazmaya ilişkin yetersizlikler (%21,5), motor koordinasyondaki eksiklikler (%26,5), sözcük bulma problemleri (%27,3), kötü el yazısı (%27,8), okumaya ilişkin yetersizliklerini (%28,8) ifade ettikleri görülmüştür. Çalışmaya katılan dil ve konuşma terapistlerinin hızlı bozuk konuşmaya eşlik ettiğini ifade ettikleri bozukluklar içinde en sık kekemelik (%70,2) ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunu (%66,3) ifade ettikleri görülmüştür. Çalışmaya katılan dil ve konuşma terapistleri hızlı bozuk konuşmaya eşlik ettiğini ifade ettikleri bozukluklar içinde en az oranda Fragile X sendromu (%7,8) ve Down sendromunu (%9,3) ifade ettikleri görülmüştür. **Sonuç:** Çalışma sonucunda elde edilen bulgular dahilinde Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin hızlı bozuk konuşma tanısında kullandıkları kriterler belirlenmiştir. Bu doğrultuda hızlı bozuk konuşmaya ilişkin yapılan değerlendirmelere, standart araçlara ek olarak dil ve konuşma terapistlerinin kullanmış oldukları parametrelerin dahil edilmesi, multifaktöriyel ve derinlemesine bir bakış için büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Akıcılık bozuklukları, hızlı bozuk konuşma, değerlendirme, dil ve konuşma terapisi*

Bilateral Vokal Fold Paralizisinde Ses Terapisi Uygulanabilir mi?

Gülcan Efe, Murat Gümüşsoy, İbrahim Çukurova

GİRİŞ: Vokal fold paralizisi, vagus sinirinin hasarı ile ortaya çıkmaktadır. En yaygın nedeni tiroid cerrahisidir. Bilateral vokal fold paralizisi (BVFP) , tüm vokal fold paralizilerinin yaklaşık üçte birini oluşturup hastaların en sık yakınması solunum sıkıntısı ve ses kısıklığıdır. Solunum , efor dispnesi , istirahat dispnesi, stridor şeklinde etkilenebilir. Hava yolu açıklığını sağlamak için sıklıkla trakeotomi gerekmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI: BVFP'nde sesin algısal, akustik ve aerodinamik özelliklerini ortaya koymak. BVFP olan trekeotomi açılmamış, kordotomi uygulanmamış ve ses şikayeti bulunan hastalarda ses terapisinin etkililiğini değerlendirmek.

KURAMSAL ÇERÇEVE: BVFP'nin tedavisi genellikle hava yolundaki açıklığı sağlamaya yöneliktir. En sık yapılan işlem kordotomidir. Litaratürü incelediğimizde BVFP tanısıyla kordotomi uygulanmamış hastaların tedavisinde ses terapisi sonuçlarına yönelik yayına rastlanmamıştır.

YÖNTEM: Son 2 yılda Tepecik E.A.H KBB polikliniğine tiroidektomi sonrası BVFP olan 17 hasta başvurmuştur. Kordotomi olmayan ve trakeotomi açılmamış 4 hasta ses polikliniğinde değerlendirildi. 1 hastaya(Olgu 4) ses terapisi uygulandı, 15 ay boyunca prospektif olarak takip edildi. Ses değerlendirmesinde; GRBAS, Ses Handikap İndeksi-10(SHİ-10), akustik ses analizi (F0, jitter, shimmer, HNR) yer alı. Aerodinamik değerlendirmede maksimum fonasyon süresi (MFS), s/z oranına bakıldı. Akustik ses analizinde Audacity uygulamasında alınan 5 saniyelik uzun /a/ fonasyonunun 3 saniyelik sürekli kısmı Praat uygulamasıyla analiz edildi.

BULGULAR VE SONUÇLAR:

Ses değerlendirmesi sonuçları tabloda belirtilmiştir.

Hasta	F0 (Hertz)	Jitter (%)	Shimmer (%)	HNR (dB)	MFS (sn)	s/z	SHİ-10	GRBAS
Olgu 1	283.11	0.27	2.75	26.56	5.56	1.6	10	G2R2B1A2S2
Olgu 2	221.80	0.23	1.35	25.55	5.45	1.1	32	G3R1B2A2S3
Olgu 3	222.28	0.20	1.90	21.02	13.29	1.1	4	G2R0B1A1S2
Olgu 4-tö	192,79	0.17	2.47	25.04	6.25	2.8	28	G2R2B3A1S2
Olgu 4-ts	169.88	0.43	1.69	20.72	15.19	1.1	4	G2R1B1A1S1
Olgu 4-ts 6. ay	190.57	0.32	1.29	22.32	14.80	1.2	2	G2R1B1A1S1

(tö: terapi öncesi , ts: terapi sonrası)

Terapi alan hastamızda MFS artmış ve ses algısal olarak daha iyi hale gelmiştir. Shimmer ve s/z oranı düşmüştür. F0, jiitter ve HNR değişken özellik göstermiştir. Terapi öncesi öğretmenliğe ara veren hastamız şu an mesleğine devam etmektedir. Terapi verdiğimiz hastayı göz önünde bulundurduğumuzda, kordektomi olmayan, ses şikayeti bulunan ve aktif mesleğine dönmek isteyenlerde ses terapisinin alternatif bir yaklaşım olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilateral vokal fold paralizisi, trakeotomi, kordotomi, ses terapisi, ses analizi

8p23.1 sendromunda dil ve konuşma fenotipinin karakterizasyonu

Çağdaş Karsan, Feyzanur Ocak, Talat Bulut

Giriş: Nadir görülen bir genomik durum olan 8p23.1 duplikasyon sendromu, tahmini olarak 58,000 doğumda bir görülmektedir. Sendrom dil ve konuşma gecikmeleri ile ilişkilendirilmesine rağmen, bu popülasyonda dil ve konuşma becerilerinin kapsamlı bir değerlendirilmesi yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı dil ve konuşma alanında sıklıkla karşılaşılmayan 8.kromozomun kısa kolundaki delesyona bağlı olarak duplikasyon sendromu tanısı koyulan bir olgunun kapsamlı dil konuşma değerlendirmesine ek olarak oral-fasiyal değerlendirmesine yönelik bilgi sağlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada 50 aylık bir olgunun genel gelişim, dil ve konuşma becerilerini karaktarize etmek amacıyla AGTE, TEDİL, SST ve oral-fasiyal değerlendirilmesi yapılmış, ardından dil örneği alınmıştır. Dil örneği ekolojik olarak geçerli, serbest oyun ve konuşma bağlamında elde edilmiştir. Daha sonra dil örneği analiz edilmiş ve anlaşılırlık, morfosentaks, semantik, söylem, sözel kolaylık ve sözcük ve ifade düzeylerindeki hata yüzdesi açısından yaşıtları ile eşleştirilmiş normal gelişim gösteren çocuklardan (n=33) oluşan bir veri tabanıyla karşılaştırılmıştır.

Bulgular: Sonuçlar, artikülasyon ve fonolojide, alıcı ve ifade edici dil becerilerinde ve morfosentaksta (morfemlerdeki ortalama sözce uzunluğu) hafif ila şiddetli sorunları ortaya çıkarmıştır.

Sonuç: Bu bulgular, 8p23.1 duplikasyon sendromlu bireylerin, erken müdahale gerektiren, dil ve konuşma performansı ve gelişimi ile ilgili gecikmeler veya riskler olabileceğinden dil ve konuşma işlevleri açısından kapsamlı değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Hedeflenen konuşma ve dil müdahalelerine rehberlik edecek olan 8p23.1 duplikasyon sendromlu bireylerde dil ve konuşma profilini tanımlamak için daha büyük örneklem boyutları ile ayrıntılı dil ve konuşma değerlendirmesi kullanan gelecekteki araştırmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar sözcükler: 8p23.1 duplikasyon sendromu, dil, konuşma, gelişim

Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi Bulunan, Fonolojik Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ünsüz Doğruluğu Yüzdesinin Hesaplanması ve Klinik Faydaları

Nihal Uludemir, Melike Kavuş

Giriş

Çocukluk çağı konuşma konuşma apraksisi (ÇÇKA), konuşma için gerekli kaslarda güçsüzlük veya koordinasyon bozukluğu olmamasına rağmen, konuşmanın motor planlama ve programlamasının etkilendiği bir motor konuşma bozukluğudur. İlk kez 1950'lerde tanımlanmış olup günümüzde de etiyolojisi sınırlı kalmıştır.

ÇÇKA nörolojik, nörodavranışsal veya idiyopatik etiyolojilere sahip olabilir. Ancak genetik etiyoloji henüz tam olarak bilinmemektedir. Genetik tutulumdan şüpheleniliyor olsa da bugüne kadar çok az bilinen veya varsayılan nedensel gen tanımlanmıştır. ÇÇKA için dahil edici ve dışlayıcı kriterler üzerinde fikir birliği olmaması, çok boyutlu tanı ve klinik yönetime ihtiyacı olduğunu doğrulamaktadır.

ÇÇKA'nde görülen belirtilere göre birtakım tanı kriterleri mevcuttur. ÇÇKA tanısı koymada en çok ASHA'nın raporu ve Strand'in 10 maddelik ÇÇKA kontrol listesinden yararlanılmaktadır. ASHA' nın raporuna göre ÇÇKA'nin en belirgin üç özelliği şöyledir: Ünlü/ünsüz seslerin ve hecelerin üretiminde görülen tutarsız hatalar, sesler ve heceler arasındaki geçişte bozulmuş koartikülasyon ve bozulmuş prozodidir. Değerlendirmelerde diodokinetik hız ölçümleri ÇÇKA'li çocukların diğer çocuklara göre daha yavaş, daha fazla hatalı olduğunu göstermiş ve daha fazla denemeye ihtiyaç duydukları görülmüştür. Değerlendirmenin ardından hastanın tanısı terapistin yorumuna göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla ÇÇKA'ni diğer konuşma sesi bozukluklarından ayırt edici, daha belirgin kriterlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, ÇÇKA tanı sürecinde yaşanan zorluklara yardımcı olmayı, katılımcı gruplarının ünsüz doğruluğu yüzdelerini hesaplayarak gruplar arası anlamlı bir fark bulmayı amaçlamıştır.

Kuramsal Çerçeve

Araştırmalara göre ÇÇKA'li çocukların ünsüz hataları, anlaşılırlığını büyük ölçüde etkilemekte ve terapinin ana hedeflerinden birini oluşturmaktadır. Alan yazından yola çıkarak yürüttüğümüz çalışmada, katılımcı grupların ünsüz doğruluğu yüzdeleri ÇÇKA'li çocuklarda ve erkek çocuklarında düşük bulunmuştur. Benzer şekilde yürütülen çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Austin Teksas Üniversitesi'nde yürütülen bir çalışmada ÇÇKA tanısı konan üç çocuğun ünsüz ve hece düzeyindeki hata kalıplarındaki değişiklikler, 3 yıl boyunca araştırılmış ve hecelerin doğruluğunu değerlendirmek için spontan konuşma örnekleri analiz edilmiştir. Ünsüz doğruluğu genel olarak düşük bulunmuştur.

32 katılımcı ile Kore'de yürütülen bir çalışmada 19 ÇÇKA'li, 9 fonolojik bozukluğa sahip ve 4 normal gelişim gösteren çocuğa Urimal Artikülasyon ve Fonoloji Testi uygulanarak ünsüz doğruluğu yüzdeleri ölçülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre normal gelişim gösterenler %99, fonolojik bozukluğu olanlar %77, ÇÇKA'si olanlar %42 bulunmuştur. Yetişkinlerle yürütülen bir başka araştırmada konuşma apraksisi olan ancak eşlik eden afazisi olmayan 4 beyin hasarlı yetişkin tarafından yapılan tek kelime tekrarları, standart bir dar fonetik transkripsiyon sistemi kullanılarak kopyalanmış. Ardından ünsüz üretimlerinin analizi yapıldığında ünsüz bozulmalarının, diğer tüm hata türlerini aştığı bulunmuş. Ayrıca gelişimsel apraksi konuşma özelliklerinin araştırıldığı bir anket çalışmasında ünsüz dizeleme sorunları %75 oranında bulunmuştur.

Alan yazın ışığında ünsüz doğruluğunun önemli olduğu ÇÇKA tanı kriterlerini destekleme amacına hizmet edebileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 8'i normal gelişim gösteren, 5'i fonolojik bozukluğa sahip ve 3'ü ÇÇKA olduğu düşünülen katılımcılar cinsiyet, yaş ve durum yönünden kıyaslanmıştır. Katılımcılara Sesletim Sesbilgisel Testi uygulanarak ünsüz doğruluğu yüzdesi hesaplanmıştır. Ünsüz doğruluğu yüzdesi doğru telaffuz edilen ünsüzlerin sayısının toplam telaffuz edilen ünsüzlerin sayısına bölünmesiyle ölçülmüştür. Veriler analiz edilip katılımcı gruplarının ünsüz doğruluğu yüzdelerinin belirlenmesinin ardından gruplar birbiri ile kıyaslanarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Kız öğrencilerin puanı erkeklerden yüksek bulunmuştur. Normal gelişim gösteren çocukların ünsüz doğruluğu yüzdesi (%98), fonolojik bozukluğu olanların (%76), ÇÇKA'li çocukların (%51) bulunmuştur. 4 ve 6 yaş grubunun ise 5 yaş grubundan yüksek puana sahip oldukları görülmektedir.

Sonuçlar

Bulgular sonucunda ünsüz doğruluğu yüzdesi varsayıldığı gibi ÇÇKA'li çocuklarda düşük bulunmuş olup, tanı sürecinde kullanılabileceği düşünülmektedir. Literatür bilgisi ünsüz doğrulunun önemini doğrulamaktadır. Ayrıca kız çocuklarının ünsüz doğruluğu başarısının erkek çocuklarından daha başarılı bulunması alan yazında yürütülen demografik cinsiyet çalışmalarına destek vermektedir. Gelecekteki araştırmalar için ülke genelinde okullar ile iş birliği sağlanarak daha kapsamlı bir çalışma yürütülmesi önerilmektedir. Yürütülen araştırma ile alan yazında eksikliği fark edilen çocukluk çağı konuşma apraksisi çalışmalarına katkı sağlamak ve gelecekte yürütülen çalışmalara ışık tutmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ÇÇKA, ünsüz doğruluğu yüzdesi, fonolojik bozukluk, apraksi tanı kriterleri.

Akıcı Konuşan Okul Öncesi Çağdaki Çocukların Kekeme Konuşmaya Karşı Fizyolojik ve Psikolojik Tepkilerinin Belirlenmesi

Tekin-Çolak A, Öge-Daşdöğen Ö.

GİRİŞ

Kekemelik; blokların, hece tekrarlarının ve uzatmaların bir, birkaçı ya da tümünün görülmesi sonucu konuşma akışının sekteye uğramasıdır. Konuşmanın akışını bozan bu istemsiz kesintilerin akıcı konuşandinleyicilerde tutum değişikliklerine neden olduğu düşünülmektedir. Farklı yaş gruplarında kekemeliğe karşı tutumlar değişebilmekte olup okul öncesi dönemdeki çocuklarda kekeme konuşmaya karşı olumsuz tutumların oluşabildiğine ilişkin bulgular mevcuttur. Kekemeliğe karşı tutumların ortaya konması amacıyla fizyolojik ve/veya psikolojik ölçümlerin yapıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bazı çalışmalar, fizyolojik ölçümler sonucunda kişilerin elektrodermal aktivite değerlerinde artış ve kalp atış aralığı değerlerinde azalma olduğunu ve bu fizyolojik yanıt örüntülerinin kekemeliğe karşı olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir.

YÖNTEM

Çalışmamız, okul öncesi dönem çocuklarının kekemeliğe karşı tutumlarını fizyolojik (elektrodermal yanıt, kalp atış aralığı) ve psikolojik ölçümlerle (duygusal rahatlık seviyesi ve kekemeliğe karşı tutum anketi) ortaya koymaya çalışmış olup buna ek olarak fizyolojik ve psikolojik ölçümlerin ilişkisini incelemiştir. Bu amaçla sosyal medyadan duyuru yoluyla 4 yaş ile 5 yaş 11 ay arasında anadili Türkçe olan 15 katılımcının üç farklı konuşma koşuluna karşı verdikleri fizyolojik yanıtlar EMPATICA-4 bileklikle alınırken psikolojik verileri ise duygusal rahatlık seviyesini derecelendiren bir ölçek ve kekemeliğe karşı tutumları ölçen bir anket (POSHA- S/Çocuk) ile toplanmıştır. Elde edilen veriler Bağımlı Örneklem Wilcoxon Testi ve Spearman Rank Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Konuşma koşulları arasındaki fizyolojik verilerin analizi karşılaştırıldığında kekeme konuşma koşulunda maskelenmiş konuşma koşuluna göre daha yüksek elektrodermal yanıt elde edilmiştir. Konuşma koşullarının her birindeki fizyolojik verilerin kendi taban değerlerine göre değişimlerine bakıldığında ise akıcı konuşma koşulunda ve kekeme konuşma koşulunda taban değere göre daha yüksek elektrodermal yanıt değerleri elde edilmiştir. Ölçümlenen kalp atış aralığı değerlerinin ise konuşma koşullarından etkilenmediği görülmüştür. Psikolojik verilerin betimsel analizlerine bakıldığında ise rahatlık düzeylerinin konuşma koşulundan genel olarak etkilenmediği gözlenmiştir. POSHA- S/Çocuk verileri incelendiğinde ise katılımcılarımızın toplam skorlarının POSHA- S/Çocuk verilerine göre daha olumsuz tutum sergiledikleri görülmektedir.

SONUÇ

Araştırmamızda elde edilen tüm bulgular, okul öncesi dönemde kekeme konuşmaya karşı fizyolojik ve psikolojik verilerin bireyler arasında geniş bir varyasyon gösterdiğini ve bu çalışmanın daha geniş bir örneklemle yapılması gerekliliğini işaret etmektedir.

ANAHTAR KELİMLER : Elektrodermal Aktivite, Kalp Atış Aralığı, POSHA-s/Child, Okul Öncesi Kekemelik, Kekemeliğe Karşı Tutum.

Ailesel Yatkınlık Riski ile Bilişsel-Dilsel Becerilerin Okul Öncesi Dönem Disleksi Riskini ve Okul Çağı Disleksi Tanısını Yordama Güçlerinin İncelenmesi

Sema Acar Ünalgan, Şükrü Torun, Canan Kalaycıoğlu

Giriş: Disleksinin temel problemli alanları okuma ve okuduğunu anlama becerileridir. Bu beceriler birbirleriyle karmaşık ilişkili bilişsel-dilsel, duyusal, nörolojik ve genetik süreçlerin bütünsel ahengiyle gerçekleşir. Okuma süreçlerinin sadece birkaçına yönelik klinik değerlendirmeler tanılama için kısıtlıdır. **Kuramsal Çerçeve:** Tanılamada okuma süreçlerine temel oluşturan beceriler holistik olarak değerlendirilmelidir. Bu becerilerin tanılama süreçlerindeki kümülatif rolleri (seçicilik ve duyarlılık değerleri) ve yordayıcılık güçleri hakkında kanıt sunan istatistiksel modeller doğru tanılama süreçlerine kılavuz olabilmektedir. **Amaç**: Ailesel yatkınlık riski ile okuma ve okuduğunu anlama sürecinde kümülatif rol oynayan çoklu bilişsel-dilsel becerilerin okul öncesi dönem disleksi riski ile okul çağı disleksi tanısını yordama güçlerini incelemektir. **Yöntem:** Bu çalışma, betimleyici kesitsel bir araştırmadır. Güç analizi doğrultusunda çalışmaya erken okuryazarlık becerilerine göre disleksi riski yüksek ve düşük olarak gruplandırılan 60-72 ay yaş aralığındaki 20 katılımcı ile 2-3. sınıf disleksi tanılı ve tipik gelişim gösteren 22 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların disleksi ailesel yatkınlık riski psikometrik ölçümlerle elde edilmiştir. Bilişsel-dilsel becerileri ise (i) hızlı isimlendirme, (ii) sesbilgisel farkındalık, (iii) sözel ve görsel çalışma belleği, (iv) harf bilgisi, (v) dinlediğini anlama ve (v) sözel dil becerileri kapsamında geçerli ve güvenilir standart bataryalarla elde edilmiştir. Bu değişkenlerin okul öncesi disleksi riskini ve okul çağı disleksi tanısını yordama güçleri geriye-dönük eleme yöntemiyle gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizleriyle incelenmiş; değişkenlerin tanı gruplarını belirlemedeki seçicilik ve duyarlılık dereceleri diskriminant analizleriyle hesaplanmıştır. **Bulgular ve Sonuç:** Ailesel yatkınlık riski skorları ile bilişsel-dilsel beceri skorlarının okul öncesi disleksi riskini yordama güçlerine ilişkin 4 anlamlı model kurulmuştur. Her biri okul öncesi disleksi riskini anlamlı olarak %86-85 düzeyinde yordamaktadır (Model-1R^2=0,855 ($p<0,001$); Model-2 R^2=0,855 ($p<0,001$); Model-3 R^2= 0,854 ($p<0,001$); Model-4 R^2=0,849 ($p<0,001$)). Model-4'ün standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, değişkenlerin okul öncesi dönem disleksi riskini yordamadaki önem sırası harf bilgisi (β=0,753), dinlediğini anlama (β=0,582) ve ailesel yatkınlık riski (β=-0,202) skorları şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre harf bilgisi ile dinlediğini anlama becerileri ($p<0,001$) anlamlı yordayıcılardır. Değişkenlerin okul çağı disleksi tanısını yordama güçlerine ilişkin 4 anlamlı model kurulmuştur. Her biri okul çağı disleksi tanısını anlamlı olarak %85-83 düzeyinde yordamaktadır (Model-1 R^2=0,848 ($p<0,001$); Model-2 R^2=0,847 ($p<0,001$); Model-3 R^2= 0,848 ($p<0,001$); Model-4 R^2=0,834 ($p<0,001$)). Model 4'ün standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin okul çağı disleksi tanısını yordamadaki önem sırası hızlı isimlendirme (β=-0,717), sözlü dil (β=0,688), çalışma belleği (β=-0,436) ve ailesel yatkınlık riski (β=-0,238) skorları şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre hızlı isimlendirme ($p<0,001$), sözlü dil ($p<0,01$), ailesel yatkınlık riski ($p<0,05$) ve çalışma belleği ($p=0,05$) değişkenleri anlamlı yordayıcılardır. Ailesel yatkınlık riski ile bilişsel-dilsel değişkenlerin okul öncesi disleksi riskini belirlemedeki seçicilik ve duyarlılık dereceleri sırasıyla %100 ve 89; okul çağı disleksi tanısını belirlemedeki seçicilik ve duyarlılık yüzdelikleri %100 olarak bulunmuştur. Bulgular okul öncesi dönemde harf bilgisi, dinlediğini anlama ve ailesel yatkınlık değişkenlerinin disleksi riskinin belirlenmesinde; okul çağı dönemde ise hızlı isimlendirme, sözlü dil, çalışma belleği ve ailesel yatkınlık riski değişkenlerinin tanılamada anlamlı rol oynadığını göstermektedir. Bulgular hem okul çağı disleksi tanılama hem de okul öncesi risk belirleme süreçlerine ilişkin klinik uygulamalarının içeriklerinin ve yol haritalarının belirlenmesi noktasında kılavuz niteliğinde olması adına önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Disleksi, Tanılama, Ailesel Yatkınlık Riski, Hızlı İsimlendirme, Sözlü Dil Becerileri, Regresyon Analizi, Diskriminant Analizi.

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİNİN ALTERNATİF VE DESTEKLEYİCİ İLETİŞİM SİSTEMLERİNE (ADİS) YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİ VE GÖRÜŞLERİ

DKT Emine Beyza ATEŞ, Asude Beyza SAVAŞ, Semra SELVİ BALO

Giriş: Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri (ADİS) bireylerin iletişim becerilerini telafi etmeyi ya da desteklemeyi hedefleyen bir uygulama alanıdır. Dil ve konuşma terapistleri (DKT) ADİS ihtiyacı olan bireylerin taranması, değerlendirilmesi ve müdahalesinde merkezi bir rol oynar. DKT'lerin bireylere etkili ADİS müdahalesi sağlaması; aldığı eğitim, bu alandaki bilgi ve deneyimleri gibi birçok faktöre bağlıdır. Bu faktörler incelenerek ADİS hakkındaki eksiklikler ve ihtiyaçlar tespit edilebilir; ancak ulusal alanyazın incelendiğinde dil ve konuşma terapistlerinin ADİS kullanımlarına ve farkındalıklarına yönelik bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. **Amaç:** Bu araştırma ile Türkiye'de çalışan DKT'lerin ADİS'e yönelik görüşlerinin ve farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Türkiye'deki farklı merkezlerde görev yapmakta olan 76 DKT (58K, 17E, 1 belirtmek istemeyen) çalışmaya katılım sağlamıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, 'mesleki deneyime ilişkin bilgiler', 'ADİS'e yönelik bilgiler' ve 'ADİS kullanım sıklığına yönelik bilgiler' olmak üzere üç bölüm 24 maddeden oluşan bir anket kullanılmıştır. Ankette 5'li Likert tipi, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular yer almaktadır. Sözü edilen anketin oluşturulması sürecinde öncelikle uluslararası alanyazındaki ilgili araştırmalar taranmış ve mevcut anketlerde yer alan maddelerden uygun olanlar seçilmiştir. Ayrıca yeni maddelerin eklenmesiyle anket, alanda deneyimi olan bir Profesöre uzman görüşü için gönderilmiştir. Uzman görüşü sonrası son hali verilen anket katılımcılara Google formlar aracılığıyla çevrimiçi olarak ulaştırılmıştır. **Bulgular:** Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %76'sı ADİS'e biraz aşina olduklarını bildirirlerken, %13'ü ise hiç aşina olmadıklarını belirtmişlerdir. En çok aşina olunan ADİS yöntemleri resimli/resimsiz iletişim panosu, işaret dili, kağıt-kalem olarak bulunmuştur. Göz takip cihazları, konuşma çıktısı üreten cihazlar, uygulamalar ise en az aşina olunan yöntemlerdir. Dolayısıyla katılımcılar, danışanlarına bu yöntemleri uygulama ihtimallerinin az olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcılar ADİS'in en çok edinilmiş dil bozukluğu, motor konuşma bozukluğu ve işitme kaybına bağlı dil bozukluklarında faydalı olacağını düşünmektedir. Ayrıca katılımcılar ADİS hakkındaki bilgileri, daha çok lisans/lisansüstü eğitimlerinden ve yazılı kaynaklardan edindiklerini bildirirken, kongre, seminer ve kurslardan bilgi edinme oranlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu (%60) klinikte hiç ADİS kullanmadıklarını belirtmiştir. Kullanmama sebepleri arasında ise yeterli bilgiye sahip olmama, hazırlamanın zaman alması ve danışanlara uygun olmaması yer almaktadır. Katılımcıların %86,8'i ADİS konusunda bilgi ve eğitim ihtiyaçlarının olduğunu bildirmişlerdir. En çok eğitim ihtiyacının olduğu ADİS yöntemlerinin ise göz takip cihazları, konuşma çıktısı üreten cihazlar ve uygulamalar olduğu gözlenmiştir. **Sonuç:** Türkiye'de çalışan DKT'lerin düşük teknolojili sistemlere aşinalık oranlarının yüksek olduğu; ancak yüksek teknolojili sistemlere aşinalık oranlarının ise oldukça düşük olduğu görülmüştür. Buna göre, ADİS sistemleri karmaşıklaştıkça kullanım sıklığı, yetkinlik ve aşinalık düşmektedir. Bu durum Türkiye'de ADİS konusundaki eğitim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ayrıca DKT'ler farklı dil ve konuşma bozukluklarında ADİS kullanımında veya farklı ADİS yöntemlerini kullanmada kendilerini yetkin hissetmemektedir. Bunlara bağlı olarak DKT'lerin yetkinliklerinin artırılması ve daha etkili ADİS müdahalelerinin sağlanabilmesi için çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Sözcükler: Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri, dil ve konuşma terapisi, farkındalık, düşük teknolojili ADİS, yüksek teknolojili ADİS

AFAZİLİ BİREYLERDE DİL KULLANIMININ SÖZ EYLEMLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Sinem Atay, Berfin Sezen, Büşra Coşaroğlu, Semra Selvi Balo

Giriş: Afazi, beynin kortikal veya subkortikal alanlarında oluşan bir hasarlanma sonucu görülebilen ve bireyin alıcı ve ifade edici dilini etkileyen yıkıcı bir bozukluktur. Afazili bireylerde dilin bileşenlerinin farklı boyutlarda etkilenebildiği bilinmektedir. Bu bileşenler, semantik, fonoloji, morfoloji, sentaks ve pragmatiktir. Bununla birlikte, afazide pragmatik becerilerin uluslararası alanyazında araştırılmış olmasına karşın ulusal alanyazında araştırılmadığı gözlenmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda afazili bireylerin pragmatik becerilerinin afazi sendromlarına göre incelenmesinin ulusal alanyazındaki boşluğu dolduracağı düşünülmüştür. **Amaç:** Bu araştırmanın amacı, farklı afazi sendromuna sahip bireylerin pragmatik becerilerini, söz eylemlerin kullanımı bağlamında incelemektir. **Yöntem:** Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (DİLKOM) afazi terapisi almış ya da şu anda afazi terapisi almakta olan bireyler, çalışmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yaklaşık 40 katılımcıya ulaşılmıştır. Çalışmada, veri toplama aracı olarak afazi değerlendirmesinde kullanılan Afazi Dil Değerlendirme testinden(ADD; Maviş ve Toğram, 2009) yararlanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda ADD'nin Söz Eylemlerin Değerlendirilmesi adlı alt testi kullanılmıştır. Bu alt testte afazili bireye: 'Sorduğum durumlara uygun yanıtlar verin' şeklinde bir yönerge verilir ve 10 maddeden oluşan sorular bireye yöneltilir. Katılımcılardan elde edilen puanlar Microsoft Excel programına kodlanmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Çalışmanın veri toplama aşaması tamamlanmış olmakla birlikte elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 23 paket programı kullanılarak yapılacaktır. Bulgular ve sonuç bölümünün kongrede sunulması planlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afazi, Söz Eylem, Pragmatik Beceriler, Söylem, Afazi Sendromları

AFAZİLİ BİREYLERDE GÖZLENEN PARAFAZİ TÜRLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Berfin Sezen, Büşra Coşaroğlu, Sinem Atay, Semra Selvi Balo

Giriş: Afazi, insan beyninin sol hemisferinde meydana gelen hasar sonucu, dil işlevinin anlama ve üretme modüllerinin kaybolması ya da bozulması ile ortaya çıkan edinilmiş bir dil bozukluğudur (Doğruöz & Maviş, 2018). Serebral emboli, beyin kanaması veya beyin travması sonucu (çarpma ya da bir kazaya bağlı) afazinin ortaya çıktığı bilinmektedir (Sadiyeva, 2004). Afazi işitsel anlamayı, konuşma üretimini, okumayı ve yazmayı çeşitli yönlerden farklı yoğunluklarda etkilemektedir. Dolayısıyla afazinin hem dilbilimsel hem de nörolojik bir boyutu bulunmaktadır (Doğruöz & Maviş, 2018). Hasar alan beyin bölgesinin lokalizasyonuna göre afazisi olan bireylerde dilin farklı bileşenleri (sözdizim, anlambilim, sesbilim, edimbilim) farklı derecelerde etkilenmektedir (Doğruöz, 2020). Afazili bireylerde dilin farklı bileşenlerinin farklı derecelerde etkilenmesine bağlı olarak bu bireylerde öne çıkan özelliklerden biri de dilsel sapmalardır. Afazili bireylerde görülen dilsel sapmaların en önemlileri parafaziler ve diğerleri 'agramatizm, paragramatizm, dolaylama, jargon, neoloji, perseverasyon, tekrarlı denemeler ve logorrhea' olarak bilinirler (Çıtav, 2015). Bahsedilen dilsel sapmalardan biri olan parafaziler; sözcükleri oluşturan sesbirimlerin amaca uygun olmayan şekilde kullanılmasıdır (Çıtav, 2015). Parafaziler; fonolojik parafaziler, semantik parafaziler, karma parafaziler, ilişkisiz parafaziler ve neolojistik parafaziler olmak üzere genel olarak beş grupta toplanmaktadır (Ardila, 1992). Afazili bireylerin sosyal yaşamlarını oldukça büyük ölçüde etkileyen parafazilere dair yürütülmüş çalışmaların ulusal literatürde sınırlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda afazili bireylerin ürettikleri parafazi türlerini, afazi sendromları açısından inceleyen ulusal bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla afazili bireylerde gözlenen parafazi türlerinin farklı afazi sendromlarında araştırılmasının alanyazındaki eksikliği gidereceği öngörülmektedir. **Amaç:** Mevcut çalışmanın amacı, farklı afazi sendromlarında gözlenen parafazi türlerini araştırmaktır. **Yöntem:** Araştırma, betimsel istatistik modelinde tarama yöntemiyle desenlenmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın bağımlı değişkenleri parafazi üretim sıklıkları iken, bağımsız değişkenleri akıcı ve tutuk afazili olma durumudur. Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (DİLKOM) afazi terapisi almakta olan bireyler (n= 15), çalışmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada, Goodglass ve Kaplan'ın (1983) Boston Diagnostic Aphasia Examination (Boston Tanılayıcı Afazi Değerlendirmesi) adlı test bataryasında yer alan 'The Cookie Theft' (Kurabiye Hırsızı) adlı resim anlatım bölümü kullanılarak katılımcılardan dil örnekleri alınmıştır. Dil örnekleri transkripsiyon edilmiş ve ardından afazili bireylerin konuşma örneklerinde geçen parafaziler afazi alanında uzman kişiler tarafından belirlenip sınıflandırılmıştır. **Bulgular ve Sonuç:** Çalışma kapsamında elde edilecek verilerin SPSS 21.0 paket programına aktarılarak analiz edilmesi planlanmaktadır. Araştırmanın istatistiksel analiz süreci devam etmekte olup elde edilen bulgular kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afazi, parafazi, afazi sendromu, dil örneği analizi, Cookie Theft

AFAZİLİ BİREYLERİN YAŞAM KALİTELERİNİN VE BAKIM VERENLERİN BAKIM VERME YÜKLERİNİN İNCELENMESİ

Büşra Coşaroğlu, Sinem Atay, Berfin Sezen, İlayda Kıncal, Semra Selvi Balo

Giriş: Afazili bireylerde görülen dilsel yetersizlikler bireyin sosyal çevresi de dahil olmak üzere iletişimsel sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Mevcut yetersizlikler afazili bireylerin sosyal izolasyona maruz kalmasıyla birlikte yaşam kalitelerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum, genellikle aile üyelerini içeren bakım verenleri de olumsuz etkilemektedir. Engeli bulunan bireylerin bakımını üstlenen bakım verenlerin emosyonel stres, sosyal aktivitelere katılımda azalma, aile üyeleri ile ilişkilerde ve iş yaşamında güçlük ve ekonomik sorunlar gibi pek çok problemle karşı karşıya kaldıkları bildirilmiştir. İnme geçiren bireylerle yapılan araştırmalarda afazi tanısı almış bireylerin bakıcılarının bakım verme yükünün afazi tanısı almamış bireylerin bakıcılarından daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu durum afazinin getirdiği iletişimsel yetersizliklerden kaynaklanabileceği gibi afazi şiddetinden de etkilenebilir; ancak alanyazında bu hipotezi destekleyecek yeterli bilimsel dayanaklı araştırmaya rastlanmamıştır. **Amaç:** Bu çalışmada, Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (DİLKOM) afazi terapisi almakta olan bireylerin yaşam kalitelerinin ve birincil bakıcılarının bakım verme yüklerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Araştırmaya 23-74 yaşlar arasında strok veya travmatik beyin hasarı (TBI) sonrası afazi tanısı almış 13 afazili birey (Yaş ort. = 53,61) ve bu bireylerin birincil bakıcıları dahil edilmiştir. Bireylerin afazi tanısı Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD) kullanılarak belirlenmiştir. Veri toplama araçları afazili bireylere uygulanan Afazi Etki Ölçeği-21 ve afazili bireylerin birincil bakıcılarına uygulanan Bakım Verme Yükü Ölçeği'dir. Katılımcılardan toplanan verilerin istatistiksel analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Bu bağlamda, Bakım Verme Yükü Ölçeği skorları çeşitli değişkenler (ADD toplam puan, adlandırma ve işitsel anlama puanı, yaş ve inme üzerinden geçen zaman gibi) açısından incelenmiştir. Korelasyon analizleri Spearman Korelasyon Analizi ile gerçekleştirilmiştir. Afazi Etki Ölçeğine ilişkin istatistiksel analizler devam etmekte olup elde edilen bulguların tamamı kongrede sunulacaktır. **Bulgular:** Bakım Verme Yükü Ölçeği ortalama puanı maksimum 88 puan üzerinden 32,92 olarak bulunmuştur. Bakım Verme Yükü Ölçeği ile ADD toplam puanı arasında yüksek düzeyde negatif yönlü korelasyon ($p=-.64$, $p<.05$), ADD adlandırma puanı arasında yüksek düzeyde negatif yönlü korelasyon ($p=-.68$, $p<.05$) ve ADD işitsel anlama puanı arasında yüksek düzeyde negatif yönlü korelasyon ($p=-.75$, $p<.05$) bulunmuştur. Bakım Verme Yükü Ölçeği ile yaş veya post-strok dönem arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir korelasyon gözlenmemiştir. **Sonuç:** Afazili bireylerin bakım verenlerinin engeli bulunan yakınları ile bakım yükünün ilişkili olduğu bulunmuştur. Bakım verme yükünün şiddetinin afazi şiddeti arttıkça arttığı belirlenmiştir. Afazili bireylerin işitsel anlama düzeylerinin bakım verme yükü şiddetini diğer dil modalitelerine göre daha iyi yordadığı verisi elde edilmiştir. Bu durumda, afazili bireyin işitsel anlamasının çok etkilenmiş olmasının, bakım veren kişinin yükünü arttırdığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Afazi, yaşam kalitesi, AIQ-21, bakım verme yükü ölçeği, bakım veren

Disleksi ve Konuşma Sesi Bozukluğu Tanısı Almış Çocukların Sözel Çalışma Belleği ve Fonolojik Farkındalık Performanslarının Karşılaştırılması

Aleyna Sarıyıldız, Özlem Oğuz

Giriş: Konuşma sesi bozuklukları olan bazı çocukların, okul çağı döneminde disleksi tanısı alabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle iki tanı grubunun ayırt edici özelliklerinin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. **Araştırmanın amacı:** Yapılan araştırmada disleksi ve konuşma sesi bozukluğu tanısı almış çocukların sözel çalışma belleği ve fonolojik farkındalık performanslarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. **Kuramsal çerçeve:** Her iki tanı grubunda da tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla hem fonolojik farkındalık hem de çalışma belleği performanslarının düşük olduğu bilinmekle birlikte iki tanı grubunun ilgili becerilerinde benzerlik ve farklılıkların araştırılması gerektiği düşünülmektedir. **Yöntem:** Bu amaç doğrultusunda çalışmada karşılaştırmalı betimsel analiz modeli kullanılması uygun görülmüştür. Çalışmada 10 disleksi tanısı ve 10 fonolojik bozukluk tanısı almış olan katılımcılar yer almıştır. Veri toplama sürecinde, fonolojik bozukluk tanısı olan katılımcılara Sesletim Ses Bilgisi testi uygulanmış olup dâhil etme kriterini karşılayan katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Bu aşamadan sonra her iki tanı grubuna da Fonolojik Farkındalık Testi ve Çalışma Belleği Ölçeği uygulanmıştır. Bulguların analizi için SPSS Windows 22 programı kullanılmıştır. Bulgu dağılımının normalliğine karar vermek için Shapiro Wilk testi, bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi, varyansın homojenliğini belirlemek için de Levene istatistiği kullanılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Araştırma bulgularına bakıldığında sözel çalışma belleği becerisinde fonolojik bozukluğu tanısı olan grubun disleksi tanısı olan gruba göre daha iyi performans gösterdiği ve performanslar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Fonolojik Farkındalık becerilerinde ise iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar kelimeler: konuşma sesi bozukluğu, disleksi, fonolojik bozukluk, sözel çalışma belleği, fonolojik farkındalık.

ÖĞRETMENLERDE SES HİJYENİ EĞİTİMİNİN SES HİJYENİ FARKINDALIĞINA ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖN BULGULAR

Arusyak SAFA JAMILABADI, İlayda ÇELİK, Buket SAK, Betül YILMAZ, Özge ÜNLÜ, Esmanur AKTAŞ, Benil KAVALCI

GİRİŞ: Profesyonel ses kullanıcılarından biri olan öğretmenler, çalışma koşulları ve ses hijyenini olumsuz etkileyen davranışlardan dolayı ses bozukluklarıyla meslek hayatlarında sıklıkla karşılaşmaktadırlar.

ARAŞTIRMANIN AMACI: Bu çalışmada İstanbul ilindeki ilkokul, ortaokul ve lise kademelerindeki öğretmenlerin ses hijyeni farkındalıklarının değerlendirilmesinin ardından bu öğretmenlere 1 saatlik ses hijyeni eğitimi verilerek eğitimin farkındalık düzeyleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE: Ses hijyeni eğitim programı bireyin ses kullanımını ve sağlığını anlamasını, bunları etkileyebilecek çevresel ve psikolojik faktörleri yönetme alışkanlığı kazandırmayı hedeflemektedir. Dil ve konuşma terapistleri tarafından öğretmenlere sağlanan ses hijyenine yönelik farkındalık/eğitim programları söz konusu problemler için önemli ölçüde önleyici olabilir. Türkiye'deki öğretmenler için ses hijyeni eğitiminin etkililiğine yönelik sınırlı çalışma olduğundan mevcut çalışmanın önemli katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

YÖNTEM: Çalışmada eğitim öncesi bir anket, eğitim sonrası bir anket doldurudu. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anketler online olarak paylaşılmış olup açık uçlu ve 5'li likert ölçek formatında kapalı uçlu sorulardan oluşmaktaydı. Eğitim öncesi anket demografik bilgiler, genel ses sağlığı durumu, ses hijyeni bilgisi (ses hijyeni farkındalığı), eğitimden beklentiler; eğitim sonrası anket ses hijyeni bilgisi ve eğitimin değerlendirilmesi bölümlerinden oluşmaktaydı. Eğitim öğretmenlere yüz yüze verildi. İstatistiksel analiz için SPSS programı üzerinden betimleyici istatistik, Related-Samples Wilcoxon Signed Rank Test ve Cronbach alfa katsayısı kullanıldı.

BULGULAR VE SONUÇLAR: Bu çalışmada, eğitimden önceki ve sonraki bilgi düzeyleri ile ilgili bulgular (ön bulgular) sunuldu. Katılımcıların %76,5'ı (n=39) kadın, %23,5'i (n=12) erkekti. Ortalama yaş 37±8,7 olarak elde edildi. Öğretmenler ses kalitelerini o an için büyük çoğunlukla (%43,1) ortalama olarak tanımladı ve çoğunlukla ses bozukluğu semptomlarına sahip oldukları gözlendi. Eğitim sonrasında eğitim öncesine göre ses terapisi ve erişimi, ses anatomi mekanizması ve hastalıkları, iş yerindeki olumsuz faktörler ve günlük yaşam rutinindeki olumsuz faktörler ile ilgili bilgi düzeylerinde lehine artış olduğu gözlendi. "Ses Hijyeni Bilgisi Alt Ölçeği"nden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında her bir soru için ve tüm alt ölçek için anlamlı seviyede farklılık elde edildi ($p=0.00$). Ses Hijyeni Bilgisi Anketi'nin Cronbach alfa katsayıları, eğitim öncesi için $\alpha=0,958$, eğitim sonrası için $\alpha=0,987$ olmak üzere yüksek derecede güvenilir elde edildi. Eğitimden beklentiler ve eğitimin değerlendirilmesi alt ölçeklerinde "sesin özellikleri ve bozukluklarını bilme, doğru ses kullanımını bilme, sesin korunmasını bilme ve ses bozukluğunda başvurulacak uzmanı bilme" ile ilgili sorularda anlamlı derecede farklılık tespit edildi ($p=0,004$, $p=0,038$, $p=0,005$, $p=0,009$). Sonuç olarak 1 saatlik ses hijyeni eğitim programı öğretmenlerin ses hijyeni bilgisine, farkındalığına anlamlı derecede katkı sağladı. Eğitimin öğretmenlerin bilgi düzeyi için etkili olduğu saptandı. Artan bilgi düzeyi sonrası ses hijyeni kurallarının günlük hayata entegrasyon düzeyi takip değerlendirmesi ile kontrol edilecektir.

Anahtar kelimeler: Ses bozuklukları, profesyonel ses kullanıcısı, vokal hijyen, ses hijyeni, eğitim etkililiği

YETİŞKİN BİREYLERİN KEKEMELİĞİ OLAN BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARI VE ONLARLA ROMANTİK İLİŞKİ KURMAYA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARI

Asya Ayyıldız, Özlem Oğuz

Giriş: Kekemeliği olmayan bireylerin, kekemeliği olan bireylere karşı tutum ve bakış açılarını inceleyen birçok çalışmada kekemeliği olan bireylere karşı olumsuz tutum ve davranışları olabildiği görülmektedir. Kekemeliği olan bireylerle ilgili olumsuz bir ön yargının varlığını bildiren çalışmalar mevcuttur. Kekemeliği olan bireyler sıklıkla; gergin, endişeli, güvensiz, utangaç, içe dönük, içine kapanık, sessiz, iddiasız, korkak olarak tanımlanabilmektedir. Kekemeliği olan bireylere yönelik olumsuz algı ve tutumların romantik ilişkilerin oluşumunda da etkili olabileceği düşünülmüştür. Literatürde, kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde yaşadığı ya da yaşayabileceği sorunlarla ilgili yapılan araştırmalar mevcuttur. Kekemeliği olmayan bireyler kekemeliğin romantik ilişkilerde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini, kekemeliğin romantik bir ilişkiye başlama konusunda olumsuz etkileri olabileceğini düşünebilmektedir. Yetişkin kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde zorluklar yaşayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı: Çalışmanın amacı, kekemelik ve kekemeliği olan bireylere karşı tutumları, stereotipik tanımlamalar olup olmadığını, yetişkin bireylerin kekemeliği olan bireylerle romantik ilişki kurmaya yönelik bakış açılarını belirlemektir.

Kuramsal çerçeve: 18-25 yaş arası kadın ve erkek 199 katılımcının verileri toplanmıştır. Katılımcıların, kekemelik tutumları ve romantik ilişkiye bakışlarını değerlendirmek için İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi- Kekemelik (POSHA-S), kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini değerlendiren Semantik Farklılıklar Ölçeği'nin Türkçe çevirisi ve araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soruların da bulunduğu bir anket kullanılmıştır. Nitel ve nicel veriler analiz edilmiştir.

Bulgular ve sonuçlar: Sonuçlar, kekemeliğe karşı tutumların genel olarak olumsuz olmadığını göstermiştir. Fakat kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkide olma durumunda katılımcıların %58,8'i kararsız olduklarını belirtmiştir. Kararlarını etkileyebilecek farklı faktörlerin bulunacağını bildirmişlerdir. Kekemeliği olan bireyin kekemelik şiddeti, sevgi, kişilik, dış görünüş belirtilen faktörler arasındadır. Katılımcıların kekemeliğin ne olduğu ve neden kaynaklandığı hakkında bilgi edinme konusunda desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Katılımcılar kekemeliği olan bir bireyle olan romantik ilişkisi olması durumunda çoğunlukla kekeleyen partnerini ailesi ve arkadaşlarıyla tanıştırmakta güçlük yaşamayacağını belirtmiştir. Dil ve konuşma terapistleri tarafından kekemelik farkındalık eğitimleri düzenlenmesi, terapistlerin kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde yaşayabileceği olası zorlukları terapi sürecinde göz önünde bulundurmaları önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: kekemelik, romantik ilişki, romantik partner, tutum, POSHA-S

Dizartrili Serebral Palsili Çocuklarda Lee Silverman Ses Terapisinin (LSVT LOUD®) Sesin Akustik Özelliklerine Etkisi

Aysu Papurcu, Seren Düzenli Öztürk

Giriş: Serebral palsi (SP), doğumdan önce, doğum sırasında veya doğumdan kısa bir süre sonra beyin hasarının bir sonucu olan ses ve konuşma bozuklukları da dahil olmak üzere bir grup kalıcı hareket bozukluğunu ifade eder. SP'ye sekonder dizartri, konuşmanın alt sistemlerinden bir veya daha fazlasında ve/veya bunlar arasındaki koordinasyonda motor bozukluk olarak görülmektedir. Aktiviteye bağlı nöroplastisite, terapötik aktivitelerle ilişkili yapısal ve nöral değişiklikleri ifade eder. Son yıllarda ses ve konuşma terapisinde nöroplastisite ilkelerinin uygulanmasında önemli bir artış olmuştur ve nöroplastisite ilkeleri SP'li çocuklar için güncel terapi protokollerine yön vermiştir. Bu bağlamda aktiviteye bağlı nöroplastisite ilkelerini kapsayan ve özel olarak tasarlanmış bir protokol olan LSVT LOUD, SP'li çocuklarda dizartri müdahalesinde kullanılmaktadır. Yakın tarihli çalışmalarda da bu yöntemin SP'li çocuklarda pozitif terapötik sonuçları bildirilmektedir. Bu çalışmada, dizartrili SP'li çocukların Lee Silverman Ses Terapisi (LSVT LOUD) öncesi ve sonrası ses özelliklerini akustik analiz yöntemleriyle inceleyerek karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemi ortalama yaşları 114.17±23.25 ay (minimum 67-maksimum 149 ay) olan, yönergeleri takip edebilen, normal işitmeye sahip ve vokal fold patolojisi olmayan 12 (7 Erkek, 5 Kadın) dizartrili SP'li katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada tek grup öntest-sontest deneysel desen kullanılmıştır. Katılımcılara yapılandırılmış bir ev programı eşliğinde haftada birer saatlik 4 seans LSVT LOUD terapi protokolü, ardışık 4 hafta boyunca uygulanmıştır. Katılımcıların öntest ve sontest ses kayıtları Çiğli EAH KBB Polikliniği'nde bulunan sessiz odyoloji kabininde alınmıştır. Ses kayıtları her katılımcı için dudaklarından sabit 8 cm uzaklığa ayarlanarak Rode Lavalier kafa mikrofonuyla 44.1 kHz örneklem hızı ve ".wav" formatı ile kaydedilmiştir. Katılımcıların öntest ve sontest maksimum /ʌ/ fonasyon süresi görevinde ortalama süre, ortalama dB SPL ve ortalama F0 değerleri MDVP ile akustik analizler yapılarak Eşleştirilmiş Örneklem t-Testi ile istatistiksel olarak karşılaştırılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Terapiyi takiben ses ve konuşma mekanizması üzerindeki fizyolojik etkileri temsil eden akustik sinyalin belirli özelliklerinde değişiklikler tespit edildi. Öntestte ortalama maksimum fonasyon süresi 3.73±1.92 sn, ortalama dB SPL 66.05±9.12, ortalama temel frekans (F0) 270.11±52.48 Hz; sontestte ortalama maksimum fonasyon süresi 8.54±4.24 sn, ortalama dB SPL 81.84±6.19, ortalama temel frekans (F0) 332±69.73 olarak bulunmuştur. Üç değişkenin de sontest değerlerinin, öntest değerlerine göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (tümü için p=0.001). Sürelerin artışı konuşma için genel solunum desteğindeki iyileşmeyi, solunum kaslarındaki güç ve dayanıklılıktaki artışı; süre ve dB SPL artışı akciğer hacmindeki artışı, gelişmiş vokal fold kapanmasını; ortalama F0 değerlerindeki artışlar ise solunum kas çabasının ve larengeal uyumun arttığını göstermektedir. Bulgular LSVT LOUD'un SP'li çocukların ses özelliklerinde geliştirici etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Serebral Palsi, Dizartri, LSVT LOUD, Maksimum Fonasyon Süresi Görevi, Akustik Analiz

Dil ve Konuşma Terapisi Bölümündeki Erkek Öğrencilerin Bölümdeki Cinsiyet Dengesizliğine Bakışı:Nitel Çalışma

Didem ÇEVİK, Seren DÜZENLİ ÖZTÜRK, Muhammed Baver TOPRAK, İlayda ŞEN, Birhat DİNÇKAL, Hatice TAHTACI

Giriş: Bireylerin toplumsal yaşamdaki ilk ayrım ve farklılık sebebi olan cinsiyet; kişisel algıyı, fiziksel özellikleri, toplumun beklentilerini ve mesleğe yönelimlerini etkileyen birincil faktördür. Toplumsal ve toplumun dahil olduğu kültürel yapılar kadın ve erkek cinsiyetlerinden beklentilerini farklılaştırsa da birçok kültürde kadın ve erkekten farklı rol ve davranışlar beklenmekte ve toplumsal beklentiler ile gelişen bu farklılıklar bireylerin mesleki tercihlerini de etkilemektedir. Cinsiyetlere yüklenen roller, kadın ve erkeğin yaptıkları işler ile yönelebileceği meslekleri de ayrıştırmış ve cinsiyetler temelinde yapılan bu ayrım zamanla bazı mesleklerin kadın mesleği, bazı mesleklerin de erkek mesleği olarak algılanmasına neden olmuştur. Dil ve Konuşma Terapistlerinin kadın ve erkek sayısında büyük bir cinsiyet dengesizliği mevcuttur. Birleşik Krallık'taki tüm dil ve konuşma terapistlerinin 2,5%'i, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 9%'u erkektir. Birleşik Krallıkta Dil ve Konuşma Terapisi Mesleği erkek ve kadın mesleklerine atıfta bulunmak için kullanılmakta ve kadın mesleği olarak görülmektedir

Anahtar Kelimeler: Dil ve Konuşma Terapisi, Cinsiyet, Meslek Tercihi

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı açık uçlu sorular ile Dil ve Konuşma Terapisi Bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin mesleği seçme nedenleri ve meslekteki cinsiyet dengesizliği konusundaki görüşlerini incelemektir.

Kuramsal Çerçeve: Dil ve Konuşma Terapisi bölümünde öğrenim gören erkek öğrenci sayısının az olmasının nedenleri, avantaj ve dezavantajları ve bölümü tercih etme nedenleri bölümde öğrenim gören erkek öğrencilerin bakış açısından incelenmiştir.

Yöntem: Araştırma nitel tipte bir çalışma olarak yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları Dil ve Konuşma Terapisi Bölümünde lisans öğrenimi gören erkek öğrencilerdir. Çalışmaya katılım için sosyal medya, e-posta, whatsapp grupları ve öğrenci toplulukları üzerinden duyuru yapılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak katılımcılarla çevrim içi platformlar üzerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler tercih edilmiştir. Çalışmaya katılılmaya gönüllü olanlara çevrim içi gönüllü onam formu imzalatılmıştır. Görüşmelerin başında katılımcılara, demografik bilgi almaya yönelik "Katılımcı Demografik Bilgi Formu" uygulanmış, daha sonra yarı yapılandırılmış sorular ile görüşmeler tamamlanmıştır. Araştırma verileri bağımsız iki araştırmacı tarafından sürekli karşılaştırma yaklaşımı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar: Çalışmaya toplamda 12 katılımcı dahil olmuştur. Çalışma "cinsiyetin etkileri ve nedenleri" ile "DKT bölümü seçimi ve okul yaşantısı" olmak üzere 2 tema altında toplanmıştır. Katılımcıların cinsiyetin avantaj ve dezavantajı kodunda yoğun ifadesi erkek olmanın belirli durumlarda avantaja dönüşebileceği gibi dezavantajı olacağını da belirtmişlerdir. Katılımcıların DKT lisans bölümünde öğrenim gören erkek öğrenci sayısının az olmasının nedenlerine yönelik en yoğun ifade mesleğin ağırlıklı olarak çocuk temelli olmasının ve kadınlara daha uygun olduğunun düşünülmesinden kaynaklandığını belirtmeleridir. Ayrıca katılımcılar toplumsal cinsiyet normlarının ve aile etkisinin de erkeklerin bölümü seçmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların bölümü tercih etmelerinde etkili olan faktörlere ilişkin en çok ifadede bulundukları kod iş imkânı kodu olmuştur. Ayrıca katılımcılar DKT bölümlerinde öğrenim gören erkek öğrenci sayısının arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Avukatlar ve Öğretmenlerin Ses Hijyeni, Ses Kullanım Alışkanlıklarının ve Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Ecenur DELİGÖZ, Esra EROL, Müzeyyen KÜÇÜKDOĞAN, Fenise Selin KARALI

Özet

Giriş: Profesyonel ses kullanıcıları geçimlerini sağlamak için birincil olarak seslerine ihtiyaç duyarlar. Öğretmenler, doktorlar, avukatlar, çağrı merkezleri çalışanları, imamlar profesyonel ses kullanıcılarına örnektir. Bu meslek grubundaki kişilerde yoğun ve gürültülü ortamlarda çalıştıkları için yanlış ses kullanım davranışları daha sık görülmektedir.

Araştırmanın Amacı: Avukatlık mesleği, ses bozukluğu açısından öncelikli risk gruplarından olmasına rağmen bu konu yeterince araştırma yapılmamıştır. Bu çalışmada avukatlar ve öğretmenlerin ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıklarının ve bilgi düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Öğretmenlerle yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ses bozukluğu riskinin diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma süreleri ile ses problemleri iş başarılarını sınırlamaktadır.

Yöntem: Çalışmaya 62 avukat ve 62 öğretmen olmak üzere 124 kişi katılmıştır (Kadın 65, Erkek: 59; Yaş ortalaması: 41,65±11,4). Ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıklarının ve bilgi düzeylerini değerlendirmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Veriler Google Form ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, avukat ve öğretmenlerin demografik verilerinin ve ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları ve ses hijyeni bilgi düzeyi toplam puanlarının betimsel istatistikleri (frekans, yüzde, ortanca, minimum-maksimum değerler, ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Katılımcıların mesleklerine ve cinsiyetlerine göre ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıkları ve ses hijyeni bilgi düzeyi toplam puanlarının normal dağılıp dağılmadığı Shapiro Wilk test ile belirlenmiştir. Buna göre istatistiksel karşılaştırmalarda Independent samples t test ve Mann Whitney U test kullanılmıştır. İlişki analizlerinde ise Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Sonuç: Katılımcı avukat ve öğretmenlerin yaşları ve ses hijyeni bilgi düzeyi puanları normal dağılım göstermiyorken (Shapiro Wilk test; $p<0,01$) ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları normal dağılmıştır. Avukatların ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları normal dağılmamıştır (Shapiro Wilk test; $p=0,026<0,05$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. (Mann whitney U test; $p>0,05$) Erkeklerin ve kadınların ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıkları ve bilgi düzeyleri puanları normal dağılmıştır (Shapiro Wilk test; $p>0,05$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. (Mann whitney U test; $p>0,05$). Avukatlar ile öğretmenler arasında ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıkları ve bilgi düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerle ilgili yapılan çalışmalara benzer çalışmaların avukatlar içinde yapılması gerektiğini düşündürmektedir. Çalışmanın daha fazla öğretmen ve avukatla yapılması ve ileriye dönük eğitimlerin planlanması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıkları, öğretmenler, avukatlar, bilgi düzeyi

Kekemeliği Olan ve Olmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ecenur DELİGÖZ, Esra EROL, Çağdaş KARSAN

Özet

Giriş: Kekemelik, bireyin konuşması sırasında görülen istemsiz bloklar, tekrarlar ve uzatmalarla karakterize olan bir akıcılık bozukluğudur. Kekemeliği olan bireyler, kekemelik sebebiyle sosyal etkileşimler sırasında zorluk yaşayabilirler ve bu durum benlik saygısı, bilişsel esneklik gibi faktörleri etkileyebilir. Bu araştırmada, kekemeliği olan ve olmayan bireylerin benlik saygısı ve bilişsel esneklik düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışmaya toplamda 54 kişi katılmış olup, bunların 27'si kekemeliği olan bireyler ve 27'si kekemeliği olmayan bireylerden oluşmaktadır. Kekemeliği olan bireyler, terapi alan veya almayanlar ve öz yardım grubuna katılan veya katılmayanlar şeklinde gruplara ayrılmıştır. Tüm katılımcılara Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği-Kısa Formu (Tukuş, L. (2010) ve Bilişsel Kontrol ve Esneklik Ölçeği (Demirtaş, A. (2019) uygulanmıştır.

Bulgular: Yapılan araştırmaya göre, kekemeliği olan bireylerin benlik saygısı düzeyi ile kekemeliği olmayan bireylerin benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Kekemeliği olan bireylerin benlik saygısı toplam puanı, kekemeliği olmayan bireylerin benlik saygısı toplam puanından anlamlı bir şekilde düşüktür. Benzer şekilde, kekemeliği olan bireylerin bilişsel esneklik düzeyi toplam puanı da kekemeliği olmayan bireylerin bilişsel esneklik düzeyi toplam puanından anlamlı bir şekilde düşüktür ($p < 0.05$). Ayrıca, kekemeliği olan bireyler arasında terapi alanlar ile terapi almayanlar, öz yardım grubuna katılanlar ile katılmayanlar arasında da anlamlı farklar bulunmuştur.

Sonuç: Bu araştırma, kekemeliği olan ve olmayan bireylerin bilişsel esneklik düzeylerinin ve benlik saygısının karşılaştırıldığı bir çalışmadır. Bulgular, kekemeliği olan bireylerin bilişsel esneklik düzeyinin kekemeliği olmayanlara göre anlamlı şekilde daha düşük olduğunu ve benzer şekilde kekemeliği olan bireylerin benlik saygısının da kekemeliği olmayan bireylere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Terapi alan veya almayanlar ve öz yardım grubuna katılan veya katılmayanlar arasında da anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlar, kekemelikte sosyal etkileşim zorluklarına ek olarak benlik saygısı ve bilişsel esneklik gibi faktörlerin de etkilendiğini göstermektedir. Terapi ve destek hizmetlerinin, kekemeliği olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada ve bu alanlardaki düzeylerini iyileştirmede önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Kekemeliğin benlik saygısı ve bilişsel esneklik düzeyi üzerindeki etkilerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi için daha geniş örneklemlerden, uzun süreli çalışmalardan yararlanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: benlik saygısı, bilişsel esneklik, kekemeliği olan birey, öz yardım, kekemeliği olmayan birey, terapi

Gelişimsel Dil Bozukluğu Riski Olan 24-59 Ay Çocuklar ile Tipik Dil Gelişimi Gösteren 24-59 Ay Çocukların Anksiyete Düzeylerinin Karşılaştırılması

Memik Yıldız, Zübeyir Tutuş, Özlem Oğuz

Giriş: Gelişimsel dil bozukluğu riski olan çocuklarda görülen duygusal problemlerin akranları ile yaşadıkları güçlüklerin etkisiyle arttığı belirtilmiştir. Bu duygusal problemlerin temelinde anksiyetenin de olabileceği düşünülmektedir. Anksiyete kavramının çocukların sosyal, iletişim ve akademik yaşantılarının etkileyebileceği düşünüldüğünde bu kavramın dikkate alınması gerekmektedir. Erken dönemde görülen dil sorunlarının çocukların gelecek yaşamları üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında, bu çocukların erken dönemde dil, konuşma ve iletişim sorunları ile ilişkisi olabileceği faktörlerin belirlenmesi ve ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
Amaç: Bu çalışmanın amacı, gelişimsel dil bozukluğu riski olan yaşları 24-59 ay arası çocuklar ile tipik dil gelişimi gösteren yaşları 24-59 ay arası çocukların anksiyete düzeylerinin karşılaştırılmasıdır.

Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu gelişimsel dil bozukluğu riski olan yaşları 24-59 ay arası çocuklar ve tipik dil gelişimi gösteren yaşları 24-59 ay arası olan çocuklar oluşturmaktadır. Her iki grupta da 50 çocuk bulunmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Türkçe Erken Dil Edinim Testi (TEDİL), Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) kullanılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 26.0 paket programında Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmış olup analizinde Non-Parametrik testlerden Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Bulgular: Gelişimsel dil bozukluğu riski olan çocuklar ile tipik dil gelişimi gösteren çocukların kullanılan ölçeğin toplam skorları bakımından anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Gelişimsel dil bozukluğu riski olan 24-59 aylık çocukların anksiyete düzeyleri tipik dil gelişimi gösteren 24-59 aylık çocuklardan anlamlı düzeyde yüksektir.

Sonuç: Gelişimsel dil bozukluğu riski olan 24-59 aylık çocuklara yönelik değerlendirme ve terapi sürecinde; dil ve konuşma terapistlerinin anksiyete kavramını göz önünde bulundurarak gerekli yönlendirmeleri yapması, çevresel ve terapiye yönelik düzenlemelerde bulunması önemli görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Gelişimsel dil bozukluğu; dil gelişimi; anksiyete.

Konuşma Sesi Bozukluğu Olan ve Olmayan Okul Öncesi Çocuklarda Harf Bilgisinin İncelenmesi

Semiha Bengisu Bozkurt , Elife Barmak

Özet

Konuşma sesi bozuklukları; konuşma seslerinin ve konuşma bölümlerinin algısı, motor üretimi veya fonolojik temsiliyle ilgili herhangi bir zorluğa atıfta ulunan genel bir terimdir. Konuşma sesi bozuklukları doğası gereği organik veya işlevsel olabilir. Organik konuşma sesi bozuklukları, altta yatan bir motor/nörolojik, yapısal veya duyusal/algısal nedenden kaynaklanır. Fonksiyonel konuşma sesi bozuklukları idiyopatiktir- bilinen bir nedeni yoktur.

Erken okuryazarlık ise, çocukların okuryazarlığa ilişkin sahip olduğu ön beceriler ile okuma için ön koşul durumundaki beceriler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarıldığı bir süreçtir. Bu süreçte çocuklardan sözel dil, sözcük dağarcığı, fonolojik farkındalık, görsel ayırt etme, harf farkındalığı, yazı farkındalığı ve anlama gibi ön becerilere sahip olması beklenir. Harf farkındalığı; harfleri tanıma ve adlandırma, harflerin seslerini tanıma, harfleri üretebilme ve metindeki harfleri sesleriyle eşleştirebilme becerilerini içerir. Yapılan çalışmalar harf farkındalığının ilerleyen dönemde okuma ve yazma becerilerinin önemli yordayıcıları olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada konuşma sesi bozukluğu olan ve olmayan okul öncesi çocuklarda alıcı ve ifade edici harf bilgilerinin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 60-83 ay aralığında 15'i (8 kız, 7 erkek) kontrol grubunu; 15'i (7 kız, 8 erkek) de çalışma grubunu olmak üzere toplamda 30 kişi oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan çocukların öncelikle normal dil gelişimine sahip olduğunu belirlemek için Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) ile değerlendirilmiş, yaşına uygun dil gelişimi olmayan çocuklar araştırmaya dahil edilmemiştir. Ardından çocuklar çalışma ve kontrol grubunu belirlemek üzere Ankara Artikülasyon Testi (AAT) ile değerlendirilmiş; konuşma sesi bozukluğu olan çocuklar çalışma grubuna, olmayan çocuklar kontrol grubuna dahil edilmiştir. Son olarak tüm çocuklara Erken Okuryazarlık Testi (EROT)'un Harf Bilgisi Alt Testi uygulanarak çocukların alıcı ve ifade edici harf bilgileri değerlendirilmiştir.

Araştırmada cinsiyet açısından iki grup arası karşılaştırmaya bakıldığında iki grup arasında cinsiyet açısından farklılık bulunmamıştır. Konuşma sesi bozukluğu olan ve olmayan iki grubun AAT, EROT-Alıcı Dil Harf Bilgisi ve EROT- Toplam Harf Bilgisi puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken ($p \leq 0.05$) iki grubun EROT- İfade Edici Dilde Harf Bilgisi puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Sonuç olarak konuşma sesi bozukluğu olan çocukların harf bilgilerinin konuşma sesi bozukluğu olmayanlara göre düşük olduğu saptanmış ve bunun okul döneminde okuma ve yazma becerilerine etki edeceği düşünülmüştür. Bu nedenle okul öncesi dönemde konuşma sesi bozukluğu olan çocukların erken tanılanması ve terapi alması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: konuşma sesi bozukluğu, erken okuryazarlık, harf bilgisi

KEKEMELİKTE DİKKAT BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Merve AYDOĞUŞ

Giriş

Kekemelik ile bilişsel işlevler arasındaki ilişki; hem kekemeliği çok boyutlu olarak ele alan tanımlarda ve kuramlarda, hem de kekemeliğe müdahale yöntemlerinde giderek daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Özellikle son zamanlarda kekemelik ve bilişsel işlevlerin ilişkisini araştıran güncel çalışmalar dikkat, yürütücü işlevler, bellek konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; kekemelikle dikkat mekanizmaları arasındaki ilişkiyi inceleyerek, kekemeliği olan yetişkin bireylerde dikkat becerilerini değerlendirmek ve dikkat becerileri ile kekemelik sıklığı, kekemeliğe yönelik psikososyal etkilenimler ve kaygı düzeyi ile arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Kuramsal Çerçeve

Kekemelik; güncel kuramlarda genetik, nörobiyolojik, motor, linguistik, emosyonel ve bilişsel faktörlerin etkileşimi baz alınarak çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınmaktadır. Dili işlemleme gibi bazı alanlar literatürde yoğun olarak çalışılsa da, dikkat gibi bilişsel faktörlerin kekemelikle olan ilişkisi henüz net olarak anlaşılamamıştır (Eichorn, Pirutinsky ve Marton, 2019). Dikkat yönlendirme sürecinde zorluk yaşayan kekeleyen çocukların, daha verimli dikkat ağlarına sahip olanlara kıyasla klinik içi ve dışında akıcılık stratejilerine ve konuşmanın motor kontrolüne kaynak ayırmada zorluk yaşayabilecekleri düşünülmüştür (Druker vd., 2019). Dikkatle ilişkili semptomların kekemeliğin ortaya çıkmasına katkıda bulunabileceğini ve kekemeliğin yönetilmesinde bu semptomların da ele alınması gerekliliğini göstererek; akıcısızlığın aslında kendini düzenleme süreçlerindeki bozulmaların da bir parçası olduğunu savunan teorik modelleri desteklemektedir (Felsenfeld, Van beijsterveldt ve Boomsma, 2010).

Yöntem

Bu çalışmada, kekemeliği olan yetişkin bireylerin ve akıcı kontrol grubunun Stroop nöropsikolojik testi TBAG formu aracılığıyla ölçülen odaklanmış/seçici dikkat becerilerinin değerlendirilmesi; kekemeliği olan grubun dikkat becerilerinin durumluk ve sürekli kaygı skorları, kekemelik sıklığı ve kekemeliğe yönelik psikososyal etkilenim değişkenleri ile arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar

Kekemeliği olan yetişkinlerin odaklanmış/seçici dikkat becerilerinin değerlendirildiği Stroop testi TBAG formu tamamlama süresi puanları, akıcı konuşan kontrol grubu ile kıyaslandığında anlamlı derecede uzamaktadır. Diğer bir deyişle, kekemeliği olan grup, kontrol grubu ile kıyaslandığında daha zayıf odaklanmış/seçici dikkat becerileri sergilemektedir. Hata ve düzeltme sayıları açısından ise gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayrıca, kişinin içinde bulunduğu ana yönelik durumluk kaygı skorlarının ve kekemelik sıklığının çalışmada ele alınan dikkat becerisi ile ilişkili olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Mevcut çalışmanın bulguları, kekemeliğe eşlik eden bilişsel süreçlerin ve emosyonel özelliklerin aydınlatılmasına ışık tutmaktadır.

KEKEMELİĞİ OLAN VE OLMAYAN 5-10 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN SÖZEL ÇALIŞMA BELLEKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Dilara Söylemez, Elife Barmak

Kekemelik, konuşma akışının belirli türdeki akıcısızlıklar ile kesintiye uğramasıyla karakterize olan bir konuşma bozukluğudur. Kekemeliğe göz kırpma veya yüz buruşturma gibi fiziksel gerginlik veya mücadele davranışları ve olumsuz duygusal tepkiler eşlik edebilir. ASHA, kekemeliği, kişinin iletişimi, sosyalleşmesi ve yaşam kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilen karmaşık ve çok faktörlü bir bozukluk olarak tanımlamaktadır. Çocukluk çağında kekemelik bireyin sosyal ve akademik gelişimine etki etmektedir. Kekemeliğin gelişiminde çevresel, bilişsel ve dilsel faktörler rol oynamaktadır. Çalışma belleği, bilgiyi kısa bir süre için kişinin zihninde tutma ve işlemekten sorumlu bilişsel sistemdir. Çalışma belleği dil becerilerinin gelişiminde etkili temel yapılardan biridir. Araştırmamız çocuklarda sözel çalışma belleği ile kekemelik arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak amacıyla kekemeliği olan ve olmayan çocukların çalışma belleği performanslarını karşılaştırmayı amaçlamaktır

Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, kekemeliği olan ve olmayan 5-10 yaş arasındaki çocukların sözel çalışma belleklerinin arasında farklılık olup olmadığını araştırmak; ayrıca kekemeliği olan çocuklarda kekemelik şiddetinin sözel çalışma bellek performansı üzerindeki etkisini incelemektir.

Kuramsal Çerçeve

Alanyazın incelendiğinde, kekemelik ve çalışma belleği arasındaki ilişkinin doğası henüz tam olarak anlaşılamamış olsa da, literatür çalışma belleği bozukluklarının hem çocuklarda hem de yetişkinlerde kekemeliğin gelişmesinde ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynayabileceğini ileri sürmektedir.

Yöntem

Araştırmamızın çalışma grubunu kekemeliği olan 20 çocuk; kontrol grubunu ise kekemeliği olmayan ve eşlik eden diğer dil ve konuşma bozukluğu olmayan 20 çocuk oluşturmaktadır. Sözel çalışma belleğinin değerlendirilmesinde Çalışma Belleği Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma grubunda kekemeliği olan çocukların kekemelik şiddeti Kekemelik Şiddeti Değerlendirme Aracı-4 (KEŞİDA-4) ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerden elde edilen bulgular çalışma ve kontrol grubu arasında karşılaştırılmıştır. Tüm veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar

Araştırmamıza çalışma (20) ve kontrol (20) grubu olmak üzere toplam 40 birey dahil edildi. Çalışma grubunun sözel kısa süreli bellek, sözel çalışma belleği ve sözel bellek ortalama puanları sırasıyla 13,1; 5,2 ve 18,3 'tü. Kontrol grubunun puan ortalamaları sırasıyla 14,6; 5,6 ve 20,3 olup iki grup arasında anlamlı ($p<0,05$) fark bulunmamıştır. Çalışma grubunun kendi içinde kekemelik şiddeti ve çalışma belleği görevlerindeki performansları arasında anlamlı bir korelasyon ($p<0,05$) bulunmamıştır.

Kekemelik ve çalışma belleği arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak ve altta yatan diğer bilişsel süreçlerin rolünün belirlenmesi amacıyla daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir

Anahtar Kelime: Konuşma Bozukluğu, Kekemelik, Akıcısızlık, Sözel çalışma belleği, Kekemelik Şiddeti

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİNİN MESLEKİ DOYUMLARININ HERZBERG'İN ÇİFT FAKTÖR KURAMI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: TANIMLAYICI BİR ÇALIŞMA

BETÜL ÖZSOY TANRIKULU

Giriş:

Dil ve konuşma terapistleri (DKT); iletişim, dil, konuşma, ses ve yutma ile ilgili bozuklukların tanılanması, sağaltımı ve önlenmesinde yetkin olan sağlık meslek mensubudur. İnsanlarla birebir etkileşim halinde çalışarak onların yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen böyle bir meslekte bu görevi yerine getirebilmek; yapılan işten doyum sağlanmasıyla yakından ilişkilidir. Mesleki doyum ise, psiko-sosyal ihtiyaçların karşılanması ve yapılan mesleki faaliyetten haz alınmasıyla mümkündür. DKT gibi özel popülasyonlar ve engelli bireylerle çalışan profesyonellerin, düşük iş tatmini açısından yüksek risk altında olduğu ortaya konmuştur (Felton,1998).

Araştırmanın Amacı:

Çalışmanın amacı; DKT'nin mesleki doyum düzeylerinin yaş, çalışma süresi ve dışsal hijyen faktörleri (gelir, vaka/iş yükü, işveren tutumu, diğer çalışanlarla ilişkiler, terapi odalarının fiziksel koşulları, araç-gereç ve materyal olanakları) açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Kuramsal Çerçeve:

Mesleki doyumu açıklamaya çalışan kuramlardan Herzberg'in "Çift Faktör Kuramı", rehabilitasyon profesyonelleri için en etkili ihtiyaç-tatmin modeli olarak kabul edilmektedir (Tran ve ark., 2008; Timmreck, 2001). Kuram, iş yerindeki faktörlerin iki kategoride incelendiğini öne sürmektedir. Bunlardan ilki olan hijyen faktörleri (dışsal faktörler); işyerindeki ortam, çalışma koşulları, ücret, iş güvenliği, yönetim tarzı gibi temel gereksinimleri ifade eder. Bunlar, iş tatminini doğrudan etkilemez ancak eksikliği durumunda tatminsizlik yaratır. İkinci kategori olan motivasyon faktörleri (içsel faktörler) ise, işin kendisinden kaynaklanan; özerklik, sorumluluk, tanınma, başarı, ilerleme ve işin kendisi gibi özelliklerdir. Bunlar doğrudan iş tatmini yaratır; çünkü temelde bireyin kendini gerçekleştirme ihtiyacını tatmin ederler. Herzberg bu yüzden hijyen faktörlerinin iş tatmini için gerekli ancak yeterli olmadığını ileri sürmüştür (Alshmemri ve ark., 2017; Miner, 2005).

Yöntem:

Çalışma, genel tarama modeline dayanmaktadır. Çalışmaya en az 1 yıldır çalışmakta olan 114 DKT katılmıştır. Mesleki doyumla ilgili olabilecek gelir, vaka/iş yükü, işveren tutumu, diğer çalışanlarla ilişkiler, terapi odalarının fiziksel koşulları, araç-gereç ve materyal olanakları gibi hijyen faktörlerine ilişkin bilgi toplamak için hazırlanan "Bilgi Formu"; DKT'nin mesleki doyum düzeylerini ölçmek için "Mesleki Doyum Ölçeği" kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar:

Katılımcı DKT'nin mesleki doyumlarının yaş, çalışma süresi, gelir ve diğer çalışanlarla ilişkilerden memnun olma durumuna göre farklılaşmadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte vaka/iş yükü, işveren tutumu, terapi odalarının fiziksel koşulları, araç-gereç ve materyal olanakları gibi faktörlerden memnun olan terapistlerin mesleki doyum düzeylerinin memnun olmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Olumlu işveren tutumlarının, vaka yükü ve terapi odalarının fiziksel koşulları ilgili yapılacak düzenlemelerin ve gerekli araç-gereç olanaklarının sağlanmasının DKT'nin mesleki doyumlarını arttıracağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Mesleki doyum; iş tatmini; dil ve konuşma terapistleri; Herzberg'in "Çift Faktör Kuramı", Herzberg'in "Motivasyon-Hijyen" Teorisi.

AKICI VE TUTUK AFAZİDE AD VE EYLEM KATEGORİLERİNDE LEKSİKAL-SEMANTİK ERİŞİMİN KARŞILAŞTIRILMASI

Cansel Mert Onay, Mehmet Emrah Cangi, Dilek Eroğlu Uzun

Giriş: Afazinin klinik profili sıklıkla hem anlama becerisi hem de üretim becerisi açısından eylem işlemlemede adlara göre daha büyük zorlukları içermektedir. Afazi araştırmalarının büyük bölümü ifade edici dil becerilerine odaklanırken anlamada ad-eylem dağılımı üzerine olan çalışmaların daha az sayıda olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, akıcı ve tutuk afazili bireylerin ad ve eylemlere erişim/geri çağırma becerilerini ve tepki sürelerini incelemektir.
Yöntem: Katılımcı grubunu Afazi Dil Değerlendirme Testi'nin Anlama bölümünden 30 ve üstü puan alan 37 afazili birey (15 akıcı, 22 tutuk) oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri tablete uyumlu olarak geliştirilmiş bir yazılımı içeren bir görev ile toplanmıştır. Bu görev için 30 ad ve 30 eylemden oluşan siyah-beyaz görseller hazırlanmıştır. Her bir hedef sözcük; semantik, fonolojik ve ilgisiz sözcüklerden oluşan çeldiriciler ile birlikte toplam dört seçenekli olarak verilmiştir [örn., köpek (hedef), köpük (fonolojik çeldirici), kedi (semantik çeldirici), masa (ilgisiz)]. Görev esnasında sözcükler katılımcılara işitsel olarak sunulmuş ve onlardan ilgili seçeneği seçmesi istenmiştir. Her bir grubun doğru/yanlış yanıtları, tepki süreleri ve seçtiği çeldiriciler birbirleri arasında ve kendi içerisinde karşılaştırılmıştır.
Bulgular: Hem akıcı hem de tutuk afazi grubunun eylemlere kıyasla adlarda anlamlı düzeyde kısa sürede daha fazla doğru yanıt verdiği görülmüştür. Ancak akıcı ve tutuk afazi grupları arasında ad ve eylemlere verilen doğru yanıtlar ve tepki süreleri açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde iki grup arasında semantik çeldirici, fonolojik çeldirici, ilgisiz çeldirici, seçim yok yanıtı ve çeldiricilerin tepki süreleri ortalamalarında da anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Sonuç: Bu araştırmada sonuç olarak, tipik gelişen ve afazili bireylerde yapılan pek çok çalışmadaki gibi hem akıcı akıcı hem de tutuk afazili bireylerin ad ve eylemlerdeki doğru yanıt ve tepki sürelerine bakıldığında adların leksikal-semantik özelliklerine erişiminde eylemlere oranla anlamlı düzeyde daha başarılı oldukları bulunmuştur. Afazili bireylerin eylemler kategorisinde doğru yanıt ve süre bakımından daha düşük performanslarının eylemlerin leksikal-semantik özelliklerine erişmedeki zorluklardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afazi, anlama becerisi, ad, eylem, tepki süresi

BigCAT ve Behavior Checklist (for Adults) Türkiye Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Ön Bulgular

Evrim GERÇEK, Ahmet KONROT, Martine VANRYCKEGHEM

1. Giriş

Kekemelik çok faktörlü bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kekemeliği sadece konuşmada meydana gelen uzatma, tekrar ya da blok davranışları ile karakterize bir konuşma bozukluğu olarak ele almak yeterli olmamaktadır. Konuşmayı kesintiye uğratan bu görünür semptomların yanı sıra kekeleyen bireylerin bunlarla baş etme davranışları (secondary behavior) ve kendi konuşmalarına ilişkin tutumları gibi yönlerin birbirleriyle ilişkisi de değerlendirilmelidir. Kekeleyen bireylerin kekemelikle baş etme biçimlerini ve kendi konuşmalarına yönelik olumsuz tutumlarını değerlendirmeye olanak veren Behavior Assessment Battery (BAB, Brutten ve Vanryckeghem, 2007) 17 yaş üstü bireyler için tanısal ve terapötik karar vermede kullanılabilecek çok bileşenli ve kanıt temelli bir yaklaşımdır.

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada BAB testlerinden BigCAT (Vanryckeghem ve Brutten, 2017) ve BCL for Adults'un (Vanryckeghem ve Brutten, 2017) Türkiye geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

3. Kuramsal Çerçeve

Kekeleyen bireylerin kendi iletişim yeterliklerine ve konuşmalarına ilişkin tutumlarını belirlemek üzere geliştirilen ve birçok dile çevrilen ve kültüre adaptasyonu yapılan BigCAT, kekeleyen bireylerin kendi konuşmalarına ve konuşma yeteneklerine olan tepkilerini akıcı konuşan akranlarının tepkileri ile karşılaştırmaya olanak vermektedir (Vanryckeghem ve Kawai, 2015). BCL ise kekeleyen bireylerin kekemelikle baş etmek üzere sesler, sözcükler ve durumlardan kaçmak ve kaçınmak için geliştirdiği baş etme davranışlarını belirlemeye yöneliktir (Vanryckeghem ve Kawai, 2015).

4. Yöntem

Araştırmada gruplararası farklılıklar incelenecektir. Araştırmaya 17 yaş üstü kekeleyen (30), yaş ve cinsiyet eş kekelemeyen (50) toplamda 80 katılımcı katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak BigCAT ve BCL (for Adults)'nin Türkçe formları kullanılmıştır. Araştırmanın kekeleyen katılımcılarına ilişkin veriler klinik ortamda araştırmanın ikinci yazarı tarafından toplanmıştır. Araştırmanın gönüllü sağlıklı katılımcılarına ilişkin veriler ise Dil ve konuşma Terapisi alanında lisansüstü eğitime devam eden 5 dil ve konuşma terapisti tarafından toplanmıştır. Araştırmada kekeleyen ve kekelemeyen bireylerin iletişim tutumları BigCAT aracılığı ile değerlendirilerek gruplar arası farklılık incelenecektir. Kekeleyen ve kekelemeyen bireylerin konuşmaya ilişkin baş etme davranışları ise BCL'nin (for Adults) betimsel analizi gerçekleştirilecektir.

5. Bulgular ve Sonuçlar

Araştırmanın veri analiz süreci devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, İletişim Tutumu, BigCAT, BCL (for Adults), Baş Etme Davranışları

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTİ ADAYLARININ FONETİK TRANSKRİPSİYONA İLİŞKİN BİLGİ, ÖĞRENME DENEYİMLERİ VE YETERLİLİK ALGILARI

BETÜL ÖZSOY TANRIKULU, SEVİLAY KORKMAZ, SEMANUR SEVİM

Giriş:

Fonetik transkripsiyon, konuşma seslerini temsil etmek için fonetik sembollerin kullanılmasıdır. İdeal olarak konuşulan bir ifadedeki her ses, doğru bir şekilde yeniden oluşturmayı mümkün kılacak yeterli bir kayıt sağlamak için yazılı bir fonetik sembolle temsil edilir (Wells, 1996). Fonetik transkripsiyon kullanımı, dil ve konuşma bozukluklarında tanısal doğruluğu arttırmakta ve konuşma terapistlerinin müdahale için daha doğru terapi hedefleri oluşturmalarına olanak sağlamaktadır (Howard ve Heselwood, 2002). Bir konuşma örneğinin fonetik transkripsiyonu ayırıcı tanı için de gereklidir. (Krueger, 2020). Fonetik transkripsiyon, terapi ile meydana gelen değişimi dolayısıyla da terapi etkinliğini ölçmek için ham verileri sağlar. Terapide ele alınan ya da alınmamış olan hedeflerdeki değişikliği karşılaştırmada yararlıdır (Wells, 1996). Dolayısıyla fonetik transkripsiyon yapabilmek, dil ve konuşma terapistleri için temel bir beceridir ve terapistlerin bu beceride yetkin olmaları gerekmektedir (ASHA, 2018).

Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmanın amacı; dil ve konuşma terapisti adayları olarak lisans 4.sınıf dil ve konuşma terapisi öğrencilerinin fonetik transkripsiyon hakkındaki bilgi, öğrenme deneyimleri ve yeterlilik algılarını incelemektir. Çalışma sonuçları doğrultusunda, eğitimde yaşanan zorlukların öğrenci perspektifinden yansıtılması ve çözüme yönelik öneriler getirilmesi hedeflenmektedir.

Kuramsal Çerçeve:

Fonetik transkripsiyonun en yaygın hali; bir fonetik alfabe kullanılarak yapılan çeşididir, bunun en bilineni IPA yani Uluslararası Fonetik Alfabe'dir. IPA'nın, kendine özgü kuralları vardır (Howard ve Heselwood, 2002). Bir dil ve konuşma terapistinin doğru bir transkripsiyon yapabilmesi için IPA sembollerine, gösterimlerine ve yazım kurallarına hâkim olması gerekmektedir. Fonetik transkripsiyon, fonemin derinlemesine detaylı anlaşılmasını gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle hem öğrencilerin fonetik transkripisiyonu öğrenmesi hem de öğrencilere fonetik transkripsiyon öğretilmesi bazı zorluklar içermektedir (Robinson vd., 2011). Fonetik transkripsiyonun fonetik ayrıntıları maksimum seviyede ortaya çıkardığına dair birçok çalışma bulunmasına rağmen; terapistlerin fonetik transkripsiyon kullanmadıklarına ilişkin birçok gösterge vardır (Ball vd., 2009). Bunun önemli bir sebebinin, dil ve konuşma terapisi lisans öğrencilerinin bu beceriyi kazanmada eksik kalmasının olabileceği düşünülmektedir.

Yöntem:

Çalışma Türkiye'de çeşitli üniversitelerin dil ve konuşma bölümünde lisans eğitimi gören 4. Sınıf öğrencilerine araştırmacılar tarafından oluşturulan 25 soruluk bir anketin uygulanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait okul bilgisi, fonetik transkripsiyona ilişkin alınan ders bilgisi, öğrenme deneyimlerine ilişkin genel düşünceleri, kendilerini fonetik transkripsiyonda ne kadar yeterli hissettikleri, çalışırken hangi durumlarda fonetik transkripsiyon kullanacaklarına ilişkin bilgi toplamak için ise hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmanın veri analizleri devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klinik fonetik, fonetik transkripsiyon, fonetik transkripsiyon eğitimi, fonetik transkripsiyon öğretimi, dil ve konuşma terapisi öğrencileri

Çocuklarında Gelişimsel Dil Bozukluğu olan ailelerin terapi süreci hakkında görüşlerinin alınması

Aleyna Ayşin Budanur

Giriş

Gelişimsel Dil Bozukluğu (GDB), mental retardasyon, nörolojik bozukluk, işitme kaybı, motor ya da sosyal gelişim de gerilik gibi bariz bir problem olmadığı, ancak dilin bir veya birden fazla bileşeninde yalnız dile özgü bozuklukların olduğu durumlarda görülen bir tür dil ve konuşma bozukluğudur. Bu çocuklarda ilk olarak otizm spektrum bozukluğu, mental retardasyon, işitme kaybı gibi sorunlardan şüphelenilmektedir. Ancak GDB olan çocuklarda herhangi bir gelişimsel, bilişsel ve nörolojik soruna rastlanılmamaktadır. Bozukluğun sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte genetik faktörlerin etkisi olduğu bilinmektedir (Aldiş 2020).

Araştırmanın amacı

Bu araştırmada 4-6 yaş arası Gelişimsel Dil Bozukluğu olan çocukların ailelerine bazı sorular sorularak çocuklarında gelişimsel dil bozukluğu olan ailelerin terapi süreci hakkındaki görüşlerinin alınması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda GDB nedeniyle terapiye başlayan çocuk ve ailelerin terapide izledikleri yol terapistlerin ailelere verdikleri tavsiyeler ayrı ayrı incelenecektir. Çalışmanın diğer hedefi yarı yapılandırılmış mülakat soruları ile ailelerin terapi süreci hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Toplanan nitel veriler ile GDB nedeniyle terapiye başlayan çocukların sadece seans içi değil seans sonrası sürecini de inceleyen bir araştırma olacaktır. Buna ek olarak seanslardan sonra terapistin aileye verdiği tavsiyeler ve bu tavsiyelere uyulduğu takdirde tavsiyelerin etkileri incelenmektedir. Bu araştırma sonucunda ailelerin GDB terapilerinden memnun kalıp kalmadığını terapistleri ile iyi bir iletişim kurup kuramadıklarını incelemiş olacağız.

Kuramsal çerçeve

Burak Aldiş'in 'Çocuklarla Çalışan Hekimlerin ve Eğitimcilerin Dil Ve Konuşma Bozuklukları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesinden' esinlenerek 4-6 yaş gelişimsel dil bozukluğuna sahip çocukların ailelerine 14 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ile terapist ve ailelerin terapi süreci hakkında görüşleri alınmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada 4-6 yaş arasında Gelişimsel Dil Bozukluğu olan, dil ve konuşma terapisi alan 15 çocuğa yer verilecektir. Araştırma sonucu, nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu sayesinde elde edeceğiz. Mülakat soruları, çocuğunda Gelişimsel Dil Bozukluğu olan 15 aileye yöneltilecektir. Bu mülakat 14 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formundan oluşmaktadır. Nitel veriler yarı yapılandırılmış mülakat formlarından elde edilen veriler ve görüşmelere göre analiz edilecektir. Bu araştırma verileri Biruni Üniversitesi bünyesindeki Dil ve konuşma terapisi klinikleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı rehabilitasyon merkezlerinde terapi almakta olan çocuklardan toplanacaktır. Katılım gönüllülük esasına bağlı olacaktır. Bu araştırma betimsel model ile desenlenmiştir. Görüşme sonunda elde ettiğimiz veriler nitel yöntemlerle analiz edilecektir ve bu verilerin sonucu yorumlanarak yayınlanacaktır.

Bulgular ve sonuçlar

Ailelerle yapmış olduğumuz görüşme sonuçlarına göre ailelerin aldıkları dil ve konuşma terapisinin çocuklarında olumlu gelişmeler gösterdiğini bulguladık. Terapist ve terapi sürecinin çocuğun dil gelişimine büyük katkı sağladığını ifade ettiler.

Anahtar Kelimeler Gelişimsel dil bozukluğu, aile görüşleri, terapi süreci, dil ve konuşma terapist

Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocukların Dil Becerisine Göre Cümle ve Anlamsız Sözcük Tekrar Testindeki Performanslarının Karşılaştırılması

Yağmur Gizem YILMAZ, Betül CANBELDEK, Esra EROL, Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ

Çocukların gelişimsel döneminde herhangi bir biyomedikal sebebe bağlı olmadan ortaya çıkan dil bozukluğu için gelişimsel dil bozukluğu (GDB) terimi kabul edilmiştir. Konuşma sesi bozukluğu (KSB) ise konuşma seslerinin üretimdeki zorluklar ile karakterize olan bir konuşma bozukluğudur. Konuşma sesi bozukluğu olan okul öncesi çocukların %28.6-75'ine GDB eşlik etmektedir. KSB' ye GDB'nin eşlik ettiği çocukların izole KSB olan çocuklara göre sesbilgisel farkındalık, sesbilgisel bellek, işitsel ayırt etme ve sözcük bilgisinin daha zayıf olduğu görülmektedir.

KSB tanısı olan çocukların dil becerisine göre cümle ve anlamsız sözcük tekrar testindeki performanslarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını yaşları 6-10 arasında değişen, anaokulunda ve ilkokulda öğrenim gören, KSB tanısı bulunan 33 çocuk oluşturmaktadır. KSB nedeniyle terapi alan 33 çocuğun dil değerlendirmesini ölçmek için Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL), LITMUS Türkçe Cümle Tekrarı Testi (LITMUS-TR ve Türkçe Anlamsız Sözcük Tekrar Testi (TAST) kullanılmıştır. Elde dilen verilerin analizinde yüzde, frekans ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Çocukların TODİL puanları incelendiğinde 33 çocuktan 13'ünün TODİL sözlü dil puanı, ortalamanın altında iken 20'sinin sözlü dil puanı ise ortalama veya ortalamanın üstünde bulunmuştur. TODİL sözlü dil puanına göre katılımcılar iki gruba ayrılmıştır. İlk grubu (Grup 1) TODİL sözlü dil puanı ortalama altında olan 13 çocuk oluşturmuştur. İkinci grup ise (Grup 2) TODİL sözlü dil puanı ortalama veya ortalamanın üstünde olan 20 çocuktan oluşmaktadır. Bu iki grubun LITMUS-TR ve TAST performansları arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır. Mann Whitney U testi sonuçlarına göre. Grup 1 ile Grup 2'nin LITMUS performansı arasında Grup 2 lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.01$). Grup 1 ve Grup 2'nin TAST performansı arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda KSB olan çocukların dil becerileri düşük ise LITMUS TR performansları da düşüktür. LITMUS TR, çocukların dil ve dili organize etme, söz dağarcığı ve gramer becerisini yansıtan bir testtir. Bu bağlamda KSB olan çocukların dil becerisi zayıf ise LITMUS TR'nin yansıttığı ilgili becerilerde de düşük performans sergileyeceği söylenebilir. Grupların TAST performansları arasında anlamlı farklılık bulunmaması, KSB olan çocukların fonemik envanterlerinde olmayan sesleri içeren anlamsız sözcükleri doğru tekrar edememesi ile ilişkili olabilir. Bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmış, ileri araştırmalara ve uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gecikmiş dil konuşma, konuşma sesi bozukluğu, dil becerisi, cümle tekrar, anlamsız sözcük tekrarı

Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Uygulaması: Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Okul Öncesi ve Okul Çağı Çocuklarının Tele-Rehabilitasyon ile Desteklenmesi

Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ, F. Selin KARALI, Samet TOSUN, Meltem ŞEN AKSÜT, Çağdaş KARSAN, Elif İkbal ESKİOĞLU

Çocukların bir bölümünde dil ve konuşma gelişimi kronolojik yaştan beklenenin gerisinde kalabilir. Dil ve konuşma becerileri tipik gelişim göstermeyen çocuklar, alıcı ve ifade edici dil becerilerinde akranlarının gerisinde olsalar da bu çocukların yaşadığı güçlük sadece dil ile sınırlı değildir. Akademik becerilerde, akran ilişkilerinde, psiko-sosyal becerilerde de güçlük yaşamaktadırlar. Çocuklar ilkokula dil, konuşma ve iletişim güçlükleri ile başladığında okuma yazmaya geçmede, matematik becerilerinde, okula uyum sağlamada, akran etkileşimlerinde çeşitli sorunlar yaşama riski altındadırlar.

Bu projede anaokulu ve ilkokul çağındaki çocuklarda dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirilmesi, terapi alması gerektiği belirlenen çocukların terapi ile desteklenmesi amaçlanmıştır. Sosyal sorumluluk projesi olarak planlanan çalışmaya pilot okul olarak bir anaokulu ve bir ilkokul dahil edilmiş, kurumlar arası yazışmalar ile resmi izinler alınmıştır. Pilot okullar terapi uygulamalarının yapılacağı Biruni Üniversitesi'ne yakın olmadığı için tele-rehabilitasyon yöntemi tercih edilmiştir. Böylece uzaklık nedeniyle kliniğe gelmekte güçlük yaşayan çocukların terapi hizmetine ulaşması; DKT öğrencilerinin de tele-rehabilitasyon konusunda da deneyim kazanması amaçlanmıştır.

Pilot okullardaki rehber öğretmenlerden okullarında dil ve konuşma bozukluğu olduğunu düşündükleri, dil ve konuşma becerilerinin yaşıtlarının gerisinde olduğunu gözlemledikleri, akademik becerilerde güçlük çeken, okumaya geç geçen, akran ilişkilerinde güçlük yaşayan çocukları belirlemeleri istenmiştir. Öğretmenlerin belirlediği çocukların velilerine onam formu gönderilmiştir. 74 çocuğun ailesi onam vermiştir. Bu çocuklardan 63'üne Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL), LITMUS Türkçe Cümle Tekrarı Testi (LITMUS-TR) ve Türkçe Anlamsız Sözcük Tekrarı Testi (TAST) kullanılarak yüz yüze değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirmesi tamamlanan çocuklardan 40'ı (17 kız, 23 erkek; yaş ort. 94 ay, min:66, mak.124, SS:16) çevrimiçi terapiye başlamayı kabul etmiştir. Terapiler Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Kliniklerinde son sınıf öğrenciler tarafından denetimli staj uygulaması kapsamında düzenli olarak haftada bir gün 40 dakika uygulanmıştır. Sosyal sorumluluk kapsamında planlanan projede değerlendirme ve terapiler ücretsiz yapılmıştır.

Çevrimiçi terapilerde değerlendirme ve terapi materyalleri bilgisayara yüklenmiş ve ekran paylaşımı yapılarak vakalara sunulmuştur. Gecikmiş dil ve konuşma (GDK) geçmişi olan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı bulunan vakalarda Microsoft oyunları pekiştireç olarak kullanılmıştır. Okul başarısızlığı ve DEHB tanısı olan vaka grubunda öyküleme becerilerini geliştirmeye yönelik terapiler planlanmıştır. Çevrimiçi terapi yapan stajyer terapistler ile mülakat yapılarak deneyimledikleri süreci anlatmaları istenmiştir. Çocukların tanılarına göre TODİL, LITMUS TR ve TAST puanlarının karşılaştırılmasını içeren nicel ve stajyerlerin görüşlerinden oluşan nitel verilerin analizi sürmektedir.

Anahtar kelimeler: Dil ve konuşma bozuklukları, tele-rehabilitasyon, sosyal sorumluluk, değerlendirme, terapi

Ses Hijyeni ve Alexander Tekniğinin Öğretmenlerin Ses Kullanım Alışkanlıklarının Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Ceren Güler, Ceren Söğüt

Giriş: İnsan yaşadığı süre zarfınca çeşitli seslerle daima iletişim içindedir. İnsan sesi; bireyin bilinçli olarak kullandığı ve kendisinin ürettiği en eski ve etkileyici ses kaynağıdır. Toplum içinde bazı meslekler seslerini kullanarak geçimlerini sürdürürler. Bu meslek gruplarında çalışan bireyler için seslerini kullanmamak düşünülemez. Ses, insan dilinin kullanımı ve iletişim açısından en önemli araçlardan biri olmasının ötesinde, bazı insanlar için mesleklerini yapabilmelerinin ön koşulu olma niteliğiyle daha önemli bir konuma gelmektedir. Profesyonel Ses Kullanıcıları, sesi günlük iletişim amacının ötesinde, mesleki gereklilik olarak kullanan kişilerdir. Profesyonel ses kullanıcılarından biri olan öğretmenlerin, başka meslek gruplarına göre seslerini kaybedebilme riskleri daha fazladır, çalışma süreleri ile ses problemleri iş başarılarını sınırlamaktadır. **Amaç:** Bu çalışmada, sesini en çok kullanan meslek grubu içerisinde yer alan öğretmenlerin ses hijyeni ve Alexander tekniğinin ses kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmaya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokul ve lise de haftalık en az 15 saat ders veren ve 15 farklı branşta görev yapan 20 kadın 16 erkek olmak üzere toplam 36 gönüllü öğretmen katılmıştır. Katılımcılara terapi öncesi ve sonrasında Ses Handikap Endeksi (SHE-10) ve sesin algısal olarak değerlendirmesine yönelik bir anket uygulanmıştır. Verilerin analizi bağımsız örneklem t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların uygulama öncesi ve uygulama sonrasında SHE-10 ölçek sonuçları karşılaştırılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Üç haftalık uygulama öncesi ve sonrası SHE-10 ölçek sonuçlarına bakıldığında uygulamanın katılımcılar üzerindeki etkililiği, cinsiyet ve çalıştıkları kurumlara göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Elde edilen veriler doğrultusunda SHE-10'den elde edilen verilerde terapi öncesi sonrası herhangi bir farklılık elde edilmemiş olsa da katılımcıların algısal değerlendirme sonucunda terapiden olumlu sonuçlar alındığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alexander tekniği, ses bozuklukları, ses hijyeni, ses handikap endeksi, öğretmen

Çocukluk Çağı Ortak Dikkat Derecelendirme Ölçeği'nin (ÇODDÖ-TR; Childhood Joint Attention Rating Scale C-JARS) Türkçe Uyarlama Çalışması

Gülce ALEV SAVTAK, Murat DOĞAN

GİRİŞ

Araştırmalar ortak dikkat becerilerinin erken dil edinimindeki önemine vurgu yapmakta ve dilin gelişimi için ortak dikkat yaşantılarının öneminin altını çizmektedir. Ortak dikkat becerilerinin gelişimi ile alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi birbiriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle ortak dikkat gelişiminin objektif değerlendirilebilmesi önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Ülkemizde ölçekler ortak dikkat becerilerini dolaylı olarak ölçmekte ve otizm bulgularına daha yoğun odaklanmaktadır. Ancak doğrudan ortak dikkate özgü bir ölçek henüz dilimizde bulunmamaktadır. Çalışmanın amacı anadili Türkçe olan çocuklarda ortak dikkat becerilerinin değerlendirmek için geliştirilmiş Çocukluk Çağı Ortak Dikkat Derecelendirme Ölçeği'nin (ÇODDÖ-TR; Childhood Joint Attention Rating Scale [C-JARS) Türkçeye uyarlama çalışmasını yapmaktır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Ortak dikkat becerileri ile sosyal beceriler birbirine geçmiş şekilde karmaşık bir gelişimsel seyir izlemektedir. Ortak dikkat becerileri gelişim seyrinde çok daha üst düzey beceriler olan sosyal iletişim ve sosyal etkileşim becerilerini desteklemektedir. Bir çocuğun uygun ortak dikkat becerileri ile sosyal etkileşime katılabilmesi için üç önemli dikkat bileşenini edinmesi gereklidir. Bunlar (1) dikkat odağını başkalarıyla paylaşma gereksinimi, (2) başkalarının dikkati odakladıkları noktayı takip etme ve bulma becerisi ve (3) başkasının dikkatini takip edebilme becerisidir, bu bileşenlerde bir gecikme ya da eksikliğin iletişimsel olarak atipik durumlara sebebiyet vermesi beklenmektedir. Ortak dikkat gelişiminin basamakları bulunmaktadır ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Çocukluk Çağı Ortak Dikkat Derecelendirme Ölçeği Türkçe sürümünün (ÇODDÖ-TR) oluşturulması için standardizasyon ve adaptasyon çalışması yapılmıştır. Maddelerin kullanılması için izin alındıktan sonra maddeler araştırmacılar tarafından tek tek incelenmiş ve bireysel olarak Türkçeye çevrilmiştir. Uzmanlar her madde için en uygun olacak ifadeyi belirlemişlerdir. Oluşturulan form Türkçeden İngilizceye tekrar çevrilmiş ve maddelerin orijinal halleriyle paralellik gösterdikleri gözlenmiştir. Akabinde envanterin ilk hali ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Toplanan verilere faktör analizi başta olmak üzere çeşitli geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

BULGULAR ve SONUÇLAR

ÇODDÖ-TR uyarlanması amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeği oluşturan 60 madde, madde havuzu olarak değerlendirilmiş ve Türkçe sürümü bir uyarlamadan ziyade faktör yapısının yeniden belirlenmesi olarak düşünülmüştür. Temel bileşenler analizi yapılmak üzere ele alınan 60 maddeden oluşan ve 6-16 yaş arası 323 katılımcıya uygulanan envanterin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu envanterde ortaya çıkan faktörler ortak dikkatin bileşenlerini de ortaya koymaktadır. Bu faktörler sırasıyla sohbet sürdürme, ortak dikkat başlatma, taklit, dikkat çekme ve göz teması olarak belirlenmiştir. Bu yaş aralığında iletişim sorunları yaşayan bireylerin sorunlarının kaynağının doğru bir biçimde belirlenmesinin ise tanı ve terapi yöntemlerinin belirlenmesi açısından önemi oldukça yüksektir. Bu nedenle bu envanterin değerlendirme bataryasında yer alması önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Ortak Dikkat, Çocukluk Dönemi Ortak Dikkat Değerlendirme Ölçeği, Ölçek Standardizasyon Çalışması

COVID-19 Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Süreçlerini Nasıl Etkiledi?

İlknur Maviş, Semra Selvi Balo, Eren Balo, Elçin Tadıhan Özkan

Giriş

2020 yılının başında COVID-19 hızla yayılarak tüm dünyayı tehdit eder hâle gelmiş, ülkeleri ekonomi, turizm, eğitim gibi çeşitli yönlerden etkileyerek farklı önlem ve uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Bulaş riskini azaltmak adına, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yüz yüze yapılmasına ara verilmesi ve eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak açısından, yükseköğretimde derslerin uzaktan eğitim ile yürütülmesi çözüm olarak uygulamaya konulan önlemler arasındadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, COVID-19'un Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi (DKT) Bölümündeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini araştırmak, lisans öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemek ve 2020-21 güz dönemindeki uzaktan eğitim uygulaması için öğrenci önerilerini yansıtmaktır.

Kuramsal Çerçeve

Yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili olup olmadığı, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin neler olduğu soruları gündeme gelmiştir. COVID-19 pandemisinin neden olduğu uzaktan eğitim, konusunda ülkemizde günümüze kadar öncü çalışmalar üretilmişse de bu çalışmaların sayıca fazla olmadığı görülmektedir. Alanyazında hemşirelik, fizyoterapi, odyoloji gibi sağlık bilimleri alanlarında son dönemde yapılan çalışmalar artış göstermiştir.

Yöntem

Çalışma, Anadolu Üniversitesi ve DKT Bölümü lisans programında öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 18- 49 yaş aralığında toplam 172 katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışmaya, tüm sınıf düzeylerinden öğrenciler katılmıştır. Katılımcıların, demografik özelliklerine ve uzaktan eğitime ilişkin görüşlerine yönelik veriler uygulanan çevrim içi anket formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Bulgular ve Sonuç

Uygulanan anketin bazı maddelerinde sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülse de öğrencilerin %59,3'ü pandemi sürecinde uzaktan eğitimin yeterli olmadığını, %35,5'i öğretim üyeleri tarafından hazırlanan ders materyallerinin de bu süreç içinde yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %80,9'u uzaktan eğitimin staj ve uygulama süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtirken, %87,8'ine göre uzaktan eğitimin geliştirilmeye açık yönleri bulunmaktadır.

Bu çalışma sonunda, öğrencilerin bulundukları sınıf düzeyine göre uzaktan eğitim konusunda görüşlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle, meslek derslerini almaya başlayan 3. sınıf ve uygulamaların içinde olan 4. sınıftaki öğrenciler bu süreçteki eğitimi yeterli bulmadıklarını bildirmişlerdir. Uzaktan eğitimde kalitenin artırılması adına mutlaka öğrencinin öğretim üyesinin yüzünü göreceği, etkileşim içinde olacağı ve sınıf ortamına en yakın atmosferi sağlayacak senkron bir öğretim portalının kullanımı önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim; COVID-19; dil ve konuşma terapisi; öğrenme portalı; hibrid eğitim.

36-60 Ay Arası Çocukları Olan Annelerin Çocukluk Çağı Dil Bozukluklarına İlişkin Farkındalıkları

Buğse Durmuş, Semra Selvi Balo, İlknur Maviş

Giriş: Çocuklarda dil bozukluğu prevelansı nüfusun yaklaşık %5-10 aralığında değişmektedir (Law vd., 1998; Norbury vd., 2016). Beyin hasarı, sensörinöral işitme kaybı, zihinsel yetersizlik ve genetik sendrom gibi farklılaşan bir "X" koşulu olan çocuklarda görülen dil bozukluğu için "X'e bağlı dil bozukluğu" teriminin kullanılması uygun görülmüştür (Bishop vd., 2017). Çocukluk çağında gelişim süreciyle birlikte herhangi bir biyomedikal neden olmaksızın ortaya çıkan dil bozukluğu ise 'Gelişimsel Dil Bozukluğu'(GDB) terimi ile tanımlanmaktadır. Dil bozukluğu olan çocuklar dilin bileşenlerinde, yürütücü işlev becerilerinde, davranışsal, sosyal ve akademik konularda sorunlar yaşayabilmektedir (Bishop vd., 2017; Vugs vd., 2014). Çocuklar arasında yaygın olarak rastladığımız dil bozukluğuna yönelik farkındalık merak konusu olup Türkiye'de çocukluk çağı dil bozukluklarına ilişkin yapılmış toplumsal farkındalık çalışmaları sınırlıdır (Kement vd., 2022). Thordardottir ve Topbaş (2021) tarafından Avrupa'nın 18 ülkesinde yapılan farkındalık çalışmasında, dil bozukluğuna ilişkin farkındalığın düşük olduğu ve farkındalığın eğitim düzeyi, yaş ve gelir düzeyinden etkilendiği belirtilmiştir. Kement vd. (2022) tarafından yapılan çocukluk çağı dil bozukluğuna ilişkin toplumsal farkındalık çalışmasında ise çocukluk çağı dil bozukluğu terimi, çocukluk çağı dil bozukluğunun nedenleri ve bu bozukluğa sahip çocukların yaşadıkları sorunlar hakkında toplumun yetersiz bilgiye sahip olduğu belirtilmiştir. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı 36-60 ay arası gelişimsel dil bozukluğu tanılı çocukları olan anneler ile tipik gelişim gösteren çocukları olan annelerin 'çocukluk çağı dil bozukluğu' terimine ve bu terimle ilişkili özelliklere ilişkin farkındalıklarının betimlenerek karşılaştırılmasıdır. **Yöntem:** Bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışmada yaşları eşitlenmiş dil bozukluğu olan çocukların anneleri (n=25) ve tipik gelişim gösteren çocukların annelerinden (n=25) oluşan iki katılımcı grubu yer almaktadır. Çalışma kapsamında Thordardottir ve Topbaş'ın (2021) COST projesi kapsamında geliştirdikleri anketin bazı soruları eksiltilerek kısa bir versiyonu kullanılmıştır. Yaş, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerin de yer aldığı anket 16 maddeden oluşmaktadır. Ankette açık uçlu, çoktan seçmeli ve 3'lü Likert tipi soruların yer aldığı maddelere yer verilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler Eskişehir ilinde yüz yüze, diğer illerde yaşayan anneler için ise online anket uygulanarak toplanmıştır. **Bulgular & Sonuç:** Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 23 paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmayla elde edilmesi öngörülen sonuç, dil ve konuşma terapistlerinin dil müdahalesine ek olarak aile bilgilendirmesi yapmalarının önemli olduğu ve daha fazla farkındalık çalışmalarının yürütülüyor olmasının alanımıza katkı sağlayacağı yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Dil Bozukluğu, Gelişimsel Dil Bozukluğu, tipik gelişim, toplumsal farkındalık, anket çalışması

Çocukluk Çağı Kekemeliğini Değerlendirme Testinin (Test Of Chıldhood Stutterıng) Türkçe'ye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması

Ayşe İlayda Mutlu, Ayşen Köse, Şadiye Bacık Tırank

Giriş: Kekemelik, çocuklarda yaygın olarak görülen konuşma bozukluklarından biridir. Bu nedenle değerlendirilmesi ve tanılanması uzun yıllardır araştırmacıların ilgilendikleri odak olmuştur. Çok sayıda araştırmacı ve terapist, klinik açıdan karar vermede ve müdahalenin etkilerini değerlendirmede kekemelik ile ilgili çok çeşitli sorunları yansıtan kapsamlı önlemler alma ihtiyacının farkındadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, kekemeliği bütünlemesine değerlendirebilmek adına kullanılan standardize araçlara, ölçeklere ve testlere duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Araştırmanın Amacı: *Test of Chilhood Stuttering* (TOCS)'in Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirliği yapılarak ülkemize kazandırılmasıdır.

Kuramsal çerçeve: TOCS; konuşma akıcılık becerilerini ve kekemelik ile ilişkili davranışların değerlendirilmesini sağlamaktadır. Değerlendirme prosedürleri 4 alt test üzerinden gerçekleştirilmektedir. Birinci görev hızlı resim isimlendirme görevi olup amacı zaman baskısı altında akıcısızlığı gözlemlemektir. İkinci görev benzer dil bilgisi yapısını korumayı sağlarken akıcısızlığı değerlendirmeyi hedef alır. Üçüncü görev yapıladırılmış konuşma görevidir; sorulan sorulara cevap verme durumunda akıcısızlığın sıklığı değerlendirilir. Son görev anlatımdır ve bu görevde spontan konuşma sırasında akıcısızlığın belirlenmesi hedeflenmiştir. TOCS; bireylerin günlük konuşma sırasında karşılaşabileceği tüm iletişim alt yapılarında akıcısızlığı değerlendirmeyi dayanak alarak hazırlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya yaşları 4 – 12,11 ay arasında değişen kız ve erkeklerden oluşan 100 çocuk dahil edilmiştir. Katılımcılar, kekemeliği olan 50 çocuk ile normal akıcılığa sahip 50 çocuk olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. TOCS'un çevirisi Uluslararası Hayat Kalitesi Değerlendirme Projesi (IQOLA) tarafından önerilen kültürler arası kılavuz kullanılarak gerçekleştirildikten sonra normal akıcılığa sahip 20 çocuk pilot çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda, TOCS'un uygulama kitabı üzerindeki resimlerin bazıları Türk kültürüne uygun resimler ile değiştirilmiştir. Testin geçerliği için; içerik (pilot çalışma ve uzman görüşleri), yapı (katılımcıların test performansı, uç grupların karşılaştırılması, modalite test puanı korelasyonu, faktör analizi ve iç tutarlılık) ve ölçüt geçerliği (TOCS-TR ve Kekemelik Şiddetini Değerlendirme Aracı-4-TR (SSI-4-TR) korelasyonu) analizleri yapılmıştır. Güvenirliği için; iç tutarlılık (*Cronbach Alfa* katsayısı), istikrarlılık (7 kekeme 5 normal akıcı konuşan toplam 12 birey 7-10 gün içinde yeniden değerlendirilerek test-tekrar test korelasyonu) ve eşdeğerlilik (puanlayıcılar arası güvenirlik katsayısı) analizleri yapılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Çalışma sonuçları incelendiğinde; TOCS'un Türkçe versiyonunun güvenilir ve geçerli olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı kekemeliği olan çocukların ayırt edilmesinde, özelliklerinin belirlenmesinde, değerlendirilmesinde ve kekemelik şiddetinin belirlenmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, kekemeliğin değerlendirilmesi, kekemelik testi, çocukluk çağı kekemelik testi, TOCS

KEKEMELİĞİ OLAN VE OLMAYAN YETİŞKİNLERDE YORUMLAMA YANLILIĞININ KARŞILAŞTIRILMASI VE BU YANLILIĞIN KEKELEYEN GRUPTA KEKEMELİĞE İLİŞKİN ÖZ DEĞERLENDİRME, ANKSİYETE VE İLETİŞİMSEL ÖZYETERLİK İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Derya ÇAVDAR, M. Emrah CANGİ

Giriş: Yorumlama yanlılığı, belirsiz sosyal uyaranları olumsuz veya tehdit edici bir şekilde algılamayı belirtmektedir. Ek olarak kaygının zamanla artmasına ve sosyal durumlardan kaçınmaya yol açabilmektedir.

Amaç: Çalışmada kekemeliği olan ve olmayan yetişkin bireylerin, yüz ifade duygularına yönelik yorumlama yanlılıklarını duygu etiketleme, yoğunluğunu belirtme, karşılaşma sıklığı ve olası iletişimsel etki derecelendirmesi bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kekemeliği olan yetişkinlerde yüz ifade duygularının etiketlenmesinin durumluk, sürekli ve sosyal anksiyete, kekemeliğe ilişkin öz değerlendirme ve öz iletişimsel yeterlik algıları ile arasındaki ilişkinin incelenmesi de çalışmanın amaçlarındandır.

Kuramsal Çerçeve: Kekemelik davranışları, konuşmacının dinleyiciyle arasında gerçekleşen iletişimin kalitesine etki ederek, dinleyicinin kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı olumsuz algı ve tutum geliştirmesine neden olmaktadır. Dinleyicilerin sahip oldukları bu olumsuz algı ve tutumlar, kekemeliği olan bireyler tarafından gözlenebilir tepkilere dönüşerek, kekemeliği olan bireylerin zamanla konuşma eylemine karşı olumsuz tutum sergilemelerine neden olmakta ve dinleyicinin söylemi, amacı, tutumları ve niyetleri hakkında ne düşündüğüne ilişkin yorumlarını etkileyerek olumsuz değerlendirilme düşüncesini beslemektedir. Bu şekilde sosyal tehditlere açık hale gelen kişi, dinleyiciden gelen olumsuz tepkilere karşı duyarlılaşarak dinleyiciden gelen katılım ve ilgi gibi olumlu ipuçlarını ihmal edebilir.

Yöntem: Amsterdam Yüzdeki Dinamik Duygu İfadesi Seti-Yoğunluklu Varyasyonundan (ADFES-BIV) alınan 84 video kekemeliği olan (n=33) ve olmayan (n=40) yetişkin katılımcılara çevrimiçi ortamda sunulmuştur. Doğru duygu etiketleme skorları, katılımcıların yanıt yanlılıklarını önlemek için, istenen tepkinin kullanılma sıklığının o uyarana verilen toplam tepkilere bölümü ile tepkinin tüm uyaranlar içinde kullanılma sıklığına bölümünün çarpılması sonucu elde edilen H_U indeksi ile hesaplanmıştır. Çalışmada, Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri (DSKE), Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği (LSAÖ), İletişimsel Yeterlik Ölçeğini ve Kekemeliği Öz Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (WASSP-TR) kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Bulgulara bakıldığında, mutlu ifadesinde kekemeliği olan bireyler, kekemeliği olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek yanlış etkilemeye ve iğrenme ifadesinde daha yoğun bir algıya sahiptir. Karşılaşma derecelendirmesi bakımından gruplar arası anlamlı farklılık bulunmazken; kekemeliği olan grup mutluluk ifadesinde iletişimsel etki açısından anlamlı düzeyde daha olumsuz değerlendirmeye sahiptir. Gruplar arasında yanlış etiketlenen duygu ifadeleri karşılaştırıldığında, kekemeliği olan grup mutluluk ifadesini anlamlı düzeyde nötr ve iğrenme; nötr ifadeyi ise üzgün olarak tanımlamıştır. Öfke, mutluluk, korku ve şaşkınlık duygularının doğru etiketlenmesiyle ölçek skorları arasında sırasıyla orta düzeyde pozitif yönde, orta düzeyde negatif yönde, zayıf düzeyde negatif yönde, zayıf düzeyde negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca mutlu ifadenin nötr algılaması ile sosyal anksiyete arasında zayıf düzeyde anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak kekeleyen bireyler yüz ifadelerini sosyal anksiyeteleri ile ilişkili olarak olumsuz algılamaktadırlar ve bu durum ICF çerçevesinde önemli klinik çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kekemelik, yetişkinlik dönemi, bilişsel yanlılık, yorumlama yanlılığı, yüz ifadeleri

Kekemeliği Olan ve Olmayan 4-6 Yaş Çocukların Duygusal Tepkiselliklerinin Olaya İlişkin Potansiyeller (Oip) Ölçümleri İle Karşılaştırılması Ve Oip Ölçümlerinin Kekemeliğin Klinik Görünümüyle İlişkisinin İncelenmesi

Nurcan Alpüran Kocabıyık, Mehmet Emrah Cangi, Emine Elif Tülay, Seren Düzenli Öztürk, Bernis Sütçübaşı, Hatun Zengın Bolatkale

Giriş: Bu çalışmada kekemeliği olan ve olmayan çocukların, görsel ve işitsel uyaranlara (pozitif, negatif nötr) dayalı duygusal tepkiselliklerinin karşılaştırılması ve kekemeliği olan grupta OİP ölçümleri ile kekemeliğin klinik görünümü arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Çalışmaya 4- 6 yaş arasındaki kekemeliği olan 18 ve kekemeliği olmayan 25 olmak üzere, toplam 43 çocuk oluşturmaktadır. Veri toplama prosedürü iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada dil-konuşma örneğinin alınması ve işitme testi, Türkçe Erken Dil Gelişim Testi, Standford Binet Zekâ Testi, Edinburgh El Tercihi Anketi ve Kekemelik Şiddetini Değerlendirme Aracı (SSI-4-TR) değerlendirmelerini içermektedir. Bu aşamada ailelerden de Çocuk Davranış Listesi'ni yanıtlamaları istenmiştir. İkinci aşama ise EEG kayıtlarının alınması ve OİP bileşenlerinin oluşturulması aşamasıdır. Katılımcılardan pozitif, negatif ve nötr uyaranlardan oluşan görsel-işitsel paradigmaları pasif bir şekilde izlemesi ve dinlemesi istenmiştir. Veriler tekrarlı ölçümler ANOVA testi ve korelasyon analizleri ile incelenmiştir. İleri istatistikler için sentaks yazılmıştır. **Bulgular:** Kekemeliği olan ve kekemeliği olmayan çocuklar arasında parietal alanda, erken pencerede, negatif görsel uyaranlardaki duygusal tepkisellik açısından anlamlı farklılık elde edilmiştir. Kekemeliği olan çocuklar, kekemeliği olmayan akranlarına göre negatif görsel uyaranlara anlamlı düzeyde daha yüksek tepki vermişlerdir. Kekemeliği olan grupta, pozitif ve negatif uyaranlara verilen duygusal tepkisellik arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Mizaç boyutları ile görsel paradigmalarda uyaranlara verilen duygusal tepkisellik arasında "gülümseme/kahkaha", "korku", "azalan tepki/sakinleşme", "engelleme denetimi", "algısal hassasiyet", "kızgınlık/hayal kırıklığı" boyutlarında orta düzey ve üstü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. SSI-4-TR'ün sıklık, süre, ikincil davranışlar boyutları ve toplam puanı ile görsel paradigmalarda uyaranlara verilen duygusal tepkisellik arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır. **Sonuç:** Kekemeliği olan çocuklar negatif görsel uyaranlara kekemeliği olmayan çocuklara göre daha fazla duygusal tepkisellik göstermektedir. Bu durum mizaç alt kategorileri ile de desteklenmektedir. OİP yanıtları ile klinik görünüm arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. **Anahtar Sözcükler:** Gelişimsel Kekemelik, Mizaç, Duygusal tepkisellik, Olaya İlişkin potansiyeller, Görsel uyaranlar

Gecikmiş Dil ve Konuşma Nedeniyle Kreşe Yönlendirilen Çocukların Dil ve Konuşma Becerilerinin Belirlenmesi, Kreşin Dil Gelişim Sürecine Katkısı Hakkında Öğretmen ve Ailelerin Görüşlerinin Alınması

Yağmur Gizem YILMAZ, Betül CANBELDEK, Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ

Çocukların bir bölümünde dil gelişimi kronolojik yaştan beklenenin gerisinde kalabilir. Bu çocuklar dili üretmekte ve anlamakta güçlük yaşayabilirler. Bu güçlükler dilin bileşenlerinden birinde veya birkaçında birlikte veya ayrı ayrı görülebilir. Çocuklarda dil bozukluklarının erken tanılanması birçok açıdan önemlidir. Bu sayede gecikmeden etkili bir müdahale programı planlanabilir, çocuğa farklı gelişim alanları için ek destek sağlanabilir. Gecikmiş dil ve konuşması (GDK) olan çocukları değerlendiren uzmanlar aileleri çeşitli şekillerde yönlendirmektedir. Yapılan yönlendirmelerden biri de çocuğu kreşe gönderme önerisidir. Kreşler, özellikle evde sınırlı sayıda aile üyesiyle vakit geçiren, zengin bir dil ortamında yetişmeyen, telefon-televizyon-bilgisayar başında zaman harcayan çocuklar için zengin uyaran ve destekleyici etkileşimler sunan ortamlardır.

Bu araştırmada GDK nedeniyle kreşe başlaması önerilen çocukların dil ve konuşma gelişimlerinin değerlendirilmesi, bu çocukların aileleriyle ve öğretmenleriyle mülakat yapılarak kreşin dil ve konuşma gelişimine dair katkısı hakkında düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GDK nedeniyle kreşe yönlendirilen, yaşları 2-4 arasında değişen 78 çocuğun alıcı ve ifade edici dil becerileri TEDİL ve TİGE-II ile değerlendirilmiştir. Sınıfında GDK nedeniyle yönlendirilmiş öğrencisi olan 7 öğretmen ve çocuğunu GDK nedeniyle kreşe başlatmış 7 anneyle mülakat yapılmıştır.

Çocukların TEDİL alıcı dil puan ortalaması 77 (min:55, mak:110, SS:11), TEDİL ifade edici dil puanı ortalaması 74 (min:50, mak:103, SS:11), TEDİL sözlü dil ortalaması 71 (min:44, mak:98, SS:11) bulunmuştur. Çocukların TİGE-II sözcük dağarcığı, sözcük ekleri, ek alan sözcükler, fiil ekleri ve karmaşık cümle yapısı puanları ile TEDİL alıcı dil ve TEDİL ifade edici dil puanları arasında ortaya düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

Nitel analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğu kreş ortamı çocukta iletişim kurmayı bir ihtiyaç/zorunluluk haline getirdiği için kreşin dil gelişimini olumlu etkilediğini bildirmiştir. Bir öğretmen bireysel eğitimlerle desteklenmesi gereken çocuklarda kreşin tek başına yeterli olmayacağını söylemiştir. Öğretmenler, çocukların dil ve konuşma gelişimini desteklemek için kitap okuma, tekerleme, şarkı, parmak oyunlarına daha çok ağırlık verme, kelimler kitabından nesne-kelime karşılaştırma çalışmaları yapma, hafıza kartlarıyla çalışma, arkadaşları ile daha fazla iletişime geçeceği bir durumda kalmasını sağlama gibi girişimlerde bulunduklarını bildirmişlerdir. Öğretmenler, çocukları dil terapistine yönlendirdiklerini, sosyal becerilerinin desteklenmesi için oyun grubu önerdiklerini, çocuğun ihtiyacına göre ergoterapiste ve psikoloğa da yönlendirme yapabildiklerini söylemişlerdir.

Anneler, kreşe başlamanın çocuklarının dil gelişimini olumlu etkilediğini, çocuklarının dil gelişimini desteklemek için oyuncaklar aldıklarını, ekran süresini kısıtladıklarını, parka götürdüklerini, çocuğun ilgilendiği şeyleri adlandırdıklarını bildirmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Gecikmiş dil konuşma, kreş, 2-4 yaş çocuklar, dil becerisi, öğretmen görüşleri, aile görüşleri

Dil ve Konuşma Terapisi Perspektifinden Posterior Kortikal Atrofi: Bir Olgu Sunumu

Merve Savaş, Damlanur Demirhan, Ayşenur Koçak

Giriş: Posterior kortikal atrofi (PKA), parieto-oksipital alanlarda volüm kaybı ve görsel-mekansal bozulmaların gözlendiği nadir görülen bir demans sendromudur. Balint Sendromu, Gerstmann Sendromu gibi tabloların eşlik edebilmesi nedeniyle heterojen bir klinik görünüme sahiptir. PKA'nın presenil karakterde oluşu, hastalık sürecinin izlenmesi ve rehabilitasyon gereksinimlerinin ortaya konabilmesi için dil ve kognitif becerilerin kapsamlı değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı: PKA düşünülen bir olguda dil ve kognitif tutulumun incelenmesi ve anlatı özelliklerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: PKA'nın başlangıç döneminde giyinme apraksisi gibi vizyospasyal tutulumların daha belirgin olduğu ve dil fonskiyonlarının görece olarak korunduğu bildirilmektedir. Gerstmann (agrafi, akalkuli, sağ-sol dezoryantasyonu, parmak agnozisi) ve Balint sendromu (simultanagnozi,optik ataksi, oküler apraksi) bileşenlerinin eşlik etmesi klinik tabloyu şiddetlendirebilmektedir. Görsel bir demans olarak ele alınan PKA'da etkilenen dil alanları henüz yeterince karakterize edilmemiştir.

Yöntem: 54 yaşında, anadili Türkçe ve lise mezunu olan olgunun kranyal görüntülemesinde sağ parietooksipital sulkus komşuluğunda hacim kaybı görülmüştür. Elektroensefalografik değerlendirmede her iki hemisferde yaygın olarak düşük amplitüdlü hızlı dalgalarla birlikte, orta apmlitüdlü teta frekansında yavaş dalgalardan kurulu bir temel bioelektirik aktiviteye rastlanılmıştır. Afazi dil değerlendirme testi (ADD), aritmetiksel hesaplama (4 temel işlem), ev resmi kopyalama, çizgi bölme testi, resim betimleme, WMS I kişisel ve aktüel bilgiler testi, WMS II oryantasyon, WMS III mental kontrol, WMS IV mantıksal bellek – anlık hatırlama, WMS IV mantıksal bellek- uzun süreli hatırlama, WMS VI görsel bellek – anlık hatırlama, WMS VI görsel bellek – uzun süreli serbest hatırlama, WMS R sayı menzili, soyut düşünme testi, konstrüksiyonel praksi, saat çizme testi, sözel akıcılık testi, kontrollü kelime çağrışım testi, kategori çağrışım testi uygulandı.

Bulgular ve Sonuçlar: ADD dil puanı (spontan dil ve konuşmayı değerlendirme [25], işitsel anlamayı değerlendirme [48], tekrarlamayı değerlendirme [9], adlandırmayı değerlendirme [21]) 103'tür. Gerstmann ve Balint sendromlarının semptomlarına ek olarak ekstemite apraksisi, konstrüksiyonel apraksi ve disdiadokokinezi gözlendi. Anlık ve gecikmeli hatırlama, dikkat, inhibisyon, set değiştirme, kognitif esneklik ve soyutlama performansı oldukça düşüktü. Sözel üretimleri çoğu zaman perseverasyonlar ve parafaziler içermekteydi ve belirgin anomi görüldü. Anlatı örneklerinde karmaşık cümle üretimi gözlenmedi. Konuşma örneklerinde toplam sözcük üretimi sınırlıydı. Sonuç olarak PKA'sı olan olguda ağır görsel uzaysal defisitlerle birlikte şiddetli dil bozukluğu görülmüştür. PKA'nın çoğu zaman primer progresif afazi ve Alzheimer demansında görülen dil bozuklukları ile prezente olmadığı kabul görse de, hastalığın evresinden bağımsız olarak dil ve iletişim fonksiyonlarının çeşitli seviyelerde etkilenmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalı ve hastalar dil ve konuşma terapistleri tarafından değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Posterior Kortikal Atrofi, Dil Bozukluğu, Gerstmann Sendromu, Balint Sendromu

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİNİN BESLENME TERAPİSİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA VE MESLEK ELEMANLARINA KARŞI TUTUMLARI

Zehra Çetin, Miray Dicle, Batuhan Türedi, Müge Müzeyyen Çiyiltepe

ÖZET

Giriş: Bir çocuğu beslemek, çocuk ve o çocuğu besleyen yetişkin tarafından paylaşılan etkileşimli bir süreçtir (Silverman ve Tarbell, 2009). Beslenme geliştiğinde, terapistler ve bakıcılar uygun besinleri seçerek çocukların başarılı bir şekilde yeme sürecini tamamlamasına yardımcı olurlar. Çocuklar ise sunulan yiyecekleri kabul etmeyi öğrenirler ve açlık-tokluk hislerine uygun davranışlar geliştirirler. (Satter, 1987). **Amaç:**Bu araştırmada amaç beslenme bozukluğunun multidipliner bakış açısının ve bu alandaki araştırma sayısının düzeylerine dair fikirlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. **Kuramsal Çerçeve:** Beslenme zorlukları, dünya genelinde aile ortamlarında yaygın hale gelen bir sorundur ve çocuğa ve aile ilişkisine olumsuz etki yapabilir, ilişkilerde sık sık çatışmanın nedeni olabilir (Carruth BR, et al 2004). DSM-5'e göre yeme zorluğu, değişmiş yeme davranışlarıyla ilgili sorunları gruplandırmak için kullanılan bir terimdir ve ebeveynleri endişelendirir. (American Psychiatric Association. (2022). Beslenme bozukluklarında konuşma terapisi, Türkiye'de yeni gündeme gelen ancak çok disiplinli ekiplerin motor-oral becerileri, hazırlık durumu ve gıda güvenliğini değerlendirmesi nedeniyle son derece önemlidir. Konu, ilgili lisans derslerinde nadiren ele alınır ve az sayıda yayın bulunur(Diniz PB. 2018).**Yöntem:** Bu araştırma, İstanbul'da çalışan 100 dil ve konuşma terapistinden oluşan bir evrende nicel ve kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama, Google Forms üzerinden çevrimiçi anketlerle yapılmıştır ve basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak gönüllüler arasından seçilmiştir. Araştırma, beşli çoktan seçmeli ve ikili ölçek kullanarak sorular sorularak cevaplandırılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:**Dil ve konuşma terapistlerinin beslenme bozukluklarında çoklu disiplinlerden hangilerinin yer almasını ile ilgili bulgularına aşağıda ver verilmiştir.

KEKELEYEN VE KEKELEMEYEN OKUL ÇAĞI ÇOCUK EBEVYENLERİNİN ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: ÖN ÇALIŞMA

Tuba KAYA, Ramazan Sertan Özdemir

Ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri, çocuklarının kekemeliğine yaklaşımlarını etkileyebilecek faktörlerden biridir. Bu araştırma, kekeleyen ve kekelemeyen okul çağı çocuk ebeveynlerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin karşılaştırılmasını amaçlayan bir araştırmanın ön çalışma sonuçlarıdır. Araştırmaya 20 kekemeliği olan ve 20 herhangi bir konuşma bozukluğu olmayan 6.0-12.11 yaş arası çocuk ebeveynleri olmak üzere toplam 80 kişi gönüllülük esasına göre katılmıştır. Katılımcılara veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; kekeleyen ve kekelemeyen çocuk anneleri arasında başkasına yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri açısından farklılık bulunmakta ($p<0.05$); genel, kendine yönelik ve sosyal öngörülen mükemmeliyetçilikleri arasında ise bir fark bulunmamaktadır. Ek olarak, kekelemeyen çocuk ebeveynleri grubundaki anneler ile babaların; genel, kendine yönelik ve başkasına yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Araştırma sonuçları kekemelik sürecini etkileyebilecek olan ebeveyn mükemmeliyetçilik düzeylerine yönelik önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Ebeveyn Tutumları, Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği, Kekemelik, Mükemmeliyetçilik*

HİPOKSİK İSKEMİK ENSEFALOPATİLİ YENİDOĞANLARDA BESLEYİCİ OLMAYAN EMME UYARIMININ ORAL BESLENMEYE GEÇİŞ, TABURCULUK SÜRESİ VE ERKEN BESLENME BECERİLERİNE ETKİSİ: ÖN ÇALIŞMA SONUÇLARI

Hilal Berber Çiftci, Seyhun Topbaş

GİRİŞ

Tıbbi komplikasyonlarla dünyaya gelen yenidoğanlarda emme-yutma-solunum döngüsü sekteye uğrayabilmektedir. Emme ve/veya yutma disfonksiyonuna sıklıkla rastlanılan Hipoksik İskemik Ensefalopati(HİE)'li yenidoğanlarda oral beslenme gecikmektedir. Besleyici olmayan emme(BOE) uyarımı ile oral beslenmeye geçiş ve taburculuk süresinin kısalması ile oral-motor becerilerde artış gibi olumlu etkiler gözlenmektedir. Prematüre yenidoğanlarda etkisi kanıtlanmış BOE uyarımının HİE'li bebeklerdeki etkisi bilinmemektedir. Bu çalışmanın amacı; BOE uyarımının, HİE'li yenidoğanlarda oral beslenmeye etksinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Randomize kontrollü, propektif çalışmaya bir devlet hastanesinin yenidoğan yoğun bakım ünitesinde(YYBÜ) yatan 30 HİE'li bebek dahil edilmiştir. Enteral beslenmeye başlamış, uygulamayı tolere edebilecek fizyolojik stabiliteye sahip bebekler çalışmaya dahil edilmiştir. Kraniofasiyal, konjenital veya genetik anomalisi olan, uygulama sırasında başka hastaneye sevki gerçekleşen bebekler dışlanmıştır. Yenidoğanlar, www.randomizer.org kullanılarak deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Deney grubundaki 15 bebeğe, hastanede çalışan dil ve konuşma terapisti tarafından YYBÜ ortamında BOE uyarımı yapılmıştır. Uyarım, haftanın 5 günü, tüple beslenme öncesinde günde bir kez, bebekler tam oral beslenmeye geçene kadar uygulanmıştır. Kontrol grubundaki 15 bebeğin rutin tıbbi tedavileri devam ettirilmiştir. Bebeklerin cinsiyet, gestasyon haftası, anne yaşı, Apgar skorları, HİE evreleri, doğum şekli, doğum ağırlıkları, tüpten tam oral beslenmeye geçiş ve taburculuk süreleri gibi bilgileri kaydedilmiştir. Erken Beslenme Becerileri(EBB) değerlendirme aracı ile bebeklerin taburculuktaki oral beslenme esnasındaki performansları dil ve konuşma terapisti tarafından puanlanmıştır. Veriler, SPSS programında analiz edilmiştir.

BULGULAR

Deney grubundaki bebeklerin 3'ü kız 12'si erkek, kontrol grubunda 6'sı kız, 9'u erkektir. Bebeklerin doğum ağırlıkları deney grubunda 3316,66 gr, kontrol grubunda 3076,66 gramdır. Gestasyon haftaları deney grubunda 37,6 hafta, kontrol grubunda 37,4 haftadır. Tüple beslenmeden tam oral beslenmeye geçiş süresi deney grubunda 5,93 gün, kontrol grubunda 9,46 gün olmak üzere anlamlı fark saptanmıştır ($p \leq 0.05$). Taburculuk süresi deney grubunda 12,6 gün; kontrol grubunda 13,06 gün olmak üzere anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0.05$). EBB skorları açısından deney grubundan 49,86, kontrol grubundan 45,8 puan elde edilmiş olup, anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0,05$).

SONUÇ

HİE'li yenidoğanlarda BOE uyarımının etkilerini ilk kez araştıran çalışmada müdahalenin oral beslenmeye geçiş süresini kısalttığı saptanmıştır. Oral beslenmeye geçiş süresi, prematüre bebeklerde önemli bir taburculuk kriteri olsa da, HİE'li bebeklerde taburculuğu başka faktörler öncelikli etkiliyor olabilir. Bebeklerin fizyolojik ve solunumsal durumları ile kullanılan epileptik ilaçların etkileri erken beslenme becerilerini etkileyen bir diğer faktör olabilir. Dil ve konuşma terapistleri tarafından YYBÜ ortamında gerçekleştirilecek geniş katılımcılı çalışmalarla ön sonucun netleştirilebileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: hipoksik iskemik ensefalopati, besleyici olmayan emme uyarımı, yenidoğan yoğun bakım, oral beslenme, erken beslenme becerileri

Okul Öncesi Dönemde Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Çabalı Kontrol Becerilerinin Ebeveyn Anketi Ve Davranışsal Görevler İle Karşılaştırılması

Merve Aksoy, Sertan Özdemir

1. GİRİŞ

Biyolojik ve gelişimsel özellikleri vurgulayan mizaç kavramı, tepkisellik (reactivity) ve öz-düzenlemedeki (self-regulation) bireysel farklılıklarla ilişkili özellikleri kapsayan bir terimdir (Rothbart, Ahadi ve Evans, 2000). Çabalı kontrol ise bir bireyin bir uyarana anında verdiği otomatik tepkiyi engellemesine ve onu ortaya çıkan ilk tepkiden farklı başka bir tepkiyle değişmesine izin veren mizacın çok boyutlu bir bileşenidir. (Rothbart, Ahadi ve Evans, 2000),(Rothbart ve Bates, 2006). Çabalı kontrol iç ve dış tepkilerin düzenlenmesinin altında yatan dikkat kontrolü ve davranışsal engelleme olarak adlandırılan iki mekanizmadan oluşur. (Hollister, 2015). Bu mekanizmalar dikkat kaydırma yoluyla dikkati kontrol etmeyi öte yandan davranışsal engelleme ise uygunsuz sayılabilecek bir davranışı bastırma ve bunun yerine daha uygun yanıt oluşturma ile açıklanabilir (Johnson, Walden, Conture, Karrass,2010). Alanyazın incelendiğinde; mizaç ve mizaçla ilgili kavramların diğer gelişimsel bozukluklar gibi kekemeliğin de başlangıcı, gelişimi ve terapi etkinliği için önem arz edilebileceğini düşünülmektedir. (Jones, Choi, Conture, Walden, 2014).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Mevcut çalışmada kekemeliği olan ve olmayan çocukların çabalı kontrol becerilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Çabalı kontrol mekanizmasını daha zengin bir temsilini elde etmek için ebeveyn raporu ölçümlerine ek olarak davranış verileri ile birden fazla karşılaştırmalı ölçüm yapılmıştır. Kekemeliği olan çocuklardan elde edilen skorlar ile kekemelik şiddeti arasındaki ilişki incelenecektir.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Alanyazında yer alan çalışmalar arasında ortak bir sonuca varılmamış olunsa bile çoğunluğa göre kekemeliği olan bireylerin mizaç özellikleri ile kekemeliği olmayan bireylerin mizaç özellikleri anlamlı olarak farklılık göstermektedir (Felsenfeld ve ark., 2000). Türkçe alan yazında kısıtlı olmakla beraber çabalı kontrol mekanizmalarını da kapsayan mizaç kavramını ve kekemelik ile ilişkisini inceleyen çalışmalar yer almaktadır (Uysal, 2019). Mevcut çalışmada alanyazına ek olarak hem çabalı kontrolün farklı değerlendirme araçları ile ölçümü sağlanmış hem de kekemeliği olan grubun kekemelik şiddetinin daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesine imkan sağlamaktadır.

4. YÖNTEM

Araştırmanın örneklemi 4.0-6.11 yaşları arasındaki katılımcılarla sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamında; 25 kekemeliği olan çocuk ve 25 tipik gelişim gösteren çocuk olmak üzere toplam 50 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların çabalı kontrol becerileri ölçümleri için Çocuk Davranış Ölçeği Kısa Formu (ÇDÖKF) ve ketleme ve bilişsel esneklik gibi becerilerin davranışsal ölçümü için Gece Gündüz Görevi uygulanmıştır. Kekemelik şiddeti ölçümü için Stuttering Severity Instrument-3 (SSI-3) kullanılmıştır.

5. BULGULAR VE SONUÇ

Veri analizinin sonucunda kekemeliği olan ve tipik gelişim gösteren grup arasında ebeveyn anketi üzerinden alınan Çabalı Kontrol skorlarının anlamlı bir fark içermediği tespit edilmiştir. Uygulanan Gece Gündüz Görevi için de kekemeliği olan ve olmayan grup arasında bir fark gözlenmemiştir. SSI-3 skorları kekemeliği olan grupta detaylı biçimde incelenmiş olup ebeveyn anketi ve Gece- Gündüz Görevi ile arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak kekemelik şiddeti SSI-3 puanlamasına göre "hafif" olarak tanımlanan çocukların gece gündüz görevini hatasız bitirme oranı daha yüksek olsa da gece gündüz görevi ham puanları ile kekemelik şiddeti arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Ek olarak çabalı kontrolü yüksek olan çocukların kekemelik anlarının süresi göreceli olarak düşük olmuş olsa da anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel esneklik, Çabalı kontrol, Kekemelik, Ketleme, Mizaç

SES TERAPİSİNDE GÖRSEL GERİBİLDİRİM OLARAK NAZOMETRE KULLANIMININ ETKİNLİĞİ

Ayça KURT, Gürsel DURSUN

Giriş

Ses terapisi hem yetişkin hem de çocuklar için yaşanan ses bozukluklarının tedavisinde kullanılan yöntemlerden biridir. En sık tercih edilen ses terapisi yöntemlerinden biri de rezonans ses terapisidir. Rezonans ses terapisi yöntemindeki amaç, sistematik olarak vokal davranışların değiştirilerek rezonans sese ulaşılmasıdır. Bu sürecin daha uyumlu ve etkin ilerleyebilmesi için geribildirim kullanılabilmekte, özellikle hastaya eşzamanlı verilen görsel geribildirimler hastaların terapi tekniklerini daha kolay öğrenmelerini sağlamaktadır. Geçmişten günümüze pek çok değerlendirme aracı görsel geribildirim olarak kullanılmaktadır. Farklı dillerdeki literatür incelendiğinde ses terapisinin etkinliğiyle ilgili pek çok çalışma yapılmış olup bu terapilerde görsel geribildirim etkinliğini gösteren sınırlı sayıda çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu durum çalışmamızın çıkış noktası olmuş ve çalışmamızda rezonans ses terapisinde nazometrenin görsel geribildirim olarak kullanımının etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmaya 22 yetişkin ve 6 çocuk olmak üzere toplam 28 kişi dahil edilmiştir. Hastalar ses terapisi süresince geribildirim alan ve ses terapisi süresince geribildirim almayan olmak üzere, iki homojen gruba ayrılmıştır. Tüüm hastaların genel KBB muayeneleri yapılmış, terapi öncesi akustik (MF0, jitter, shimmer, harmonik grültü oranı), aerodinamik (maksimum fonasyon zamanı, s/z oranı) ve algısal (ses handikap İndeksi , Sesle İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği) değerlendirmeleri alınmıştır. Terapi programı rezonans ses terapisi yöntemi esas alınarak 5 hafta boyunca haftada 1 seans olarak planlanmıştır. Terapi sonunnda değerlendirilen ölçümler tekrar edilmiş ve aradaki fark analiz edilmiştir.

Bulgular

Gruplar arası analizlere göre çalışma sonucunda vokal hijyene uyum oranında, SHİ skorlarında, Jitter ve Shimmer değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Hem vaka grubunda hem de kontrol grubunun kendi içinde tedavi sonrası SİYKÖ puanı tedavi öncesine göre anlamlı olarak yükselmiştir ancak gruplar arası anlamlı fark bulunamamıştır. Vaka grubunun kendi içinde MF0 ve HNR değerlerinin anlamlı olarak artmış, gruplar arası analizde ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Vaka grubunun kendi içinde; tedavi öncesine kıyasla tedavi sonrası S/Z oranının anlamlı olarak azalmış, MPT değerinin anlamlı olarak yükselmiştir ancak gruuplar arası bir fark bulunamamıştır.

Sonuç

Bu çalışma ile görsel geribildirim kullanımının hastaların terapi sürecine daha uyumlu olmasını, ses üretimi ile ilgili farkındalıklarının artmasını sağladığı sonucuna varılmıştır. Algısal ve akustik pparametrelerde etkinliğin arttığı gözlenmiştir. Araştırmamızın Türkçe alan yazınında ses terapisinde görsel geribildirim kullanımının önemiyle ilgili bir çalışma yapılmamış olduğundan bu alana vurgu yapmak açısından literatüre kazandırılacak teşvik edici bir çalışma olduğunu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ses terapisi, rezonans ses terapisi, etkililik

Dil ve Konuşma Terapisi Alanında ChatGPT Yapay Zeka Botu için Yer Var mı? Preliminer Çalışma

Namık Yücel BİROL, Hilal BERBER ÇİFTÇİ, Ayşegül YILMAZ, Ayhan ÇAĞLAYAN, Ferhat ALKAN

Giriş: ChatGPT, internette bulunan devasa miktardaki metin verileriyle eğitilmiş olan ve verilen komutlara insan gibi yanıtlar üreten bir yapay zeka botudur. ChatGPT'nin hemşirelik ve tıp gibi sağlık alanlarında kullanılabilirliğine dair çalışmalar olmasına rağmen dil ve konuşma terapisi alanında kullanılabilirliğine ilişkin herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu ön çalışmada, ChatGPT 3.5 versiyon yapay zeka botunun dil ve konuşma terapisi alanındaki potansiyel kullanımının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: ChatGPT 3.5 versiyon yapay zeka botuna çeşitli komutlar verilerek değerlendirme raporu yazımı, değerlendirme aracı oluşturma, terapide kullanılacak konuşma uyaranlarını oluşturma, terapi planı oluşturma, klinik karar verme desteği sağlama ve danışan eğitim materyali oluşturma becerileri birer örnek durumla incelenmiştir. ChatGPT 3.5 tarafından oluşturulan çıktıların doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi yüksek (3), orta (2) ve düşük (1) olarak üçlü likert tipi yanıtlarla beş araştırmacı tarafından puanlanmıştır. Veriler betimsel olarak SPSS ve Microsoft Excel yazılımı ile analiz edilmiştir.

Bulgular: ChatGPT 3.5 yapay zeka botunun değerlendirme raporu yazımında doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi yüksek düzeyde (medyan=3); değerlendirme görevi oluşturmada doğruluğu ve kapsamlılığı orta düzeyde (medyan=2), konuyla ilgisi yüksek düzeyde (medyan=3); terapide kullanılacak konuşma uyaranlarını oluşturmada doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi orta düzeyde (medyan=2); terapi planı oluşturmada doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi yüksek düzeyde (medyan=3); klinik karar verme desteği sağlamada doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi yüksek düzeyde (medyan=3); danışan eğitim materyali oluşturmada doğruluğu, kapsamlılığı ve konuyla ilgisi yüksek düzeyde (medyan=3) bulunmuştur.

Sonuç: ChatGPT 3.5 yapay zeka botu, dil ve konuşma terapistleri için klinik uygulamada destek olma ve verimliliği artırma potansiyeline sahiptir. Buna rağmen, ChatGPT 3.5 yapay zeka botunun hatalı veya eksik yanıtlar üretebilmesi, sadece genel konular hakkında eğitilmiş olması ve 2021 yılı sonrasındaki bilgilere sahip olmaması gibi sınırlılıkları olduğu unutulmamalıdır. Bu yüzden ChatGPT 3.5 tarafından oluşturulan yanıtlar, klinisyen tarafından incelenmeli ve doğrulanmalıdır. Çalışmamızda her bir beceri yalnızca bir örnek durumla değerlendirilmiştir. ChatGPT 3.5'tan çok daha kapsamlı verilerle eğitilmiş olan ChatGPT 4.0 versiyonuyla fazla sayıda örnek durumun dil ve konuşma terapisi alanında kullanımının incelenmesi önerilmektedir. Bu sayede, klinik uygulamalarda ChatGPT yapay zeka botunun kullanılabilirliğine ilişkin daha yol gösterici bulgulara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: dil ve konuşma terapisi, ChatGPT 3.5, yapay zeka botu, büyük dil modeli, klinik karar verme

Erken Çocuklukta Fonolojik Farkındalık, Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Tutumu: Bir Karma Yöntem Araştırması

Beyza Nur AKBULUT, Asil Ali ÖZDOĞRU

Fonolojik farkındalık, dilin fonetik yapısını tanıma ve değerlendirme becerisidir. Okuryazarlığın gelişiminde önemli ön becerilerden biri olan bu farkındalık çocuklarda iki yaşından itibaren görülebilmekle beraber üçüncü yılda belirginleşerek dört ve beş yaşlarında daha hızlı gelişir. Fonolojik farkındalığın gelişiminde çocuğun yaşı, anne babanın eğitim seviyesi, gebelik ve doğum süreci ile serbest zaman aktiviteleri gibi birçok etmenin önemli etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Fröhlich vd., 2013). Bu araştırmada, altı ve yedi yaşındaki çocukların fonolojik farkındalık düzeylerinin çocukların teknoloji kullanımı ve anne babalarının ebeveyn tutumları ile olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada karma yöntem tasarımlarından kısmen karma sıralı baskın statülü tasarım kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ilkokulların birinci sınıfında öğrenim gören 16'sı kız, 14'ü erkek ve yaşı 80-89 ay arası (Ort. = 84,50; SS = 2,60) olan 30 çocuk ve onların annelerinden oluşmaktadır. Çocukların fonolojik farkındalık düzeylerini belirlemek için çocuklara Yangın-Erdoğan-Erdoğan Fonolojik Farkındalık Ölçeği (Yangın vd., 2011) uygulanmıştır. Çocukların teknoloji kullanımını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Teknoloji Kullanım Anketi ile annelerin ebeveyn tutumlarını ölçmek üzere Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği annelere uygulanmıştır. Ayrıca çalışma grubundan seçilen dört anne ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda çocukların fonolojik farkındalık düzeyleri ile teknoloji kullanımı ve ebeveyn tutumu arasında istatiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Gün içinde üç saat ve üzeri teknolojiyle vakit geçiren çocukların fonolojik farkındalık düzeyleri, gün içinde 1-2 saat arasında teknolojiyle vakit geçiren çocuklara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır. Ebeveyn tutumlarından sadece aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile çocukların fonolojik farkındalık düzeyleri arsında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmanın nitel sonuçlarına göre annelerin ebeveyn tutumları hakkında farkındalık sahibi oldukları ve bu tutumlarını açıklarken alanyazına paralel ifadeler kullandıkları görülmüştür. Ayrıca çocukların dil gelişiminde teknoloji kullanımının ve ebeveyn tutumlarının etkili olduğu yönünde anne görüşleri gözlenmiştir.

Bu bulgular alanyazın ışığında değerlendirildiğinde, fonolojik farkındalık, ebeveynlik tutumu ve teknoloji kullanımı arasındaki ilişkilere yönelik önceki araştırma bulgularıyla kısmen örtüşmektedir. Yapılacak yeni araştırmalarda teknoloji kullanımı ve ebeveyn tutumlarıyla ilişkili diğer değişkenlerin daha derinlemesine çalışılması yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, fonolojik farkındalık, teknoloji kullanımı, ebeveyn tutumu, karma yöntem

DİL GECİKMESİ OLAN ÇOCUKLARA UYGULANAN ETKİLEŞİM TEMELLİ DİL MÜDAHALE PROGRAMININ (ETKİ-DİL) SOSYAL BECERİLERİ GELİŞTİRMEDEKİ ROLÜ

KAYHAN AKTÜRK Şükriye & TOĞRAM Bülent

Giriş

Sosyal beceriler kişiler arası sosyal etkileşimi sağlamaya yönelik davranışları kapsamaktadır. Bu beceriler çocuğun ailesi, akranları, öğretmenleri ve diğer bireylerle iletişim kurmasında kilit rol oynamaktadır. Dil gecikmesi olan çocuklarda dil ve konuşma becerilerinin yanı sıra sosyal becerilerde de kısıtlılıklar görülebilmektedir. Alan yazında dil becerilerini geliştirmeye yönelik müdahalelerin dil becerilerine ek olarak sosyal becerileri de geliştirdiğine yönelik yayınlar mevcuttur.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, dil gecikmesi olan çocuklara yönelik geliştirilen ve alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirmede etkililiği saptanmış olan Etkileşim Temelli Dil Müdahale Programı (ETKİ-DİL)'in dil becerileriyle yakından ilişkili olan sosyal becerilere olan etkisini incelemektir.

Kuramsal Çerçeve

Vygotsky ve Bandura'nın bireyin öğrenmesinde sosyal çevre ve dilin etkisine yönelik görüşlerini kuramsal olarak dayanak alan ETKİ-DİL Programı; dil gelişimini sosyal bağlamda destekleyen ve akran etkileşimine fırsat sunan bir grup dil müdahale programıdır. Bu programın, dil becerilerinin yanı sıra sosyal beceriler üzerindeki rolünün belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

ETKİ-DİL Programı'nın sosyal beceriler üzerindeki etkisinin saptanmasında öntest-sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının her birinde yaş ortalaması 40 aylık, 6'şar çocuk bulunmaktadır. Deney grubundaki çocuklara ETKİ-DİL Programı 10 hafta süresince, haftada 2 oturum olarak dil ve konuşma terapisti yürütücülüğünde uygulanmıştır. Kontrol grubu bu süreçte herhangi bir müdahale almamış, bu gruba program gecikmeli olarak uygulanmıştır. Uygulanan programın sosyal becerilere etkisini belirlemek için ön-test ve son-test olarak Ömeroğlu vd. (2014) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) kullanılmıştır. OSBED'in dört alt boyutu bulunmaktadır: başlangıç becerileri (selamlaşma, akranlarına ismiyle hitap etme, yardım isteme vb.), akademik destek becerileri (dinleme, yönerge alma vb.), arkadaşlık becerileri (sıra alma, gruba katılma vb.), duyguları yönetme becerileri (duyguları tanıma ve düzenleme vb.). Veriler; Mann Whitney-U Testi ve Wilcoxon-Z Testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar

Katılımcıların, OSBED'in tüm alt boyutlarından aldıkları ön-test puanları açısından farklılaşmadıkları ($p>,05$); son-test puanları açısından ise anlamlı düzeyde farklılaştıkları belirlenmiştir ($p<,05$). Deney grubunun son-test toplam puanları ön-test puanlarına göre anlamlı düzeyde artış gösterirken ($p<,05$); kontrol grubunda bu artışın olmadığı ($p>,05$) bulunmuştur. Sonuç olarak; dil gecikmesi olan çocuklara uygulanan programın çocukların dil becerilerinin yanında sosyal ve iletişimsel becerilerini de geliştirdiği, böylece çocuğun hayatına kolaylaştırıcı bir etkide bulunduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Dil gecikmesi, Dil müdahalesi, Sosyal beceri, Dil becerileri, Akran grupları

Okul Çağı Kekemelik Terapisinde Teleterapi Yöntemi: Deprem Bölgesi Vaka Örneği

Özgül Akın Şenkal, Müge Müzeyyen Çiyiltepe, Ayşegül Yılmaz, Hilal Berber Çiftci

Giriş

Konuşma terapisine yenilikçi bir yaklaşım olan teleterapi, çocuğun terapistiyle güvenli video bağlantısı yoluyla gerçekleşen bir seanstır. Ülkemizde de daha önce Covid-19 Pandemisiyle gündeme gelen tele terapi, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen iki deprem sonrasında dil ve konuşma bozukluğu yaşayan afetzedelere ulaşmak konusunda başarılı olmaktadır. Güvenli bir platform aracılığıyla deneyimli bir terapist, çocuk ve ailesine canlı bir video aracılığıyla iletişim kurar. Tele terapi seansları, yüz yüze seansla aynı formatta yürütülür. Tele terapinin faydalarından bir diğeri de çocuğun terapi seanslarına ailenin bir ferdinin de dahil olma fırsatıdır.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada deprem bölgesinde dil ve konuşma terapisi imkanı bulunmayan akıcılık bozukluğu olan 11 yaş okul çağı kız çocuğun akıcılık bozukluğu terapisi deneyimlerinin sunulması amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Tele terapinin dil ve konuşma bozuklukları açısından deprem bölgesinde önemi

- Web destekli sürdürülebilir dil ve konuşma terapisi danışmanlığı
- Akıcılık bozukluğu etkinlikleri/ web üzerinden yapılabilecek etkinlikler
- Akıcılık bozukluğuna yönelik dil ve konuşma terapistinin etkinlik üretme ihtiyacı

Yöntem

Çalışmamızda tele terapi ile terapi etkinliklerine katılan E.N.K.'nın doğum tarihi 16.03.2012'dir (11 yaş 1 ay 17 gün). Prenatal ve natal öyküsü olmayan E.N.K'nın konuşmaya başlama yaşı 15 aydır. Yürümeye 14 aylık başladığı öğrenilmiştir. Akıcılık bozukluğu yaklaşık 6 yaşında başlamıştır. Ailesinde akıcılık bozukluğu öyküsü bulunmamaktadır. Daha önce konuşma terapisi almayan E.N.K'nın deprem sonrası akıcılık bozukluğu şiddetli bir hale geldiği annesinden alınan hikayede öğrenilmiştir. Hikayesi pediatrik değerlendirme formu ile alınmıştır.

Pediatrik Akıcılık Bozuklukları Değerlendirme Formu ile E.N.K'nın kekemeliğine ilişkin bilgiler, kekemelik ile ilgili tepkiler ve düşünceler hakkında bilgi toplanmıştır. Kekemelik değerlendirme aşamasında Kekemelik Şiddeti Değerlendirme Aracı-4 kullanılmıştır. Değerlendirme aşaması iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Şiddetli derecede gelişimsel kekemelik olarak değerlendirilmiştir. E.N.K Gaziantep Şahinbey ilçesinde ikamet etmektedir ve bir konteyner kentte yaşantısını sürdürmektedir. Türkiye Odyologlar ve Konuşma Bozuklukları Uzmanları derneği aracılığı ile tarafımıza başvurulmuştur. Tele terapi uygulaması WhatsApp platformu üzerinden yapılmıştır. 10 Nisan 2023 tarihinden itibaren toplam 8 seans tele terapi yöntemi ile kekemelik terapisi (eklektik yaklaşım) almıştır.

Bulgular ve Sonuç

E.N.K tele-terapi uygulaması ile gelişimsel kekemelik nedeniyle 8 seans konuşma terapisi almıştır. E.N.K'dan ve annesinden elde edilen verilere göre tele-terapinin en büyük avantajı ulaşılabilir olması iken en büyük dezavantajı online bağlantı sorunlarıdır. Tele-terapi uygulamamızın seans sürecine ilişkin E.N.K'nın değişen duygu durumuna göre terapinin veriminin değiştiği ifade edilmiştir. Akıcılık bozukluğu terapi öncesi şiddetli olarak elde edilen E.N.K, 8. seans da KEŞİDA-4'e göre hafif düzeyde gelişimsel kekemelik olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma datele-terapinin, depremzede kekemeliği olan bireylere hizmet vermede uygun ve yüz yüze terapi kadar etkili bir hizmet sunum yöntemi olduğu görülmüştür.

Kekemeliği Olan ve Olmayan Okul Çağı Çocukların Çevrim İçi Oyunlara Katılım ve Konuşma Deneyimlerinin Karşılaştırılması

İlkem Kara, Ayşe İlayda Mutlu, Kübra Miraloğlu, Maviş Emel Kulak Kayıkcı

Giriş: Çocukların aktivitelere katılımlarının en sık bildirilen nedeni eğlencedir. Sekiz ile 10 yaş arası tipik bir çocuk, bu motivasyon ile video oyununda günde yaklaşık 65 dakika harcar. Video oyunu ortamlarında oyuncular birbirleri ile sözlü etkileşime geçebilirler. Çevrim içi oyunlar çocuklar için sosyalleşme ortamı sağlar. Son yıllarda sanal gerçeklik ortamlarının kekemelik terapilerinin duyarsızlaştırma bileşeninde de yerini almaya başladığı gözlenmektedir. Ancak çevrim içi oyun ortamlarına kekemeliği olan çocukların olmayan akranları kadar sık erişim sağlayıp sağlamadığı hakkında literatürde bilgi eksikliği mevcuttur.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada okul çağı kekemeliği olan ve olmayan çocukların çevrim içi oyunlara katılma sıklığı, çevrim içi oyunlar esnasında ortaya çıkan konuşma özellikleri ve oyun esnasında zorbalık benzeri davranış ile karşılaşıp karşılaşmadıklarının araştırılması amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Packman ve Attanasio'nun (2011) 3-faktörlü nedensel modeline göre kekemelik anı, değişen hece vurgusu ve/veya dilsel karmaşıklık öğesi varlığında, nöral işlemleme sınırlılıkları olan bireylerde bireyin fizyolojik uyarılma eşiğine göre tetiklenir. Çevrim içi, çok oyunculu oyunlarda oyuncuların iletişim için kullandıkları ifadeler genellikle kısa komutlar içerebilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, bu modele göre tetiklenmeyi aza indirerek kekemelik anlarının ortaya çıkma ihtimalini azaltacağı varsayımında bulunulabilir.

Yöntem: Araştırmaya 8–13yaş aralığında kekemeliği olan 91 (K/E = 18/73) ve olmayan 116 (K/E = 60/56) çocuk katılmıştır. Kekemeliği olan ve olmayan çocukların çevrim içi, çok oyunculu, sohbet edilen oyunlara katılımı web tabanlı anketler ile değerlendirilmiştir. Anket cevapları arasındaki farklılıklar iki yüzde arasındaki farkın önemliliği testi ile analiz edilmitşir. Araştırmanın etik açıdan uygunluğu Lokman Hekim Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından onaylanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Araştırma sonucunda kekemeliği olan ve olmayan çocukların çevrim içi çok oyunculu oyunlara katılım oranları (z = 1,46; p = 0,14), sıklıkları (p > 0,05) ve oyunda kaldıkları sürelerin oranları (p > 0,05) arasında anlamlı farklılık olmadığı, kekemeliği olan çocukların olmayanlara göre oyun esnasında tek sözcüklü ifadeleri kullanmayı daha fazla tercih ettikleri (z = 2,03; p = 0,04), kekemeliği olan çocuklarda olmayanlara göre çevrim içi oyunlarda zorbalık ile karşılaşmama oranlarının daha yüksek olduğu (z = 2,2; p = 0,03), kekemeliği olan çocukların çevrim içi oyunlara katılmama nedenlerinin kendi ilgi alanlarına girmemesi (z = 3,12; p = 0,002) iken kekemeliği olmayanların ailelerinin izin vermemesi (z = -2,74; p = 0,006) olduğu bulunmuştur. Çevrim içi, çok oyunculu, sohbet edilen oyunlarda ortaya çıkan konuşma özellikleri ve kekemelik ile ilişkisi ve bu oyunların kekemeliği olan çocuklara, zorbalığa uğrama riskinin azaldığı akıcılığın arttığı bir iletişim ortamı sağlama rolü olup olmadığı gelecek araştırmalara konu olabilir.

Anahtar kelimeler: kekemelik, çevrim içi, oyun, konuşma, zorbalık

Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)'nin Otistik Çocukların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi

Ertan Görgü

Bu çalışmada Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerinden birisi olan Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)'nin otistik çocuklardaki kullanımının iletişim becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tadis, cep telefonu, tablet ya da bilgisayarda çalışan bir uygulamadır. Resimlerin seslendirilmesinden oluşmaktadır ve Türkçe dil kurallarına göre çalışmaktadır. Tadis'in in kendine ait bir öğretim süreci vardır ve 5 aşamada öğretilmektedir.

Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desenli bir araştırmadır. Araştırmanın deney (N=25) ve kontrol (N=25) grubunu aynı merkezde eğitim alan toplam 50 çocuk oluşturmuştur. Araştırmaya otizm tanılı ve konuşma becerisi olmayan çocuklar dahil edilmiştir. Katılımcılar random olarak deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Deney grubuna haftada 1 kez 45 dakika Tadis programı uygulanmış, kontrol grubu ise normal eğitimlerine devam etmiştir. Çalışma 6 ay boyunca sürmüştür. Çalışmaları deney grubunun aileleri izlemiş ve eğitime dahil olmuşlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak Aksu-Koç ve arkadaşları tarafından geliştirilen Türkçe İletişim Gelişim Envanteri (TİGE) kullanılmıştır. Araştırmanın öntest ve sontest verileri parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Wilcoxon işaretli sıralar testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre deney ve kontrol grubu arasındaki son test puan sonuçları, deney grubunun iletişim puanlarının kontrol grubunun iletişim puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: TADİS, Alternatif iletişim, otistik çocuklar, iletişim becerisi

Afazide Dil Konuşma Yönünden Mobil Aplikasyon Kullanımına Genel Bakış: Bir Derleme Çalışması

Eda Nur Erçetin, Zehra Betül Tuncer, Ceren Söğüt

Giriş: Son yıllarda mobil aplikasyonlar sağlık alanında kullanımı yaygınlaşmıştır. Teknolojik gelişmeler ile dil ve konuşma terapisi alanında da teknolojik gelişmeler ve araştırmalar artmıştır. Özellikle global çalışmalarda mobil uygulamaların kullanımı gelişmiş durumdadır. Bununla birlikte uygulamalar kanıt temelli araştırmalar ile de desteklenmektedir. Afazi terapisinde mobil uygulama kullanımı da özellikle desteklenen çalışmalardan olup ülkemizde henüz yaygınlaşmamıştır. **Amaç:** Bu derleme çalışmasında, afazi terapisinde kullanılan mobil aplikasyonlar, bu uygulamaların kullanımının ve etkililiğinin incelendiği çalışmaların bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Çalışmada geleneksel derleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, yapılan çalışmalar ve sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasına bu derleme kapsamında kullanılmasına öncelik verilmiştir. **Bulgular ve Sonuçlar:** Çalışmada Recovernow, Neolexon, Vithea ve Tactus Therapy gibi birçok öncü çalışmaya rastlanırken bunun yanında araştırma projeleri vb. gibi basit düzeyde çeşitli çalışmalar yer almıştır. Bu uygulamaların hangi beceriler üzerine yoğunlaştığı ve hangi tip vakalarla çalışıldığı yönünde veriler kaydedilmiştir. İncelenen çalışmalarda doğrultusunda dil ve konuşma terapisinde mobil aplikasyon kullanımının hem hastalar hem de terapistler için faydalı olduğu ortaya konmuştur. Terapi verimini arttıran bu çalışmaların ülkemizde yaygınlaşması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: afazi, dil ve konuşma terapisi, mobil aplikasyon, tablet, teknoloji

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN SES SAĞLIKLARINA YÖNELİK ÖZ DEĞERLENDİRMELERİNİN SES KULLANIM ALIŞKANLIKLARI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Elif Ezgi IŞIK, Merve SAPMAZ ATALAR, M. Emrah CANGİ, Tuğçe SAĞLAM, Tuğberk ALİOĞLU

Giriş: Yoğun ses kullanımı gerektiren mesleklerde ses bozukluklarının görülme oranlarının yüksek olduğu bildirilmektedir. Özellikle öğretmenler, ses bozukluğu yaşama olasılığı daha yüksek olan bir meslek grubu olarak sınıflandırılmıştır. Bu grupta yer alan özel eğitim öğretmenleri zihinsel, fiziksel ya da duyusal açıdan çeşitli yetersizlikler yaşayan öğrencilerle çalışmaktadır ve mesleki uygulamaları esnasında seslerini sağlıklı şekilde kullanmada zorluklar deneyimleyebilmektedir. Bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin ses kullanım alışkanlıklarına göre ses yorgunlukları, reflü semptomları ve seslerine ilişkin öz değerlendirmelerinin karşılaştırılmasıdır.

Yöntem: Tanımlayıcı-kesitsel desende yapılan bu çalışmaya 208 özel öğretim öğretmeni dâhil edilmiştir. Konuyla ilgili ses bozuklukları literatürü dikkate alınarak Öğretmen Ses Kullanım Alışkanlığı Anketi geliştirilmiş, uzman görüşü alınmış ve pilot çalışma yapılmıştır. Ek olarak Ses Yorgunluğu Ölçeği (SYÖ), Ses Handikap Endeksi-30 (SHE-30) ve Reflü Semptom İndeksi'nin (RSİ) Türkçe versiyonu kullanılmıştır. Veriler online platformlar ve profesyonel bağlantılar ile Google Forms aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde değişkenlerin grup ortalamalarındaki farklılıkları inceleyebilmek için iki gruplu değişkenlerde bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla gruplu değişkenlerde One-Way ANOVA analizi uygulanmıştır. Normal dağılım varsayımını sağlamayan üç ve daha fazla gruplu değişkenlerde Kruskal Wallis-H analizi uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğretmenlerin %37,5'i sık sık sesinin kısıldığını, %65,4'ü gün içinde/sonunda ses yorulması yaşadığını bildirmiştir. Ölçüm sonuçları; ev ortamında bağırarak konuşma, evde televizyonun açık olması, çalışılan ortamda stresli hissetme, gece yatmadan önce bir şeyler yiyip içme, sigara kullanma, sık sık soğuk algınlığı geçirme, gün içinde bağırarak konuşma, gün içinde/sonunda ses yorulmasına ilişkin soruların evet/hayır yanıtlarına göre SYÖ, SHE-30 ve RSİ puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermiştir. Evet yanıtı veren grubun ölçek puan ortalamaları hayır yanıtı verenlere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Alkol kullanma ve günlük su tüketim durumu yanıtlarına göre SYÖ, SHE-30 ve RSİ puanları anlamlı farklılık göstermemiştir. Gün içinde aktif ses kullanma durumu sorusu yanıtlarına göre, sesini altı saatten fazla kullanan grubun SYÖ ve RSİ puanları, altı saatten az olan gruba göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Telefonla konuşma sıklığı sorusu yanıtlarına göre, çok sık uzun görüşme yapanların SYÖ ve SHE-30 puanları çok sık kısa görüşmeler yapanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Özel eğitim öğretmenlerinin seslerini günlük altı saatten fazla kullanmalarına rağmen mesleki ve sosyal hayatlarında fonotravmaya neden olabilecek davranışlar sergiledikleri ve ses hijyeni kurallarını uygulamadıkları belirlenmiştir. Bu bilgiler ışığında, bu grup için ses kullanımı ve hijyenine yönelik bilgilendirme amaçlı eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ses bozuklukları, ses kullanım alışkanlığı, öz değerlendirme, ses yorgunluğu, reflü, özel eğitim öğretmeni

Nöroloji Servisinde Çalışan Hemşirelerin Yutma Bozukluğunda Dil ve Konuşma Terapistinin Rolü Hakkındaki Farkındalıklarının Belirlenmesi

Esma Betül ÖZDEMİR, Fatma KALAYCI, Ayşegül YILMAZ

Giriş: Nöroloji servisinde multidisipliner ekip içerisinde yer alan dil ve konuşma terapisti (DKT), yutma bozukluğu olan hastalarda klinik tanı, değerlendirme, müdahale planı oluşturma, beslenme yöntemine karar verme, aile eğitimi gibi konularda etkin rol oynar. Nöroloji servisinde yatmakta olup yutma bozukluğu olan hastaların DKT ye yönlendirilmesi hastaların terapi hizmetlerine ulaşması, sağlık durumlarının en üst düzeye çıkarılması ve yaşam kalitelerinin artırılması için gereklidir. Uygun müdahale için multidisipliner ekip içerisinde hekim ile terapist arasında iletişimi sağlayan hemşirelerin DKT'nin yutma bozukluğundaki görevleri hakkında bilgi sahibi olması önemlidir. Bu amaçla nöroloji servisi hemşirelerinin yutma bozukluğunda DKT'nin rolleri hakkındaki farkındalığı ölçülmüştür.

Yöntem: Çalışma örneklemi 16 şehirde nöroloji servisinde hizmet veren/vermiş olan 102 hemşireden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan demografik bilgi formu ve 13 sorudan oluşan nöroloji servisinde çalışan hemşirelerin yutma bozukluğunda DKT'nin rolü hakkındaki farkındalık anketi kullanılmıştır. Anketler katılımcılara yüz yüze ya da internet aracılığıyla ulaştırılmıştır. Katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Verilerin analizi betimsel ve çıkarımsal istatistiksel yöntemlerle yapılmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin %29,4`ünün DKT'nin rolünü bildiği, %8,8'ünün DKT ile çalıştığı, %81,4'ünün DKT ile çalışmanın gerekli olduğunu düşündüğü ve %8,8'inin DKT'nin çalışma alanlarıyla ilgili bilgilendirme eğitimi aldığı saptanmıştır. DKT'nin görevleriyle ilgili hemşirelerin %57'sinin değerlendirmeye yönelik, %49'unun terapiye yönelik, %48'inin takibe yönelik fikri olmadığı görülmüştür. Katılımcıların yutma bozukluğunda DKT`nin rolüne dair farkındalıklarının eğitim durumları ve mesleki deneyim süresi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç: Nöroloji servisinde çalışan hemşirelerin yutma bozukluğunda DKT'nin rolüne dair farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda bazı hastanelerde DKT bulunmaması veya yeterli sayıda olmaması nedeni ile nöroloji servisinde yutma bozukluğu müdahalesinde multidisipliner çalışmanın sağlanamadığı belirlenmiştir. Nöroloji servisinde DKT ve hemşire arasındaki koordinasyonun sağlanabilmesi ve yutma güçlüğüne müdahalede optimum seviyeye çıkarılması için nöroloji servisinde çalışan ekibin DKT'nin görevi hakkında farkındalığının sağlanması gerekmektedir. Farkındalığın geliştirilmesi sonucunda iş birliğinin artması ile nöroloji servisinde hizmetin optimum seviyeye çıkarılması için ilk adım olarak dil ve konuşma terapistinin bu alandaki görev ve sorumluluklarını içeren hizmet içi bilgilendirme eğitimleri ve seminerler düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: dil konuşma terapisti, nöroloji servisi, nöroloji hemşiresi, yutma, farkındalık

Dil ve Konuşma Terapisi 4. Sınıf Öğrencileri ve Dil ve Konuşma Terapistlerinin Ses Hijyeni ve Ses Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Samet TOSUN, Esra EROL, Hatice KURT, Ümmügülsüm Aysima YOSMA, Aslı Nur AĞIRAL

Özet

Giriş : Dil ve konuşma terapistleri, çoklu etiyolojiye sahip ses bozuklukları üzerine çalışan meslek grubudur. Terapistler ses bozukluğu şikayetiyle gelen hastalarına doğrudan terapi yöntemleriyle birlikte ses hijyeni gibi dolaylı yöntemlerle de çalışmaktadırlar.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmada dil ve konuşma terapisi son sınıf öğrencilerinin ve dil ve konuşma terapistlerinin; ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıklarına yönelik öğrendikleri bilgileri ve hastalarına sundukları programları kendilerinin günlük yaşantılarına ne ölçüde entegre ettiklerini ve aynı zamanda terapistlerin çalıştıkları yere, süreye göre ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıklarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Litaratür taraması sonucunda dil ve konuşma terapisi öğrencileri ve terapistlerinin ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıklarının değerlendirilmesiyle ilgili spesifik bir çalışma yapılmadığı bulunmuştur.

Yöntem: Çalışmaya 92 dil ve konuşma terapisti ile 92 dil ve konuşma terapisi 4. sınıf öğrencisi katılmıştır. (Kadın:156 kişi, Erkek28 kişi; Yaş ortalaması=: 23,74± 2,7) Çalışmada ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıklarının değerlendirmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan 20 soruluk likert tipi ve 3 soruluk evet-hayır sorusundan oluşan anket kullanılmıştır. Veriler Google Form ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, dil ve konuşma terapistleri ile 4.sınıf dil ve konuşma terapisi öğrencilerinin demografik verileri ve anket sorularına verdikleri cevaplardan oluşturulan; ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları toplam puanlarının betimsel istatistikleri (frekans, yüzde, ortanca, minimum-maksimum değerler, ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Katılımcıların statülerine, çalıştıkları yere ve süreye göre; ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanlarının normal dağılıp dağılmadığı Shapiro Wilk test ile belirlenmiştir. İstatistiksel karşılaştırmalarda Independent samples t test ve Analyze of variance ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Öğrencilerin ve terapistlerin ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları normal dağılmıştır, puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, hastane, üniversite ve kliniklerde çalışan dil ve konuşma terapistlerinin ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları normal dağılmıştır, puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır . Çalıştıkları süreye göre dil ve konuşma terapistlerinin ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları normal dağılmıştır, puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Terapistlerin, öğrencilerin; terapistlerin çalıştıkları yere ve süreye göre ses hijyeni ve ses kullanım alışkanlıkları puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: dil ve konuşma terapistleri, dil ve konuşma terapisi öğrencileri, ses hijyeni, ses kullanım alışkanlıkları, ses

KEKEMELİĞİ OLAN ve OLMAYAN ÇOCUKLARIN DİL, SESLETİM ve SICAK YÜRÜTÜCÜ İŞLEV BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Esra Kaymış, Sertan Özdemir

GİRİŞ: Son yıllarda kekemelik ve yürütücü işlevler arasındaki çalışmalar artış gösteriyor olsa da, kekemelik alanında çocuklarda sıcak yürütücü işlev becerilerinin çalışıldığı ve bu becerilerin dil ve sesletim becerileri ile ilişkilerinin incelendiği çalışmalar oldukça azınlıkta olup, Türkiye'de henüz yapılmamıştır. Sıcak yürütücü işlevlerin özellikle duygusal yönü baskın karar ve tepkileri ölçtüğü göz önünde bulundurulduğunda kekemeliği olan çocuklarda bu becerilerin incelenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Yine yürütücü işlevlerin pek çok bilişsel süreçteki etkileri düşünülünce, sıcak yürütücü işlevler ve dil ve sesletim becerilerinin incelenmesi de alınyazına önemli katkı sağlayacaktır.

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı kekemeliği olan ve olmayan çocukların dil, sesletim ve sıcak yürütücü işlev becerilerinin incelenmesidir. Kekemeliğe çok boyutlu yaklaşmak kekemelik sürecini anlamamızda bize yardımcı olacaktır.

KURAMSAL ÇERÇEVE: Alanyazında kekemelik ve dil becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı kekemelik ve dil arasında anlamlı bir ilişki olduğunu savunurken (Anderson ve Conture (2000; Bernstein Ratner & Silverman (2000); Byrd & Cooper (1989); Ryan (1992); Silverman & Bernstein Ratner (2002); Wall (1980); Anderson ve Conture (2004); Anderson, Wagovich, & Hall, 2006; Arndt & Healey, 2001; Blood ve ark., 2003; Bloodstein, 2006; Hakim & Bernstein Ratner, 2004; Ntourou, Conture, & Lipsey, 2011), bazı araştırmacılar bu ilişkinin tutarlı olmadığını ve daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu bildirmiştir (Watkins, 2005; Watkins & Johnson, 2004; Nippold, 2012; Nippold & Schwarz, 1990). Kekemelik ve konuşma sesi bozuklukları arasında bir bağlantı olup olmadığını inceleyen çalışmalara da alanyazında yer verilmiştir (Louko ve ark., 1990; Paden ve ark., 1999; Yaruss ve ark., 1998; Nippold, 1990; Blood & Seider, 1981; Spencer & Weber-Fox, 2014; Arndt & Healey, 2001). Kekemeliği olan bireylerde yürütücü işlevleri değerlendiren birçok çalışma mevcuttur.

YÖNTEM: Bu çalışma kapsamında 4;0 ile 6;11 yaşları arasındaki 25 kekemeliği olan, 25 kekemeliği olmayan çocuğa ulaşılmıştır. Katılımcıların dil becerilerini ölçmek için TEDİL, sesletim becerilerini değerlendirmek için SST-SET(sesletim sesbilgisi testi), sıcak yürütücü işlev becerilerini değerlendirmek için Iowa Gambling Task (kazan kaybet görevi), kekemelik şiddetinin ölçmek için SSI-3 kullanılmıştır.Verilerin betimsel istatistikleri incelenmesi için SPSS 28.00 programı kullanılmıştır.

BULGULAR VE SONUÇLAR: Kekemeliği olan ve olmayan gruplar arasında; kazan kaybet görevi skoru ve alıcı, ifade edici, sözel dil puanı, sesletim alt testi puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kekemeliği olan grubun kazan kaybet görevi skoru ile kekemelik şiddeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kekemeliği olan çocukların kazan kaybet görevi skoru ile alıcı dil becerileri arasında anlamlı bir ilişki olamamasına karşın, ifade edici dil becerileri ve kazan kaybet görevi skoru arasında ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde sözel dil puanı ve kazan kaybet görevi arasında da ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sesletim becerileri ve kazan kaybet görevi arasında da anlamlıya yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma dil becerileri ve kekemelik arasındaki anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren birçok çalışmayı desteklemektedir. Benzer şekilde bu çalışma kekemelik ve sesletim becerileri arasında da anlamlı bir ilişki olmadığını desteklemektedir. Kekemeliği olan ve olmayan grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar sözcükler: Dil, Kekemelik, Sesletim, Sıcak Yürütücü İşlevler

Ev Hanımlarının Ses Kullanım Alışkanlıkları ile Ses Hijyeni ve Ses Bozuklukları Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Rümeysa GEDİK, Devrim Deren ARSLAN, Zehra SAVAŞ, Fenise Selin KARALI

Giriş: Ev hanımlarının yaşamları göz önünde bulundurulduğunda; sıkça yapılan ev temizlikleri, fazla miktarda kahve ve çay gibi içecekleri tüketmeleri, stres düzeylerini kontrol altına almakta zorlanmaları sebebiyle ses kullanımı suistimali ve ses hijyenini sağlamakta güçlük yaşadıkları düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı: Bu çalışmada, ev hanımlarının ses kullanım alışkanlıkları, ses hijyeni ve ses bozuklukları hakkında bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Alan yazında 73 farklı meslek mensupları içerisinde en sık ses hastalığı meydana gelenlerden biri de ev hanımlarıdır. Farklı meslek mensuplarının ses kullanım alışkanlıkları ile ses hijyeni ve ses bozuklukları konusunda yapılmış olan araştırmalar olmasına rağmen ev hanımları için ses kullanım alışkanlıkları ile ses hijyeni ve ses hastalıkları konusunda yapılmış araştırmalar oldukça sınırlıdır.

Yöntem: Bu çalışmaya yaş ortalaması 50 olan 115 ev hanımı katılmıştır. Katılımcılardan demografik bilgi formu, Sesle İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği, Ses Handikap İndeksi kullanılarak bilgi toplanmıştır. Ayrıca katılımcıların maksimum fonasyon süresi ve s/z oranı da belirlenmiştir. Bu standart testlerin yanında ev hanımlarına yönelik oluşturulan 10 soruluk likert tipi cevaplar barındıran bir soru formu kullanılmıştır. Bu form ses hijyeni ve ses suistimalleri konularında ev hanımlarından bilgi almayı amaçlamaktadır.

Bulgular ve Sonuç: Bu çalışma, ev hanımlarının ses kullanım alışkanlıkları ile ses hijyeni ve ses bozuklukları hakkında bilgi düzeylerini belirlemek ve literatüre kazandırmayı amaçlamaktadır. Yaş ortalaması 50 olan 115 ev hanımının eğitim durumunun %46,9'unun ilkokul seviyesinde, %78'inin gelir düzeyinin orta seviyede, %46'sının 2 çocuğa sahip olduğu, %58'inin kronik bir rahatsızlığının olmadığı, %63'ünün ilaç kullanmadığı, %95'inin psikolojik bir rahatsızlığının bulunmadığı bilgilerine erişilmiştir.

Ses Handikap İndeksinden elde edilen verilerde; katılımcıların %30'u sigara içmekte, %13'ü çok fazla konuşmakta, %6,9'u çok sık şarkı söylemekte, %27'si başkalarıyla konuşurken sesi nedeniyle kendini gergin hissetmekte, %7'sinin sesindeki sorun yüzünden sosyal ortamlara girmekten kaçınmakta, %7'sinin çevresindeki insanlar kendisine "Sesin neden böyle?" sormakta, %3'ü sesinden dolayı arkadaşlarıyla, komşularıyla veya akrabalarıyla çok az konuşmakta, %13'ü yüz yüze konuşurken insanların söylediklerini tekrarlamasını istemekte, %7'si insanların sesiyle ilgili çektiği sıkıntılarını anlamadıklarını düşünmekte, %5'i sesindeki problemlerin kişisel ve sosyal hayatını kısıtlamakta, %7'si düzgün çıkması için sesini değiştirmeye çabalamakta, %5'i konuşurken büyük çaba harcamakta, %5'i sesi sebebiyle kendisini yetersiz hissetmektedir.

Uygulanan soru formu sonuçlarına göre katılımcıların ses hijyeni konusunda farkındalıklarının düşük olduğu, ses hijyeni ve ses bozuklukları hakkındaki bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu görülmüştür.

7-11 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN BİREYLERİN KEKEMELİK YÖNETİMİNDE TÜRKİYE'DEKİ DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİNİN KULLANDIĞI YAKLAŞIMLAR: PRELİMİNER BULGULAR

M. Fatih ÇETİNER, İlayda ÇELİK

Giriş: Kekemelikle ilgili günümüze değin birçok kuram ortaya çıkmıştır. Bu kuramlardan hareketle değerlendirme ve terapide efektif yollar yıllar boyu araştırılmaya devam etmiştir. Böylece literatürde birçok teknik, müdahale programı vb. ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalara göre dil ve konuşma terapistlerinin değerlendirme ve terapide kullandıkları yaklaşımlar değişkenlik gösterebilmektedir.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı ilkokul döneminde (7-11 yaş) kekemelik nedeniyle dil ve konuşma terapistine başvuran danışanlar için değerlendirme ve terapide dil ve konuşma terapistlerinin tercih ettiği yaklaşımları ele almak, en çok kullanılan yaklaşımları tespit etmektedir.

Kuramsal Çerçeve: Ülkemizdeki dil ve konuşma terapistlerinin okul çağı çocuklarla çalışırken ne sıklıkta hangi yaklaşımı/teknik/prosedürü kullandığına dair literatürde çok sınırlı bilgi bulunmaktadır. Mevcut çalışma kesitsel olarak dil ve konuşma terapistlerinin klinikteki değerlendirme ve terapi tutumlarını ortaya koymaktadır.

Yöntem: Bu çalışma araştırmacılar tarafından Google Forms üzerinden oluşturulan online anket ile gerçekleştirildi. Anket, demografik bilgiler (6 sorular), değerlendirmede kullanılan yaklaşımlar (9 soru), terapide kullanılan yaklaşımlar (15 soru), terapi sonrası terapistin yaptığı uygulamalar (6 soru) olmak üzere 4 bölümden oluşmuştur. Çalışmaya 50 dil ve konuşma terapisti katılmıştır. Çalışmanın etik kurul onayı olup, katılım gönüllülük esasına dayalıydı. Araştırmada istatistiksel yöntem olarak betimleyici istatistik, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis-H test ve post-hoc test kullanıldı.

Bulgular ve Sonuçlar: Katılımcıların %88'i (n=44) kadın, %12'si (n=6) erkekti. Katılımcıların %46'sının (n=23) akademik düzeyi lisansken %54'ünün (n=27) lisansüstüydü. Katılımcıların %94'ünün (n=47) meslekteki toplam yılı 1-5 yıl arasıydı. Yaş ortalaması 25±3,3 (minimum=22, maksimum=40) olarak elde edildi. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%56, n=28) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışıyordu. Değerlendirmede kullanılan yaklaşımlar açısından analiz sonuçları göstermiştir ki terapistler daha sıklıkla "aile öyküsü kekemelik öyküsü ,medikal öykü sonuçlarını esas alarak" ve "Video-ses kayıt cihazı yada informal gözleme bağlı konuşma örneklerini kullanarak" değerlendirme yapmayı ve terapi planı oluşturmayı tercih etmektedirler. Terapi sürecinde kullanılan yaklaşımların sıklığı açısından bulgular göstermiştir ki terapistler terapi sürecinde daha sıklıkla "akıcılığın şekillendirilmesi, kekemeliğin modifikasyonu ve sistematik duyarsızlaştırma tekniklerini birlikte" kullanmaktadırlar. Terapi sonrası terapistin gözünden danışanla ilgili bulgular göstermiştir ki danışanlar memnuniyet, tutum-davranış değişimi, teknikleri hayata entegre etme, dış faktörlere tolerans açısından başarılıdır ve kontrol görüşmeleri yapmışlardır. Lisansüstü mezunları anlamlı derecede lisans mezunlarına göre daha fazla talepler kapasiteler modelini baz almışlardır ve terapi sonrası daha sıklıkla danışanlarının başarılı olduğunu düşünmüşlerdir ($p<0,05$). Bu kesitsel anket çalışması, Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin kekemeliğin yönetimini birçok yaklaşımı birlikte uygulayarak yaptıklarını gösterdi. Sonuç olarak bu araştırma Türkiye'deki kekemelik yönetimi trendlerini ortaya koyduğundan ve diğer dil ve konuşma terapistlerinin uygulamada meslektaşlarının mesleki görüşlerini, deneyimlerini takip etmeleri açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Kekemelik Yönetimi, Kekemelik Müdahalesi, Değerlendirme, Terapi, Yaklaşımlar

GELİŞİMSEL DİL GECİKMESİ OLAN VAKANIN DİL DEĞERLENDİRME BULGULARI VE TERAPİ SONUÇLARI

Fatma Nur KÖKLÜ ŞİMŞEK, Ceysu ÖZDEMİR

Giriş: Gelişimsel dil gecikmesi, eşlik eden bir yetersizlik olmaksızın dil gelişiminin çocuğun yaşından ve gelişiminden beklenen düzeyde olmamasıdır. Prevelansının 18-23 aylık bebeklerde, %13,5 olduğu tahmin edilmektedir. 30-36 aylık çocuklarda bu oran %16–17,5'e çıkmaktadır. Nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte cinsiyet, genetik faktörler, ailenin eğitim düzeyi, anne- çocuk iletişiminin nicelik ve niteliği gibi risk faktörlerinden söz edilebilir. Erken ve doğru müdahale ileriki dönemde ortaya çıkabilecek akademik ve sosyal hayattaki güçlüklerin önlenmesinde ve bireylerin yaşam kalitesinin arttırılmasında önemlidir.

Araştırmanın amacı: Gelişimsel dil gecikmesi olan bir olgunun dil değerlendirme ve terapi bulgularının paylaşılmasıdır.

Kuramsal Çerçeve: Söz Dönemi Milieu Öğretiminde; çocukların dil becerilerini arttırmak, dikkatini çekmek ve yönlendirmek için çevresel düzenlemeler yapılır. Bu yöntemin amacı, çocuğa doğal dil ortamlarında, doğal etkileşimler ve değişimler sonucunda dili kazandırmaktır. 'The Hannen' programları belirli ortam ve zamanla sınırlı terapiler olmayıp, dil becerilerini günlük yaşam içinde desteklenmesini sağlayan müdahale stratejileri sunar. Böylece iletişim devam eden ve gelişen bir süreç içerisinde öğrenilir. 'Focused stimulation' yöntemi hedef kelime ya da ifadelerin seans içerisinde sıklıkla kullanılmasına dayanır.

Yöntem: Gelişimsel dil gecikmesi şikâyeti ile kliniğimize başvuran 37 aylık vakadan alınan pediatrik öykü sonrası, emekleme ve yürüme gibi motor becerilerde gecikme olduğu, koşarken sık sık dengesini kaybedip düştüğü, ilk sözcüğünü 19 aylıkken ürettiği, 2 yaşından sonra salya problemi yaşadığı ve fizyoterapi/ergoterapi takibinin yapıldığı öğrenilmiştir. Yapılan oral motor muayenenin ardından DİLTAR, TEDİL, AGTE ve doğal gözlem yöntemi ile değerlendirmesi yapılmıştır. Diltar sonucuna göre yalnızca 4 sözcük üretebilmektedir. Yapılan AGTE testine göre dil-bilişsel becerilerde yaşıyla uyumlu olmadığı görülmüştür. Seanslarda 'Focused Stimulation', 'The Hannen, ve 'Söz Öncesi Milieu Öğretim Yöntemi' stratejileri kullanılmış, anneye her seans bu stratejilerle ilgili bilgi verilmiş, terapi hedeflerinin genellenmesi amaçlanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: TEDİL ve AGTE sonuçlarına göre alıcı ve ifade edici dil becerilerinin normal gelişim gösteren akranlarından geride olduğu bulunmuştur. Vakanın TEDİL alıcı dil puanları: ham puan:14, standart puan:34 eşdeğer yaş 2-3; ifade edici dil puanları: ham puan:13, standart puan:8, eşdeğer yaş 2-3 şeklindedir. Terapi sonrası TEDİL alıcı dil puanları: ham puan:9, standart puan:73, eşdeğer yaş 1-4: ifade edici dil puanları; ham puan:12, standart puan:76, eşdeğer yaş 2-4 şeklindedir. Haftada 1 kez 45 dk. oturumlar şeklinde seanslar yürütülmüş, seanslar sırasında öncelikle haftanın stratejileri hakkında uzman tarafından aileye bilgi verilmiş ve model olunmuş, ardından ailenin uygulaması izlenerek aileye geri bildirim verilmiştir. Toplamda yapılan 12 seans sonucunda olgunun DİLTAR sonucuna göre 39 sözcüğünün olduğu görülmüştür. Alıcı ve ifade edici dil becerilerinin akranları ile uyumlu olduğu gözlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Gelişimsel dil gecikmesi, dil müdahalesi, Söz öncesi Milieu öğretim yöntemi

KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARDA FONOLOJİK FARKINDALIK BECERİLERİ İLE FONOLOJİK HATA TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Beyza Nur Dükar, Deniz Subaşı

Giriş

Konuşma seslerinin edinim sürecinde fonolojik farkındalık becerileri (FFB) seslerin kullanım kurallarını öğrenmede etkili olmaktadır. FFB'nde sorun yaşayan okul öncesi dönemdeki çocuklar uygun müdahale almadıklarında erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi açısından da risk altındadırlar.

Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmada, konuşma sesi bozukluğu (KSB) olan çocukların fonolojik hata türleri ile farklı FFB arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmamızın, okuryazarlık sorunlarıyla ilişkili risk faktörlerinin önceden belirlenmesi ve önlem alınmasına yardımcı olacağı, Türkçe alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kuramsal Çerçeve

Çalışmaların bir kısmında FFB'ndeki gelişimin fonolojik temsillere bağlı olduğu düşünülmektedir. Bozukluğun şiddetine bağlı olmaksızın, konuşma sesi bozukluğu tanısı alan çocukların FFB farklı düzeylerde etkilenebilmektedir. Rvachew ve arkadaşlarının (2007) yaptığı çalışmada artikülasyon bozukluğu olan çocukların fonolojik farkındalık ve okuryazarlık becerileri kazanabilmesi için desteklenmesi önerilmektedir. Preston (2010) yaptığı çalışmada zayıf FFB'nin; atipik fonolojik hata örüntüleriyle ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışmaya Anadolu Üniversitesi DİLKOM'a başvuranlardan 5;00-5;11 yaş aralığında KSB tanısı alan, 21 çocuk gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılara Erken Okuryazarlık Testinin (EROT) sesbilgisel alt testi ve SET uygulanmıştır. SET transkripsiyonundan fonolojik hata tipleri belirlenmiş ve doğru ünsüz yüzdesi (DÜY) hesaplanmıştır. Fonolojik hatalar tipik ve atipik olarak sınıflandırılmış, her ünsüz başına tipik ve atipik ses değişiklikleri toplam ünsüz sayısına bölünerek oranı belirlenmiştir.

EROT sonuçları toplam puan, kafiye eşleştirme, ses eşleştirme, ayırma olarak 3 başlıkta toplanmıştır**.** Ses eşleştirme, ilk ses ve son sese göre eşleştirme olmak üzere; ayırma cümleyi sözcüklere, sözcükleri hecelere ayırma ve heceleri birleştirme olmak üzere toplam 3 bölümden oluşmaktadır. Veri analizinde Jamovi istatistik programı kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar

Yapılan korelasyon analizi sonucunda katılımcıların, DÜY ile tipik (r_s=-0.924) ve atipik hataların (r_s= -0.739) yüzdesi arasında, tipik ve atipik hata yüzdelikleri arasında (r_s=0.628) anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.001$). Aynı zamanda toplam EROT puanı ile çalışmada oluşturulan alt grupların arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.001$). FFB ile tipik ve atipik hatalar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Bu bilgiler ışığında, KSB'nin şiddeti arttıkça hata türlerinin arttığı ve atipik hataların sayısı arttıkça tipik hataların da arttığı görülmektedir. Hata tipleri ile FFB arasında ilişki bulunmamıştır. Bu sonucun, katılımcı sayısının az olması, tek sözcük üzerinden değerlendirme yapılması ve sözcük dağarcığı gelişimi gibi faktörlere bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: fonolojik farkındalık, konuşma sesi bozukluğu, fonolojik hata tipleri, erken okuryazarlık.

GECİKMİŞ DİL KONUŞMASI OLAN VE OLMAYAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN EKRAN MARUZİYETİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Buse Özbaş, Zühre Kanpara

Giriş: Gecikmiş dil ve konuşma (GDK); ek tanı olmaksızın dil gelişiminin çocuğun yaşından ve gelişiminden beklenen düzeyde olmamasıdır. Ebeveyn-çocuk etkileşimi GDK riski taşıyan çocuklar için kritiktir. Ekran maruziyeti bu etkileşimi sınırlayabilmektedir. Ekran maruziyeti çocuğun televizyon, tablet, bilgisayar, akıllı telefona maruz kalıp kalmaması olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada annelerin ekran maruziyeti ile ilgili bilgi düzeyinin ve çocuklarının ekran maruziyeti süreçlerinin değerlendirilmesi; GDK tanısı olan ve olmayan çocukların anneleri arasında bu açıdan anlamlı bir fark olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada araştırmacılar tarafından ilgili alan yazın taranarak oluşturulan; uzman dil konuşma terapisti (DKT) tarafından uygunluğu değerlendirilen, katılımcıların sosyodemografik özelliklerini, çocukların ekran maruziyet sürecinin ve annelerinin bu konuda bilgi düzeyinin ölçülmesine yönelik 3 bölümden oluşan çoktan seçmeli Ekran Maruziyeti Bilgi Düzeyi Anketi uygulanmıştır. Katılımcılara uygulanan Ekran Maruziyeti Bilgi Düzeyi Anketi oldukça güvenilirdir (Cronbach Alpha katsayısı (α)=0,685). Çalışmaya 36-59 aylık, herhangi ek tanısı olmayan, anadili Türkçe olan, DKT tarafından GDK tanısı almış 32 çocuğun annesi katılmıştır. Çalışmanın kontrol grubunu ise herhangi bir ek tanısı ve GDK tanısı olmayan 32 çocuğun annesi oluşturmuştur.

Bulgular: Uygulanan bu ankete göre GDK olmayan çocukların annelerinin ekran maruziyetine yönelik bilgi düzeyi 100 puan üzerinden ortalama 50.59±3,93 puan iken GDK olan çocukların annelerinin ise 50.75±5.24 puandır. İki grup arasında ekran maruziyeti bilgi düzeyi bakımından anlamlı fark görülmemiştir (p>,05). İki grubun ekran maruziyet süreçlerine yönelik sonuçlara bakıldığında GDK olmayan çocukların ilk ekrana maruz kalma yaşının 18-24 ay arasında en yüksek oranı gösterdiği (%34,38 n:11); GDK olan çocuklardaysa en yüksek oranın 18 aydan önce olduğu (%53,13 n:17) görülmüştür. GDK olmayan çocukların iki saatten fazla ekrana maruz kalma oranın %21,88 (n:7); GDK olan çocukların ise %40,63 (n:13) olduğu bulunmuştur. GDK olan çocukların annelerinin en çok sakinleştirmek amaçlı ekran kullandığı (%31,25 n:10); GDK olmayan çocukların annelerinin ise en çok yemek yedirmek amaçlı ekran kullandığı (%34,38 n:11) tespit edilmiştir.

Sonuç: GDK olan ve olmayan çocukların annelerinin ekran maruziyeti bilgi düzeylerinin benzer olduğu ve her iki grubun ekran maruziyeti bilgi düzeyinin yeterli olmadığı bulunmuştur. GDK olan çocukların daha erken yaşta ve daha uzun süre ekrana maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gecikmiş konuşma, ekran maruziyeti, ekran maruziyeti süreci, ekran maruziyeti bilgi düzeyi

KİŞİSEL ANLATI DEĞERLENDİRMESİNDE GÜNCEL BİR ARAÇ: GLOBAL TALES PROTOKOLÜ

Esra YAŞAR GÜNDÜZ, İlknur MAVİŞ, Marleen F.WESTERVELD

Özet

Giriş: Anlatı türlerinden biri olan kişisel anlatılar günlük hayatta yaşanan geçmiş olayların açıklamalarıdır. Anlatı becerisi, çocukların dilsel, bilişsel ve sosyal becerilerinin bir göstergesi olarak sayılabildiği için değerlendirmede önem taşımaktadır. Bununla birlikte kişisel anlatı değerlendirme araçlarının sayıca az olduğu bilinmektedir. Literatürde kişisel anlatı çalışmalarının sınırlı sayıda olmasının yanı sıra klinik ve araştırmalarda kullanılan standart bir protokolün olmaması önemli bir eksiklik olarak düşünülmektedir. Bu amaçla 2018 yılında geliştirilmiş olan "Global TALES Protocol (Global TALES Protokolü)" literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlayan uluslararası bir projenin ürünüdür. Global TALES (**T**alking **A**bout **L**ived **E**xperiences in **S**tories), dünyanın her yerindeki çocuklara hitap edebilecek duygu/duruma dair toplam 6 soru içeren bir kişisel anlatı protokolüdür. Protokolde yer alan sorular ve gerekli durumda da ipucu niteliğindeki takip istemleri kullanılarak çocuklardan anlatı örnekleri alınmaktadır. Global TALES Protokolünün kişisel anlatı değerlendirme aracı olarak farklı ülkelerde kullanımı mevcuttur ve bu ağ giderek daha çok genişlemektedir. Geliştirilmesinden bu yana ise farklı ülkelerin dillerine uyarlanarak çocuklarda kişisel anlatı değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır. Avustralya, Brezilya, Hırvatistan, Kıbrıs, Yunanistan, İsrail, Yeni Zelanda, Rusya, Tayvan ve Amerika Birleşik Devletleri gibi pek çok ülke projeye dahil olan ülkeler arasındadır. Projenin Türkiye ayağı ise bu bildirinin ilk 2 yazarı tarafından yürütülmektedir. Bu bildiri ile standart bir kişisel anlatı değerlendirme protokolü olarak güncel değerlendirme araçlarından biri olan Global TALES Protokolü ile ilgili genel bir tablonun ortaya konması planlanmıştır. Ayrıca protokolün klinikte ya da araştırmalarda nasıl kullanılacağına dair bilgi verilmektedir. **Sonuç:** Bu bildiride kişisel anlatı özelinde Global TALES Protokolünün genel özellikleri ve kullanımı üzerinde durulmuş, ayrıca önemine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: anlatı, kişisel anlatı, kişisel öykü, anlatı değerlendirme, Global TALES Protokolü

3-6 YAŞ DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR İLE 3-6 YAŞ TİPİK GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNE BABALARIN KATKISI

Gözde Kılıç, Nazmiye Evra Günhan Şenol

Bu çalışmada erken çocukluk döneminde iletişim gelişiminde farklılık gösteren Down sendromu tanısı almış 3-6 yaş arası çocuğu olan babalar ile; aynı yaş grubunda tipik gelişim gösteren çocuğu olan babaların çocuklarının gelişim sürecine katılımının incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Gelişimsel farklılıkların anne-baba ve çocuk etkileşimindeki etkisinin ele alındığı bu çalışmada çocuğun gelişimin temellerinin atıldığı erken çocukluk dönemi üzerinde durulmaktadır. Çalışmaya 3-6 yaş arası Down sendromlu çocuğu olan 33 baba ile 3-6 yaş arası tipik gelişim gösteren çocuğu olan 33 baba olmak üzere toplamda 66 baba katılmıştır. Bu araştırmada, babaların gelişime katılımını belirlemek için Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen puanlar iki katılımcı grubun karşılaştırılmasında ve katılımcıların demografik bilgileri ile baba katılımı arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Down sendromlu çocuklarla tipik gelişim gösteren çocukların babalarının BAKÖ'den aldıkları puanlar arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç, çalışma katılımcıları açısından Down sendromunun baba katılımı üzerinde belirleyici rolü olmadığını göstermiştir. Ayrıca çocukların gelişimine baba katılımının katılımcı babaların demografik özelliklerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmış olup sadece keyfi meşguliyet alt ölçeğinde sürekli birlikte yaşayan üye sayısı ile babaların çocuklarının gelişimine katılımı arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Baba Katılımı, Çocuk Gelişimi, Down Sendromu, Gelişim, Tipik Gelişim

Parçalanmış Ailelerde ve Evlilik Birliği Devam Eden Ailelerde Yetişen 2-6 Yaş Arasındaki Çocukların Dil Gelişimlerinin İncelenmesi: Karşılaştırma Çalışması

Gülçin Yuca,Müge Işık,Ceren Söğüt

Giriş: Aile; birbirleriyle kan, evlilik veya evlatlık bağı olan, aynı çatı altında yaşayan ve sosyal, ekonomik bir birim oluşturan bireyler grubudur. Çocuğu etkileyen çevresel etmenlerin içinde çocuğu en çok etkileyen aile faktörüdür. Dil kazanımı temelde aynı sırayı izlese de bu gelişimin hızı sosyal çevreden etkilenmektedir. **Amaç:**Okul öncesi çocuklar için çoğu iletişim, birincil bakıcılarıyla yaptığı konuşmalar çerçevesinde gerçekleşir. Anne-baba ile geçirilen etkileşimli vakit, çocuğun dil gelişimi açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Anne-babanın boşanması sebebiyle, çocuğun ebeveynleri ile olan iletişiminin azalması ya da olmaması dil gelişimini olumsuz etkiler. Araştırmalarda boşanma olayının çocuklar üzerinde sosyal ve psikolojik açılardan incelenmesi fazlaca yer alıyorken dil gelişimi açısından incelendiği görülmemektedir. Bu çalışma ile anne ya da baba etkileşiminin azlığına maruz kalan çocukların dil gelişimleri ile normal gelişim gösteren ve aileleri ile yaşayan çocukların dil gelişimlerinin kıyaslanması amaçlanmıştır. **Yöntem:**Araştırma iki gruba uygulanmıştır. Birinci grup, boşanmış ailede yetişen 2-6 yaş arası olan 30 çocuk iken ikinci grup, aile bütünlüğü korunmuş ailelerin yanında yetişen 2-6 yaş arası olan 30 çocuğu içermektedir. **Bulgular ve Sonuçlar:** Araştırmaya katılan çocuklar alıcı dil standart puanı ve ifade edici dil standart puanı bakımından incelendiğinde her iki durum için de parçalanmış ailede büyüyen çocuklar ve parçalanmamış ailede büyüyen çocuklar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çocukların alıcı dil standart puanları ve ifade edici dil standart puanları cinsiyet ve yaş değişkenlerine bakılarak da incelenmiş ve her iki değişkende de anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmada hem alıcı dil hem de ifade edici dil standart puanları karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, parçalanmış ailede büyüyen çocukların alıcı ve ifade edici dil standart puan ortalamalarının, parçalanmamış ailede büyüyen çocuklardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

AnahtarKelimeler: parçalanmışaile, evlilikbirliği, dilgelişimi, okulöncesidönem, TEDİL

İnme Sonrası Dizartri Gelişen Yetişkin Bireylerin Ses Başlangıç Zamanlarının Sağlıklılarla Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Pilot Çalışma

Müzeyyen Karaman, Özlem Öge-Daşdöğen, Serkan Bengisu

Ses başlangıç zamanı (voice onset time; VOT), patlamalı seslerin patlama zamanı ile vokal kordun vibrasyonu arasındaki süre olarak tanımlanan, ötümlü-ötümsüz patlamalı seslerin ayrımında kullanılan güvenilir bir akustik parametredir. Konuşma üretiminde motor koordinasyonu gerektiren respirasyon-fonasyon-artikülasyon uyumunu incelemek için etkili bir ölçüm olarak bilinir ve konuşmanın motor kontrolünün değerlendirilmesinde kullanılır. VOT, konuşma üretiminin işleyişi ve konuşma bozuklarının tanılanması açısından önemlidir.

Amaç

Çalışma yetişkin sağlıklı ve dizartrik bireylerin VOT değerlerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca VOT'u etkileyen faktörlerden artikülasyon yeri ve ünsüzü takip eden ünlünün artikülasyonu sırasında dil yüksekliğini araştırmak için pilot bulgular sunmaktır.

Kuramsal Çerçeve

Kisomi ve ark. (2020) spastik dizartrili ve sağlıklı bireylerin VOT değerleri karşılaştırmasında dizartrik bireylerdeki farklılıkları saptamıştır. Parkinson, ALS, hiperfonksiyonel ses bozuklukları gibi hastalığa özgü durumlarda VOT değerlerini inceleyen çalışmalar da mevcuttur (Thomas ve ark., 2022; Kenna ve ark.,2020; Reuda ve ark., 2019). Öğüt ve ark. (2006) Türkçede VOT değerleri ile ilgili sağlıklı yetişkin normlarını belirlenmiştir. Kopkallı Yavuz ve ark. (2011) afazili altı bireyin VOT değerlerini Türkçe normlarla karşılaştırmış ve afazili bireylerin yavaş ve zahmetli konuşma sonucu ötümsüz patlamalı seslerde uzun VOT değerlerinin olduğunu belirtmiştir. Dizartrik bireylerin VOT değerleri ile ilgili Türkçede yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yöntem:

Araştırmaya 40-85 yaşları arasında 10 sağlıklı birey (5 Erkek, 5 Kadın) ve 36-81 yaşları arasında dizartri tanısı almış, afazik olmayan 10 yetişkin birey (6 Erkek, 4 Kadın) katılmıştır. Hedef kelimeler, dilin ağız içinde alçak pozisyonda konumlanmasını gerektiren /a/ ve dilin ağız içinde yüksek pozisyonda konumlanmasını gerektiren /u/ ünlü sesleri kullanılarak ötümlü-ötümsüz tüm patlamalı seslerin (/p/-/b/, /t/-/d/, /k/-/g/) iki ünlü arası pozisyonda olacak şekilde belirlenmiş ve üç kez tekrar ettirilerek Shure SM10A-CN Headset kafa mikrofonu ile kaydedilmiştir. Kayıtlar Praat 6.1.13 yazılımıyla analiz edilmiş, VOT değerlerinin ortalamaları alınarak gruplar arası istatistiksel anlamlılığa bakılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar:

Tüm katılımcıların ötümsüz patlamalı seslerdeki VOT değerleri pozitif, ötümlü patlamalı seslerdeki VOT değerleri ise negatif olarak belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da ($p>0.05$) pilot veriler dizartrik bireylerde sağlıklı bireylere kıyasla daha uzun VOT değerlerinin olduğunu göstermiştir. Ayrıca artikülasyonun yeri, ötümlülük ve ünsüzü takip eden ünlünün artikülasyonu sırasında dil yüksekliği gibi değişkenlerin sağlıklılarda VOT değerlerini etkilediği saptanmıştır. Dizartrik bireylerde ise artikülasyonun yeri ve ötümlülük değişkenlerinin sağlıklılardaki gibi VOT ortalamalarını etkilediği ancak ünsüzü takip eden ünlünün artikülasyonunda dil yüksekliği değişkeninin varlığında VOT değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Buna göre dizartrik bireylerin konuşma sırasındaki motor koordinasyonlarının sağlıklılarla karşılaştırıldığında farklılık gösterdiği söylenebilir. Dizartride konuşma üretimindeki zamanlama sorunu motor kontrolü etkileyeceğinden VOT analizlerinin yapılması değerlendirme ve terapi sürecine katkı sağlayacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: dizartri, motor konuşma bozuklukları, voice onset time, ses başlangıç zamanı, akustik değerlendirme, konuşma üretimi, konuşmanın motor kontrolü

Türkçe Konuşan Kekemeliği Olan ve Olmayan Okul Çağı Çocuklarda Anlamsız Sözcük Tanıma ve Tekrarlama Görevlerinin Karşılaştırılması

İrem Akkaya, Özlem Öge-Daşdöğen

Anlamsız sözcük tekrarlama, ilk kez duyulan bir sözcüğü motor olarak planlamayı ve söyleyebilmeyi gerektirdiğinden fonolojik süreçlerin yanında motor süreçleri de yordamaktadır. Anlamsız sözcük tanıma görevleriyse fonolojik süreçleri ortaya çıkarmakta, yeni duyulan sözcükleri çalışma belleğinde saklama ve fonolojik olarak kodlamayı kapsamaktadır. İki görev performansındaki farkın; kekemeliği olan bireylerde fonolojik beceriler ile motor beceriler arasındaki farkı ortaya koyduğu kabul edilmektedir.

Araştırmanın Amacı: Kekemeliği olan okul çağı çocuklarının anlamsız sözcük tanıma ve tekrarlama performanslarının akıcı akranlarıyla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Alanyazında Türkçe konuşan kekemeliği olan bireylerin, anlamsız sözcüklerin hem tanınması hem tekrarlanması görevlerinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın okul çağı kekemelik değerlendirme ve terapisine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kuramsal Çerçeve: Sugathan ve Maruthy (2019) Kannadaca konuşan okul çağı kekemeliği olan çocukların akıcı akranlarına göre daha zayıf performans sergilediklerini göstermişlerdir. Sasisekaran ve Bryd (2013) İngilizce konuşan kekemeliği olan okul çağı çocuklarda anlamsız sözcük tekrarlama ve fonem silme görevlerinde akıcı akranlarına göre daha düşük bir performans sergilediklerini bildirmişlerdir. Anderson ve ark. (2006) okul öncesi dönemde kekemeliği olan çocukların akıcı akranlarına göre daha düşük bir performans sergilediklerini saptamışlardır.

Yöntem: Çalışmanın katılımcılarını 6-12 yaşları arasında, yaş, anne eğitim düzeyi ve cinsiyete göre eşleştirilmiş kekemeliği olan (n=17) ve akıcı konuşan (n=17) çocuk oluşturmaktadır. Araştırmacıların hazırladığı ve beş uzmanın dile benzemez olarak derecelendirdiği iki, üç ve dört heceli toplam 152 sözcüğün 114'ü tanıma ve 38'i anlamsız sözcük tekrarlama görevinde kullanılmıştır. Sözcükler randomize sıralanarak katılımcılara kulaklıkla dinletilmiştir. Anlamsız sözcük tanıma bölümünde, katılımcılardan duydukları hedef sözcüğün aynısını kaçıncı sırada duyduklarını önlerindeki butonlara basarak göstermeleri, tekrarlamada ise duydukları sözcüğün aynısını tekrarlamaları istenmiştir. Kaydedilen veriler birbirine kör iki değerlendirmeci tarafından analiz edilmiştir. Veriler, gruplar arası istatistiksel testlerle karşılaştırılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Kekemeliği olan katılımcıların hem anlamsız sözcük tanıma hem de tekrarlama görevlerinde daha düşük performans gösterdikleri saptanmıştır. Hece sayısına göre yapılan toplam performans değerlendirildiğinde katılımcıların tanımada en iyi performanslar sırasıyla iki, üç ve dört hecelilerde olurken ($p=.417$), tekrarlamanın üç alt alanında da sırasıyla üç, iki, dört hecelilerde olmuştur ($p<001$). Gruplar arasında anlamsız sözcükleri tanıma performanslarında; gruplar arasında anlamlı fark bulunmazken ($p<.05$); anlamsız sözcük tekrarlama görevlerinde ise istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür ($p>.05$). Hece sayısına göre gruplar arası tanıma performanslarında üç hecelilerde ($p=.021$), anlamsız sözcük tekrarı görevinin alt başlıkları olan doğru tekrar sayısı ($p=.003$), yapılan deneme sayısı ($p=.001$), ilk denemedeki doğrulukta ($p=.005$) dört hecelilerde anlamlı fark görülmüştür. Anlamsız sözcük tekrarlamada akıcılık, yalnızca kekemeliği olanlar için incelenmiştir ve heceler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=.038$). Kekemeliği olan katılımcıların hece sayısı arttıkça akıcılıkları azalmıştır, en fazla akıcılık sergiledikleri hece sayıları sırasıyla iki hece ($p=.017$), üç hece ($p<001$) ve dört hece ($p<001$) olmuştur.

Anahtar sözcükler: Anlamsız Sözcük Tanıma, Anlamsız Sözcük Tekrarı, Fonolojik Çalışma Belleği, Kekemelik, Motor Planlama

Türkiye'deki Diş Hekimleri ve Kulak Burun Boğaz Hekimlerinin Ankiloglossinin Dil Gelişimi Üzerindeki Etkisine Dair Farkındalıklarının Belirlenmesi

Arusyak SAFA JAMILABADI , Medine DUDU , Bestegül SERT, Beyda EROĞLU, Fatma Yağmur SARI, Melike NURDAN ÇAMLIBEL, Nurefşan ERYÜKSEL, Pelin CEYLAN, Şevval Kevser ÇELİK

Giriş

Yapısal bir anomali olan ankiloglossi, lingual frenulum veya genioglossus kaslarının veya her ikisinin birden kısalığı nedeniyle dil ucunun protrüzyon ve elevasyon hareketlerinin kısıtlanması olarak tanımlanır. Bu anomaliye sahip çocukların konuşma bozuklukları çoğu zaman sadece DKT (Dil ve Konuşma Terapisi) müdahalesi ile yönetilebilir bir süreçtir. Ankiloglossi konuşma bozukluğuna sebep olabilse de sanılanın aksine dil bozukluğuna sebep olmamaktadır. Alanda çalışan KBB (Kulak Burun Boğaz) hekimleri ve Diş hekimlerinin dil, konuşma, beslenme bozukluklarına ilişkin farkındalığının az olması bu alanda sorun yaşayan çocukların doğru müdahaleye ulaşamamasına sebep olmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, "Türkiye'deki Kulak Burun Boğaz ve diş hekimlerinin, ankiloglossinin dil gelişimi üzerindeki etkisi hakkında farkındalık düzeyleri düşüktür." hipotezini test etmektir. Bununla birlikte yapılacak olan bu çalışmanın, dil ve konuşma terapistlerinin mesleki yükümlülük ve sorumluluklarından olan bilinçlendirme ve farkındalık oluşturmaya yönelik katkı sağlaması da hedeflenmektedir. Bu şekilde ankiloglossisi olan hastaların, hekimler tarafından dil ve konuşma terapistlerine yönlendirilmesinde hasta kaybının önlenmesi ve terapiden sağlanacak olan faydalardan mahrum kalmalarının engellenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Google anket kullanılmıştır ve katılımcıların onamını almak için Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu hazırlanmıştır. Araştırma katılımcılarına online platformlar aracılığıyla (gmail, instagram, whatsapp, facebook) Google form linki paylaşılarak ulaşılmıştır.

Katılımcıların özellikleri; Katılımcıların %54.6sı kadın, %45.4ü erkektir. %83,3 diş hekimi %16.7si KBB hekimidir. %48,1 özel klinikte, %23,1 devlet hastanesinde, %7,5 i özel hastanede çalışmaktadır. %14.8i devlet hastanesi araştırma görevlisi, %6.5i özel hastanede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'de aktif çalışmakta olan 18 KBB ve 90 diş hekimi oluşturmaktadır.

Bulgu ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan hekimlerin %26,9u daha önce ankiloglossi olan hasta ile karşılaşmamıştır.

Hekimlere başvuran hastaların %6,5inin dil gecikmesi, %58inin konuşma bozukluğu, %22,2sinin beslenme şikayeti vardır. Hekimlere başvuran hastaların %12,9unun ankiloglossiden kaynaklanan bir şikayeti yoktur. Hekimlerin %78,4ü hastaların dil sorunlarının dil bağından kaynaklandığını düşünmektedir. Hekimlerin %70,4ü 'dil gelişimi' ve 'konuşma gelişimi' terimlerinin aynı anlamı karşılamadıklarını düşünmektedir. %15,7si aynı anlamı karşıladıklarını düşünürken %13,9u bu konu hakkında fikrinin olmadığını belirtmiştir. Hekimlerin %77,8i dil bozukluklarında ankiloglossi cerrahi müdahalesi önermektedir. Anket sonuçları ankete katılan KBB ve Diş hekimlerinin dil, konuşma, beslenme bozukluklarına yönelik farkındalıklarının az olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ankiloglossi, dil ve konuşma bozukluğu, KBB, Diş hekimi, farkındalık

YOĞUN BAKIM PERSONELLERİNİN ALTERNATİF VE DESTEKLEYİCİ İLETİŞİM SİSTEMLERİ (ADİS) İLE İLGİLİ BİLGİLERİ, DENEYİMLERİ VE ÖNERİLERİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI

Kamile FİDAN, Dr. M. Emrah CANGİ

Sağlık durumu kritik olan hastaların bakımı ve tedavisi yoğun bakım ünitelerinde (YBÜ) yapılmaktadır. YBÜ'de yatmakta olan bazı hastalar birçok önemli sağlık sorunundan ve yapılan tedavilerinden dolayı sözel iletişim kurmakta güçlük yaşamaktadır. Sağlık personelleri ile kurulan bu iletişimde yaşanan aksaklıklar her iki taraf için büyük bir strese ve memnuniyetsizliğe neden olmaktadır. Bu noktada hem teknolojili hem de teknolojisiz olan alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri (ADİS) önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır. Bu çalışmada, YBÜ sağlık personellerinin ADİS ile ilgili bilgileri, deneyimleri ve önerilerinin karma araştırma yöntemiyle (nicel ve nitel) incelenmesi amaçlanmıştır. Karma yöntemin nicel bileşeninde betimsel tarama modeli, nitel bileşeninde fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırma, tek merkezli olup, üçüncü basamak bir hastanede gerçekleştirilmiştir. YBÜ'de en az altı ay deneyimi olan hekim, fizyoterapist ve hemşire olmak üzere farklı mesleklerden 34 personelden veri toplanmıştır. Nicel çalışma ise alanyazın taraması sonucunda geliştirilmiş ve YBÜ'de pilot çalışması yapılmış olan bir anket kullanılmıştır. Nitel araştırmada ise yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Nicel verilerin analizinde Ki-Kare testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Nitel veriler ise tematik analiz ve içerik analizi yöntemleriyle incelenmiştir. Nicel bulgulara göre; personellerin ADİS ile ilgili bilgileri ve deneyimleri; eğitim durumuna, mesleğe ve deneyim süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre iletişim stratejilerinden hemşire çağırma düğmesi ve alfabe panolarının kullanımıyla ilgili fizyoterapistler daha bilgili olduğu kendileri tarafından bildirilmiştir. Alfabe panolarını en sık kullananların ön lisans mezunu, en az kullananların ise lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Ağrı skalasının kullanımında daha az bilgili olanların ise çalışma süresinin daha uzun olanların olduğu bulunmuştur. Nitel araştırmada sekiz temaya ulaşılmıştır. Bunlar kısaca; iletişim ihtiyaçları, iletişim ihtiyaçlarını etkileyen faktörler, hastaların kendilerini ifade ediş tarzları, sosyodemografik özelliklerin etkisi, iletişimleri güçleştiren etmenler, isteklerin anlaşılmadığı durumlar, pratik yollar ve önerilerdir. Nicel ve nitel bulgular birlikte ele alındığında, deneyimlerin büyük çeşitlilik gösterdiği, ülke koşullarına, dile ve kültüre uygun protokollere ve hizmet içi eğitimlere büyük ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoğun bakım, hasta ile iletişim, yoğun bakım ekibi, alternatif ve destekleyici iletişim sistemler

Kekemeliği Olan Çocuk ve Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Stratejileri

İrem Sare Özkaraalp,Seren Düzenli-Öztürk

Giriş

Kronik kekemeliğe sahip okul çağı çocuk, ergen ve yetişkinlerde kekemelik, duygusal ve sosyal alanlarda yaşam boyu etkisini gösterebilmektedir. Bireyler yaşamları boyunca, bir stres faktörü olan kekemelik ile başa çıkma tepkileri geliştirirler. Kekemelik ile başa çıkma, öğrenilmiş ve ikincil olarak meydana gelen davranışlardır. Literatür, kekemeliği olan ve olmayan bireylerin stres durumlarında gösterdikleri konuşma ile ilgili başa çıkma tepkilerinin farklılaştığını öne sürmektedir. Bununla birlikte bireyler aynı stresör varlığında bile cinsiyet, yaş, terapi öyküsü, kekemelik frekansı gibi değişkenlere bağlı olarak farklı başa çıkma tepkileri gösterebilirler. İlgili literatür ışığında bu çalışmanın amacı, kekemeliği olan çocuk ve ergenlerin tercih ettiği başa çıkma stratejilerinin, iki gruptaki benzerlik ve farklılıklara değinerek açıklanması ve yaş, kekemelik frekansı gibi değişkenlerle ilişkisinin incelenmesidir.

Yöntem

Bu kesitsel araştırmaya Balıkesir ilindeki kekemeliği olan 7-13 yaş aralığındaki 30 çocuk (yaş ort. 117,1± 21,4 ay) ve 13-18 yaş aralığında 18 ergen birey (yaş ort. 181,11± 17,1 ay) dâhil edilmiştir. Katılımcıların demografik ve tanımlayıcı bilgileri ile spontane konuşma ve okumadaki kekemelik frekansları Kişisel Bilgi Formuna kaydedilmiştir. Çocuk katılımcıların başa çıkma stratejilerinin belirlenmesinde KIDCOPE ölçeği ve ergen katılımcıların başa çıkma stratejilerinin belirlenmesinde ise Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ) kullanılmıştır. Grup içinde ölçek alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi testi kullanılmış; Bonferroni düzeltmesi sonrası anlamlı olan değerler bildirilmiştir. Ölçek puanları ile yaş ve kekemelik frekansı arasındaki ilişkiler Spearman ve Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir.

Bulgular

Kekemeliği olan çocuklarda KIDCOPE ölçeğinin alt ölçek puanları arasında anlamlı farklar bulunmuştur ($F_{2,87}$=17.744; p=.001). Kekemeliği olan çocuklarda KIDCOPE ölçeğinin *Pozitif Başa Çıkma* alt ölçek puanlarının, *Öfke ve Suçlama* ile *Kaçınma* alt ölçek puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla; p=.001, p=.003). Ayrıca, *Kaçınma* alt ölçek puanları, *Öfke ve Suçlama* alt ölçeği puanlarından yüksektir (p=.038).

Kekemeliği olan ergenlerde Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği'nin alt ölçek puanları arasında anlamlı farklar saptanmıştır ($F_{2,51}$=20.451, p=.001). Kekemeliği olan ergenlerde *Aktif Başa Çıkma* ve *Kaçınan Başa Çıkma* stratejileri, *Olumsuz Başa Çıkma* stratejilerinden anlamlı olarak daha yüksek düzeyde benimsenmektedir (tümü; p<.002).

Kekemeliği olan çocuk ve ergenlerde başa çıkma stratejileri ile yaş ve kekemelik frekansı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>.05).

Sonuç

Araştırma sonuçları hem çocuk hem de ergen grubun işlevsel başa çıkma stratejilerini daha çok benimsediklerini, bunu kaçınma stratejilerinin takip ettiğini göstermektedir. Bu araştırmada çocuk ve ergen grupta ortaya konan benzerlikler ile kekemeliği olan çocukların başa çıkma stratejilerinde yaşın etkisini inceleyen erken dönem araştırmaların elde ettiği farklı sonuçlar birlikte ele alındığında, kekemelikte başa çıkma stratejilerinin yaşla değişiminin boylamsal araştırmalarla incelenmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Başa Çıkma, Stres, Çocuk, Ergen

İletişim Kurarken Yakın Hissedilen Biyolojik Cinsiyetin İncelenmesi

Zeynep Yaren Güven, Can Ateş, Alper Gökçe, Müge Müzeyyen Çiyiltepe

Giriş

Kişinin kendi dil ve konuşmasını değerlendirdiği öz değerlendirme araçları klinisyenlerin anlamlandırması için son derece gerekli ve önemlidir. Dilin temel işlevi aktif olarak kullanılmasıdır. Ancak, a. bilgilendirme işlevi, b. etkileyici işlevi ve c) yönerge işlevi de o dilin kullanılmasında düşünce, fikir ve duyguların başkalarına mümkün olduğunca doğru ve etkili bir biçimde iletilmesini sağlar. Konuşma sırasında ve sonrasında aşağıdaki noktalar göz önünde bulundurulmalıdır (Güneş, 2013) Her birimiz birinin yanında hemen rahat hissederiz, ya o kişiden hoşlanmayız, ya da biraz zaman geçmesi gerekir. Bu rahatlığın hangi cinsiyete ve hangi durumlarda olduğu henüz detaylı araştırılmış bir konu değil. Cinsiyet kimliğinden bahsederken kişinin içsel olarak erkek, kadın, bunların hiçbiri, her ikisi veya başka cinsiyet(ler) olma duygusu değerlendirilir. Kişinin cinsiyet kimliğinin giyim, saç modeli, ses, vücut şekli vb. aracılığıyla fiziksel olarak dışa yansımasını göstermektedir. Doğumda tayin edilen cinsiyet kavramı bireylerin anatomi, hormonlar, kromozomların bir birleşimine dayalı olarak erkek, kadın, interseks veya başka bir cinsiyet olarak atanması ve sınıflandırılmasıdır. Gender Unicorn (GU), cinsiyet çeşitliliği bilgilendirmesi için kullanılan yaygın bir bilgi grafiğidir (Ho, F., & Mussap, A. J., 2019). Dört alt başlıktan oluşup doğumdan hangi durumlarda hangi cinsiyetle rahat edildiği ya da ilgi duyulduğunu kısaca taramada sıklıkla kullanılır. Amaç, GU ve ‘’Farklı Sosyal Alanlarda İletişim Kurarken Yakın Hissedilen Biyolojik Cinsiyetin İncelenmesi (FSİYBC)’ anketleri doğrultusunda; farklı yaşam tarzı, farklı cinsiyet ve farklı yaş gruplarından bireylerin, gündelik yaşamlarında bulundukları farklı sosyal alanlarda konuşurken kendilerini yakın hissettikleri biyolojik cinsiyetlerin veri analizini yapmaktır.

Yöntem

Araştırma anketleri katılımcılara Google Forms üzerinden gönüllülük esaslı olarak uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar

Çalışmayı %85 i 18-28 yaş olan 58 katılımcı yanıtlamış; %74 ü lisans mezunu; % 41 i erkek ve % 57 si kadın ve %2 si de diğer kategorisindedir. Cinsiyet ifadesi maskülen olan erkek katılımcıların %50’sinin iş hayatında kadınlarla iletişim kurarken daha rahat, %50’sinin erkeklerle iletişim kurarken daha yakın hissettikleri sonucuna ulaşıldı. Cinsiyet kimliği kadın olan katılımcıların tamamı alışveriş sırasında hemcinslerini daha yakın hissettikleri sonucuna ulaşıldı. Katılımcılar farklı sosyal alanlarda çoğunlukla kadınlarla iletişim kurarken kendilerine daha yakın hissettikleri sonucuna ulaşıldı. Cinsiyet kimliğini kadın olarak ifade eden bireylerin iletişim kurarken genellikle hemcinslerine daha yakın hissettikleri sonucuna ulaşıldı. Eğitim düzeyindeki artış iletişimde yakın hissedilen cinsiyet oranında değişim oluşturmuştur. Yaş grubundaki artış da iletişimde yakın hissedilen cinsiyet oranında değişim oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: dil ve konuşma terapisi, konuşma, iletişim, biyolojik cinsiyet, gender unicorn

Konuşma Dil ve İletişim Gereksinimleri Olan Çocukların Dil Becerisinin Belirlenmesi ve Anne-Çocuk Etkileşiminin İncelenmesi

İlayda TURAN, İsmail OLGUN, İdil BİLTEKİN, Tarık Emre TUNÇAY, Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ

Anne-çocuk etkileşiminin, çocuğun dil becerileri üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda kısa, basit, bol tekrarlı, yavaş söylemle, bunun yanı sıra çocukların bilişsel, dilsel seviyesine uygun ve dikkat, ilgi, motivasyonuna duyarlı etkileşimin çocuğun anlama, algılama ve dil becerilerini geliştirdiği bildirilmiştir. Diğer bir deyişle ebeveynlerin çocukla girdikleri etkileşimde nitelikli yetişkin davranışları göstermesi çocuğun dil ve iletişim becerilerini geliştirmektedir. Çocuğun birincil bakıcısı çocuk ile en fazla vakit geçiren kişidir. Bu kişiler genellikle anneler olmaktadır. Birincil bakıcının çocuk ile girdiği etkileşimin dil becerisini desteklemesi, çocuğun sözsüz veya sözel ipuçlarına karşı duyarlı ve yanıtlayıcı olunmasına bağlıdır. Anne-babalar çocuklarıyla kurdukları etkileşimde duyarlı, yönlendirici, yanıtlayıcı, başarı odaklı, etkileşimde aktif olma ve zevk alma gibi tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir.

Bu çalışmada Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Kliniklerinde terapi alan 3-6 yaş (Ort. 49 ay, min:39 mak:67 SS:9.9) aralığındaki 20 çocuğun (17 erkek, 3 kız) dil becerilerinin değerlendirilmesi, bu çocukların anneleri ile girdikleri etkileşimlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında çocukların dil becerileri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) ile belirlenmiş; anne-çocuk etkileşimleri videoya kaydedilerek Ebeveyn Davranışları Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ-TR) ve Çocuk Davranışları Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ-TR) ile analiz edilmiştir. Anne-çocuk etkileşim videosu alınmadan önce uygulamanın yapılacağı klinikte ortam düzenlemesi yapılmış, 3-6 yaş çocuklarının ilgisini çekecek materyaller odaya yerleştirilmiştir. Etkileşim videosu alınmadan önce annelere belirlenen oyuncaklarla "her zaman oynadığınız gibi oynayın" yönergesini verilmiş ve 5-10 dakikalık kayıt alınmıştır.

EDDÖ-TR ile annelerin çocuklarıyla etkileşimde gösterdiği 12 davranış, 3 alt başlık altında (Duyarlı-yanıtlayıcı olma, duygusal ifade edici olma, başarı odaklı olma) incelenmiştir. ÇDDÖ-TR ile bu etkileşimlerde çocukların sergilediği 7 davranış 2 alt başlıkta (dikkat, başlatma) analiz edilmiştir.

Dil değerlendirme sonuçlarına göre çocukların TEDİL alıcı dil puanı ortalaması 82,5 (min:55, mak:98, SS:12,53) ifade edici dil puanı ortalaması 71,4 (min:50 mak:103 SS:17,0) bulunmuştur.

EDDÖ ve ÇDDÖ için oluşturulan alt başlık puanlarıyla TEDİL puanları Spearman kolerasyon katsayısı yöntemiyle analiz edilmiştir. EDDÖ'de "Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma" ve "Duygusal İfade Edici Olma" ile TEDİL ifade edici dil puanı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur(sırasıyla, r= 0.47454, r=0.45888; p<.05). ÇDDÖ'de "Başlatma" ile TEDİL ifade edici dil puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir(r= 47427; p<.05). Etkileşimlerinde daha fazla Duyarlı-Yanıtlayıcı, Duygusal ifade edici olan annelerin çocuklarının ifade edici dil puanı daha yüksektir. İfade edici dil puanı yükseldikçe çocukların etkileşimi başlatma ve ortak dikkat kurma becerilerinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Anne-çocuk etkileşim, 3-6 yaş, dil becerisi

KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARIN DİL VE ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Aylin Başaran, Şaziye Seçkin Yılmaz

Giriş: Konuşma sesi bozukluğu (KSB); sosyal katılımı, akademik başarıyı, mesleki performansı ve konuşma anlaşılırlığını etkileyen, konuşma sesi üretimi ile ilgili zorluk ile karakterize bir bozukluktur. KSB olan okul öncesi çocukların büyük bir kısmına gelişimsel dil bozukluğu eşlik edebilmektedir. Bununla birlikte, KSB olan çocukların okuryazarlık becerilerini edinme ve geliştirme konusunda risk grubunda oldukları bilinmektedir. KSB olan çocuklar okuma ve yazma becerilerinin gelişimsel öncüleri olan erken okuryazarlık becerilerinde eksiklik yaşayabilmektedirler. Bu çalışmanın amacı KSB olan çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmaya yaşları 60-72 ayları arasında bulunan KSB olan 9'u kız 21'i erkek toplam 30 çocuk katılmıştır. Katılımcıların KSB tanılarını doğrulamak amacıyla Türkçe Sesletim-Sesbilgisi Testi'nin Sesletim Tarama Alt Testi uygulanmıştır. Katılımcıların dil ve erken okuryazarlık becerileri Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi ve Erken Okuryazarlık Testi (EROT) normlarına göre incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Spearman Sıra Farkları Katsayısı kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %63,3'ünün sözel dil performansı ortalama altı, zayıf ve çok zayıf düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların %96.7'si erken okuryazarlık becerilerinde yaşına uygun performans sergilemediği görülmüştür. Katılımcıların EROT toplam puanının; resim-sözcük dağarcığı (r=,487; p<,05), ilişkili sözcük dağarcığı (r=,505; p<,05), sözcük betimleme (r=,556; p<,05), cümle anlama (r=,48; p<,05), cümle tekrar etme (r=,544; p<,05), biçimbirim tamamlama (r=,774; p<,05) ve sözlü dil (r=,796; p<,05) ile pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç: KSB olan okul öncesi dönemdeki çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinde düşük performans gösterdikleri görülmüştür. KSB olan çocukların dil ve erken okuryazarlık becerileri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkıldığında, KSB olan çocukların sesletim becerileri ile birlikte dil ve erken okuryazarlık becerilerinin de değerlendirilmesinin ileride yaşanabilecek olası okuma ve yazma sorunlarına yönelik hazırlanacak önleyici müdahale programların planlanması bakımından önemli olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: konuşma sesi bozukluğu, dil becerileri, erken okuryazarlık becerileri, sözcük bilgisi, sesbilgisel farkındalık, harf bilgisi, dinlediğini anlama

KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU OLAN VE OLMAYAN ÇOCUKLARIN DİL BECERİLERİNİN VE EV ERKEN OKURYAZARLIK ORTAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Aylin Başaran, Mustafa Ersel Ay

Giriş: Konuşma sesi bozukluğu (KSB) konuşma anlaşılırlığını olumsuz yönde etkileyen gelişimsel bir bozukluktur. KSB olan çocuklar sözel dil becerilerinde akranlarına göre daha düşük performans gösterebilmektedir. Bununla birlikte, KSB olan çocuklar okul çağına geldiklerinde okuma ve yazma sorunları yaşayabilmektedirler. Çocukların ilerleyen dönemdeki okuma ve yazma başarılarında etkili olan önemli değişkenlerden birisi de ebeveynlerin çocuklarına sundukları ev erken okuryazarlık ortamlarıdır. Bu araştırmanın amacı, KSB olan ve olmayan çocukların dil becerileri ile ev erken okuryazarlık ortamlarının karşılaştırılmasıdır.

Yöntem: Araştırmaya yaşları 60-72 ayları arasında bulunan KSB olan 20 çocuk ve KSB olmayan 20 çocuk olmak üzere toplam 40 çocuk katılmıştır. Katılımcıların KSB açısından gruplandırılması Sesletim-Sesbilgisi Testi'nin Sesletim Tarama Alt Testi aracılığıyla yapılmıştır. Katılımcıların ev erken okuryazarlık ortamlarını belirlemek amacıyla Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği (EVOK), dil becerilerini değerlendirmek amacıyla Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) kullanılmıştır.

Bulgular: KSB olan çocukların TEDİL ve EVOK puanlarının, KSB olmayan çocukların puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. KSB olan ve olmayan çocukların TEDİL alıcı dil alt testi ($p<,01$), TEDİL ifade edici alt testi ($p<,01$), TEDİL sözel dil performans ($p<,01$), EVOK yazma ($p<,05$), EVOK sesbilgisel ve yazı farkındalığı ($p<,01$) ile EVOK toplam puanları ($p<,05$). arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Sonuç: KSB olan çocukların dil becerilerinde akranlarına kıyasla daha düşük performans gösterdikleri görülmüştür. KSB olan çocukların ev erken okuryazarlık ortamlarının KSB olmayan çocuklara göre daha yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: konuşma sesi bozukluğu, ev erken okuryazarlık ortamı, dil becerileri, alıcı dil, ifade edici dil

KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU OLAN VE OLMAYAN ÇOCUKLARIN OKUMA BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

S. Rümeysa Kayaköy, Aylin Başaran

Giriş: Konuşma sesi bozukluğu (KSB), konuşma seslerinin algısı, motor üretimi ve sesbilgisel temsillerinde ortaya çıkan güçlükler veya bu güçlüklerin kombinasyonu ile karakterize gelişimsel bir bozukluktur. Okuma becerisi ileriki yıllarda akademik başarıyı ve hayat kalitesini belirleyen en güçlü değişkenlerden biridir. KSB ile okuma sorunları ortak bir genetik etiyolojiyi paylaşmaktadır. Bu etiyoloji dilin sesbilgisi bileşeni ile ilgilidir. KSB'nin okumayı öğrenme ve geliştirme ile ilgili sorunlar ile ilişkili olabileceği bilinmektedir Yapılan çalışmalar KSB olan çocukların tipik gelişim gösteren akranlarına göre okuma becerilerinde sorun yaşama oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın amacı, KSB olan ve olmayan çocukların okuma becerilerinin karşılaştırılmasıdır.

Yöntem: Araştırmaya ilkokul 1. ve 2. sınıfa devam eden 6-8 yaşları arasındaki KSB olan 21 çocuk ve KSB olmayan 21 çocuk olmak üzere toplam 42 çocuk katılmıştır. Katılımcıların KSB açısından gruplandırılması için Sesletim-Sesbilgisi Testi'nin Sesletim Tarama Alt Testi kullanılmıştır. Katılımcıların okuma becerilerini değerlendirmek amacıyla Okuma Yazma Değerlendirme Bataryası (OYAB)'nın Okuma ve Okuduğunu Anlama testleri uygulanmıştır.

Bulgular: KSB olan çocukların %42'si akıcı okuma ve okuduğunu anlama becerisinde çok düşük performans sergilemiştir. KSB olan çocukların OYAB puanlarının, KSB olmayan çocukların puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. KSB olan ve olmayan çocukların bütün testlerden (anlamlı sözcük okuma, anlamsız sözcük okuma, fonetik analiz testi, metin okuma testi, metin anlama testi, cümle doğruluğu, boşluk doldurma) aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<,05).

Sonuç: KSB olan çocukların okuma becerilerinde akranlarına kıyasla daha düşük performans gösterdikleri görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkıldığında, KSB olan okul çağı çocukların okuma becerilerinin değerlendirilmesinin okuma becerilerini destekleyici müdahale programlarının planlanması bakımından önemli olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: konuşma sesi bozukluğu, okuma, akıcı okuma, okuduğunu anlama, okuma bozukluğu

Kronik Kekemeliği Olan Yetişkin Bireylerin Dil ve Konuşma Terapistlerinden Beklentilerinin İncelenmesi

Feyzanur Ocak, Ahmet Konrot

Amaç: Bu çalışmada kronik kekemeliği olan yetişkin bireylerin dil ve konuşma terapistlerinden beklentilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kekemeliği olan bireylerin dil ve konuşma terapistlerinden beklentilerinin değişkenlikler gösterdiğinden bu durumun bilinmesinin hem terapist hem de kekemeliği olan birey açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan altı yetişkin erkek ve iki yetişkin kadın ile odak grup görüşmesi yapılarak araştırmaya ilişkin veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırmış görüşme tekniği kullanılarak kronik kekemeliği olan yetişkin bireylerin kekemelik deneyimlerini, dil ve konuşma terapistlerinden beklentilerini, kekemelikle ilgili hissiyatlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerle içerik analizi yapılmış ve katılımcılara birer kod numarası verilerek görüşmenin transkripsiyonu yapılmıştır. Cümlelerdeki anlamlı ifadelerin altı çizilmiştir ve fenomene ilişkin görüşlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için katılımcıların doğrudan ifadelerinden alıntılar yapılmıştır. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak temalandırılmıştır.

Bulgular: Çalışma bulgularına göre kronik kekemeliği olan yetişkin bireylerin dil ve konuşma terapistlerinden beklentilerine ilişkin görüşlerinin klinik dışı uygulama, kekemelik ile barıştırma, duyarsızlaştırma, terapist ve/veya terapist adaylarının öz yardım buluşmalarına katılmaları, kişiye özel terapi yapılması ve duygulara önem verilmesi olduğu görülmektedir.

Sonuç: Kekemeliği olan yetişkin bireylerle çalışan dil ve konuşma terapistlerinin danışanların terapiden ne beklediklerini göz önünde bulundurarak gerekli bilgilendirmeleri yapması ve terapötik ilişkiyi sağlaması önem taşımaktadır. Terapi sürecinde dil ve konuşma terapistleri ve sorunu yaşayan bireylerin terapiden beklentilerinin aynı olması terapiyi olumlu yönde etkileyecektir. Bu durumun kekemelik terapisinden elde edilen faydayı arttıracağı öngörülmektedir.

Anahtar kelimler: yetişkin kekemelik, terapötik ittifak, danışan beklentileri, terapi

Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Öğrencilerinin Kekemelik ve Normal Akıcısızlık Belirtilerine Yönelik İfadeleri

Kübra Baba, Ahmet Konrot

Giriş: Kekemelik, Dünya üzerinde var olan bütün toplumlarda, ırklarda ortaya çıkabilen, konuşmanın akışının etkilendiği, bireylerin hayatlarını ve yaşam kalitelerini etkileyebilen bir konuşma bozukluğudur. Kekemeliği olmayan ve akıcı bir konuşmaya sahip olan insanlar da günlük konuşmalarında birçok kez takılmalar yaşayabilmektedir. Konuşmada gözlenen her akıcısızlık kekemelik değildir. Bu noktada kekemelik ve normal akıcısızlığın birbirinden ayırt edilmesi önem kazanmaktadır. **Amaç:** Bu çalışmada, Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğrencilerinin kekemelik ve normal akıcısızlık belirtilerine yönelik ifadelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmada karma araştırma yöntemlerinden sıralı dönüşümsel tasarım modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Üsküdar Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini gönüllü örneklem yöntemi ile belirlenmiş olan 201 Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış açık uçlu soru formu ve demografik bilgi formu katılımcılara sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış, bireysel ve yüz yüze yaklaşık 5'er dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında ses kaydı alınmış ve görüşmelerin ardından tüm verilerin transkripsiyonu yapılmıştır. Alınan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş, araştırmacı ve tez danışmanı tarafından kod, tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen verilerin analizi sonucunda, her bir sorunun temaları ve alt temaları ayrıntılı olarak verilip örneklerle sunulmuştur. **Bulgular ve Sonuçlar:** Bu çalışmanın sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun kekemeliği; blok, ikincil davranış, tekrar ve uzatmalar olarak tanımladığı; normal akıcısızlıkların ağırlıklı olarak doldurucular ve tekrarlar şeklinde tanımlandığı ve bir kesimin konuya ilişkin bilgi düzeyinin sınırlı olduğu; kekemelik ve normal akıcısızlık arasındaki en belirgin farkın ikincil davranışlar olduğu; konuşma akıcılığının duygusal etkenler başta olmak üzere bir çok etken tarafından etkilendiği ve öğrencilerin kekemeliğe yönelik olumlu ve olumsuz düşüncelerinin çeşitlilik gösterdiği bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğrencilerinin kekemeliğe yönelik ifadelerinin doğruluk durumunun sınıf düzeyleri ile ilişkili olduğu ve normal akıcısızlıklara yönelik bilgi düzeyinden daha yüksek olduğu, kekemeliğe yönelik düşüncelerin farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: dil ve konuşma terapisi, kekemelik, normal akıcısızlık, konuşma akıcılığı, düşünce

Öğretmenlerin Kekemeliğe İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Kübra Baba, Seçil Aydın Oral

Giriş: Kekemelik, tekrarlamalar, uzatmalar ve bloklarla karakterize bir akıcılık bozukluğudur. Bu bozukluk bireyin akademi, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkilere sahip olmaktadır. Öğretmenler çocukların akademik, sosyal ve duygusal gelişimine ilişkin sorumluluğun büyük bir kısmını taşımaktadırlar. Bu bağlamda öğretmenlerin kekemeliğe yönelik bilgi düzeylerinin incelenmesi önem kazanmaktadır. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin kekemeliğe ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesidir. **Yöntem:** Araştırma Türkiye'nin farklı bölgelerinde, farklı eğitim kademelerinde ve branşlarda eğitim vermekte olan 170 (122 kadın, 48 erkek) öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Toplam 170 katılımcıdan 25'i sınıf öğretmeni, 131'i branş öğretmeni, 14'ü ise rehberlik öğretmenidir. Çalışma nicel araştırma niteliğinde olduğundan tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak daha önce yapılan araştırmalarda kullanılan anketlerin sorularından yararlanılarak 18 sorudan oluşan bir anket oluşturulmuştur. Anket katılımcılara çevrimiçi yollarla ulaştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, mesleki branş gibi demografik özelliklerine ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtların dağılımı için tanımlayıcı istatistiksel verilere bakılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Katılımcılardan birçoğunun kekemeliği olan bir öğrencisi olmuş olmasına rağmen öğretmenlerin kekemeliğin nedenlerine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Katılımcıların kekemeliğe ilişkin genel bilgi düzeyleri cinsiyet, öğretmenlik branşı ve mesleki deneyimine göre incelendiğinde; bilgi düzeyinin cinsiyetten etkilendiği ama öğretmenlik branşı ve mesleki deneyimden etkilenmediği görülmüştür. Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin bulgulara bakıldığında kadın ve erkek öğretmenlerin aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Tüm sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin kekemelik konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerinin gelişimleri üzerinde önemli etkileri olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin çeşitli eğitimler ile kekemelik konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: kekemelik, öğretmen, bilgi düzeyi, tutum, eğitim

Lise Öğretmenlerinin Kekemeliğe Karşı Tutumlarının İncelenmesi

Elif AKSOY, Ayşe Nur KOÇAK

Giriş: Ergenlik döneminde olan bireyler vakitlerinin çoğunu akranları ve öğretmenleriyle birlikte geçirmektedirler. Okul ortamında öğretici olarak görev yapan öğretmenlerin kekemelik hakkındaki tutumları, öğrencilerin kekemelik tutumlarını etkileyebilmektedir. Abdalla ve Louis (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin, kekemeliği olan öğrencilerin cümlelerini tamamladıkları belirtilmiştir. Bu gibi ifadelerin kekemeliği olan bireylerde kekemelik sıklığını arttırdığı ve doğru bir tutum olmadığı ifade edilmiştir. Bu araştırmaya benzer bir şekilde Saman ve Aydın-Uysal (2022) Türkiye'de görev alan sınıf öğretmenlerinin, kekemeliği olan öğrencilere 'yavaşla' ya da 'rahat ol' gibi söylemler sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Paul ve Gupta (2022), sınıf öğretmenlerinin kekemeliği olan bireylere yönelik sözlerini tamamlama, söz hakkı sürecinde zaman vermeme gibi tutumları sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu tutumlarla ilişkili olarak Berchiatti ve ark. (2020) çalışmasında, öğretmenlerin kekemeliği olan öğrencilere yönelik olan bu tutumlarının, bireylerin okul performanslarını etkilendiğini ve sınıfta olan diğer öğrencilerin bireye karşı olan tutumlarını etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu araştırmada ise lise öğretmenlerin kekemeliği olan öğrencilere karşı tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma kapsamında 243 (160K, 83 E) lise öğretmeninden elde edilen veriler betimleyici istatistiklerle incelenmiştir. Katılımcılara, kişisel bilgi formu ve Erdem (2013) tarafından hazırlanan "Kekeme Öğrencilere İlişkin Öğretmen Tutum Ölçeği" sunulmuştur. Ölçek başarısızlık, soyutlama ve farkındalık olarak üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Bulgular: Katılımcıların %68,7'sinin kekemeliği olan öğrencisi bulunmaktadır. Katılımcıların %65'inden fazlası, kekemeliği olan öğrencilerin sözel konuşma etkinliklerine katılması gerektiğini, akranlarıyla aynı ortamda ders alması gerektiğini, çevrenin bireyin kekemeliği üzerinde etkisi olduğunu, kekemeliği olan öğrencinin yazılı, anlama ve okuma becerilerinin akranları ile aynı zamanda gerçekleştiğini düşünmektedirler. Aynı zamanda öğretmenlerin %90,1'i (n = 219) öğrencilere, kekemelik hakkında bilgi verilmesi gerektiğini ve %87,2'sinin (n = 212) bunun öğretmenler tarafından yapılabileceğini düşünmektedirler. Ancak, katılımcıların %75,3'ü diksiyon eğitimi ile ve %67'si ise akademik becerisi yüksek olanların kekemeliklerini yenebileceklerini düşünmektedirler. Bu bilgiye benzer bir şekilde katılımcıların %94,7'si (n = 230) kekemeliğin psikolojik kökenli olduğunu, %37,4'ü (n = 91) kekemeliğin aile davranışlarından kaynaklandığını, %28'i (n = 68) kekemeliğin genetik kökenli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan %35,3'ü (n = 86) kekemelik terapisinin dil ve konuşma terapistlerinin yaptığını düşünmektedir.

Sonuç: Bulgular doğrultusunda lise öğretmenlerinin kekemeliği olan öğrencilere yönelik tutumlarının olumsuz olmadığı görülmektedir. Ancak öğretmenlerin, öğrencileri kekemelik hakkında bilgilendirebilecekleri düşünüldüğünde öğretmenlerin kekemelik hakkındaki bilgilerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: öğretmen, lise öğretmenleri, kekemelik, kekemelik tutumu, öğretmenlerin kekemelik tutumu

MAIN KÜRESEL ARAŞTIRMA AĞININ BIR PARÇASI OLARAK NON-WEIRD TOPLUMLAR: KAM-MANDARIN VE KURMANÇI-TÜRKÇE İKİ DİLLİ ÇOCUKLARIN ANLATI BECERİLERİ

Wenchun Yang, Seda Esersin & Natalia Gagarina

Bildiğimiz gibi, çocuk dil edinimi araştırmalarının çoğu 'WEIRD toplumlar' bağlamında yürütülmektedir. WEIRD (Western) batılı, (Educated) eğitimli, (Industrialized) sanayileşmiş, (Rich) zengin ve (Democratic) demokratik olan topluluklara verilen isimdir. MAIN (Anlatıda Çok dilliliği Değerlendirme Aracı) şimdi WEIRD olmayan popülasyonlar üzerinde test edilmeye başlanmıştır. Çok dilli çocukların dil becerilerinin betimlenmesi tek dilli çocuklara göre daha karmaşıktır. Bu karmaşanın en büyük sebeplerinden biri konuşulan dillere dair tipolojik ve dilbilimsel faktörlerdir ve bu faktörler hedef çocukların becerilerine dair genellemeyi zorlaştırabilir. Bu durum çok dilli çocukların dil becerilerinin betimlenip, bozukluk-tipik gelişim-dilsel farklılıkların ayrımını da zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle hem dilbilimsel hem de dilbilimsel olmayan faktörlerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında bu çalışma iki farklı iki dilli grubun hem dilbilimsel hem de dilbilimsel olmayan özelliklerini incelemiştir. 55 Kam-Mandarin ve 30 Kurmançi-Türkçe iki dilli çocuğun anlatı becerilerini MAIN ile inceleyen bu çalışma; her iki grupta da incelenen dilbilimsel olmayan faktörün çocukların anlatı becerilerine etkide bulunduğunu saptamıştır. Kam-Mandarin iki dilli çocukların anlatı becerilerinde yaşın etkisi gözlenmezken Kurmançi-Türkçe iki dilli çocuklarda bir aylık bir gelişimin bile çocukların anlatı becerilerine pozitif yönde etkisi olduğunu göstermiştir. Bunun nedeninin Kam-Mandarin iki dilli çocukların ailelerinin çalışmak için uzun süreli olarak başka şehirlere gidip çocuklarını evde bırakmaları fakat Kurmançi-Türkçe iki dilli çocukların bu durumun tam tersi olarak kalabalık bir ev ortamında yaşamalarının olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Non-weird, İki dilli çocuklar, Anlatı becerileri, Makro yapı

Çevrimiçi Afazi Terapi Programı' nın Türkçeye Uyarlanması: Ön Çalışma

Memik Yıldız, Özlem Oğuz

Giriş: Dil ve konuşma terapisinin afazili bireylerdeki birincil amacı, bireylerin iletişim becerilerini geliştirmektir. Afazili bireylerde sözcük bulma ve adlandırma, işitsel anlama, tekrarlama, sözel akıcılık, dilbilgisi, okuma ve yazma gibi dilin farklı modalitelerinde çeşitli bozukluklar görülmektedir. Dilin belirli modalitelerinde bozukluk yaşayan bireylerin dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Afazi terapisinde kullanılan yaklaşımların bireylere sunulma şekli de günden güne değişime uğramaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle afazi terapisinde bilgisayar, tablet ve telefonlar sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Dil terapisini teknolojiye entegre etmenin birçok avantajı olduğu düşünüldüğü için teknoloji tabanlı müdahalelerin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaşması önem arz etmektedir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, afazili bireylerin terapilerinde kullanılan 'sıralı ipucu yaklaşımı' odağında dinleme, okuma, yazma ve adlandırma gibi birçok dil modalitesine yönelik farklı etkinlikler içeren Çevrimiçi Afazi Terapi Programı'nın Türkçeye uyarlamasını ve kültürel adaptasyonunu gerçekleştirmektir.

Yöntem: Çevrimiçi Afazi Terapi Programı'nda bulunan sözcük ve cümlelerin uyarlama ve kültürel adaptasyonu yapılmıştır. Türk kültürüne uygun olmayan sözcük ve resimler için aynı kategorideki farklı sözcükler seçilerek adlandırma uyum değerlendirilmesi yapılmıştır. Belirlenen sözcüklerin Audacity programı kullanılarak ses kayıtları yapılmıştır. Birinci aşaması tamamlanan çalışmanın, ikinci aşaması devam etmektedir.

Bulgular ve Sonuç: Programda bulunan 566 sözcükten 56 tanesi aynı kategoriden başka bir sözcükle değiştirilirken; 7 tane sözcüğün ise sadece resmi değiştirilmiştir. 15 sözcük ise tamamen çıkarılmıştır. 551 sözcük için programda bulunan farklı etkinliklerde kullanılan alternatif sözcükler, semantik ve fonemik ipucu, cümle ipuçları araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Etken, edilgen ve karşılaştırmalı yapıda 200 evet/hayır sorusu ise Türkçe cümle yapısına uygun olarak 3 uzman dil ve konuşma terapisti ve araştırmacı tarafından Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Son hali verilen çeviriler araştırmacı ve programın geliştiricisi tarafından siteye yüklenmiştir ve kullanıma hazır hale getirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Afazi; dil terapisi; dil ve konuşma terapisti; teknoloji.

Akıcı Konuşan Okul Çağındaki Çocukların Kekeme Konuşmaya Karşı Dinleyici Tepkilerinin Fizyolojik ve Psikolojik Ölçümü

Mert Anaral, Özlem Öge Daşdögen

Giriş

Kekemelik, bireylerin konuşma sırasında deneyimlediği ses tekrarları, ses uzatmaları ve konuşma blokları şeklindeki konuşma akıcısızlıklarıyla karakterize bir akıcılık bozukluğu olmakla birlikte kuvvetli bir sosyal karşılığa sahiptir. Bu araştırmayla akıcı konuşan okul çağındaki çocukların kekemeliğe yönelik fizyolojik ve psikometrik tepkilerini belirlemek ve bu tepkilerin birbirleriyle ilişkisini, bireylerin genel kaygı düzeyiyle ilişkisini, kekemeliğe yönelik tutumlarıyla ilişkisini saptamak amaçlanmıştır. Toplumun genelinde kekemelik ve kekemeliği olan bireylere ilişkin negatif stereotipler ve olumsuz tutum hakimdir, alanyazındaki birçok araştırmada kekemeliğin akıcı konuşmaya kıyasla farklı dinleyici tepkilerine yol açtığı bildirilmiştir. Alanyazındaki araştırmaların birçoğunda katılımcıların kekemeliğe akıcı konuşmaya kıyasla daha yüksek elektrodermal aktivite ve daha düşük kalp atış hızı tepkileri verdikleri raporlanmıştır.

Yöntem

Herhangi bir dil ve konuşma bozukluğu olmayan 9 – 12 yaş aralığındaki 15 katılımcı çalışmaya katılmıştır. Araştırma amacı doğrultusunda katılımcıların anlık ve genel kaygı düzeyleri Durumluk – Sürekli Kaygı Envanteri kullanılarak ölçülmüş; katılımcıların kekemeliğe yönelik tutumları ise İnsan Niteliklerine İlişkin Kamu Görüşü Anketi-Kekemelik/ Çocuk (POSHA-S/Çocuk) kullanılarak ölçülmüştür. Katılımcıların sunulan akıcı, kekeme, maskelenmiş konuşma örneklerine verdikleri fizyolojik tepkiler (elektrodermal aktivite ve kalp atış aralığı tepkileri) Empatica E4 bileklik kullanılarak ölçülmüş; katılımcıların konuşma örneklerine verdikleri subjektif rahatlık seviyesi tepkileri ise oluşturulan Subjektif Rahatlık Seviyesi Derecelendirme ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Fizyolojik tepkilerin konuşma örnekleri arasındaki farkı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanarak, araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişki varlığı ve düzeyi ise Spearman korelasyon analizi uygulanarak istatistiksel olarak incelenmiştir.

Bulgular

Araştırma sonucunda akıcı, kekeme, maskelenmiş konuşma örneklerine verilen fizyolojik tepkilerin birbirinden anlamlı düzeyde farklı olmadığı saptanmış; fizyolojik tepkiler ile subjektif rahatlık seviyesi tepkileri, fizyolojik ve subjektif rahatlık düzeyi tepkileri ile kekemeliğe yönelik tutumlar ve sürekli kaygı düzeyleri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sonuç

Bulgular alanyazın bilgisiyle de karşılaştırılarak yorumlandığında, alanyazında bildirilen kekemeliğe yönelik olumsuz dinleyici tepkilerinin temel sebebinin kekemelik anlarına eşlik eden ikincil davranışlardan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür. Kekemelikte yüzde yoğun olarak görülebilen ikincil davranışların amigdala aktivitesi üzerindeki olası etkisi ve ayna nöron aktivasyonu olumsuz dinleyici tepkilerinin temelini oluşturuyor olabilir. Bu nedenle akıcı konuşan iletişim partnerinde kekeme konuşmayı izlemek, dinlemekten daha yoğun fizyolojik ve psikolojik tepkiler oluşmasına neden oluyor olabilir. Çalışmamızın örneklem sayısı yetersizdir. Bu nedenle daha geniş örneklem gruplarıyla çalışmanın replike edilmesinin özellikle kekeme konuşmaya karşı dinleyici tepkilerine ilişkin bilgimize katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Kekemelikte dinleyici tepkileri, Kekemeliğe yönelik tutum, Elektrodermal Aktivite, Kalp Atış Aralığı

MULTİPL SKLEROZLU BİREYLERDE YETERSİZLİK DÜZEYİ, YORGUNLUK VE DEPRESYON İLE ALGILANAN DİSFAJİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Merve SAPMAZ ATALAR, Mehmet Emrah CANGİ, Elif Ezgi IŞIK, Gençer GENÇ, Serpil BULUT, Beyza PEHLİVAN

Giriş: Multipl sklerozlu (MS) bireylerde disfaji, depresyon ve yorgunluk semptomları yaygındır. Disfaji, MS'li bireylerde yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyebilir. Depresyon da psikomotor retardasyonla birlikte yorgunluk hissinin artmasına, yutma fonksiyonlarının kötüleşmesine katkıda bulunabilir. Dolayısıyla tedavi planlamasında ve araştırmalarda psikolojik faktörlerin de ele alınması önem taşımaktadır**.** MS'li bireylerde disfaji ile genellikle yaş, cinsiyet, hastalık şiddeti ve bilişsel durum gibi faktörler arasındaki ilişkileri anlamak için bazı araştırmalar yapılmış olmasına rağmen, disfaji ile ilişkili afektif faktörler arasındaki bağlantıları inceleyen araştırmalar sınırlı kalmaktadır. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı, MS'li bireylerde algılanan disfaji ile yetersizlik düzeyi, yorgunluk ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmaya MS'li 44 birey dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilecek bireyleri belirlemek amacıyla bir demografik bilgi formu kullanılmış ve Mini Mental Test uygulanmıştır. MS yetersizlik düzeyi bir nörolog tarafından, Genişletilmiş Durum Özürlülük Skalası (EDSS) kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcıların disfaji riski Multipl Sklerozda Disfaji Değerlendirme Ölçeği (DYMUS) ile ve disfaji/aspirasyon riski Gugging Yutma Tarama Testi (GUSS) ile değerlendirilmiştir. Ayrıca Yorgunluk Şiddet Ölçeği (FSS) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman's Korelasyon Testi kullanılmıştır. GUSS değerini etkilediği düşünülen ölçüm değerleri için Lineer Regresyon Analizi yapılmıştır.

Bulgular: MS'li bireylerde EDSS, DYMUS ve BDE ile GUSS arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. BDE ve DYMUS arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. FSS ile DYMUS ve GUSS arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. GUSS ölçümünü etkilediği varsayımı ile EDSS, BDE ve FSS ölçüm değerleri için Lineer Regresyon Analizi yapılmış ve model anlamlı bulunmuştur. Modele dahil edilen parametrelerden sadece EDSS ölçümünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir. Buna göre diğer ölçümler sabitken EDSS ölçümündeki artışın GUSS değerini anlamlı düzeyde azalttığı belirlenmiştir.

Sonuç: MS'te yaşanabilen disfajide başlıca kaynağın, beklendiği gibi MS'in yetersizlik düzeyi olduğu görülmüş ve MS'ten yüksek düzeyde etkilenen bireylerde disfajinin de değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, MS'li bireylerde disfaji değerlendirmelerinde, dil ve konuşma terapistlerine vakaların duygudurumlarını da dikkate almaları önerilebilir. Ayrıca disfaji çalışmalarında da yüksek özgüllük-duyarlılığı sağlamak için katılımcı kriterleri ile duygudurumdaki olası farklılıklar ve yavaşlamalar dışlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Multipl skleroz, disfaji, yetersizlik düzeyi, yorgunluk, depresyon

Tutuk Afazili Bireylerde Tekrarlayan Transkraniyal Manyetik Uyarımın Alıcı Ve İfade Edici Dil Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Meryem Bilge Toprak

Mevcut çalışma ile inme sonrası kronik dönemdeki (>6 ay) 10 tutuk afazili birey dahil edilmiş, katılımcılar randomize olarak Broca ve Wernicke (sağ yarım küredeki Broca homoloğu (n = 5) ve Wernicke homoloğu (n = 5)) olarak uyarım bölgelerine göre iki gruba ayrılmıştır. Katılımcılara günde 20 dk olmak üzere 10 gün boyunca sağ yarım küredeki Broca veya Wernicke homologları üzerine motor eşiklerinin %100'ü şiddetinde düşük frekanslı (1 Hz) uyarım verilmiştir. Uygulama öncesi, ortası ve sonunda gerçekleştirilen dil ve konuşma (Afazi Dil Değerlendirme Testi, resim adlandırma setleri), yaşam kalitesi (Afazi Etki Ölçeği) ve morfosentaktik işlemleme (göz izleme çalışması) değerlendirmeleri ile iki uygulama grubu birbiriyle karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, iki ayrı beyin bölgesine (sağ yarım küre Broca homoloğuna ve sağ yarım küre Wernicke homoloğuna) uygulanan baskılayıcı tTMU müdahalelerinin kronik dönemdeki (6 aydan fazla) tutuk afazili bireylerin adlandırma becerileri, ADD puanları, morfosentaktik işlemlemeye ilişkin göz hareketleri ve yaşam kaliteleri üzerindeki iyileştirici etkilerini karşılaştırmayı amaçlamıştır.

Kuramsal Çerçeve

Faraday'ın elektromanyetik indüksiyon ilkelerine dayanmaktadır. TMU, beyinde belirli bir bölgeye manyetik uyarım sağlayarak beyinde akım üretmeyi, böylelikle de hasarlı beyin dokusundaki ve çevresindeki plastisiteyi desteklemeyi amaçlar .

Yöntem

Araştırmamızda, katılımcıları randomize olarak 2 gruba atayarak bir grubun sağ Broca homoloğuna, diğer grubun ise sağ Wernicke homoloğuna düşük frekanslı tTMU atımları uygulanmıştır. Dolayısıyla mevcut çalışma randomize kontrollü deneysel çalışma olarak desenlenmiştir. Katılımcılara ön-ara-son testler uygulanarak tTMU etkileri gözlemlenmeye çalışılmıştır. Ön test ve son test olarak göz izleme çalışması, ADD, resim adlandırma setleri, afazi yaşam etki ölçeği, Renkli Raven Progresif Matris testleri uygulandı. Ara test olarak ise sadece ADD ve resim adlandırma seti uygulanmıştır. (ClinicalTrials.gov, Kayıt No: NCT05450341).

Bulgular ve Sonuçlar

Elde edilen bulgular, Broca homoloğuna tTMU uygulanan grubun Wernicke homoloğuna tTMU alan gruba kıyasla ADD, adlandırma ve yaşam kalitesi skorları bakımından rakamsal olarak daha fazla iyileşme sağladığını göstermiştir. Ancak rakamsal olan bu fark, istatistiki anlamlılık seviyesine ulaşmamıştır. Morfosentaktik işlemlemeye ilişkin göz izleme çalışması verileri incelendiğinde Wernicke homoloğuna tTMU alan grubun doğru resme bakış oranları tTMU uygulaması öncesi ve sonrasında anlamlı bir farklılık göstermezken Broca homoloğuna tTMU alan grubun cümle sonrası ilgi periyodu üzerindeki doğru resme bakış oranları tTMU uygulaması sonrasında anlamlı bir düşüş göstermiştir. Testlerden ve göz izleme çalışmasından elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde afaziden iyileşmede sağ yarım kürenin hem olumlu hem de olumsuz bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Alıcı dil becerileri, ifade edici dil becerileri, inme, tutuk afazi, Tanskraniyal Manyetik Uyarım

KEKEMELİĞİ OLAN VE OLMAYAN YETİŞKİN BİREYLERİN YÜZ İFADELERİNDEKİ DUYGU SINIFLANDIRMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE KEKEMELİĞE YÖNELİK ÖZ DEĞERLENDİRMELER VE SOSYAL KAYGIYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Muhsin DÖLEK; Ahmet KONROT

Giriş: Yüz ifadelerindeki duyguları işlemlemek, sosyal sinyalleri algılamada ve bu sinyallere tepki olarak duygu ve davranışları düzenlemede çok önemli bir faktördür. Ancak yüz ifadeleri sosyal etkileşimlerdeki dinamik yapıları nedeniyle belirsizlik potansiyeline sahip olmakla birlikte bakan kişinin yanlı yorumlarına açık olabilmektedir. Dinleyicilerin kekemelik olayları içeren konuşmaları daha olumsuz algıladıkları ve bu olumsuz algıların bazen olumsuz yüz ifadeleri tepkilerine neden olabildiği bilinmektedir. Dolayısıyla kekemeliği olan bireyler dinleyicilerin yüz ifadelerindeki olumsuz duygulara maruz kaldıkça bu olumsuz duygulara karşı artmış bir hassasiyet gösterebilecekleri düşünülmektedir. Bu kapsamda mevcut çalışma, kekeleyen bireylerin belirsiz ve nötr yüz ifadelerindeki duygu sınıflandırmalarını karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Ek olarak, kekeleyen bireylerin bu duygu sınıflandırmalarıyla kekemeliklerine yönelik öz değerlendirmeleri ve sosyal kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Facial Expressions of Emotion: Stimuli and Tests (FEEST)'den seçilen yüz uyaranları çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Güvenirlikleri ön test çalışması ile hesaplanmış olup ardından kekemeliği olan (n=51) ve olmayan (n=51) bireylere sunulmuştur. Uyaranlar; mutluluk, şaşırma, korku, üzüntü, iğrenme ve öfke duygularının ikişerli olarak %50-%50 yoğunluklarda birleşimini içeren 15 adet belirsiz ve 1 adet nötr olmak üzere toplam 16 yüz ifadesi resminden oluşmaktadır. Zorunlu seçim görevi kullanılarak katılımcılardan yüz ifadelerindeki en baskın duyguyu etiketlemeleri istenmiştir. Yanıt, belirsiz yüz ifadesini oluşturan iki duygudan biri değilse yanıt yanlılığını kontrol etmek için analizden çıkarılmıştır (ör. %50 mutluluk- %50 öfke belirsiz yüz ifadesine verilen korku etiketlemelerinin analizden çıkarılması). Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSAÖ) ve Kekemeliği Öz Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (WASSP-TR) kullanılmıştır.

Bulgular: Kekeleyen bireyler öfke duygusunu içeren belirsiz yüz ifadelerine (%50-%50 yoğunluklardaki öfke-mutluluk, öfke-şaşırma, öfke-korku, öfke-üzüntü ve öfke-iğrenme yüz ifadeleri) anlamlı ölçüde daha fazla öfke etiketlemesi yapmışlardır ($p<0.05$). Kekeleyen bireylerin iğrenme duygusunu içeren belirsiz yüz ifadelerine yaptıkları iğrenme etiketlemeleri ile LSAÖ puanları arasında düşük düzeyde anlamlı ($p<0.05$), WASSP-TR puanları arasında güçlü düzeyde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur ($p<0.01$). Ek olarak kekeleyen bireyler nötr yüz ifadesine anlamlı ölçüde daha fazla duygu etiketlemesi yapmışlardır ($p<0.05$).

Sonuç: Bulgulara göre kekeleyen bireyler sosyal bağlamlarda dinleyicilerdeki öfke duygusunu daha kolay tanımlayabilir ve doğrudan tehdit edici bir duygu olan öfkeye karşı artmış bir hassasiyet gösteriyor olabilirler. Aynı zamanda kekeleyen bireylerin yine doğrudan tehdit edici bir duygu olan iğrenme duyguna yönelik algılarıyla sosyal kaygıları ve kekemeliğe yönelik olumsuz öz değerlendirmeleri ilişkilendirilmiştir. Ek olarak kekeleyen bireyler sosyal etkileşimlerde dinleyicilerin nötr yüz ifadelerine daha fazla duygu atfetme eğiliminde olabilirler. Kekeleyen bireylerin yüz ifadelerine yönelik duygu sınıflandırmalarındaki bireysel ve grup farklılıkları önemli klinik ve teorik çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yetişkin kekemelik, sosyal kaygı, kekemelik öz değerlendirmesi, yüz ifadeleri, duygu sınıflandırma.

LARENJEKTOMİ SONRASI SES REHABİLİTASYONU-DİL VE KONUŞMA TERAPİSTİ PERSPEKTİFİ

Münevver Deniz, Eren Balo

Sözel iletişim (Sİ) insanlar için temel özelliklerden birisidir. Sİ rezonans, artikülasyon, lisan gibi diğer unsurlarla beraber temelde ses üretimine dayanmaktadır. Greene ve Mathieson Sınıflandırmasına göre ses bozukluğunun nedenleri arasında organik nedenler başlığı altında 'Larinks Neoplazmları' yer almaktadır.Larinks kanseri (LK), dünyada baş-boyun kanserleri(BBK) arasında cilt kanserinden sonra en sık rastlanan kanser türüdür. Erkeklerde kadınlara kıyasla 4 kat daha fazla görülmektedir. LK tüm kanserlerin %2'sini, BBK'nin yaklaşık %25'ini oluşturur ve üst solunum yolu kanserleri içinde en sık görülenidir. Dünyada kansere bağlı ölümlerin %1'ini oluşturur.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı LK'nın tedavileri seçeneklerinden biri olan larenjektomi sonrasında görülen ses bozukluklarının yönetiminde kullanılabilecek yaklaşımları betimlemek ve alanyazında konuyla ilgili yapılan çalışmaları derlemektir.

Kuramsal Çerçeve: LK'nin sebepleri incelendiğinde alanyazında sigara ve alkol kullanımı HPV-16 ve HPV-18 virüsleri ve şiddetli laringofaringeal reflü gösterilebilir.LK kemoterapi, radyoterapi, cerrahi veya bunların kombine şekilde kullanılmasıyla tedavi edilebilmektedir. Hastaya en uygun tedavi yöntemini seçmede, tümörün yeri, hastanın yaşı, tıbbi hikâyesi, cerrahi sonrası yaşam süresi ve ses kalitesi gibi faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Total larenjektomi (TL), larinksin tamamının çıkarılmasıdır. TL sonrası ses rehabilitasyonun amacı; kişilere yaş, bilişsel durum, kültürel-kişisel tercihler, cinsiyet açısından mümkün olan etkili işlevsel iletişimi ve yaşam kalitesini iyileştirmek için uygun yöntemi seçerek onunla iletişim kurmayı öğretmektir. Günümüzde TL sonrası ses restorasyonu için üç ana yöntem bulunmaktadır: elektrolarinks (EL) özofageal konuşma (ÖK) ve ses protezi aracılığıyla trakeoözofageal konuşmadır.

Yöntem: Bu çalışmada larenjektomi sonrası ses rehabilitasyonu yaklaşımlarına dair alanyazın taranarak ilgili çalışmalar derlenmiştir. Betimleyici ve konuyu açıklayan çalışmaların yanı sıra konuyla ilgili yapılan deneysel çalışmalara da yer verilmiştir.

Bulgular ve Sonuç

Yapay Larinks: Pnömatik ve elektronik olmak üzere iki ana yapay larinks türü ortaya çıkmıştır ve bunlardan en yaygın kullanılanı EL'dir. EL, elektromekanik bir cihaz olup hastanın alternatif seslendirme tekniklerini kullanamadığı ameliyat sonrası erken dönemde yararlı bir tedavi seçeneğidir. Uzun vadeli bir iletişim aracı olarak da kullanılabilir. *Özofageal Konuşma***:** ÖK, ses üretimi için yeni dahili kaynak sağlamak üzere hastanın kalan anatomik yapılarını kullanır. Kullanılan yapılar faringo-özofagus segment(FS) olarak adlandırılır. Ses üretmek için FS'nin güç kaynağına ihtiyacı vardır. Bu kaynak, ağız-burun boşluklarındaki atmosferik havadır. Terapi sürecinde, hastalara bu ortam havasını hava rezervuarı görevi gören üst özofagusa yerleştirmeleri ve ardından FS'ini ve çevre dokuları titreştirerek havayı dışarı atmaları öğretilebilir. *Ses Protezleri***:** Ses protezleri primer ve sekonder olarak yerleştirilebilir. Primer protezler ameliyattan hemen sonra yerleştirilirken sekonderler yeterli iyileşme olduktan sonra yerleştirilmektedir. Ses protezi kullanacak olan hastaların yeterli akciğer rezervi, derinlik ve çapta stoması, motivasyonu olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: total larenjektomi, baş-boyun kanserleri, ses protezleri, özofageal konuşma, elektrolarinks.

Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Gecikmiş Konuşmaya Yönelik Tutum ve Bilgilerinin Değerlendirilmesi

Begüm KANBUR, Simge ŞEN

Giriş: Gecikmiş konuşma, diğer bilişsel veya motor alanlarda teşhis edilmiş engel veya gelişimsel gecikme olmaksızın dil başlangıcında bir gecikme olmasıdır (American Speech-Language-Hearing Association [ASHA], 2023). Dil ve konuşma bozukluğu olan çocuklara etkili müdahaleyi sağlamak için dil ve konuşma terapistleri ve okul öncesi öğretmenlerinin iş birliği yapması önemlidir ve erken müdahale çocukların yaşam kalitesini artırabilir. Okul öncesi öğretmeni adaylarının henüz işe başlamadan gecikmiş konuşma konusunda yeterli bilgiye sahip olması gecikmiş konuşma sorunu yaşayan her bir çocuğun erken dönemde farkına varılmasını ve kritik dönemde müdahale için çocukların dil ve konuşma terapistine yönlendirilmesini sağlamaktadır (Vašíková & Žáková, 2017). Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de dördüncü sınıfta okumaya devam eden okul öncesi öğretmeni adaylarının gecikmiş konuşmaya yönelik farkındalık ve bilgi düzeylerinin ölçülmesidir.

Yöntem: Çalışmamız kapsamında okul öncesi öğretmeni adaylarının gecikmiş konuşmaya yönelik farkındalık ve bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla demografik bilgi formu ve araştırmacılar tarafından oluşturulan 29 sorudan oluşan anket ile veriler toplanmıştır. Çalışmaya farklı üniversitelerde okul öncesi öğretmenliği bölümünde dördüncü sınıfta eğitim gören 63 öğrenci dahil edilmiştir. Anket katılımcılara çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel yöntemler olarak yüzde ve frekans analizleri IBM SPSS 25.0 paket programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Okul öncesi öğretmeni adaylarının ankete verdiği yanıtlar incelendiğinde 'Çift dillilik gecikmiş konuşmaya sebep olur' (%33,3) ve 'Mum üfleme, balon şişirme, pipetle su içme gibi nefes çalışmaları gecikmiş konuşmaya iyi gelir' (%4,8) gibi maddelerinde doğru yanıt verme oranlarının düşük olduğu görülmüştür. 'Oyun çocuğun dil gelişimi için önemlidir' (%93,7) ve' 'İki yaşından önce kitap okumak çocuk anlamayacağı için gereksizdir' (%90,5) gibi maddelerinde doğru yanıt verme oranlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Okul öncesi öğretmeni adaylarının gecikmiş konuşma sorunu yaşayan öğrencileri yönlendirmedeki rolü dikkate alındığında gecikmiş konuşma hakkındaki bilgilerinin sınırlı olduğu görülmüştür. Bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılması amacıyla okul öncesi öğretmeni adaylarının desteklemesi erken tanı ve müdahale oranlarının artmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gecikmiş konuşma, erken tanı, yönlendirme, farkındalık, erken müdahale

Anterior Palatoplasti (APP) operasyonu yapılan Obstrüktif Uyku Apnesi Sendromu (OUAS) hastalarının ses değişimlerinin araştırılması

Dilek Demiral Özgedik, Elvan Yüksel

GİRİŞ: Obstrüktif uyku apne sendromu(OUAS) hava yolu daralmasına bağlı tekrarlayan hava akımı kısıtlılığı veya durması ile karakterize yaygın görülen bir hastalıktır .Üst solunum yolunun genişliğini azaltan ve kollabe olmasını kolaylaştıran faktörler OUAS'ye eğilimi arttırmaktadır. OUAS'ın en spesifik ve en etkin tedavisi pozitif hava yolu basıncı(PAP) tedavisi olmakla birlikte, obstrüksiyonun yerinin tam olarak saptanabildiği olgularda uvula, yumuşak damak, palatal bölgelerde yapılan cerrahi ile tedavi uygulanabilir. Operasyon sonrası orofarengeal ve nazofarengeal hava yolu açıklığı arttırılmış olmakla birlikte, eksize edilen dokular ses kalite ve resonansında değişikliklere sebep olabilmektedir.

ARAŞTIRMA AMACI: Obstrüktif Uyku Apnesi ve/veya horlama sendromu şikayetiyle Kulak Burun Boğaz (KBB) polikliniğine başvuran hastalar Anterior Palatoplasti (APP) cerrahisi planlanarak, operasyon sonrasında ses kalitesi değişimleri arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE: Dışkapı Yıldırım Beyazıd Eğitim Araştırma Hastanesi Kulak Burun Boğaz(KBB) kliniğinde horlama ve/veya uyku apnesi nedeniyle anterior palatoplasti ameliyatı yapılmış 30 hasta çalışmaya alınmıştır. Bu hastalara postoperatif ses analizi yapılmıştır.

YÖNTEM : Kliniğimizde bulunan Kaypentax Model 4500 CSL (Computer Speech Lab) cihazının, MDVP (Multi-Dimensional Voice Program) Shure SM48-LC model Mikrofon kullanılarak ses kayıtları alınmıştır.Post-op 1. Ayda her hastanın uzun bir fonasyon ile 3 sn düz /a/ sesi kaydedilerek sesin akustik analizi yapılmıştır. Akustik analizlerde temel frekans (Fo), Relatif ortalama pertürbasyon (Relative Average Perturbation ; RAP), jitter, shimmer, harmoniklerin gürültüye oranı (Harmonik-to- Noise Ratio; HNR) , Ses türbülans endeksi (Voice Turbulance Index; VTI) ve normalize edilmis gürültü enerjisi (Normalized Noise Energy; NNE) parametrelere bakılmıştır. Ayrıca subjektif değerlendirme yöntemlerinden GRBAS ve Voise Handicap Indeks (VHI) hastalara uygulanmıştır.

BULGULAR: Yaş ortalaması 42,4 olan; 9 kadın, ve 55,6 olan 21 erkek hasta çalışmaya dahil edildi. Normal grup ile yapılan objektif ses analiz parametre değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0,05$) elde edilmiştir. Ses Handikap İndeks(VHI) sonuçları kadın hastalarda ortalama değer; 22.7±11.7, erkek hastalarda ise 23.8±8.9 elde edilmiştir. Sonuçlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0,05$) elde edilmiştir.

SONUÇ: Yaptığımız çalışmada hastaların cerrahi sonrası ses kalitesinde anlamlı korelasyon tespit edilmiş olup, özellikle profesyonel ses hastalarına operasyon sonrası olası ses kalitesi değişimleri hakkında bilgilendirme ve toplumsal farkındalığın önemi ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Anterior Palatoplasti, Obstrüktif Uyku Apnesi, Horlama, Akustik Ses Analiz, Subjektif ses analizi

Sağlıklı Yetişkinlerde Pipet Fonasyonu Egzersizinin Anlık Etkileri ve İdeal Performans Süresi: Akustik ve İşitsel Algısal Bulgular

Kübra Tetik Hacıtahiroğlu, Seren Düzenli Öztürk

Giriş

Yarı kapantılı ses yolu egzersizleri (YKSY-E) sağlıklı seste koruma, performansı iyileştirme, yorgunluk yönetimi ve güçlendirme amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Literatürde sağlıklı ve disfonik bireylerde farklı YKSY-E'nin ideal performans süresi araştırılmış ve rapor edilmiştir. Ancak, YKSY-E türlerinden olan pipet fonasyonu egzersizi (PFE)'nin sağlıklı kadın ve erkeklerde optimal etkilerinin görüldüğü ideal performans süresi hala belirsizliğini korumaktadır. İlgili literatür ışığında bu çalışmanın amacı, sağlıklı yetişkinlerde PFE'nin 1, 3, 5, 7 ve 10. dakikalarında anlık etkilerini akustik ve işitsel algısal parametreler açısından değerlendirmek ve cinsiyete göre ideal performans süresini belirlemektir.

Yöntem

Çalışmaya 18-60 yaş aralığında sağlıklı sese sahip 35 kadın ve 34 erkek olmak üzere toplamda 69 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcılar PFE'ni (23 cm X 5 mm) tek oturumda 1 dakikalık bir set, 2 dakikalık üç set ve 3 dakikalık bir set olmak üzere toplam 10 dakika uygulamışlardır. Katılımcıların ses verileri egzersiz öncesi ve egzersizin 1, 3, 5, 7 ve 10. dakikalarında /a/ fonasyonu ve bir cümle kullanılarak SNR (*Signal to Noise Ratio*) değeri en az 30 dB olan sessiz kabinde alınmıştır. Ses verileri aracılığı ile akustik parametrelerden F0 (*Fundamental Frequency*), Shimmer, Jitter, NHR (*Noise to Harmonic Ratio*), SPI (*Soft Phonaiton Index*), SPL (*Sound Pressure Level*), CPSS (*Cepstral Peak Prominence Smoothed*), AVQI (*Acoustic Voice Quality Index*) skoru incelenmiştir ve katılımcıların sesleri genel ses kalitesi açısından işitsel algısal olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma verilerinin istatistiksel analizinde Tekrarlı Ölçümlerde Varyans Analizi, Friedman Testi ve bu testlerin Post hoc testleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç

Çalışma bulgularında erkeklerde 7. dakikada F0'da yükselme ve 5. dakikadan itibaren Shimmer'da düşme görülmüştür (sırasıyla p=0,005; p=0,0001). SPL kadınlarda 5. ve 10. dakikalarda, erkeklerde ise 1. dakikadan itibaren yükselmiştir (sırasıyla p=0,007; p=0,0001). Erkeklerde 5. dakikada AVQI skorunda azalma görülmüştür (p = 0,049). İşitsel-algısal genel ses kalitesi kadınlarda 3., erkeklerde ise 5. dakikada optimal düzeye ulaşmış olup kadınlarda 7. ve 10. dakikalarda, erkeklerde 10. dakikada bozulmuştur (tümü için; p= 0,0001). Diğer parametrelerde istatistik olarak anlamlı fark saptanmamıştır (p>0.05).

Değerlendirme bulguları birlikte ele alındığında PFE'nin ses parametreleri üzerinde optimal etkilerin görüldüğü egzersiz süresi sağlıklı kadınlarda 3 ila 5 dakika, sağlıklı erkeklerde ise 5 ila 7 dakika arasındadır. Egzersiz süresinin uzaması ses parametreleri üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Pipet fonasyonu egzersizi, Anlık etki, Sağlıklı ses, Akustik analiz, İşitsel algısal analiz

Gecikmiş Dil ve Konuşma Konusunda Aile Sağlığı Merkezi Doktorları ve Çocuk Doktorlarının Bilgi ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi

Özge Aslan-, Maral Yeşilyurt

Giriş : Bir çocuk 2 yaşına geldiğinde 50 kelimelik bir kelime dağarcığı olmaması, iki kelimeli cümle kuramıyor olması gecikmiş dil ve konuşmanın belirleyici kriterlerindendir. Dil ve konuşma gecikmesinin uzun dönemde akademik performansı etkilediği bilinmektedir. Gecikmiş konuşmaya yönelik farkındalığın, çocuğun erken dönem müdahale süreçlerinden faydalanabilmesi adına oldukça önemli olduğu belirtilmektedir. Erken yaşlarda herhangi bir problemi olmaksızın gecikmiş konuşma tanısı alan çocukların büyük çoğunluğu erken yaşta fark edilip dil ve konuşma terapisiyle çalışmaya başladıktan sonraki yıllarda dil gelişimi yönünden yaşıtlarını yakalarlar. Gecikmiş konuşması olan veya yaşının gerektirdiği dil becerilerine henüz erişememiş çocuklarda, ailenin ilk olarak danıştığı kişiler aile sağlığı merkezi doktorları veya çocuk doktorları olabilmektedir. Bu gerekçe ile bu çalışmada Türkiye'de yaşayan aile sağlığı merkezi doktorlarının ve çocuk doktorlarının gecikmiş dil ve konuşma konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Katılımcılar Türkiye'de çalışmakta olan 33 çocuk doktoru, 30 aile sağlığı merkezi hekimlerinden oluşmaktadır. Katılımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Gecikmiş Dil ve Konuşma Bilgisini Ölçme anketi uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan Gecikmiş Dil ve Konuşma Bilgisini Ölçme anketi 26 soruluk bir ankettir. Ölçeğin güvenirliklerinin incelenmesi için cronbach's alpha güvenirlik analizi yapılmıştır ve ölçeğe ait güvenirlik düzeylerinin 0.70'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak kurulan alt problemlerin test edilmesinde istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde ikili gruplar arasındaki farkın belirlenmesinde bağımsız örneklem t-testi ikiden fazla gruplar içinde tek yönlü Anova testi yapılmıştır. **Bulgular :** Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin gecikmiş dil ve konuşma konusundaki bilgi düzeyleri ile demografik özellikleri arasında yapılan karşılaştırmalı analizler sonucunda; aile merkezi hekimlerinin bilgi düzeylerinin çocuk doktorlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Doktorların eğitim durumları ile gecikmiş dil ve konuşma konusundaki bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, lisans mezunlarının yüksek lisans ve doktora mezunlarına göre bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışma yeri ile gecikmiş dil ve konuşma konusundaki bilgisi düzeyleri karşılaştırıldığında, aile sağlığı merkezinde ve devlet hastanelerinde görev yapan hekimlere göre özel hastanede görev yapan hekimlerin gecikmiş dil ve konuşma konusundaki bilgisinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. **Sonuç:** Gecikmiş dil ve konuşma hakkında farkındalığın arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir. Doktorların bilgi ve farkındalık düzeylerinin artması gecikmiş dil ve konuşma çocuklarının erken tanı ve terapi alabilemeleri için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gecikmiş dil ve konuşma, aile sağlığı merkezi hekimi, çocuk doktoru, dil gelişimi, dil ve konuşma terapisi.

Afazili Bireylerin Yakınlarının Afazi Hakkındaki Bilgisi, Afazi Sonrası Tecrübe Ettikleri Değişiklikler ve Dil ve Konuşma Terapilerinden Beklentileri: Nitel Bir Araştırma

Özlem Oğuz; Pınar Akgün; Nuray Didin

ÖZET

Giriş: Afazi ile sadece afazili birey değil, afazili bireylerin yakınlarının da hayatlarında köklü değişimler meydana gelmektedir. Yakınların afaziye ilişkin bilgileri-beklentileri ve yaşamlarındaki değişimlere yönelik düzenleyici stratejiler belirlemeleri birbirlerini etkileyen faktörlerdir.

Amaç: Bu çalışmada afazili bireylerin yakınlarının afazi hakkındaki bilgi düzeylerinin, afazi ile birlikte hayatlarında yaşanan değişimlerin belirlenmesi ve dil ve konuşma terapilerine yönelik olarak beklenti ve memnuniyet düzeylerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmanın katılımcıları Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ve dil ve konuşma terapisi almakta olan çoğunluğu eşler olan (n=16) 28 afazili birey yakınlarından (eş, çocuk, bakıcı, kardeş, anne, baba) oluşmaktadır. Çalışmanın verilerini toplamak amacıyla afazi, hayatlarında yaşanan değişimler ve dil ve konuşma terapilerine ilişkin soruları içeren araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler zoom uygulamasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin kayda alınması sonrasında transkripsiyon yapılmış ve içerik analizleri yapılarak temalar oluşturulmuştur.

Bulgular ve Sonuçlar: Analiz sonrasında afazili birey yakınlarının afaziye ilişkin bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Katılımcılar terapilerin hayatlarında neleri değiştirdiği ile ilgili farklı cevaplar vermiştir. Yakınların hayatlarında yaşanan değişimlere ilişkin görüşleri; zorlanılan alanlar, ortak değişim, bireysel değişim, duygu değişimi, baş etme, yetersizlik, dikkat edilen konular ve stratejiler olmak üzere sekiz temada incelenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu afazi öncesinde dil ve konuşma terapisi mesleğinden haberdar değildir. Yakınların dil ve konuşma terapilerinden anlama, konuşma, ilerleme ve kendini ifade etme gibi beklentileri bulunmaktadır. Katılımcılar yaşadığı zorluklarla baş etmede kendilerine göre sabır, inanç, psikolojik destek, ümit etme veya kabullenme gibi yöntemler öne çıkmaktadır. Genellikle afazi terapileri uzun soluklu bir süreç gerektirir ve afazili bireyin yakınları da bu sürecin ayrılmaz birer parçasıdır. Bu yüzden afazili bireylerin yakınları sürece aktif bir şekilde dahil edilmeli ve süreç öncesi-süresinde her aşamada yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmelidirler.

Anahtar kelimeler: Afazi; afazili bireylerin yakınları; dil ve konuşma terapisi; bilgi düzeyi; beklenti

Afazi Rehabilitasyonunda Psikolojik Destek: Psikiyatristler ve Psikologlar Ne Biliyorlar? Ne Düşünüyorlar ve Ne Deneyimliyorlar?

Özlem Oğuz, Merve Sapmaz Atalar

Giriş: Amerika Birleşik Devletleri'nde yaklaşık 2,5 milyon insanda afazi görülmektedir. Bu kadar fazla kişide ortaya çıkmasına rağmen, afazi sağlık profesyonelleri tarafından en az anlaşılan iletişim bozukluklarından biridir. Afazi, depresyon ve anksiyete için bir risk faktörü olduğu için önemi giderek artmaktadır. Depresyon ve anksiyete yaşayan afazili kişiler genellikle ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli hizmetleri alamamaktadır. Bakımın sürekliliği boyunca afazili kişilerin psikolojik ihtiyaçlarına verilen ilginin ve hizmetin yetersiz olması, özellikle depresyonun ele alınmasına dikkat edilerek afazili kişilere yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi için farkındalığın oluşturulmasına yol açmıştır

Amaç: Bu araştırmada ruh sağlığı hizmeti veren psikiyatristler ve psikologların afaziye yönelik bakış açılarının ve afazili bireylerle olan deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırma kapsamında afazili bireylerle gerçekleştirilen seanslarda karşılaşılan zorluklar, iletişimi kolaylaştırmak amacıyla kullanılan stratejiler ve öneriler belirlenecektir.

Yöntem: Çalışma, psikiyatristler ve psikologların afaziye yönelik bakış açılarının ve afazili bireylerle olan deneyimlerinin analiz edilmesini kapsayan nitel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Çalışmanın katılımcılarını, daha önce afazili bireylere hizmet vermiş olan psikiyatristler ve psikologlar oluşturmaktadır. Afazili bireylere hizmet veren psikiyatristlerin ve psikologların deneyimlerini incelemek için ilgili alanyazın taraması sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada toplam 8 (K) katılımcı yer almıştır. Görüşmeler zoom uygulamasında gerçekleştirilmiş ve görüşme süreleri 16-50 dk. (Ort.= 33, 87) arasında değişkenlik göstermiştir. Görüşmelerin kayda alınması sonrasında transkripsiyon yapılmış ve içerik analizleri yapılarak temalar oluşturulmuştur.

Bulgular: Verilerin analizi sonrasında toplam 5 tema ve 2 alt tema ortaya çıkmıştır. Temalar sırasıyla; afazi bilgi düzeyi ve farkındalık (alt temalar: sınırlılıklar, eğitim), hizmetlere erişim, afazili bireyle yaşanan zorluklar, stratejiler ve bakım verenler şeklindedir.

Sonuç: Katılımcıların afazili bireylere mental sağlık hizmeti verme konusunda yeterli düzeyde değillerdir ve afazili bireylerin mental olarak sağlıklı hissetmeleri adına uzmanlara verilecek olan afaziye ilişkin eğitim oldukça gereklidir. Bireylerdeki depresyon varlığını dikkate almadan müdahaleye başlamak ve devam etmek, iyileşme oranını yavaşlatabilir ve çıktıları engelleyebilir. İlgili konuda farkındalık ve gereklilik adına çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Afazi, mental sağlık, psikolojik iyi oluş, psikolog, psikiyatrist

KEKEMELİĞİ OLAN OKUL-ÇAĞI ÇOCUKLARININ KEKEMELİK ŞİDDETİ İLE ARTİKÜLASYON HIZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

Aslı ALTINSOY, R. Sertan ÖZDEMİR

ÖZET

Giriş: Konuşma hızı değişkeni konuşma akıcılığı sorunlarında sıklıkla incelenen bir parametredir. Kekemelik de konuşmanın motor sistemindeki nefes, fonasyon ve artikülasyon bileşenlerinin etkilenerek konuşma senkronizasyonunda bozulmaların meydana geldiği bir akıcılık problemidir. Kekemelik şiddeti arttıkça bu senkronizasyonun daha çok etkilenerek konuşma hızının azaldığı bilinmektedir. Alanyazındaki çalışmalarda dakikadaki sözcük sayısının hesaplandığı "konuşma hızı" ölçümlerine bakılmıştır. "Artikülasyon hızı" ise akıcısızlıklar ve 250 ms.den uzun duraklar çıkartıldıktan sonra saniyede üretilen hece sayısını göstermektedir. Alanyazındaki çalışmaların Türkçe haricindeki dillerde yapılmış olması Türkçe dilindeki akıcısızlık ve hız ilişkisinin incelenmesine dair bu araştırmanın yola çıkış gerekçesi olmuştur. Bu gerekçeden hareket ederek bu araştırmada amaç, kekemelik özelliği gösteren okul-çağı çocuklarının kekemelik şiddetleri ile artikülasyon hızları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Yöntem: Betimsel tarama yöntemi ile oluşturulmuş çalışmaya bir üniversitenin dil ve konuşma bozuklukları merkezine başvurmuş anadili Türkçe olan, kekemelik dışında başka bir dil ve konuşma problemi bulunmayan, 6-12 yaş arası dokuz kekemelik özelliği gösteren okul-çağı çocuk (üç kız, altı erkek) katılmıştır. Bu katılımcılardan alınan 200 hecelik spontan konuşma örnekleri kaydedilerek ortografik transkripti yapılmıştır. Kayıtlardaki kekemelik-benzeri akıcısızlıkların toplam heceye oranının yüzdesi [(kekemelik-benzeri akıcısızlık ÷ toplam hece) x 100] formülüyle elde edilmiştir. Bu yüzdelik oranlara göre katılımcılar van Riper'ın kekemelik şiddet sınıflandırması kapsamında üç hafif, üç orta ve üç şiddetli kekemelik şeklinde ayrılmışlardır. Artikülasyon hızı, normal ve kekemelik-benzeri akıcısızlıklar ile 250 ms.den uzun durakların konuşma örneğinden çıkartılması sonucu [toplam hece sayısı ÷ süre (sn)] formülüyle hesaplanmıştır. Elde edilen veriler StatPlus:IOS (AnalystSoft Inc.) üzerinden istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Kekemelik şiddeti ve artikülasyon hızı veri setlerinin normalliği Fisher's Skewness G1 ve Fisher's Kurtosis G2 ile sınanmıştır. Kekemelik şiddeti ile artikülasyon hızı arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile hesaplanmıştır.

Bulgular: Araştırmanın amacına yönelik ilişkisellikleri incelenen değişkenlerden artikülasyon hızının (4,54 hece/sn.±0,48) normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcılar kekelenen hece yüzdesine göre (%6,88±4,16) üç hafif, üç orta ve üç şiddetli kekemelik özelliği göstermişlerdir. Yapılan Pearson korelasyon analizinde kekemelik şiddeti ile artikülasyon hızı arasında negatif yönde ilişki gözlenmiş ancak bu ilişkinin anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (r= -0,0282 P=0,9425).

Sonuç: Araştırmanın sonucuna göre kekemelik şiddeti arttıkça artikülasyon hızlarının düştüğüne dair bir ilişki söz konusudur ancak bu negatif ilişki anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç literatüre ait bulgularla negatif yöndeki ilişkiselliği açısından benzerlik göstermektedir. Ancak literatürdeki çalışmalar konuşma hızı ölçümlerine dayanmaktadır. Dolayısıyla kekemelik-benzeri akıcısızlıkların artikülasyon hızı hesaplamalarına ait ölçümlere dahil edilmemesi, kekemelik şiddeti ile artikülasyon hızı arasındaki ilişkinin anlamsız sonuç vermesinden sorumlu olabilir.

Anahtar kelimeler: kekemelik, kekemelik şiddeti, artikülasyon hızı, korelasyon

Dil ve Konuşma Terapistlerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Yürütücü İşlev Becerilerini Destekleyen Stratejilerin Kullanımının İncelenmesi

Özlem Yeşiltaş, Ceren Söğüt

Giriş: Yürütücü işlevler bir işi planlama, plana/amaca yönelik davranışları organize etme, organize edildiği biçimde davranışları başlatma, devam ettirme ve sonlandırma becerilerinin tamamını içeren bir bilişsel süreçtir. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı ile dil ve konuşma terapistlerinin yürütücü işlev becerilerini destekleyici stratejiler konusunda tutumunu incelemek ve alan yazına katkıda bulunmaktır. **Yöntem:** Çalışmaya gönüllü olarak toplam 145 dil ve konuşma terapisti katılmış olup dahil etme kriterlerine uymayan katılımcıların çıkarılması sonucunda 113 terapist çalışmaya dahil edilmiştir. Verileri toplamak için demografik bilgi anketi ve "Çocukların Yürütücü İşlevlerini Destekleyen Stratejileri Kullanma Yeterlilikleri Ölçeği" referans alınarak oluşturulan anket kullanılmıştır. Bu anket ile yürütücü işlev becerileri; öz düzenleme, üst bilişsel ve çalışma belleği/aktif bellek becerileri görev başlatma ve sürdürme becerisi olmak üzere dört ana başlıkta incelenmiştir. Tüm beceri puanlarının eğitim düzeyine ve çalışma sürelerine göre karşılaştırılmalarından önce normal dağılıp dağılmadığı Shapiro Wilk test ile belirlenmiştir. Buna göre eğitim düzeyine göre karşılaştırmalarda Mann Whitney U, çalışma sürelerine göre karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık ise $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. **Bulgular ve Sonuçlar:** Araştırmaya katılan terapistlerin eğitim düzeylerine göre öz düzenleme, üst bilişsel ve çalışma belleği/aktif bellek becerileri açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamış olup yüksek lisans mezunu dil ve konuşma terapistlerinin görev başlatma ve sürdürme becerileri lisans mezunu meslektaşlarına göre aldıkları puanların daha fazla olduğu görülmüştür ($p=0,035$). Çalışmaya katılan Dil ve Konuşma Terapistlerinin çalışma sürelerine göre görev başlatma ve sürdürme becerisi açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,049$). Bu farkın 1 yıldan az ile 10 yıl ve üzeri ($p=0,01$), 1-3 yıl ile 10 yıl ve üzeri ($p=0,04$) ve 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzeri ($p=0,013$) çalışan dil ve konuşma terapistlerinin görev başlatma ve sürdürme becerisi puanları arasındaki farklardan kaynaklandığı bulunmuştur. Dil ve konuşma terapisinde önemli bir role sahip olan yürütücü işlev becerilerinin dil ve konuşma terapistleri tarafından kullanımının arttırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bununla beraber yürütücü işlevlerin ders içeriklerinde daha fazla yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: yürütücü işlevler, öz düzenleme becerileri, çalışma belleği, üst bilişsel beceriler, başlatma ve sürdürme becerisi, dil ve konuşma terapisi, okul öncesi dönem

Karşımda Benim Yolumdan Geçmiş Birini Görmek İyi Olur": Kekemeliği Olan Dil ve Konuşma Terapistlerine Yönelik Görüşlerle İlgili Nitel Çalışma

Aleyna Nur Özcan, Aylin Başaran, Ahmet Konrot

Giriş: Kekemeliğin olumsuz etkilerine karşı korunmaya yardımcı olabilecek kritik faktörlerden biri, kekemeliği olan bireylerde incelenen psikolojik sağlamlıktır. Sosyal destek ve sosyal işlevsellikleri yüksek olan kekemeliği olan bireylerin psikolojik sağlamlıkları daha yüksektir. Kekemeliği olan bireyler arasındaki sosyal desteğin ve katılımın arttırılmasının yolu da öz-yardım destek gruplarına katılmaktır. Öz-yardım destek grupları, kekemeliği olan bireylerin kekemelikleri sebebiyle sahip oldukları olumsuz duygu durumlarının azalmasında ve hayata katılımlarının artmasında önemli bir rol oynamaktadır. Destek gruplarına katılan kekemeliği olan bireylerin, destek gruplarına katılmayanlara kıyasla önemli ölçüde daha yüksek yaşam doyumu düzeyine sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada öz-yardım destek gruplarına katılan kekemeliği olan bireylerin psikolojik sağlamlık, öz-duyarlık ve yaşam doyumu düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmaya kekemeliği olan 19'u kadın 59'u erkek toplam 78 yetişkin birey katılmıştır. Katılımcıların hepsi Kekemeler Derneği üyesi olup dernek bünyesinde öz-yardım amacıyla yapılan çevrim içi düzenlenen toplantılara en az bir kere katılım göstermiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Connor-Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Kısa Formu, Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği, Öz-Duyarlık Ölçeği ve The Satisfaction with Communication in Everyday Speaking Situations Scale (SCESS)'nın Türkçe çevirisi kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların çevrim içi düzenlenen toplantılara katılım sıklıklarına göre Connor-Davidson Psikolojik Sağlamlık, Öz-duyarlık ve Yetişkin Yaşam Doyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>,05). Katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri (r=,523; p<,01) ve öz-duyarlık düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri (r=,579; p<,01) arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların çevrim içi düzenlenen toplantılara katılmadan önceki ve sonraki günlük iletişim durumlarından memnun ve tatmin olma puanlarının anlamlı olarak arttığı görülmüştür (p<,01).

Sonuç: Kekemeliği olan bireylerin psikolojik sağlamlık, öz-duyarlık ve yaşamdan doyum alma düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca kekemeliği olan yetişkinlerin çevrim içi düzenlenen toplantılara katılımı sonrası günlük iletişim durumlarından tatmin ve memnun olma düzeylerinin artmış olmasıyla, öz-yardım destek faaliyetlerinin önemi ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: kekemelik, öz-yardım destek grupları, psikolojik sağlamlık, öz-duyarlık, yaşam doyumu, kekemeler derneği

Afazi Alanında Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarının İncelenmesi

Şevval Cengizli, Nuran Zeynep Sakarlı

Giriş: Afazi, beynin dilden sorumlu bölgelerinde çeşitli sebeplerle ortaya çıkan lezyon sonucu; konuşma, yazma, okuma, dinleme, hafıza gibi dil alanlarının bir veya daha fazlasında bozukluk ile karakterize, edinilmiş dil bozukluğudur. Afazi, yaygın görülen bir dil bozukluğu olup, serebrovasküler olay, travmatik beyin hasarı, tümörler, anormal hücre büyümeleri ve bazı hastalıklar etiyolojisini oluşturmaktadır. Dil ve konuşma terapistleri için, afazili bireylerin dil alanındaki becerilerinin değerlendirilmesi, iyi yapılandırılmış bir müdahale programının ilk adımıdır. Terapistin informal gözlemleri ve bireyin yetersiz olduğu alanların uygun testlerle değerlendirilmesi, prognoz ve terapi hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

Amaç: Ülkemizde afazi ile ilişkili yapılan tez çalışmaları incelenerek dil ve konuşma terapisi alanında afazili bireylerde değerlendirme hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Geçerlik ve güvenirliği yapılan çalışmalar incelenerek Türkçeye uyarlanan değerlendirme araçlarının uygulanabilirliği araştırılmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Türkçe'de afazili bireylerde değerlendirme alanında geçerlik ve güvenirliği yapılmış az sayıda afazi tarama testi bulunmaktadır. Dünya çapında geliştirilen testler, ülkelerin kültürel, sosyal, dilsel özelliklerindeki farklılıklardan dolayı afazinin tanılanması sürecinde dil ve konuşma terapistlerini zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu sebeple geliştirilen testlerin ülkemizde uygulanabilirliği açısından standardizasyonun ardından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Dil ve konuşma terapistleri afazi alanında çalışan primer meslek alanlarından biri olduğundan bu konuda yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Yöntem: Afazi konusunda yapılan ve Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından bulunan lisansüstü tezler ve uzmanlık tezleri incelenmiştir. Anahtar sözcük olarak 'afazi' kullanılmıştır. YÖK Tez veri tabanında 58 kayıt incelenmiştir. Afazi alanında yapılan 7 tıpta uzmanlık, 11 doktora, 40 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Dil ve konuşma terapisi anabilim dalına ait toplam 26 lisansüstü ve doktora tezine ulaşılmıştır.

Bulgular ve Sonuç:

Dil ve konuşma terapisi anabilim dalına ait 26 tezin %50'si, afazili bireylerde iletişim becerilerini değerlendirme, bilişsel becerileri değerlendirme, nörogörüntüleme yöntemleri ile değerlendirme, afazili bireyler için kullanılan ölçek ve değerlendirme bataryalarında standardizasyon, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını içermektedir. Geçerlik ve güvenirlik testleri yapılmış olan bu değerlendirme yöntemleri Türkiye'de kullanılmak üzere farklı alternatifler sunmaktadır. Afazi tanısı altında çok çeşitli hasta popülasyonu yer alması göz önünde bulundurulduğunda, daha fazla yöntemin standardizasyon, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılarak literatüre kazandırılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: afazi, tez, geçerlilik, güvenilirlik, değerlendirme

Profesyonel Ses Kullanıcılarının Herhangi Bir Ses Bozukluğu Yaşamaları Durumunda Hangi Meslek Disiplinlerinden Profesyonel Destek Alabileceklerine Dair Görüşlerinin İncelenmesi

Buse Dolanay, İlayda Yentür, Feyza Deniz Saman

Özet

Giriş: Dil ve konuşma terapisi (DKT) mesleği ülkemizde henüz gelişmekte olan bir meslek alanıdır. Bu sebeple profesyonel ses kullanıcılarının (PSK) DKT'lerin ses bozuklukları alanında çalıştığına yönelik farkındalıklarının düşük olduğu ve ses bozuklukları müdahalesinde uzman olmayan kişilere başvurabildiği düşünülmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte Duru ve ark. (2018) yaptığı çalışmada DKT'nin çalışma alanları arasında bilinirliği en düşük alanın ses bozuklukları alanı olduğu görülmüştür. Bu çalışma, Türkiye'deki PSK'lerin herhangi bir ses bozukluğu yaşamaları durumunda hangi meslek disiplininden profesyonel destek alacağının bilinmesi ve DKT'nin ses bozukluğundaki rolüne dair farkındalığının arttırılması açısından önem taşımaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı; hayatlarının ve mesleklerinin her anında seslerini aktif olarak kullanan PSK'lerin herhangi bir ses bozukluğu yaşamaları durumunda doğru müdahale ve terapiyi hangi meslek disiplininden alabileceklerine dair görüşlerini saptamak ve profesyonel ses kullanıcılarının DKT'lerin ses bozukluğundaki rolüne ilişkin görüşlerini incelemektir.

Yöntem: Bu çalışma, betimsel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Türkiye'nin 24 farklı şehrinde yaşayan 78 öğretmen, 34 imam, 30 ses sanatçısı ve 12 tiyatro sanatçısı olmak üzere toplam 154 kişi katılmıştır. Veriler alanyazın taraması sonrasında (Erdebil, 2004; Bengisu ve Ayyıldız, 2020; Balo ve ark. 2021; Bengisu ve Derin, 2022) araştırmacılar tarafından hazırlanan 'Profesyonel Ses Kullanıcıları Görüş Belirleme Anketi' aracılığıyla toplanmıştır. Demografik bilgileri, evet-hayır sorularını ve likert tipi soruları içeren toplam 24 soruluk anket katılımcılara yüz yüze veya çevrimiçi ortam aracılığıyla uygulanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %61,7'si DKT mesleğini bilmektektedir. PSK'ler 'Ses bozuklukları müdahalesinde dil ve konuşma terapistleri ses terapileri verebilir.' görüşüne %25,3 (n=39) oranında kararsızım, %71,4 (n=110) oranında katılıyorum, %3,2 (n=5) oranında katılmıyorum cevabını vermiştir. PSK'ler DKT'lerden sonra en çok %52,6 (n=81) oranında ses eğitmenlerinin ses terapileri verebileceğini belirtmiştir. 'Herhangi bir ses bozukluğu yaşamanız durumunda hangi meslek disiplininden profesyonel destek alacağınızı biliyor musunuz?' sorusuna PSK'ler %47,4 oranında 'evet', %52,6 oranında ise 'hayır' cevabını vermiştir. Bu soruya 'evet' cevabını veren 73 katılımcının 71'i meslek belirtmiştir. Meslek belirten katlımcılardan %12,7'si (n=9) kulak burun boğaz doktoru, %29,6'sı (n=21) DKT, geri kalan katılımcılar ise imam hatip, foniatrist, opera/ses sanatçısı, öğretmen ve şan pedagogu mesleklerini belirtmişlerdir.

Sonuç: Katılımcılar arasında DKT mesleğinin bilinirliğinin yüksek olduğu ancak DKT'lerin ses bozukluklarına yönelik rollerinin bilinirliğinin düşük olduğu görülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda, PSK'lerin herhangi bir ses bozukluğu yaşamaları durumunda, ses bozuklukları alanında uzman olmayan kişilere başvurabildiği görülmüş ve bu durumun değerlendirme ve terapi süreçlerindeki verimliliği aksatabileceği düşünülmüştür. Bu sebeple, PSK'lerin DKT'nin ses bozukluklarındaki rolleri hakkında farkındalığının arttırılması gerekmektedir. Bu farkındalığın arttırılması için mesleki eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: profesyonel ses kullanıcıları, dil ve konuşma terapisi, ses bozuklukları, dil ve konuşma terapisti, profesyonel ses

Profesyonel Ses Kullanıcısı Olan ve Olmayan Bireylerde Ses Yorgunluğunun İncelenmesi

İlayda Kıncal, Furkan Ali Irklı, Melis Öztürk

Giriş: Bilimsel alanyazında birçok araştırmacı sesini mesleki açıdan kullanan bireyleri profesyonel ses kullanıcıları (PSK) olarak tanımlamaktadır. Koufman ve Isaacson PSK'yı ele almada işlevsel bir sınıflandırma önermiştir. Bu sınıflandırma meslek elemanlarını ses bozukluğu şiddetinin mesleki performanslarını etkileme düzeyine dayalı olarak 4 sınıfta ele alır. Sınıflandırmanın 4. basamağında yer alan bireyler ses bozukluğundan mesleki olarak etkilenimleri minimum düzeydedir. Bu nedenle bu basamakta yer alan meslek elemanları profesyonel olmayan ses kullanıcıları (POSK) olarak tanımlanabilir. PSK'nın mesleki ses yüklerinin POSK'a göre fazla olduğu bilinmektedir. Ses bozukluğunun ön semptomlarından birisi olan ses yorgunluğunun da ses yükü ile ilişkili olduğu alanyazında bildirilmiştir.

Amaç: Bu araştırmanın amacı PSK ve POSK olarak sınıflandırılan bireyler arasında ses yorgunluğunun incelenmesini içermektedir.

Yöntem: Araştırmaya yetişkin ve aktif olarak çalışan 401 birey dahil edilmiştir. Tanılanan bir ses bozukluğu veya solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğini belirten katılımcılar dışlanmıştır. Veri toplama araçları katılımcı bilgi formu ve Ses Yorgunluğu Ölçeği'dir (SYÖ). Katılımcılar Koufman ve Isaacson'ın sınıflandırmasına göre 4 gruba ayrılmıştır. İlk 3 grup PSK olarak, 4. grup POSK olarak tanımlanmıştır. Gruplar arasında ses yorgunluğu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı Mann Whitney-U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: PSK (n=332) olan grubun tüm SYÖ faktör skorları POSK grubundakilerden (n=69) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.0001$). Koufmann ve Isaacson'un 4'lü sınıflandırmasına göre gruplar arasında tüm SYÖ faktör skorları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklıdır ($p<.0001$). En yüksek skorlara sahip grubun 2. grup (profesyonel olan ses kullanıcıları, n=243; SYÖ toplam skor ort. 37,65) ve en düşük skorlara sahip grubun 4. grup (ses profesyoneli olmayan ses kullanıcıları, n=68; SYÖ toplam skor ort. 26,21) olduğu bulunmuştur. Ses yorgunluğu en yüksek olan meslek elemanları çağrı merkezi çalışanlarıdır (SYÖ toplam skor ort. 49,07; n=42).

Sonuç ve Tartışma: Mesleki ses yükü ile ses yorgunluğu arasındaki ilişki düşünüldüğünde mevcut araştırmada rapor edilen PSK grubunun ses yorgunluğunun fazla bulunması bilimsel alanyazını desteklemektedir. Ancak Koufman ve Isaacson'un sınıflandırmasındaki mesleki performansının ses bozukluğundan en çok etkilenecek grup olan elit ses kullanıcılarının (örn. ses sanatçıları vb.) ses yorgunluğu şiddetleri 2. gruptan (ör. öğretmen, imam ve müezzinler vb.) daha az bulunmuştur. Tüm katılımcılar arasında ses yorgunluğu şiddeti en düşük olan meslek elemanları arasında elit ses kullanıcıları ve dil ve konuşma terapistlerinin olması, ses yorgunluğu seviyesini etkileyen bir diğer faktörün ses hijyeni olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ses, ses yorgunluğu, profesyonel ses kullanıcıları, ses yorgunluğu ölçeği, ses yükü

Dil ve Konuşma Bozukluklarının Değerlendirilmesi Sürecinde Görev Alan Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Personelinin Yaşadığı Sorunların Belirlenmesi

Rabia YALÇIN, Şaziye SEÇKİN YILMAZ

Ülkemizde iletişim, dil ve konuşma becerilerinde güçlük veya bozukluk yaşayan bireylerin değerlendirilmesi tıbbi değerlendirme ve eğitsel tanı-değerlendirme süreçlerinden geçilerek yapılmaktadır. Eğitsel tanı ve değerlendirme Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) gerçekleştirilmektedir. Bu merkezlerde yapılan değerlendirmelerin doğruluğu, tanıya bağlı olarak hazırlanan müdahale programının içeriğine ve bireylerin yaşam kalitelerine doğrudan etki ettiği için önem arz etmektedir. Bu araştırma; dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirme sürecinde görev alan RAM personelinin yaşadığı sorunları belirlemek amacı ile yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma, İstanbul ilinde bulunan 34 RAM'da görev alan 140 personeli kapsamaktadır. Araştırmada tarama modellerinden anket yöntemi kullanılmış ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Dil ve Konuşma Bozukluklarının Değerlendirmesi Sürecinde Görev Alan RAM Personelinin Yaşadığı Sorunlar Anketi" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin toplanması, aracın katılımcılara çevrimiçi bir anket sitesi aracılığıyla iletilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS 22 analiz programında çözümlenerek katılımcıların ankette yer alan soru maddelerine verdikleri yanıtların frekans (sıklık) ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Araştırma soruları alt başlıklar halinde incelenmiştir. **Bulgular:** RAM personelin %89.7'si Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde dil ve konuşma terapistlerinin görev almamasından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirmesi sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinin fizik şartlarından kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Değerlendirme sürecinde görev alan personel formal ve informal değerlendirme yöntemlerini düşük oranda kullanmaktadır. RAM personeli tarafından en çok kullanılan formal test "Denver Gelişimsel Tarama Testi", en çok kullanılan informal değerlendirme yöntemleri ise "Gözlem", "Görüşme" ve "Kaba değerlendirme formu" olarak listelenmiştir. Ölçme araçlarının yapısından ve eksikliğinden kaynaklı sorunlar yaşanmakta ve bu sorunlar personelin ölçme araçlarını kullanımlarını kısıtlamaktadır. Değerlendirme süreci için yeterli sürenin olmaması ve ailenin bireydeki sorunu fark etme ile değerlendirme için başvuru yapma arasındaki geçen sürenin uzun olması, ailenin ve bireyin değerlendirme sürecinin işleyişini etkileyen tutum ve davranışlarının olması, ailenin dil ve konuşma bozukluklarına yönelik bilgi birikimin olmaması dil ve konuşma dışındaki alanlara yönelik yapılan ek değerlendirmelerin eksik olması ve personelin karar verme sürecini etkileyen dış faktörlerin var olması yaşanan diğer sorunlar olarak saptanmıştır. **Sonuç:** Dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirme sürecinde yaşanan en büyük sorun değerlendirme yapan kişilerin alan bilgi ve tecrübesine sahip olmamasıdır. RAM'da eğitsel tanı ve değerlendirme süresince dil ve konuşma terapisti mutlaka görev almalıdır. **Anahtar Kelimeler:** Dil ve konuşma bozukluğu, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, değerlendirme süreci, Rehberlik ve Araştırma Merkezi personeli, değerlendirme sorunları

DİSFAJİSİ OLAN İNMELİ BİREYLERDE BOSTON REZİDÜ VE TEMİZLEME SKALASININ TÜRKÇE GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Samet Tosun, Seyhun Topbaş

Giriş

Yutma becerisi doğal bir şekilde oral yoldan başlayarak farengeal ve özofageal kısımlarda bulunan anatomik ve fizyolojik yapıların koordineli bir şekilde çalışmasıyla sağlanır. Oral, farengeal ve özofageal yapılarda çeşitli etiyolojik sebeplere bağlı olarak oluşan ve yutma fonksiyonunu olumsuz yönde etkileyen en ufak bir sorun bile bireylerin oral beslenmesini sekteye uğratarak disfaji olarak da adlandırılan çok boyutlu bir bozukluğu ortaya çıkartır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma rezidü yeri ve miktarı olarak yutma bozuluğunda görülen rezidü sorununun tamamını içeren, hastanın rezidüyü etkili bir şekilde nasıl temizlediğini klinik olarak değerlendirmek üzere Kaneoka ve ark (2013) tarafından geliştirilen Boston Residue And Clearance Scale'in (BRACS) - Boston Rezidü ve Temizleme Skalası (BRTS)'nın Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını yapmayı amaçlamaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Disfaji bir hastalık değildir; yutma bozukluğu farklı etiyolojilerde ortaya çıkan bir sendromdur. Yutma bozukluğu özellikle nörolojik bozukluğa sahip olan bireylerde sıklıkla görülmektedir. İnme disfajiye sebep olan en yaygın durumlardan bir tanesidir. Yutma bozukluğu semptomları ise çeşitlidir. Disfaji hastalarında öksürük, kıvam değişikliği, malnütrüsyon ve dehidrasyon, boğazda takılma hissi çok yaygın belirtileri olarak görülebilir. Bunun sonucunda hastanın güvenliği göz önünde bulundurularak oral alımın kısmen ya da total olarak durdurulması gerekebilir. Disfajili bireylerin yutma özelliklerinin aletli ölçümlerle belirlenmesi gerekir. Fiberoptik endoskopik yutma değerlendirilmesi (FEYD) bu yöntemlerden altın standartı olan bir yöntemdir. Aletli ölçümler sonrasında elde edilen bulguların etkili bir şekilde yorumlanması gerekir. Yutma testi sonrasındaki verilerin yorumlanması yutma şiddeti ve rezidü şiddeti ölçekleriyle yapılır. Türkçe geçerliliği ve güvenirliği yapılmış FEYD ile kullanılabilecek bir ölçek bulunmamaktadır.

Yöntem

Bu araştırma Boston Rezidü ve Temizleme Skalasının Türkçe geçerlilik ve güvenirliğini ölçmek amacıyla yapılan metodolojik bir çalışmadır. Öncelikle araştırma için kullanılacak olan ölçeğin kullanımı için izin alınmıştır. Ölçeğin Türkçe dil geçerliliği yapılmıştır. Araştırmada toplam 25 vaka 5 değerlendirici tarafından 4 ayrı bolus ile puanlandırılmıştır. 25 hastanın yutma değerlendirmesi sonucunda 78 adet yutma videosu üretilmiştir. Bu videolar düzenlendikten sonra puanlayıcılar tarafından değerlendirilmesi amacıyla uygun şekilde numaralandırılarak bütün bir video haline getirilmiştir. Bu video puanlayıcılara gönderilmiştir ve ölçeğe göre puanlama yapmaları istenmiştir. Puanlayıcılar bu videoları Boston Rezidü ve Temizleme Skalası'nı kullanarak puanlamışlardır.

Bulgular ve Sonuçlar

Çalışma kapsamında hastalardan alınan tüm veriler yutma bozukluğu alanında deneyimli dil ve konuşma terapistleri tarafından değerlendirilmiştir. Çalışmanın geçerlilik ve güvenirlik açısından istatistiki olarak analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda ölçeğin geçerlilik ve güvenirliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Türkiye'de disfajide kullanılabilmesi için önemli bir ölçek litaratüre kazandırılmıştır.

Anahtar Kelimer: Disfaji, FEYD, İnme, Disfaji ölçeği, BRTS, Geçerlilik ve güvenirlik

Kekemeliği olan ve olmayan okul öncesi çocukların davranışsal inhibisyon özelliklerinin karşılaştırılması: Ön çalışma

Ayşe İlayda Mutlu, İlkem Kara

Giriş: Bireylerin çevrelerine tepki verme, çevreleriyle etkileşimde bulunma ve çevrelerinde faaliyet gösterme şekilleri, uyaranlara verilen tepkilerin yoğunluğu ve sıklığındaki farklılıklar ve bunları düzenleme girişimleri, bireylerin mizacıyla ilişkilidir. Davranışsal inhibisyon, alışılmadık/yeni uyaranlara (insanlar, nesneler, sosyal durumlar) karşı temkinli olma, kendini sınırlama, temkinlilik gibi davranışsal işaretlerle işleme ve tepki verme eğilimini ifade eder. Güçlü davranışsal inhibisyon eğilimleri olan çocuklar tipik olarak yeni veya belirsiz durumlarda aşırı uyanıktır, yeni uyaranlara karşı oldukça tetiktedir, olumsuz duygulanım kalıpları sergileme olasılıkları daha yüksektir. Ayrıca, etkileşim başlatma olasılıklarının daha düşük olduğu ve genellikle sosyal durumlardan ve etkinliklerden geri çekildikleri gözlenmiştir. Kekemeliği olan çocukların tanımadıkları bireylere ve durumlara karşı daha duyarlı/tepkisel olma eğiliminde olduğu öne sürülmüştür.

Amaç: Bu ön çalışma ile kekemeliği olan ve olmayan okul öncesi çocukların davranışsal inhibisyon özelliklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Kuramsal çerçeve: Duyarlı/tepkisel mizaç özelliklerinin bazı okul öncesi kekemeliği olan çocuklarda kekemeliğin başlaması için bir risk faktörü oluşturabileceği ve bu mizaç özelliklerinin kekemeliği olan çocukların özellikle yeni durumlarla, yeni görevlerle ve/veya yeni sohbet partnerleriyle karşılaştıklarında konuşmak açısından daha çekingen olmasına yol açabileceğine ilişkin görüşler öne sürülmüştür.

Yöntem: Bu çalışmaya, 3-6 yaş arasında, okul öncesi kekemeliği olan 40 (E/K = 24/16 ; yaş ort. = 56,25; SS = 12,48) ve kekemeliği olmayan 40 (E/K = 23/17; yaş ort. = 53,15; SS = 9,89) çocuğun ebeveynleri katılmıştır. Davranışsal inhibisyon değerlendirmeleri her iki grupta da *Short-Behavioral Inhibition Scale*'ın Türkçe çevirisi ile yapılmıştır. Cevaplar arasındaki farkın önemliliği iki yüzde arasındaki farkın önemliliği testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın etik açıdan uygunluğu Lokman Hekim Üniversitesi Etik Komisyonundan onaylanmıştır (Toplantı Tarihi: ; Karar No:).

Bulgular ve Sonuçlar: Kekemeliği olmayan çocukların aileleri (%32) olanların ailelerine (%10) göre daha fazla oranda çocuklarının tanıdık olmayan insanlar karşısında geri çekildiğini bildirmiştir (z = -2,46; p = 0,01). Kekemeliği olan çocukların aileleri (%18) olmayanların ailelerine (%3) göre daha fazla oranda çocuklarının ebeveynlerinden çok kolay ayrıldığını bildirmiştir (z = 2,24; p = 0,02). Kekemeliği olmayan çocukların aileleri (%46) kekemeliği olan çocukların ailelerine (%23) göre daha fazla oranda çocuklarının bir grup içindeyken grup arkadaşları, öğretmen/bakıcı ile kolayca kaynaştığını bildirmiştir (z = -2,13; p = 0,03). Kekemeliği olan ve olmayan çocukların tanıdık olmayan insanlar ile etkileşimlerinde ve kaynaşma özelliklerinde davranışsal farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Bu alanda yapılacak gelecek araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: kekemelik, okul öncesi, mizaç, davranışsal inhibisyon, duygulanım

Dil ve Konuşma Terapistlerinin Hizmet Sunumlarında Aile Katılımını Sağlamaya Yönelik Görüş, Uygulama, Beklenti ve Önerilerinin Belirlenmesi

Selin Tokalak, Ahmet Konrot

Giriş: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) hizmet sunumlarında aile katılımını sağlamaya yönelik görüşleri, uygulamaları, beklentileri ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Amaç: Bu çalışma ile DKT'lerin hizmet sunumunda aile katılımının sağlanmasına yönelik klinik pratiklerinin güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konması ve bu sayede, DKT'lerin aile katılımını sağlamaya yönelik mevcut uygulamalarının gelişmesine ve iyileştirilmesine yardımcı olacağı düşünülen sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Yöntem: Bu çalışma, tarama deseninde bir nitel araştırma olarak planlanmıştır. Araştırmaya amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi kullanılarak belirlenen 15 gönüllü DKT katılmıştır. Araştırma verileri, çevrimiçi erişim ile araştırmacı ve katılımcının birebir olarak yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme metoduyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler çeviri yazıya dönüştürülerek bir veri seti oluşturulmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Veri analizinin tutarlılığının sağlanması için veriler araştırmacılar dışında başka bir alan uzmanı tarafından daha analiz edilmiştir.

Bulgular: "*Aile katılımı, terapi için bence en önemli şeylerden bir tanesi…"* görüşünde ifade edilmekte olduğu gibi katılımcıların tamamının terapinin etkililiği açısından aile katılımını çok önemli bulduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların hizmet sunumlarında aile katılımını sağlamaya yönelik en yaygın uygulama olarak seans sonu aile görüşmeleri yaptığı ortaya konmuştur. "… *Ailelerin öncelikle liderin bizim olduğumuzu bilmeleri gerekiyor…", "Ailelerin gerçekçi davranabilmelerini bekliyorum. "* veya *"Ailelerin 'Biz ne yapabiliriz?' demelerini beklerim."* ifadelerinden anlaşılmakta olduğu gibi katılımcıların ailelerden beklentileri çeşitlilik göstermektedir. Aile katılımının sağlanmasına yönelik öneriler ise "… *Ailelere süreç hakkında bir eğitim verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."* tümcesinde anlatılmakta olduğu gibi aileleri bilinçlendirici faaliyetlere yönelik öneriler ile DKT'lere yönelik öneriler, terapilerdeki klinik pratiklere yönelik öneriler, çalışma koşullarının yapılandırılmasına yönelik öneriler ve farklı uzmanlarla iş birliği yapmaya yönelik öneriler şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Sonuç: Katılımcıların etkili bir terapi için ailenin önemini vurgulamasına karşılık, klinik uygulamalarda bu katılımın her zaman sağlanamadığı görülmüştür. Katılımcıların tamamı, aile katılımının hedeflenilen şekilde sağlanamamasının nedenleri konusunda en büyük engelin ailelerle ilişkili engeller olduğundan bahsetmiştir. Ancak katılımcıların farklı sorulara vermiş oldukları farklı cevaplar aslında aile katılımının olması istenen düzeyde sağlanamamasıyla ilgili olarak, DKT'lerin her ne kadar *"Biz ailelere yol gösterici bir rehber gibiyiz aslında. "* şeklinde beyanda bulunmasına karşılık uygulamalarında sadece danışanlarını hizmet sunmakla yükümlü oldukları bireyler olarak algıladıkları şeklinde bir bakış açısına sahip olduklarını yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: dil ve konuşma terapisi, aile katılımı, ebeveyn, iş birliği, eğitim, nitel araştırma

Serebral İskemik İnmede Dil ve Hemispasyal İhmalin Değerlendirilmesi

Merve Savaş, Damlanur Demirhan, Ayşe Saliha Yazaroğlu, Senanur Kahraman Beğen, Burak Manay, Fahri Koca, Demet Aygün, Naile Dölek

Giriş: Dilsel işlemlemede sol hemisferin baskınlığı ile ilgili kabul; Paul Broca ile öncülleri Marc Dax ve Jean-Baptiste Bouillaud'ün sol serebral korteks lezyonlarını takiben gelişen konuşma ve anlama bozukluklarını sundukları olgu raporları ile başlamış, çok sayıda nörogörüntüleme çalışması ile desteklenerek günümüze ulaşmıştır. Bununla birlikte fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme, traktografi ve elektrofizyolojinin kullanımı, sağ hemisferin linguistik işlemlemedeki rollerini ortaya koymaya ve aydınlatmaya devam etmektedir.

Araştırmanın Amacı: Serebral iskemik inmesi olan bireylerde sol ve sağ hemisfere atfedilen dil ve görsel uzaysal işlevlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Hickok ve Poeppel tarafından ortaya konan iki yönlü akış modeli (Dual Stream Model), dilsel fonksiyonların anatomik korelatlarını dorsal (tekrarlama) ve ventral (işitsel anlama) kanallara entegre ederek dilin algısal ve motor bileşenlerini ayrıştırmaktadır. Wernicke-Lichtheim-Gecshwind'in farklı bir yorumu olarak ele alınan bu modelde, sağ hemisferin erken kortikal evreler de dahil olmak üzere işitsel anlama süreçlerine katıldığı öne sürülmektedir. % 0.4-3 gibi düşük bir sıklıkta görülse de non-dominant hemisfer lezyonları, çapraz afaziye neden olabilmektedir. Benzer biçimde sağ posterior parietal korteks tutulumunu takiben ortaya çıkan mekânsal ihmal tabloları ile, sol hemisfer lezyonlarında da karşılaşılması beyin hasarı olan bireylerde üst düzey kortikal işlevlerin kapsamlı değerlendirilmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır.

Yöntem: Sağ (n=7) ve sol (n=11) arter serebri media enfarktüsü olan 18 olguya; Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD) uygulandı. Tüm olgular, unilateral görsel ihmal açısından Çizgi Bölme ve Yıldız Silme Testi ile değerlendirildi.

Bulgular ve Sonuçlar: Sol hemisfer lezyonu olan hastaların tamamında afazi; % 0.9'unda sağ unilateral görsel ihmal bulgulandı. Sağ hemisfer hasarı olan hastaların % 57.1'inde afazi; % 28.5'inde sol unilateral görsel ihmal görüldü. Sonuçlar, iskemik inmenin hemisfer lokasyonundan bağımsız olarak çeşitli şiddetlerde afaziye neden olabileceğini göstermektedir. İnme öyküsü olan bireyler, sağ ya da sol hemisfer tutulumu fark etmeksizin dil ve konuşma terapistleri tarafından değerlendirilmelidir. Bir olguyla sınırlı olsa da sol arter serebri media enfarktüsünü takiben afazi ile birlikte sağ hemispasyal ihmalin saptanmış olması dikkat çekicidir. Afazi rehabilitasyonunda kullanılan görsel uyaranların sunumunda ve terapi ortamlarıyla ilişkili çevresel düzenlemelerde, mekansal ihmal ve diğer görsel-uzaysal defisitler göz önünde bulundurulması gereken komorbid durumlardır.

Anahtar Kelimeler: İskemik İnme, Afazi, Hemispasyal İhmal

SES BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Tuğçe Nergiz, Büşra Coşaroğlu

Giriş: İnsanların toplum içerisinde yaşayabilmeleri için en temel ve belki de en önemli gereksinimleri iletişim kurmaktır. İnsanlar, iletişimi sesleriyle sağlayan diğer canlılardan farklı olarak sözcük oluşturmak için seslerini kullanarak konuşma dilini oluştururlar. Bu bağlamda kişilerin gündelik hayatlarında kuracakları iletişimin kalitesi dolaylı olarak seslerinin kalitesinden etkilenmektedir. Bireyin sesi, ileteceği sözel mesajı güçlendirmekte ve mesaja duygusal içerik kazandırarak iletişim kurduğumuz kişinin iletişimci hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Ses bozukluğunun varlığı ses kalitesinde olumsuz değişikliklere yol açabileceği gibi iletişim kurmayı, sosyal etkileşimde bulunabilmeyi ve de günlük etkinlikleri etkileyebilmekte ve/veya sınırlayabilmektedir. Aynı zamanda ses bozuklukları stres, depresyon veya kaygı bozukluklarına sebebiyet verebilmektedir. Duyguların ve kişiliğin ses üzerindeki etkisi ve bir kişilik özelliği olarak ve duyguları ifade etme aracı olarak sesin rolü, bu alanda giderek artan sayıda çalışma ve araştırmaya yol açmıştır. Bu kapsamda ses bozukluğunun neden olduğu günlük etkinlik sınırlılıklarının ve sosyal katılım kısıtlamalarının algısal olarak ses bozukluğu olan kişiler tarafından öz değerlendirme ile değerlendirildiği tek araç olan Ses Aktivite ve Katılım Profili Türkçe Versiyonu (VAPP-TR) ve kaygı düzeyinin ölçülebileceği çeşitli ölçekler alan yazında yer almaktadır. **Amaç:** Araştırmanın amacı ses bozukluğu olan bireylerin, ses bozukluğu kaynaklı olarak sergiledikleri iletişim ve sosyal etkileşim davranışlarına dayalı olarak sosyal kaygı özelliklerinin incelenmesidir. **Kuramsal çerçeve:** Alan yazın incelendiğinde rastlanan benzer çalışmalarda farklı ölçekler kullanıldığı görülmüş olup kas gerilim disfonisi, paradoksikal ses kıvrımı hareket bozukluğu, iyi huylu ses kıvrımı lezyonları vb. diğer ses bozuklukları olan kişilerde kaygı ve depresyonun yaygın olabileceği ve bu durumun erkeklere oranla kadınlarda daha yaygın görülebileceği belirtilmiştir. **Yöntem:** Çalışmada ses bozukluğu tanısı olan 18 yaş ve üstü yetişkin 30 kadın ve erkek bireye kendi ses bozukluklarıyla ilişkili olarak ses bozukluğu sonucu sosyal katılım ve etkileşimi ile yaşam kalitelerini öznel olarak değerlendirebilecekleri VAPP-TR ve Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği verilmiş ve katılımcılardan doldurulması beklenmiştir. **Bulgular ve Sonuçlar:** Veri toplama sürecine ait verilerin istatistiksel analizi SPSS 23 programı kullanılarak elde edilecektir. Elde edilen bulgu ve sonuçların kongrede sunulması planlanmıştır.

Anahtar kelimeler: ses bozukluğu, sosyal kaygı, sosyal katılım, etkileşim, sınırlılık

“KOCA BİR SUSKUNLUK” TUTUK AFAZİLİ HASTALARIN YAKINLARININ DENEYİMLERİ

TÜYSÜZ Sevinç & TOĞRAM Bülent

Giriş
Dünya Sağlık Örgütü tarafından ‘üçüncü şahıs yetiyitimi’ kavramının İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflaması (ICF) kapsamına alınmasıyla birlikte, rehabilitasyon sürecinde hasta yakınlarının deneyimlerinin incelenmesi, kendi başına önemli bir klinik uygulama ve araştırma alanı olarak öne çıkmaya başlamıştır. Afazinin aile üyeleri üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, rehabilitasyon sürecinde sadece hastaların destekçisi olarak değil aynı zamanda kendi ihtiyaçları olan bireyler olarak düşünülmesi gerekliliği doğmuştur. Bu kapsamda inme ve afazinin aile üyeleri üzerindeki etkilerini keşfetmeyi amaçlayan birçok çalışma bulunmaktadır.

Amaç
Çalışmanın amacı, tutuk afazili hastaların yakınlarının yaşadıkları sorunları belirlemek ve inme sonrasındaki süreçte ortaya çıkan ihtiyaçlarını bireysel deneyimleri üzerinden keşfetmektir.

Kuramsal Çerçeve
Afazide Yaşama Katılım Yaklaşımı (Life Participation Approach to Aphasia-LPAA) ve paralelinde Sosyal Yaklaşım çerçevesinde afazili bireyler ve afaziden etkilenen yakınları hem acil yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaları hem de uzun vadeli hedeflerine ulaşmaları konusunda desteklenmektedir. Hastaların çevresel destek sisteminde kilit bir rol taşıyan hasta yakınlarının deneyimleri, müdahale sürecine yön vermek konusunda önem taşımaktadır.

Yöntem
Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmaya ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak belirlenen 10 hasta yakını dahil edilmiştir. Hasta yakınlarının yaşadıkları güçlükleri ve gereksinimleri belirleme amacıyla kullanılan veri toplama araçları yüz yüze yapılan bireysel görüşmeler ve araştırmacının saha notlarıdır. Toplanan verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin kodlanması, temaların ortaya çıkarılması, nitel verilerin sayısal analizi ve bulguların görsel olarak sunulması süreçlerinde MAXQDA 2020 veri analizi yazılımından faydalanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar
Bireysel görüşmelerden elde edilen veriler önce 87 farklı koda indirgenmiş; sonrasında 28 alt tema (kategori) ve 3 ana tema altında sınıflandırılmıştır. Bu çalışmanın ana temaları hasta ve hasta yakınları tarafından *“İnme sonrasındaki süreçte yaşanan sorunlar”*, bu sorunlara yönelik fayda sağlayan *“Çözümler ve Kolaylaştırıcı Faktörler”* ve çözüm bulunamayan ve devam eden *“İhtiyaçlar”* olarak belirlenmiştir. Afaziye bağlı üçüncü şahıs yetiyitimine yol açan sorunların ve ortaya çıkan ihtiyaçların ağırlıklı olarak ICF sınıflamasının etkinlik ve katılım alanlarında yaşandığı görülmektedir. Bu durum Sosyal Yaklaşım çerçevesinde hasta yakınlarına uygulanacak olan afazi müdahalelerinin odağını bu yöne çevirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Afazi, İnme, Hasta yakınları, Üçüncü şahıs yetiyitimi, Afazi deneyimi.

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN HRİSTİYAN VE MÜSLÜMAN DİN GÖREVLİLERİNİN SES HANDİKAP ENDEKSİ-10 SKORLARININ, SES HİJYENİ ALIŞKANLIKLARININ VE SES EĞİTİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Sibel Özmen, Maral Yeşilyurt

Giriş: Ses bozukluklarını önlemenin başlıca yolu etkili bir ses eğitimi almaktan geçmektedir ancak yapılan araştırmalar, profesyonel ses kullanıcı grubuna dahil olan din görevlilerinin ses, ses eğitimi, nefes egzersizleri konusunda bilgi sahibi olmadıklarını; bu konuda herhangi bir eğitim almadıklarını ve ses egzersizi yapmadıklarını ortaya koymaktadır. **Amaç:** Sesin önemi, ses kullanım alışkanlıkları ve ses hijyeni değişkenlerinin profesyonel ses kullanıcısı olarak tanımlanan din görevlileri üzerindeki etki, önem ve sonuçlarını araştırmaktır. Ayrıca Hristiyan ve Müslüman din görevlilerinin ses handikap endeksi-10 skorları, ses hijyeni alışkanlıkları ve aldıkları ses eğitimleri arasında farklılık olup olmadığının incelenmesidir. **Yöntem:** Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada olduğu karma yöntem kullanılmıştır. Çalışmaya İstanbul'da görev yapan 15 imam-hatip ve 5 müezzin-kayyım olmak üzere 20 Müslüman din görevlisi ile 15 papaz ve 5 rahip olmak üzere 20 Hristiyan din görevlisi, toplamda 40 katılımcı dahil edilmiştir. Amaca yönelik verileri elde etmek için kişisel bilgi formundan, Ses Handikap Endeksi-10, Ses Hijyeni Anketinden, Ses Eğitimi Anketinden ve Derinlemesine Görüşme Formundan yararlanılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Müslüman din görevlilerinin tamamı mesleki eğitim müfredatlarında müzik eğitiminin olmadığını, Hristiyan din görevlilerinin ise tamamı mesleki eğitim müfredatlarında müzik eğitiminin yer aldığını belirtmiştir. İki grubun arasında ses eğitimi alma açısından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Ses Handikap Endeksi-10 toplam skora bakıldığında Müslüman din görevlilerinin puanları Hristiyan din görevlilerinden anlamlı bir şekilde daha fazladır. Bu durum Müslüman din görevlilerinin patolojik olarak daha fazla oranda ses problemleri ile karşılaştıklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra ses hijyeni açısından genel olarak değerlendirildiğinde her iki grubun da benzer ses hijyeni alışkanlıkları gösterdiği veriler elde edilmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde ise hem din görevlilerinin hem ses eğitimcilerinin ortak görüşü, mesleğe başlamadan önce ses ve müzik eğitimi almanın elzem olduğu yönündedir

Anahtar Kelimeler: SesHandikap Endeksi-10, Ses Hijyeni, Ses Eğitimi, Hristiyan, Müslüman, Din Görevlisi

Tutuk ve Akıcı Afazili Bireyler ile Sağlıklı Kontrollerin Hareket Bildirme Durumuna Göre İsim Adlandırma Performanslarının Karşılaştırılması

Simay AYBAR ÖZEL, Seren DÜZENLİ ÖZTÜRK

ÖZET

Giriş: Adlandırma güçlüğü, tüm afazi tiplerinde ortak görülen bir semptomdur. İsim adlandırma görevi için kullanılan nesnelerin hareket bildirme özelliğine göre alt grupları vardır. Kavramların beyinde anlamlarına göre kaydedildiğini savunan "Embodiment Theory" (somutlaştırma teorisi) hareket bildiren sözcüklerin işlemlenmesinde, sözcüğe ilişkin vücut bölümüyle örtüşen beyindeki sensori-motor alanların, birey eylemi yaparken, eylemi gerçekleştiren birini gözlemlerken ya da eylemi hayal ederken harekete geçtiğini iddia etmektedir. İlgili literatür ışığında bu araştırmanın amacı, tutuk ve akıcı afazili bireyler ile sağlıklı kontrollerin hareket bildiren/bildirmeyen isimleri adlandırma performanslarını karşılaştırmaktır.

Yöntem: Araştırmada 14'ü akıcı (5K,9E), 10'u tutuk afazili (3K,7E) birey ile 7 sağlıklı kontrol (4 K,3E) yer almıştır. Gruplar yaş, eğitim ve cinsiyet değişkenleri açısından eşleştirilmiştir. Veriler kişisel bilgi formu, Afazi Dil Değerlendirme Testi, Bayram ve ark.'nın (2017) sözcük-resim adlandırma veri tabanından alınmış deney seti kullanılarak toplanmıştır. Deney seti hareket bildirme özelliğine göre iki gruba ayrılan ve morfem sayısı, edinim yaşı, tanıdıklık, sıklık, resmedilebilirlik, karmaşıklık ve H-indeksi açısından eşleştirilmiş toplam 40 nesnenin karakalem ile çizilmiş resimlerinden oluşturulmuştur. Katılımcıların cevapları 0'dan (hiç adlandıramadı) 6'ya (ipuçsuz adlandırdı) kadar derecelendirilmiş Likert ölçeği ile puanlandırılmıştır. Katılımcıların isim adlandırma performansındaki doğruluk puanları ANOVA modeline Grup [3 Düzey:Sağlıklı kontroller, tutuk afazili bireyler, akıcı afazili bireyler) x Hareket bildirme özelliğine göre isimler [2 Düzey:hareket bildiren isim, hareket bildirmeyen isim] sırasıyla gruplar arası ve grup içi faktör olarak dahil edilmiştir. Etkileşim etkisi saptanan ölçümlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Adlandırma puanları üzerinde Grup x hareket bildirme özelliği etkileşim etkisi [$F_{(2,28)}$=4.412, p= .034] ve grup ana etkisi [$F_{(2,28)}$=22.033, p<.001] bulunmuştur. Tutuk afazili bireylerin adlandırma puanları sağlıklı kontroller ve akıcı afazili bireylerden anlamlı olarak düşüktür (tümü için; p<.001). Sağlıklı kontroller ile akıcı afazili bireylerin adlandırma puanları arasında fark yoktur (p=.307). Etkileşim etkisi ileri analizlerinde akıcı afazili bireyler ile tutuk afazili bireylerin hareket bildiren isimleri adlandırma puanları, hareket bildirmeyen isimleri adlandırma puanından daha yüksek saptanmıştır (tümü için p<.026). Sağlıklı bireylerin hareket bildiren ve bildirmeyen isim adlandırma puanları ise farklılaşmamıştır (p=.646).

Tutuk afazili bireyler literatürde yapılan diğer çalışmalarla benzer şekilde akıcı ve sağlıklı gruba göre adlandırma performansında daha fazla zorlanmıştır. Akıcı afazili bireylerin sağlıklı kontrol grubuna göre adlandırma performansının düşük, ancak farklı olmaması çalışmadaki akıcı afazili katılımcıların çoğunluğunun anomik afazili bireyleri içermesi olabilir. Akıcı ve tutuk afazili bireylerin hareket bildiren isimlerde bildirmeyenlere göre daha iyi performans göstermesi hareket içeren dilin beyinde sadece motor alanlarla sınırlandırılamayacağına işaret ediyor olabilir. Afazi terapilerinde adlandırma görevi için seçilen nesne uyaranlarının hareket bildirme özelliğinin de dikkate alınması klinisyenlere fayda sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Afazi, Hareket bildiren(action) isimler, Hareket bildirmeyen(non-action) isimler, Resim adlandırma

Sosyal Kognisyonun Video Temelli Gerçek Yaşam Senaryosu ile Değerlendirilmesi: Pilot Çalışma Bulguları

Merve Savaş, Burak Manay, Alperen Şentürk, Fahri Koca, Damlanur Demirhan, Ayşe Saliha Yazaroğlu, Senanur Kahraman Beğen

Giriş: Sosyal kognisyon (SK) niyetlerin, duyguların, davranışların algılanması, yorumlanması ve bunlara uygun tepkilerin üretilmesini sağlayan kognitif ve afektif becerileri nitelemektedir. Edinilmiş beyin hasarı, dilin pragmatik bileşeninde bozulmalara ve SK işlevlerinin kötüleşmesine neden olabilmektedir.

Araştırmanın Amacı: Ekolojik geçerliliği yüksek araçlardan biri olarak kabul edilen video-temelli sosyal senaryolar (VTSS), çeşitli nörolojik hastalıklarda etkilenen ve korunan SK becerilerinin ortaya konulmasında kullanılmaktadır. Ülkemizde SK fonksiyonlarını değerlendirmek için geçerlik güvenirlik çalışmaları tamamlanmış çeşitli araçlar bulunmaktadır; fakat VTSS henüz kullanılmamıştır. Bu amaçla, geliştirilmesi planlanan VTSS aracına dönük pilot çalışmalar özetlenmiştir.

Kuramsal Çerçeve: Yüz ifadeleri, mimikler ve entonasyonlar merkezi sinir sisteminde hızla işlemlenen ve duyguların anlaşılmasında önemli ipuçları sağlayan dinamik uyaranlardır. Bu nedenle SK işlevlerinin değerlendirilmesinde gerçek yaşamla ilişkili videoların kullanıldığı araçlar; simültane diyaloglar ve bağlamsal unsurlar içermesi bakımından etkilidir.

Yöntem: Evlilik yüzüğü almak için bir araya gelmiş bir kadın (a), erkek (b) ve erkeğin ablası (c) arasında geçen olaylar 4 bölüm biçiminde hazırlanmıştır. İlk 3 bölümde karakterler sırasıyla a-b, b-c ve a-c; son bölümde ise a-b-c biçiminde rol almaktadır. Her bölüm en fazla 30 saniye sürmektedir. Dil ve konuşma terapisi ve nöroloji alanında çalışan akademisyenlere sunulan VTSS, uzman görüşlerine göre yeniden düzenlenmiştir. Kognitif tutulumu olmayan (Montreal Kognitif Değerlendirme Ölçeği >21 skor alan) katılımcılara (n=39, ort. yaş 29,2, ss. 16,4) her bölümün sonunda aktörlerin duygu ve düşünceleri, gaf ve beyaz yalanların tespitine ilişkin sorular yöneltilmiştir. 4 bölüm birleştirilerek hazırlanan videonun izletilmesinin ardından katılımcıdan olayı anlatması istenmiş ve kendi hisleri, düşünceleri sorulmuştur. Olay örgüsündeki problem durumuna ilişkin olası çözümler ve alternatif son hakkında konuşması istenmiştir. Yanıtlar; metaforlar, emosyonel-zihinsel-linguistik terimler, öznel söylemler; gaf ve beyaz yalanların tespiti başlıkları altında analiz edilmiştir. Analizler 5 DKT tarafından incelenip uzlaşılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Erkek (n=12, ort. yaş 36,7, ss.19,7) ve kadınlar (n=27, ort. yaş 28,5, ss.12,6) arasında, beyaz yalan tespiti (ort. 1,0, ss. 1,0; p=0,032), beyaz yalanı söyleyen kişinin tespiti (ort. 1,0, ss. 1,0; p=0,029) ve öznel söylemler (ort. 2,33, ss. 2,0; p=0,024) parametrelerinde anlamlı fark saptandı. İlkokul (n=5, ort. yaş 53,4, ss.10,4), lise (n=14, ort. yaş 28,2, ss.13,6)) ve üniversite mezunu (n=20, ort. yaş 27,4, ss. 13,1) bireyler arasında anlamlı fark saptanmadı (p>0,05). 18-25 yaş arası (n=25, ort. yaş 21,3, ss.1.5) ve 60 yaş üzeri (n=6, ort. yaş 62,17, ss. 1,9) bireyler arasında; beyaz yalan tespitinde (ort. 1.0, ss. 1.0; p=0,041) anlamlı fark saptandı. Öznel söylem ve metafor kullanımı arasında (r=0,357; p=0,026) pozitif yönlü korelasyon saptandı. Pilot çalışmaları devam eden VTSS, eğitim düzeyinden etkilenmemektedir. Normatif verilerin elde edilme süreci devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edinilmiş Beyin Hasarı, Pragmatik, Sosyal Kognisyon

Temporopariyetal Bileşkeye Uygulanan Transkraniyal Doğru Akım Uyarımının Hızlı Otomatik Adlandırma Performansına Etkilerinin Belirlenmesine İlişkin Bir Ön Çalışma

R. Gülşah Özer, Özlem Öge Daşdöğen, Gökçer Eskikurt

Nöromodülasyon tekniklerinden Transkraniyal Doğru Akım Uyarım (tDAU), nöronal organizasyonun özelliklerine göre değişiklik gösterebilse de anodal uyarımın uyarılabilirliği artırırken katodal uyarımın ise uyarılabilirliği baskıladığı bilinmektedir. Sahte (sham) uyarım ise nöronal aktivitede bir etkiye yol açma gücü olmayan bir akımdır. tDAU nöronların ateşleme biçimini değiştirip sinaptik iletimi güçlendirerek nöroplastisiteye katkıda bulunur.

Hızlı otomatik adlandırma (HOA), harf, rakam, renk gibi görsel sembolleri hızlı ve doğru olarak adlandırma becerisidir. HOA, uzun süreli bellekte tutulan sözel bilgiyi kolayca geri getirebilmeyi kapsayan leksikal-semantik temsilin ve fonolojik erişimin bir ürünüdür. Çocuklarda okuma performansının önemli bir yordayıcısı olan HOA, ilerleyen yaşlarda okumaya ek olarak bilişle ilişkili diğer işlevleri incelemek amacıyla kullanılmaktadır. HOA, görsel ve dilsel modaliteler arası bilgi işleme süreçlerinin hızına ve işleyişine ilişkin bilgi sağlayan bir bilişsel göstergedir.

Araştırmanın Amacı: Sağlıklılarda temporopariyetal bileşkenin uyarımının katılımcıların HOA performansı üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Böylelikle HOA becerisinin olumsuz etkilendiği dil-bilişsel bozuklukların değerlendirme ve rehabilitasyonuna katkı sunması beklenmektedir.

Kuramsal Çerçeve: Turkeltaub ve ark. (2012), anodal uyarımın sol temporopariyetal bileşkeye ve katodal uyarımın sağ homoloğuna uygulanmasının hem sözcük hem de anlamsız sözcük okuma performansını arttırdığını saptamışlardır. Sparing ve ark. (2008), sol posteriyor perisilviyen alana anodal tDAU uygulamasının görsel adlandırma görevlerindeki yanıt gecikmelerini azalttığını bildirmişlerdir. Cattaneo ve ark. (2011) sağlıklılarda Broca alanına uygulanan tDAU'nun sözcüğe erişim hızının yordayıcılarından sözel akıcılık üzerindeki etkisini incelemişler ve anodal tDAU'nun sahte (sham) uyarıma göre semantik ve fonemik akıcılıkta anlamlı artışa neden olduğu görülmüştür.

Yöntem: Çalışmamızda 18-24 yaş 18 sağlıklı anodal, katodal ve sham doğru akım grubuna (her grupta 6'şar kişi olacak şekilde) rastgele ayrılmıştır. Sol temporopariyetal bileşkeye tDAU uygulanarak uygulamadan önce ve hemen sonra katılımcılardan iki benzer formdaki renk, harf, rakam ve kombinasyonlarını olabildiğince hızlı bir şekilde adlandırmaları istenmiştir. Veriler birbirine kör iki değerlendirmeci tarafından analiz edilerek grup içi ve gruplar arası istatistiksel testlerle karşılaştırılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Uyarım öncesindeki doğruluk puanları arasında fark görülmemiştir ($p = .940$). Uyarım sonrasında ise katodal ve sham grubu ile anodal grup arasında anlamlı bir artış saptanmıştır (katodal-anodal: $p < .001$, sham-anodal: $p < .05$). Genel doğruluk puanları arasında belirgin istatistiksel bir fark çıkmasa da alt uyaran türlerine (renk, rakam, harf, kombinasyon) göre karşılaştırıldığında katodal grup daha yüksek doğruluk sergilemiştir. Grupiçi karşılaştırmalarda anadol uyarım alanlarda uyarım sonrası skorlarda bütün alt uyaranlarda ve genel toplamda azalma görülmüştür ($p < .01$). Katodal uyarım alan grupta ise uyarım öncesi ve sonrasında tüm alt uyaranlarda tam tersine bir artış görülmüştür ($p < .005$). Sham grubunda ise pre ve post değerler arasında farklılık oluşmamıştır ($p = .382$).

Anahtar Kelimeler: Temporopariyetal Bileşke, Transkraniyal Doğru Akım Uygulaması, Hızlı Otomatik Adlandırma, Bilişsel İşlemleme Hızı, Leksikal Geri Çağırma

COVİD-19 TANISIYLA HASTANEDE YATARAK TEDAVİ OLAN HASTALARDA SES VE YUTMA BOZUKLUKLARININ İNCELENMESİ

Beyza Sungur Çetin Maral Yeşilyurt Hakan Avcı

Giriş

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılında SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu koronavirüs hastalığı kısa zaman içerisinde tüm dünyaya yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından koronavirüs hastalığı (COVİD-19) küresel salgın anlamına gelen pandemi olarak ilan edilmiştir. SARS-CoV-2 virüsü vücuda ağız veya burun yoluyla damlacı Covid-19 hastalarında solunum yolunun etkilenmesi ve pnömoni varlığının olması ses ve yutma fonksiyonlarında bozulma riskini arttırmaktadır(Archer S., 2021).

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 tanısı almış ve hastanede yatarak tedavi olmuş olan kişilerle Covid-19 geçirmemiş sağlıklı bireyler arasında ses ve yutma bozuklukları açısından bir farklılık var olup olmadığını varsa ne gibi farklılıklar olduğunu belirlemek ve Covid-19 geçiren kişilerde yaş ve cinsiyete göre SHE-10 ve EAT-10 skorlarını belirlemek için yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın türü ve modeli; nicel, karşılaştırmalı bir ölçek çalışmasıdır. Çalışmaya Covid-19 tanısı alıp hastanede yatarak tedavi olan 18 yaş üstü 80 kişi katılmıştır. Kontrol grubunda ise Covid-19 geçirmemiş 18 yaş üstü 80 kişiye ulaşılarak toplam 160 kişi katılmıştır. Katılımcılar tedavilerinden 4 ay sonra çalışmaya katılmıştır. Demografik bilgileriyle birlikte, SHE ve EAT-10 toplam puanları karşılaştırılmıştır.

Etik Kurul onayı, Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Hastanesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar grubu 2022/514/220/27 sayılı 22.02.2022 tarihli kararla onaylanmıştır ancak tez danışmanı eksik yazıldığı için tekrardan düzenleme yapılmış olup 2022/514/226/11 sayılı 25.05.2022 tarihli kararla onaylanmıştır.

Bulgular ve Sonuç

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen verilere göre Covid-19 geçiren ve geçirmeyen bireyler arasında SHE-10 ve EAT-10 ölçeklerinden aldıkları toplam puanlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Covid-19 geçiren bireylerin hastalığı geçirdikten 4 ay sonra yapılan ses ve yutma bozuklukları değerlendirmesinde kişilerde hala ses ve yutma bozukluğu şikayetlerinin (80 kişiden 8'inde) bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, ses bozukluğu, yutma bozukluğu, SHE-10, EAT-10.

GENÇ YAŞLILIK VE ORTA YAŞLILIK DÖNEMİNDEKİ BİREYLERİN KONUŞMADA VE OKUMADA ARTİKÜLASYON VE KONUŞMA HIZLARININ İNCELENMESİ

İlayda Gündüz, M. Emrah Cangi

Giriş: Prozodinin bir bileşeni olan konuşma hızı birçok fonksiyon ve gelişimsel süreç hakkında bilgi verir. Konuşma ve artikülasyon hızı; apraksi, dizartri gibi motor konuşma bozuklukları, kekemelik gibi akıcılık bozuklukları, Parkinson ve Alzheimer gibi nörodejeneratif hastalıklar, bazı ses bozukluklarında dikkate alınması gerekebilen değişkenlerdendir. Dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de 65 yaş üstü popülasyonun oranı artmaktadır ve gelecekte daha da artacağı öngörülmektedir. Genç yetişkinler ve yaşlılar arasında hem fizyolojik hem de nörolojik farklılıklar olmasından dolayı, yaşlı popülasyonla ilgili araştırma ve klinik uygulamalarda genç popülasyonla ilgili çalışmaları referans almak yanıltıcı olabilir. Bu çalışmanın başlıca amacı, genç yaşlılık ve orta yaşlılık döneminde bulunan bireylerin konuşmada ve okumada artikülasyon ve konuşma hızlarına ilişkin normatif nitelikte ön bulguların sunulmasıdır. Çalışmanın diğer amacı, hız değişkenlerinin demografik değişkenlere göre değişip değişmediğinin incelenmesidir. Son amaç ise bir katılımcı kriteri olarak belirlenen Standardize Mini Mental Test (SMMT) sonuçları ile incelenen hız değişkenleri arasındaki korelasyonun incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmaya anadili Türkçe olan ve herhangi bir nöropsikiyatrik, işitme, dil ve konuşma bozukluğu olmayan, genç yaşlılık (65-74 yaş) ve orta yaşlılık (75-84 yaş) dönemindeki toplam 50 birey dâhil edilmiştir. Katılımcıların bilişsel taraması SMMT ile yapılmıştır. Spontan konuşma ve okuma örnekleri, Praat Akustik Analiz Programı (PRAAT) ile analiz edilmiştir. Katılımcıların konuşma örneklerinde konuşma ve okuma hızları ile okumada konuşma ve okuma hızlarının karşılaştırılması için normal dağılım varsayımı dikkate alınarak eşleştirilmiş örneklemler t-test ve Wilcoxon Signed Ranks Test kullanılmıştır. Katılımcıların konuşmada konuşma hızı, konuşmada artikülasyon hızı, okumada konuşma hızı ve okumada artikülasyon hızlarının cinsiyete göre karşılaştırılması için bağımsız örneklemler t-testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Katılımcıların SMMT sonuçları ile; konuşmada konuşma hızı, konuşmada artikülasyon hızı, okumada konuşma hızı ve okumada artikülasyon hızları arasındaki korelasyonun hesaplanması için Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular Katılımcıların konuşmada konuşma hızı dakikada 256 hece (H/D), konuşmada artikülasyon hızı 359,5 H/D, okumada konuşma hızı 235,5 H/D ve okumada artikülasyon hızı 310,5 H/D olarak bulunmuştur. SMMT puanları ile konuşma ve okumada konuşma ve artikülasyon hızları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Normatif veriler cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, erkek katılımcıların konuşma ve okumada konuşma ve artikülasyon hızları kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Sonuç olarak, bu çalışmada genç yaşlılık ve orta yaşlılık dönemindeki bireylerin konuşma ve okumada konuşma ve artikülasyon hızlarının, Türkçe'de ve diğer dillerde genç katılımcılarla yapılan birçok diğer çalışmayla karşılaştırıldığında daha düşük olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: konuşma hızı, artikülasyon hızı, konuşma, okuma, yaşlılık

DUDAK DAMAK YARIKLI ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNDE VE BAKIMINDA BABA KATILIMININ İNCELENMESİ

Ezgi APAYDIN, Özlem Ünal LOGACEV

ÖZET

Dudak-damak yarıkları embriyolojik dönemde kapanması beklenen yapılardaki anormal açıklıktır. Bu yapısal farklılık sebebiyle dudak-damak yarıklığı olan çocuklar dil gelişimi bakımından riskli grupta bulunmaktadır. Ebeveyn-çocuk etkileşimi nitelik ve niceliğinin dil gelişimi üzerindeki kritik önemi bilinmektedir. Ebeveyn-çocuk etkileşimi çalışmaları çoğunlukla annelere odaklanmış olsa da baba-çocuk etkileşiminin çocuğun gelişimi üzerindeki olumlu etkisi araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu çalışmada DDY'li çocukların, gelişim ve bakımında babalarının katılımını, tipik gelişim gösteren çocuğu olan babalarla karşılaştırmak ve baba katılımını betimlemek amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak çalışmaya 3-6 yaş aralığında DDY'li çocuğu olan 50 baba ile yine aynı yaş aralığında tipik gelişim gösteren çocuğu olan 50 baba (toplamda 100 katılımcı) katılmıştır. Katılımcılara, Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ), Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu, Katılımcı Bilgi Formu ve tipik gelişim gösteren çocukların babalarına ise ek olarak Çocuk Bilgi Formu'nu içeren Google Formu gönderilmiştir. Verilerin analizi sonucunda; DDY'li çocuklar ile tipik gelişim gösteren çocukların babalarının BAKÖ toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Ayrıca BAKÖ toplam puanı ile babanın yaşı, çalışma koşulları (vardiya, çalışma saatleri), eğitim seviyesi, çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Annenin çalışma durumu ile BAKÖ toplam puanı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eşleri çalışan babaların BAKÖ toplam puanları, eşleri çalışmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazladır ($p<0,05$).

Anahtar sözcükler: Baba-çocuk etkileşimi, baba katılımı, Baba Katılım Ölçeği, dil gelişimi, dudak damak yarıkları

Dudak Damak Yarığı ile Doğan Bebeklerin Beslenme Problemlerine Yönelik Online Aile Eğitimi Etkililiğinin İncelenmesi

Zehra SAVAŞ, Özlem ÜNAL LOGACEV

1. Giriş:

Yarık damak, beslenme sırasında emme için gerekli olan negatif basıncı üretmeyi ve vakum kuvvetini oluşturmayı engellemektedir. Bebeği besleyememenin yarattığı stres anne-bebek bağlanma sürecini bozabilmektedir. Beslenme problemlerine bağlı olarak; DDY'li çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar kıyaslandığında, DDY'li çocukların gelişim basamaklarında gecikme yaşadıkları bulunmuştur. Ebeveynlerin doğru ve uygun besleme yöntemleri kullanmaları, DDY'li çocukların tipik gelişim basamaklarını takip edebilmelerini sağlamaktadır.

Aile eğitiminde yaşanan eksiklikler çalışmanın motivasyonunu oluştururken, DDY'li bebeklerin beslenmesi ile ilgili ailelere bir video eğitimi verilip verilemeyeceği, verilebilirse bunun aileler için yeterli olup olmadığını test etmek amacıyla tasarlanmıştır.

2. Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmanın amacı; DDY ile dünyaya gelen bebeklerin beslenmesinde yaşanan zorlukları en aza indirmek ve bebeğin oral yolla yeterli besin ve kilo alımını mümkün olduğunca geliştirmek için ailelere yönelik video eğitim programı hazırlamak ve bu programın etkililiğini belirlemektir.

3. Kuramsal Çerçeve:

Dünya çapında 600 doğumda, Türkiye'de her 900-1000 doğumda bir görülen dudak damak yarıklığı (DDY) en sık karşılaşılan konjenital anomaliler arasındadır. Dudak damak yarıklı bireyler; konuşma problemleri, ortodontik bozukluklar, diş problemleri ve sosyo-psikolojik problemlerin yanı sıra beslenmeyle ilgili problemler yaşayabilmektedirler. Kuttenberger ve ark. (2010) yaptığı çalışmada DDY'li bebeğe sahip 105 ailenin %63'ü doğum sonrasında aldıkları ilk danışmanlıkta beslenme ile ilgili yaşadıkları problemler için bu konuda eğitim almak istemişlerdir. Küçükgüven ve ark. (2020); DDY'li bebeklerin %65'inin emmede başarı sağlayamadıklarını, damak yarığı olan bebeklerin beslenme sırasında boğulma ve aspirasyon riski taşıdıklarını, bu bebeklerin %59,5'inin yoğun bakım ünitelerinde kaldıklarını ve %42'sinin de nazogastrik ve orogastrik tüplerle beslendiklerini bulmuşlardır. Araştırmacılar bu çalışmanın sonunda, sağlık personelinin hazırlayacağı ek eğitim programlarının, beslenme konusundaki farkındalığını artırabileceğini, yanlış beslenmeyi önleyebileceğini, yaşanan beslenme zorluklarını hafifletebileceğini vurgulamışlardır. Ebeveynler dudak damak yarığı hastalarla yeterince bilgi alamadıklarını düşündükleri durumlarda, çevrimiçi eğitim kaynaklarına yönelmektedirler.

4. Yöntem:

Çalışmaya DDY ile dünyaya gelmiş ve henüz cerrahi müdahale geçirmemiş 0-1 yaş arası 15 bebek ve ebeveynleri dahil edilmiştir. DDY dışında ek bozukluklar ya da yutma bozukluğu olan olgular çalışmaya dahil edilmemiştir. DDY'li bebeklerin beslenme sırasında yaşayabileceği zorluklarla ilişkili bir video hazırlanmıştır. Hazırlanan video kayıtları gönüllü katılımcılarla online olarak paylaşılmıştır. Video eğitim ve ek görüşmeler tamamlandıktan sonra son-test tekrar uygulanmıştır. Deneysel yaklaşımla tasarlanan bu çalışmada tek grup ön-test son-test deseni ile kullanılmıştır Nicel verilerin analizinde SPSS 25.0 (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programından faydalanılmıştır. Normallik varsayımı için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Normallik varsayımını sağlamayan veriler için "Wilcoxon İşaretli Sıralar" hipotez testi, sağlayanlar için "İlişkili Gruplar T Testi" kullanılmıştır.

5. Bulgular ve Sonuçlar:

- Anenin olumlu davranışlarında artış, olumsuz davranışlarında anlamlı olmasa da azalma
- Annenin doğru bilgi düzeyinde artış, yanlış bilgi düzeyinde azalma

- Olumlu duygularda anlamlı olmasa da artış, olumsuz duygularda azalma
- Bebeğin olumlu bulgularında artış, olumsuz bulgularında azalma
- Annenin olumlu bulgularında artış, olumsuz bulgularında azalma görülmüştür.
- Tüm anneler video eğitim programından memnun kalmıştır.
- Erken dönemde beslenme zorluklarının önlenmesi ve anne-bebek bağlanma sürecinin aksamaması için beslenme eğitiminin verilmesinin önemli olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimler: Aile eğitimi, Beslenme, Beslenme problemleri, Dudak damak yarığı, Yutma

PROFESYONEL SES KULLANICILARINDA YARI TIKALI SES YOLU EGZERSİZLERİ: LİTERATÜR TARAMASI

Büşra Akça, Haldun Oğuz

Giriş

Yarı tıkalı ses yolu egzersizleri (YTSE), ses kalitesini iyileştirmeyi ve kolay fonasyon sağlamayı hedefler. Yarı tıkalı ses yolu egzersizleri, dudaklar ve epilarenks gibi bir veya daha fazla noktada ses yolunu uzatan, tıkayan veya her ikisini de yapan bir ses egzersizi sınıfıdır. Bu egzersizler hedeflenen, nefesli veya eforlu olmayan bir ses kalitesini teşvik eder. YTSE, profesyonel ses sanatçıları ve ses eğitmenleri tarafından birçok yıldır ısınma egzersizi olarak kullanılmaktadır. Profesyonel ses kullanıcıları için YTSE, performans öncesi ısınma sırasında solunum mekanizmalarını etkinleştirmeye yardımcı olur.

Kurumsal Çerçeve

Bu yarı tıkalı ses yolu egzersizlerinin etkilerini araştırmak için akustik analiz ve EGG gibi çeşitli teknikler kullanılmıştır. Bazı çalışmalar aerodinamik, elektromiyografik, radyolojik veya endoskopik analiz yaparak gerçekleştirilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, literatür taraması yoluyla farklı türlerinin tanımı, klinik uygulanabilirliği, kısıtlamaları, performans süresi, etkileri ve etkinliği hakkındaki bilgileri sentezlemek ve düzenlemektir.

Yöntemler

Çalışmalar, PubMed veritabanında 2013 ile 2023 arasında İngilizce yayınlananlar arasından seçildi. Şubat 2023'te, PubMed, 'SOVTE' ifadesi kullanılarak tarandı. Kaynaklar arasında tutarlılık sağlamak ve araştırma kapsamını sınırlamak için kitap bölümleri ve konferans bildirileri hariç tutuldu.

Bulgular ve Sonuçlar

Çalışmanın amacına uygun olarak, sadece profesyonel ses kullanıcılarında YTSYE' yi araştıran çalışmalar seçildi. Toplam 25 çalışma arasından, dahil edilme kriterlerini karşılayan 6 çalışma belirlendi. Sonuçların analizi, çalışma amaçları için bulunan verilere göre yapıldı.

İncelenen çalışmalar, YTSYE ile ses terapisinin profesyonel ses kullanıcılarında olumlu etkilerini göstermiştir. Ayrıca çoğu çalışmada öz değerlendirme sonuçları, fonasyon konforunda ve ses kalitesi algısında artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Akustik analiz bazı çalışmalarda önemli farklılıklar gösterirken, diğerlerinde YTSYE öncesi ve sonrası benzer sonuçlar elde edildi. Gelecekteki araştırmalar daha fazla katılımcı sayısını ve uzun süreli etkililik analizini içermelidir.

Anahtar Kelimeler: yarı tıkalı ses yolu egzersizleri, ses terapisi, ses bozuklukları

TÜRKÇE NESNE VE EYLEM RESİMLERİNİN ADLANDIRILMASI: PSİKODİLBİLİMSEL VERİTABANI ÇALIŞMASI

Elif İkbal ESKİOĞLU, Talat BULUT, Nazmiye Evra GÜNHAN ŞENOL

Adlandırma, çeşitli dil ve konuşma modellerine dahil edilmiş karmaşık bir bilişsel sürecin parçasıdır. Sağlıklı yetişkinlerde adlandırma sürecini incelemek için sıklıkla resim adlandırma görevine başvurulmaktadır. Bilişsel süreçlerin güvenilir şekilde incelenmesi, normatif veri tabanlarını gerektirir. Bu çalışmanın öncelikli amacı ana dili Türkçe olan sağlıklı yetişkinlerin nesne ve eylem adlandırma gecikmelerini (latans) belirleyerek klinik ve bilimsel çalışmalarda kullanılmak üzere belirli bir resim ve sözcük grubuna ait psikodilbilimsel özelliklerin sunulduğu normatif bir veritabanı oluşturmaktır. Ayrıca mevcut çalışmada başsözcük sıklığı, edinim yaşı, adlandırma uyumu (H istatistiği), sözcük türü, sözcük uzunluğu, görsel karmaşıklık ve kavramsal karmaşıklık değişkenlerinin adlandırma gecikmesi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Yöntem

Çalışmaya 18 ile 39 yaş arasındaki 40 sağlıklı yetişkin katılmıştır. Uyaranlar için Uluslararası Resim Adlandırma Projesi (International Picture-Naming Project-IPNP) kapsamında oluşturulmuş olan veritabanı kullanılmıştır. Bu veritababından bir pilot çalışma ile 198 nesne ve 62 eylem resmi seçilmiştir. Resimler, Pyton programlama dili ile yazılmış bir yazılım ile görüntülenmiş ve veriler (resimlerin sunum zamanları, adlandırma başlangıcı vs.) yine program tarafından kaydedilmiştir. Katılımcılardan ekranda görünecek olan resimleri olabilecek en kısa sürede tek kelime ile adlandırmaları istenmiştir.

Bulgular

Çalışmanın sonucunda oluşturulan veritabanında her bir nesne ve eylem resmi için çeşitli psikodilbilimsel değişkenlere ek olarak adlandırma gecikmesi ve adlandırma uyumu değişkenleri hesaplanmış ve Ek-1'de sunulmuştur. Ayrıca resimlerin, adlandırma uyumu (H istatistiği) ve adlandırma gecikmesi bakımından %25'lik dilimlere göre dağılımları belirlenmiştir. Adlandırma gecikmesini anlamlı ölçüde yordayan değişkenlerin belirlenmesi için yapılan doğrusal karışık etki modellerinde ise adlandırma gecikmesi ile H istatistiği, edinim yaşı, kavramsal karmaşıklık ve başsözcük sıklığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç

Mevcut çalışma 198 nesne ve 62 eylem resmi için Türkçe normatif veriler sunmaktadır. Bilindiği kadarıyla Türkçede adlandırma gecikmesi verilerini içeren ilk psikodilbilimsel veritabanı çalışmasıdır. Yapılan analizler adlandırma gecikmesinin; başsözcük sıklığı, edinim yaşı, adlandırma uyumu (H istatistiği) ve kavramsal karmaşıklık değişkenlerinden etkilendiğini göstermiştir. Sözcük uzunluğu ve görsel karmaşıklık ise adlandırma gecikmesi üzerinde bir etki oluşturmamıştır. Çalışma kapsamında oluşturulan veritabanının sağlıklı ve klinik popülasyonlarda gerçekleştirilecek çalışmalar için önemli bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adlandırma gecikmesi (latans), adlandırma uyumu (H istatistiği), psikodilbilimsel veritabanı, resim adlandırma görevi, frekans, edinim yaşı.

4-6 YAŞ ARALIĞINDAKİ OKULÖNCESİ ÇOCUKLARIN SÖZEL AKICILIK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Süheylanur Sal İşleyen, Ahmet Konrot

Dil edinimi sırasında edinilen göstergeler bellekte depolanmakta ve konuşmacı konuşma sırasında bu göstergeleri bellekten geri çağırmaktadır. Konuşmanın akıcı olması için bu işlem çok kısa süre içinde gerçekleşmelidir. Lezak (1995), sözel akıcılığı, bir bireyin belirli bir süre içerisinde sözlü ya da yazılı olarak ürettiği sözcük sayısı ile ölçülen sözel üretimi şeklinde tanımlamıştır. Sözel akıcılık ölçümleri dil ve konuşma terapisi alanında dil becerilerinin değerlendirilmesinde klinisyene bireyin fonolojik bellek kapasitesi, sözcük dağarcığı ve çalışma belleğine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, 4–6 yaş aralığındaki Türkçe konuşan çocukların sözel akıcılık becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın diğer amacı ise sözel akıcılık performansının yaş ve değişkenine göre gösterdiği farklılıkların belirlenmesidir. Semantik akıcılık ölçümleri "Hayvanlar, Meyve ve Sebzeler, Mutfak Eşyaları, Giyecekler, Mobilyalar, Taşıtlar, Sporlar, Eylemler" kategorileri ile yapılmış olup, fonemik akıcılık ölçümleri ise "K, A, S" fonemleri ile araştırılmış ve elde edilen veriler betimsel ve istatistiksel analiz uygulanarak değerlendirilmiştir. Çalışma, İzmir'de yaşayan 4-6 yaş aralığındaki okulöncesi dönemde 64 normal gelişim gösteren katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sözel akıcılık becerilerinin yaş ile birlikte gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler üretilen toplam ve ortalama sözcük sayısına göre incelendiğinde katılımcıların semantik akıcılık ölçümünde hayvanlar kategorisi, fonemik akıcılık ölçümünde ise /k/ sesi için daha çok sözcük ürettikleri bulunmuştur. Üretilen farklı sözcük sayısı bakımından semantik akıcılık ölçümünde eylemler kategorisinin, fonemik akıcılık ölçümünde ise yine /k/ sesinin en yüksek farklı sözcük sayısına sahip olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: sözel akıcılık, semantik akıcılık, fonemik akıcılık, sözcük, fonem

4-6 Yaş Aralığında Olan Tipik Dil Gelişimi Gösteren Ve Dil Becerileri Zayıf Olan Çocukların Dil Ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ, Şiyar ÇOKGÜLER

Sosyal beceriler, kişilerin başkaları ile olumlu etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için önemli davranış elemanlarıdır İçinde bulunulan sosyal ortama uygun davranma becerisi olarak tanımlanan sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesinde çok önemli rol oynarlar. Bu beceriler, kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun bir şekilde anlatabilmesini, kişisel haklarını savunabilmesini, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesini, kendisine uygun olmayan istekleri geri çevirebilmesini de kolaylaştırır .

Bu araştırmada dil becerisi düşük olan ve tipik dil gelişimi gösteren çocukların dil becerileri ile sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Çocukların yaş aralığı 4-6 yaş arasındadır. Çocukların dil becerileri, standart ve norm referanslı bir test olan Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL) ile belirlenecektir. Sosyal beceri düzeylerinin tespit edilnmesi için Sosyal Beceri Ölçeği kullanılacaktır.

Avcıoğlu tarafından 2003 yılında 4-6 yaş arası çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek için geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçeğin içerik ve yapı geçerliliğini inceler ve test eder. Ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için istatistiksel işlemler uygulanmış ve sonuçlar Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,98, yarı güvenirlik katsayısı 0,89 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı 83 olarak göstermiştir .Ölçek 62 madde ve 9 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu alt faktörler kişilerarası beceriler, öfke yönetimi becerileri, akran baskısıyla başa çıkma becerileri, özdenetim becerileri, sözlü açıklama becerileri, sonuçları tanıma becerileri, dinleme becerileri, hedef belirleme becerileri ve görev tamamlama becerileridir. Beşli derecelendirme şeklinde oluşturulan likert tipi bu ölçekte “her zaman yaparım”, “sıklıkla yaparım”, “sıklıkla yaparım”, “nadiren yaparsın” ve seçenekleri üzerinden değerlendirme yapıldığı görülmüştür.

Dil gelişimi ile sosyal gelişim arasında sıkı bir ilişki vardır. Dil gelişim aşamalarının sağlıklı bir şekilde tamamlanması ve sürecin bu şekilde devam etmesi, sosyal gelişim alanını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Çocuğun çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesi, sosyal gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Çocuğun soru sorması ve konuşabilmesi çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesi için dil gelişim aşamalarını sağlıklı bir şekilde tamamlaması, dil problemi olmaması gerekmektedir.

Araştırma karşılaştırmalı model ile desenlenmiştir. Tipik dil gelişimi gösterme ve dil becerisi yönünden zayıf olma TODİL testinin sonuçları referans alınarak belirlenecektir. TODİL uygulanan çocukların down sendromu, zihinsel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, işitme engeli, serebral palsi gibi herhangi bir tanısının olmaması gerekmektedir. Bunlar aynı zamanda dışlama kriterleridir. Çocuklar TODİL skorlarına göre tipik dil gelişimi gösteren ve göstermeyen diye iki gruba ayrılacaktır. Bu gruplardaki çocukların aileleri Sosyal Beceri Ölçeğini dolduracaktır. Sonuçlar istatistiksel yöntemlerle analiz edilecektir.

Anahtar kelimeler: iletişim, todil, gelişim, sosyal, duygu, dil

TÜRKİYE'DEKİ PEDİATRİK YUTMA BOZUKLUKLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ

Safiye TEKKELİ, Seçil AYDIN ORAL

Amaç: Yutma, insan vücudunda hayati bir işlemdir ve beslenme için gereklidir. Yutma işlemi, ağızdan başlayarak yeme, içme ve tükürüğü yemek borusuna göndermek için bir dizi kas hareketini içerir. Yutma bozukluğu ise, besinlerin güvenli, etkili ve yeterli bir şekilde yutulmasını engelleyen bir sorundur. Yutma bozuklukları, yutma sırasında meydana gelen herhangi bir aksaklık veya engelleme sonucu oluşabilir ve besin alımının kalitesi ve miktarı üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Yutma bozukluklarının pediatrik popülasyonda meydana gelmesi, yetersiz beslenme nedeniyle büyüme ve gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle pediatrik yutma bozukluklarında erken dönemde müdahale oldukça önemlidir. Yutma bozukluklarının çok faktörlü olduğu için müdahale ekibinde birçok sağlık disiplini yer almaktadır. Amerikan Dil, Konuşma ve İşitme Derneği (2016), yutma bozukluğu olan bebek ve çocukların değerlendirme ve terapisinde Dil ve Konuşma Terapistlerinin önemli bir rol üstlendiğini ve bu sürecin merkezinde yer aldıklarını bildirmiştir. Bu çalışmada, pediatrik yutma bozuklukları alanında Türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmaları incelenerek "Dil ve Konuşma Terapisi" mesleği açısından mevcut durumun ortaya konulması ve gelecekteki çalışmalara ışık tutması planlanmıştır. **Yöntem:** Çalışmada, doküman incelemesi tekniği kullanılarak nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama sürecinde Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı esas alınarak "yutma bozukluğu, yutma güçlüğü, disfaji ve pediatrik disfaji'' anahtar kelimeleri ile tez adı, konu, dizin, özet alanında pediatrik yutma bozuklukları alanı ile ilgili çalışmalar taranmıştır. **Bulgular:** İncelemenin sonucunda 2011- 2022 yıllarında arasında yapılan 10 lisansüstü çalışmaya ulaşılmıştır. En fazla çalışmanın Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalında yapıldığı (n=3); Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim dalında sadece bir çalışma yapıldığı görülmektedir. Örneklem grubu incelendiğinde, pediatrik grupla yapılan çalışmaların; normal gelişim gösteren, serebral palsi, duchenne musküler distrofi ve/veya down sendromu tanısına sahip bireyler ile yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Yutma güçlüğü olan ve serebral palsili pediatrik popülasyon, örneklem grubunun büyük çoğunluğunu oluşturmakla birlikte; ebeveynler üzerine yapılan bir çalışma ~~da~~ bulunmaktadır. Çalışmaların ikisi terapiye yönelik, altısı ise değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilmişken, kalan çalışmalar tanımlayıcı çalışmalar olarak tamamlanmıştır. **Sonuç:** Elde edilen bilgiler ışığında, yutma bozukluğuna yönelik lisansüstü tez çalışmalarına daha fazla ilgi gösterilerek, ölçek geliştirme/uyarlama, değerlendirme, müdahale programı ve terapi uygulamasını içeren çalışmaların sayısının artması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışma ile pediatrik yutma bozukluğu alanında daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu sonucuna varılabilir ve bu durumun pediatrik yutma bozukluğu alanında uzmanlaşacak dil ve konuşma terapistlerinin artması ile değişebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disfaji, pediatrik disfaji, yutma, yutma bozukluğu, yutma güçlüğü

Teleterapi ile Sunulan PALIN PCI Yönteminde Etkileşim ve Aile Stratejileri Uygulamalarının İşlevsellik Üzerine Etkisi: Vaka sunumu

Nida Şanlı

Giriş:

Kekemeliğin tek bir tanımının olmayışı ve kullanılan terminolojinin klinik uygulamalarda farklılık gösterebilmesine rağmen, bu bozukluğun konuşmada yaşanan akıcısızlıkların çok daha ötesinde kompleks bir bozukluk olduğu hem fikir olarak kabul edilmektedir (Yairi, Serry, 2015; Kelman, Nicholas, 2020). Akıcısızılık özellikleri, şiddeti, kaçma-kaçınma davranışları, ikincil davranışlar, genetik yatkınlık, bireyin inanış ve tutumları, bireyin hayatına olan etkisi, çevre vb. göz önüne alındığında çok farklı faktörler bireye özgün bir biçimde bir araya gelir. Bu çok yönlülük kekemeliğin ortaya çıkışı ile ilgili olarak çocuğun yaşadığı ortam ve kendisiyle ilgili faktörlerin etkileşimi sonucu oluştuğunu varsayan çok faktörlü modellerin geliştirilmesine neden olmuştur. Palin Ebeveyn Çocuk Etkileşimi Yöntemi'nin kavramsal çerçevesi çok faktörlü bir model olan Palin Modeli'ne dayanır.

PALIN modeli bireyin fizyolojik, motor konuşma, iletişim ve dil, psikolojik ve çevresel faktörleri kapsayarak bireyin akıcılık bozukluğunun başlamasına, gelişmesine neden olan etmenleri ve terapiye ihtiyacı olup olmadığı soru/sorularının yanıtlarına ulaşmayı amaçlar (Kelman, Nicholas, 2020).

Palin PCI Yöntemi: PALIN PCI yöntemi 7 yaş altı çocuklara uygulanan 3 aşamalı akıcılık bozuklukları müdahale yöntemidir. İlk aşaması olan 6 haftalık blok klinik seans uygulamasında değerlendirme sonrasında belirlenen etkileşim ve aile stratejileri her iki ebeveyne sunulur ve evde 'özel zamanlar' da uygulanır. Sonraki 6 hafta ise ebeveynlerin seçmiş oldukları stratejileri evde uyguladıkları pekiştirme aşamasıdır. Bu her iki dönem sonrasında tekrar kapsamlı bir değerlendirme yapılır ve eğer gereksinim varsa direk olarak akıcılığın hedefleneceği 'çocuk stratejileri' eklenir (Millard, Zebrowski, Kelman, 2018).

Araştırmanın Amacı: Bu araştırma teleterapi ile sunulan PALIN PCI yönteminin ilk aşaması olan 6 haftalık klinik seansın bireyin işlevselliği üzerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma önce sonra karşılaştırması yapılan bir vaka sunumudur. Katılımcı C. 5 yaş, 5 aylıkken akıcılık bozukluğu nedeniyle dil ve konuşma bozuklukları merkezine başvurmuş ve yapılan çocuk değerlendirmesi ve ebeveyn görüşmesi sonrasında PALIN PCI yöntemi ile desteklenmesine karar verilmiştir. Vakanın şehir dışında olmasından tüm uygulamalar teleterapi ile yapılmıştır. Müdahale öncesinde anneye 'Altı Yaş Altı Çocuklar İçin İletişimsel Çıktı Odaklı Değerlendirme Ölçeği (FOCUS-TR)' uygulanması ve aynı ölçek müdahalenin ilk aşaması olan klinik seans tamamlandıktan sonra yinelenmiş ve karşılaştırılmıştır. **FOCUS**: Dil ve konuşma terapisi (DKT) sonrasındaki ilgili kazanımların değerlendirilmesi amacı ile geliştirilmiş olan bir klinik araçtır. Okul öncesi çocukların birincil olarak iletişimsel katılımını değerlendirir. FOCUS-50 ve FOCUS-34 olmak üzere 2 araç vardır. Bu araştırmada FOCUS-50 kullanılmıştır. ICF-CY vücut işlevi, kapasite kategorisinde konuşma, ifade edici dil, pragmatik, alıcı dil/dikkat; performans kategorisinde ise anlaşılırlık, ifade edici dil, sosyal/oyun, bağımsızlık ve başa çıkma stratejileri/duygular ile ilgili bileşenler bulunmaktadır.

Bulgular ve Sonuç: Teleterapi ile uygulanan PALIN PCI uygulaması öncesindeki FOCUS puanı 243 iken uygulama sonrasında 259 puana yükselmiştir. 16 puanlık fark anlamlı değişiklik olduğunu ifade etmektedir. Vücut işlevi kapasite maddelerinden pragmatik, alıcı dil/dikkat bileşenlerinde; performans kategorisinde ise anlaşılırlık, ifade edici dil, sosyal/oyun, bağımsızlık, başa çıkma stratejileri/duygular bileşenlerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi kekemelik, PALIN PCI, teleterapi, FOCUS-50, ICF-CY, FOCUS-TR

Dil ve Konuşma Terapisti Adaylarının ve Danışanların Tele-Terapi Hizmetine Yönelik Görüş ve Memnuniyetleri

İlknur Maviş, Semra Selvi Balo, Merve Nur Sarıyer, Seda Esersin, Elif Meryem Ünsal, Beyza Nur Dükar, Sacide Ebrar Enginar, Merve Karabatak Sundet, Eren Balo, Elçin Tadıhan Özkan

COVID-19 salgınından dolayı eğitim-öğretim faaliyetlerine yönelik bazı önlemler alınmıştır. Alınan önlemler arasında en önemlisi, bulaş riskini azaltmayı amaçlayan sosyal izolasyon olmuştur. Bu bağlamda, eğitim süreçleri ve toplantılar, internetin sunduğu olanaklar dahilinde, mümkün olduğunca uzaktan ve çevrimiçi ortamlarda yürütülmüştür. Bu durum, ASHA'nın önermiş olduğu 'tele-terapi' hizmetlerinin ülkemizde de dil ve konuşma terapistleri tarafından alternatif bir yöntem olarak tercih edilmesine ve kullanılmasına zemin hazırlamıştır. **Araştırmanın Amacı:** Bu araştırmanın amacı, Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü son sınıf öğrencilerinin (DKT) klinik uygulama dersleri kapsamında sundukları tele-terapi hizmetine ve tele-terapilerden hizmeti alan danışanların da aldıkları uygulamaya yönelik görüş ve memnuniyetlerinin belirlenmesidir. **Kuramsal Çerçeve:** Ulusal alan yazında dil ve konuşma terapisi alanında tele-terapi hizmeti alan danışanlar ve/veya tele-terapi hizmeti veren terapistlerin kullanılan yöntemden memnuniyetlerine ve görüşlerine yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Buna ek olarak, demans, kekemelik, afazi veya konuşma sesi bozuklukları gibi farklı alanlarda tele-terapi yönteminin etkili kullanıldığı görülmektedir. **Yöntem:** Araştırmaya gelişimsel dil bozuklukları, konuşma sesi bozuklukları, akıcılık bozuklukları ve ses bozukluklarına yönelik tele-terapi hizmeti sağlayan 21-48 yaş aralığındaki 68 DKT adayı ve tele-terapi hizmeti alan 5-54 yaş aralığındaki 65 danışanların kendisi veya danışan yakını katılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerine ve tele-terapi hizmetlerine ilişkin görüşlerine yönelik veriler çevrimiçi anket formları aracılığıyla toplanmıştır. **Bulgular ve Sonuç:** DKT adaylarının %75'inin ve danışanların %95.4'ünün tele-terapi hizmetinden memnun kaldıklarını, danışanların %89.2'sinin tele-terapiyi başka kişilere tavsiye edeceklerini ve %78.5'inin ise tekrar tele-terapi alabileceklerini bildirdikleri görülmüştür. DKT adaylarının %64.7'sinin ve danışanların %72.3'ünün tele-terapide kullanılan materyalleri yeterli buldukları, DKT adaylarının ve danışanların birbirlerine ilişkin görüşlerinin ise olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Ki-kare analizi sonucunda, teleterapide danışan yaşının önemli olduğuna, tele-terapide yapılan değerlendirmenin tanılama ve terapi programı hazırlamada yeterli olduğuna, çevrimiçi ortamdaki terapilerin yeterli olduğuna, teknoloji kullanma konusunda zorluk yaşanmadığına ve danışanların yüz yüze terapiden daha çok fayda sağlayacağına ilişkin maddelerde DKT adayları ve danışanların farklı görüşte oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, DKT adaylarının belirtilen konularda danışanlara oranla daha çok olumsuz tutum içerisinde oldukları belirlenmiştir. DKT adaylarının ve danışanların tele-terapi hizmetinden memnun kaldıkları görülmüştür. Özellikle pandemi döneminde; tele-terapi hizmetinin sağlık açısından güvenli oluşu, zaman tasarrufu, terapiye erişim kolaylığı sağlaması açısından öne çıktığı ancak teknolojik aksaklıklar, materyal hazırlama süresinin uzunluğu, danışanla temasın olmaması ve çocuk danışanları ekran başında tutmakta zorlanma gibi konularda sorunlara neden olabildiği tespit edilmiştir. Olumsuz durumlar bildirilmiş olmasına rağmen pandemi gibi yüz yüze terapiyi imkânsız kılabilecek koşullarda hem DKT adaylarının hem de danışanların tele-terapi hizmetlerine yönelik görüşlerinin olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, mevcut araştırma bulgularından yola çıkarak tele-terapinin pandemi sonrasında da DKT hizmetlerinde önemli bir yere sahip olacağı ve ilerleyen zamanlarda yaygınlaşabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: tele-terapi, dil ve konuşma terapisi, danışan-terapist memnuniyeti, uzaktan eğitim, dil ve konuşma bozuklukları

Primer Prograsif Afazide Bir Vaka Çalışması: Transkraniyal Manyetik Uyarım Uygulamasının Dil Becerilerine Etkisi

Gülkader TEMİZ, Medine DUDU, N. Evra GÜNHAN ŞENOL, Meryem Bilge TOPRAK, Talat BULUT

GİRİŞ

Dil ve konuşma becerilerinin kademeli olarak bozulmasıyla ortaya çıkan ve daha sonra biliş, hafıza, yürütücü işlev ve sosyal davranışların da bozulduğu primer progresif afazi (PPA) nörodejeneratif bir hastalıktır. Transkraniyal manyetik uyarım (TMU) ise bir bobin aracılığıyla narkoz veya anestezi olmadan nörofizyolojik kortikal uyarım yapılan nan-invaziv bir yöntemdir. Yüksek frekanslı tekrarlayan TMU'nun (tTMU) sözel akıcılık ve resim adlandırmanın da dahil olmak üzere birçok dil becerisiyle ilgili görevi kolaylaştırdığı çalışmalarla gösterilmiştir. Mevcut araştırma bir vaka çalışması olup tTMU uygulamasının PPA tanılı vakanın dil becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda PPA'nın vakanın yaşam kalitesi üzerindeki etkisi öz değerlendirme ölçeği üzerinden incelenmiştir.

YÖNTEM

Katılımcı

Katılımcı PPA tanılı, anadili Türkçe olan, ilkokul mezunu 56 yaşında bir kadındır. Medipol Üniversitesi Dil, Konuşma ve Yutma Terapisi ve Yenilikçi Teknolojiler Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (MEDKOM) başvuran vaka, bir dil ve konuşma terapisti tarafından değerlendirilmiştir. Sağ el baskınlığı bulunan ve evli olan vaka ev hanımıdır. Alkol ve sigara kullanım öyküsü yoktur. Aile geçmişinde vakanın babasında PPA öyküsü bulunmaktadır. Vakanın yakınından alınan bilgiler doğrultusunda ilk semptomların konuşma sırasında isimleri karıştırma, aynı ismi tekrar etme olduğu bilinmektedir. Nörolog hekim tarafından yapılan tetkikler sonucunda vakanın frontotemporal demans şüphesi taşıdığı bildirilmiştir.

Uygulama

tTMU'nun PPA tanılı vakanın dil becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla tTMU uygulaması öncesi ve sonrası Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD) uygulanmıştır. tTMU, sol hemisfer Broca alanına iki farklı zaman diliminde motor eşiğin yüzde yüzü olacak şekilde 12 dakika boyunca yüksek frekanslı (20 Hz) şekilde gerçekleştirilmiştir. 1.tTMU öncesi, sonrası ve takip oturumu ile 2.tTMU öncesi, sonrası ve takip oturumu olmak üzere toplam altı defa ADD uygulanmıştır. Yine PPA'nın vakanın yaşam kalitesi üzerindeki etkisini incelemek için Afazi Etki Ölçeği-21 kullanılmıştır.

BULGULAR

1.tTMU öncesi yapılan oturumda ADD toplam test skoru 205 iken Afazi Etki Ölçeği skoru ise 9'dur. 1.tTMU oturumu sonrası yapılan ADD toplam test skoru 202 iken Afazi Etki Ölçeği skoru 5'tir. 1.takip oturumu ADD test skoru 233'tür. 2.tTMU öncesi yapılan oturumda ADD toplam test skoru 199'dur. 2.tTMU oturumu sonrası yapılan ADD toplam test skoru 203 iken Afazi Etki Ölçeği skoru 32'dir. 2.takip oturumu ADD toplam test skoru 203'tür.

SONUÇ

tTMU uygulamasının PPA'lı vakanın dil becerileri üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Buna rağmen vakanın ailesinden alınan geri bildirim PPA semptomlarındaki ilerlemenin yavaşladığı yönünde olmuştur. Çalışmada ayrıca PPA'nın vakanın yaşam kalitesini negatif yönde etkilediği bulgusu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: primer progresif afazi, tTMU, ADD, yaşam kalitesi, öz değerlendirme

Tiyatro Sanatçılarının Ses Hijyeni Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Ayşe Selin Açar, Ejder Aslan, Ceren Söğüt

Giriş: Ses hijyeni, kişilerin sesleri ile ilgili problemlerin ortaya çıkmasına veya meydana gelmiş ses bozukluklarının devam etmesine sebep olan davranışları ortadan kaldırmaya veya azaltmaya odaklanan dolaylı bir ses terapisi yöntemidir. **Amaç:** Profesyonel ses kullanıcıları, tiyatro sanatçıları, avukat, öğretmen, din adamları gibi mesleğini sesiyle icra eden meslek gruplarıdır. Bu araştırmada tiyatro sanatçılarının ses hijyeni hakkındaki bilgi düzeylerini incelemek ve tiyatro sanatçılarının ses hijyeni hakkındaki farkındalıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır**. Yöntem:** Tiyatro sanatçılarının ses hijyeni hakkında bilgi düzeylerini incelenmesini amaçlayan bu çalışma; betimsel araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaya 18 yaş üstü tiyatro sanatçısı olan 42 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak 24 maddeden oluşan ses hijyeni ile ilgili bir anket kullanılmıştır. Verilerin analizi betimsel ve istatistiksel olarak yapılmıştır. **Bulgular ve Sonuçlar:** Tiyatro sanatçılarının, %73,8'inin ses hijyeni kavramını bilmedikleri belirlenmiştir. Katılımcıların %76,2'sinin 1-3 litre arasında su tükettiği belirlenmiştir. Erkek katılımcıların (%54,6), kadın katılımcılara (%40) göre daha fazla sigara tükettikleri belirlenmiştir. Erkek katılımcıların (%63,6), kadın katılımcılara (%50) göre gün içerisinde seslerini daha fazla dinlendirdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların %45,2'sinin mide rahatsızlığının ses tellerine zarar verdiğini düşündükleri belirlenmiştir. Katılımcıların %50'sinin mide rahatsızlığının ses tellerine zarar verip vermediği hakkında fikirleri olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %85,7'sinin sık ve şiddetli boğaz temizleme alışkanlıklarının olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %66,7'sinin bitki çaylarının ses tellerine faydalı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Katılımcıların ses hijyenine dair bilgi düzeylerinin yeterli seviyede olmadığı sonucuna varılmıştır. Tiyatro bölümü eğitimi süresince öğrencilerin ses hijyeni ve kullanım alışkanlıklarına yönelik derslerin alınmasının ses sağlığını korumada faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: tiyatro sanatçıları, ses hijyeni, ses sağlığı, ses problemleri, ses kullanım alışkanlıkları, profesyonel ses, ses bozuklukları

TÜRKİYE'DE ÇALIŞAN DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİNİN SES YORGUNLUK DÜZEYLERİNİN VE SESLE İLGİLİ YAŞAM KALİTELERİNİN İNCELENMESİ

Sude Bilgen, Şeyma Çokşen, Aylin Başaran

Giriş: Ses; kişiden kişiye değişen, düşünceleri karşı tarafa aktarmak amacıyla kullanılan ve duyguları temsil edebilme yeteneğine sahip titreşimlerdir. Sesin perde, rezonans, şiddet ve kalite gibi özelliklerinin, bireyin yaşına ve cinsiyetine uygun olmaması ses bozukluğuna neden olabilir. Ses bozukluğu semptomlarından biri ise ses yorgunluğudur. Ses yorgunluğunun en belirgin nedeni ise sesin yanlış kullanımıdır. Sesin yanlış kullanımlarına örnek olarak; ses hijyeni kurallarına uygun davranmamak, sesi yüksek perde ve şiddette uzun süreler boyunca kullanmak ve yeterli miktarda su içmemek yer almaktadır. Ses yorgunluğu profesyonel ses kullanıcılarında yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen yaygın bir problemdir. Dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) iş hayatlarında seslerini aktif ve yoğun olarak kullandıklarından dolayı ses yorgunluğu yaşama riskleri bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de çalışan DKT'lerin ses yorgunluğu düzeylerini ve sesle ilgili yaşam kalitelerini belirlemektir.

Yöntem: Çalışmaya Türkiye'de çalışan 106'sı kadın 19'u erkek toplam 125 DKT katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Ses Yorgunluğu Ölçeği (SYÖ), Ses Handikap Endeksi (SHE) ve Sesle İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği (SİYKÖ) kullanılmıştır. Çalışmanın verileri Google Forms aracılığıyla çevrim içi olarak toplanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların SYÖ'den elde ettikleri puan ortalamalarının 18,74± 16,2 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların SİYKÖ toplam puan ortalamalarının 91,74± 13,6 olduğu bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyet, mesleki deneyim süresi, haftalık ortalama seans süresi ve çalıştıkları kurum tipine göre SYÖ ve SİYKÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>,05). Katılımcıların SYÖ ile SHE puanları (r=,491; p<,01) arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların SYÖ ile SİYKÖ puanları (r=-,65; p<,01) ve SİYKÖ ile SHE puanları (r=-,577; p<,01) arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü, orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Sonuç: Çalışmanın sonucunda, DKT'lerin ses yorgunluk düzeylerinin ve sesle ilgili yaşam kalitelerinin cinsiyet, mesleki deneyim süresi, haftalık ortalama seans süresi ve çalıştıkları kurum tipi değişkenlerine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, DKT'lerin ses yorgunluk düzeyleri arttıkça sesle ilgili yaşam kalitelerinin düştüğü bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: dil ve konuşma terapisti, ses, ses handikap endeksi, ses yorgunluğu, sesle ilgili yaşam kalitesi

Türkiye'deki Dil ve Konuşma Terapistlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki Çalışma Şartları, Klinik Deneyimleri ve Memnuniyetlerine İlişkin Betimsel Bir Ön Çalışma

Batuhan ÖKTE, Safiye TEKKELİ, Serkan BENGİSU, Seçil AYDIN ORAL, Özlem ÖGE DAŞDÖĞEN

Giriş: Dil ve konuşma terapisi destek hizmeti, dil ve konuşma bozukluğu olan bireylerin iletişim etkinliklerini yeniden kazanmaları amacıyla müdahale programlarının planlaması, yönetilmesi, yürütülmesi amacıyla Dil ve Konuşma Terapisti (DKT) tarafından verilmektedir (Topbaş, Konrot ve Ege 2002). Özel gereksinimli bireylere okul dışında destek eğitim hizmeti veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (ÖERM), dil ve konuşma terapisi giderek artan bir şekilde sunulan destek hizmetleri arasında yer almaktadır. Bu merkezlerde çalışan dil ve konuşma terapistleri dil ve konuşma bozukluğu yaşayan bireylerin sürecinde kilit rol oynamakta ve büyük önem taşımaktadır. DKT'lerin her yıl mezun olduktan sonra büyük bir çoğunluğun ÖERM'de çalıştığı göz önüne alındığında, bu merkezlerdeki çalışma uygulamaları, klinik deneyimleri ve iş tatmini gibi faktörlerin incelenmesine ilişkin sınırlı bilgi bulunmaktadır.

Amaç: Bu çalışma ile ÖERM'de dil ve konuşma terapisi hizmeti veren dil ve konuşma terapistlerinin hizmeti sağlama sürecindeki mevcut durumun incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde gerçekleştirilecek betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla daha önce Pring ve ark. (2011) tarafından hazırlanan anketten yola çıkılarak çoktan seçmeli ve kısa cevaplı 20 sorunun bulunduğu bir anket oluşturulmuş ve uzman görüşü alınmıştır. Veriler ÖERM'nde çalışmakta olan 76 Dil ve Konuşma Terapisti ile yüz yüze gerçekleştirilecek şekilde toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan DKT'lerin ankete verdikleri yanıtlar incelendiğinde; DKT'lerin en çok ilkokul çağı danışan grubu ile çalıştığı (%97), en çok konuşma sesi bozukluklarına ilişkin terapi desteği verdikleri ve bu alanda kendilerini daha yetkin olarak gördükleri (%46), eğitsel raporların danışanla büyük oranda uyuşmadığı (%60), rehabilitasyon merkezinde çalışmaktan genel olarak memnun olmadıkları (%57), 5 yıl sonra kendilerini yine DKT olarak gördükleri (%89), en çok kullandıkları değerlendirme aracının Sesletim Sesbilgisi Testi olduğu (%83), terapi materyallerini genel olarak yeterli gördükleri (%54) fakat terapi odasının danışanların ihtiyaçlarına uygun olmadığı (%64) görülmektedir.

Sonuç: Bu çalışma DKT'lerin ÖERM'deki çalışma çalışma şartları, deneyimleri ve memnuniyetlerine ilişkin genel bir perspektif çizilmesine olanak sunmuştur. ÖERM'de sunulan ve giderek rağbet görmeye başlayan dil ve konuşma terapisi hizmetinde DKT'lerin görüş ve önerilerin belirlenmesi sunulan terapi hizmetinin geliştirilmesinde faydalı olacaktır. Bu sebeple benzer çalışmaların hem daha büyük örneklem grubu ile tekrarlanması hem de işveren, danışan ve diğer disiplinlerden uzmanların DKT'ler hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi, DKT'lerin yaşadıkları sorunlara ve öncelikli ihtiyaçlarının belirlenebilmesi için ileri çalışmaların yapılması faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, dil ve konuşma terapisi, dil ve konuşma terapisti, destek eğitim, destek hizmetler

TÜRKİYE'DE DUDAK DAMAK YARIKLARI ALANINDA YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Batuhan ÖKTE, Seçil AYDIN ORAL

ÖZET

Amaç: Dudak ve/veya damak yarıklıkları, embriyolojik gelişim sırasında hücre migrasyonu veya damak raf hareketindeki bir aksama veya gecikme sonucu oluşmaktadır. Dudak yarığı yüz estetiğini etkilerken, damak yarığı beslenmeyi, orta kulak fonksiyonunu, konuşmayı ve rezonansı etkilemektedir (Kummer, 2014). Hastaların tedavisi, plastik cerrah, ortodontist, KBB uzmanı, dil ve konuşma terapisti, hemşire, psikolog, odyolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan multidisipliner bir ekip tarafından sağlanabilmektedir (Akay ve ark., 2014, Kasten, 2008). Bu ekibin bir üyesi olan dil ve konuşma terapisti, beslenme, iletişim, dil, konuşma ve rezonans bozukluklarının değerlendirilmesi ve terapisinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, dudak damak yarıklığı ile ilişkili Dil ve Konuşma Terapisi bilim dalında ülkemizde yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

Yöntem: Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırma için veri toplama sürecinde Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nin (YÖKTEZ) resmî web sitesinin tez veri tabanı temel alınarak "yarık damak, yarık dudak, damak yarığı, dudak yarığı, dudak yarıklı, damak yarıklı, dudak damak yarığı, dudak damak yarıkları" anahtar kelimeleri ile arama yapılmıştır. Araştırma sonuçları frekans ve yüzde olarak hesaplanmış grafik ve tablolarla gösterilmiştir.

Bulgular: Yapılan tarama sonucunda 1980-2023 yılları arasında yapılmış toplam 172 lisansüstü teze ulaşılmış ve dahil edilme kriterlerine uyan 20 lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmiştir. Lisansüstü tezler yıllara göre incelendiğinde ağırlıklı olarak 2022 yılında (n=4) hazırlandığı; üniversite dağılımına göre en fazla Anadolu Üniversitesi'nde (n=8 yapıldığı); tez türüne göre yüksek lisans (n=17) düzeyinde daha fazla çalışma olduğu; nicel yöntemin (n=19) tercih edildiği, örneklem grubunun ağırlıklı olarak 0-18 yaş grubundaki bireylerden (n=14) oluştuğu görülmüştür.

Sonuç: Türkiye'de dil ve konuşma terapisi bilim dalı lisansüstü tez çalışmalarında dudak damak yarıklarına ilişkin yapılan çalışmaların sayısı son yıllarda giderek artış göstermesine rağmen halen sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışma mevcut durumun genel çerçevenin çizilmesine ve ileride bu konuda gelecekte çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: dudak yarığı, damak yarığı, dudak damak yarıkları, dil ve konuşma terapisi, lisansüstü tez

Türkiye'de Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Türkçe Sesletime Yönelik Farkındalıkları

Aşena KARAMETE, Filiz Oben BAYRAKTAR, Betül Özsoy TANRIKULU, Öznur ÇAVUŞ, Merve Suroğlu SOFU

Giriş: Türkiye jeopolitik konumu, kültürel varlığı ve akademik yeterlilikleri nedeni ile çok sayıda yabancı uyruklu öğrenciyi Türkiye üniversitelerinde eğitim görmekte ve üniversitelerin Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezlerinde (TÖMER) Türkçe eğitimi almaktadır. Yapılan araştırmalarda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin sesletim, tonlama ve vurguda zorlandıkları görülmüştür (Çelebi,2017). Aksan terapisi, dil ve konuşma terapistlerinin uygulama alanlarından biridir. Bu nedenle Türkçe eğitiminde sesletime yönelik farkındalığın arttırılması önem taşımaktadır.

Amaç: Çalışmanın amacı Nişantaşı Üniversitesi TÖMER'de A1 ve A2 seviyelerinde eğitim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde sesletim öğretimiyle ilgili duygu ve düşüncelerini ve sesletim öğretimi sırasında kullanılan materyal, teknik ve kapsamla ilgili fikirlerini anket yoluyla belirlemektir.

Kuramsal Çerçeve: Aksanlar, fonolojik ve/veya prozodik özelliklerdeki farklılıklarla karakterize edilen konuşmanın yürütülmesindeki sistematik varyasyonlardır. Kişinin aksanı anlaşılma zorluğu, bir aksanla konuşanlara karşı önyargı ve ayrımcılık, sosyal, eğitimsel ve/veya çalışma ortamlarındaki engellere yol açabilir (American Speech-Language-Hearing Association, n.d.). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik çalışmalar, öğrenicilerin sesletim ve bürünsel özelliklerde zorlandıklarını ortaya koymuştur (Sarıman ,2016). Türkçe öğrenen ve ana dilleri farklı olan pek çok öğrencinin Türkçeyi sesletme konusunda da özellikle A düzeyinde oldukça zorlandıkları gözlenmektedir (Özmen, Güven ve Dürer, 2017).

Yöntem: Çalışmada Nişantaşı Üniversitesi TÖMER'de eğitim alan A1 ve A2 seviyesindeki anadili Rusça (n=24), Arapça (n=46), Farsça (n=72) ve diğer diller (n=5) olan 74 kadın ve 73 erkek toplam 147 katılımcıya Özmen ve ark. (2017) hazırlamış olduğu "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Sesletim Anketi" uygulanmıştır. Araştırmada kapsamında ulaşılan verilerin istatistiksel analizleri IBM SPSS 25.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın katılımcı grupları, anadil, cinsiyet, anadil harici dil bilme ve dil seviyesi bağlamlarında karşılaştırılmıştır. Gruplar arası karşılaştırma analizlerinde "Ki-kare" analizleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Çalışmanın sonucunda düşük ortalamaya sahip maddelerin olumsuzluk ifade ettiği yüksek ortalamaya sahip maddelerin ise olumlu ifadelerden oluşan maddeler oldukları görülmektedir. Katılımcıların anadil grupları arasında, B1; 3,8,9,15 maddelerinde B2; 1,7,8,12,16,18,22 ve 28. Maddelerde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetleri bağlamında yapılan karşılaştırma analizlerde ise sadece B1.15 de anlamlı farklılık elde edilmiştir. Katılımcıların anadil harici yabancı dil bilme durumlarına göre yapılan analiz sonuçlarında; B1.11; B2.16 ve B2.22 maddelerinde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Öğrencilerin dil seviyeleri bağlamında yapılan karşılaştırmalarda ise; B1.2, B2.6, B2.9, B2.16, B2.22, B2.24 ve B2.25 maddelerinde anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yabancı dil öğretimi, aksan terapisi, sesletim becerisi, Türkçe öğretimi, sesletim öğretimi

Okul Çağındaki Hafızlık Öğrencilerinin Ses Hijyeni Farkındalıkları ve Sesle İlgili Yaşam Kalitelerinin İlişkisinin İncelenmesi

Arusyak Safa Jamilabadi, Şevval Fidan, Benil Kavalcı, Betül Yılmaz, Cansu Aksoy, Melike Nur Okumuş

GİRİŞ

Profesyonel ses kullanıcıları mesleklerini seslerini yoğun kullanarak gerçekleştiren kişilerdir. Hafızlık öğrencileri, Kur'an-ı Kerim'i ezberlerken seslerini profesyonel ses kullanıcıları kadar yoğun kullanır. Yoğun kullanımın yanında ses hijyenini olumsuz etkileyen çevresel koşullar ve bireysel alışkanlıklar ses bozuklukları riskini arttırabilir. Dolayısıyla öğrencilerin ses hijyeni farkındalığı, ses bozukluklarını önleyip yaşam kalitelerini artırmada önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte, alan yazında ortaokul hafızlık öğrencilerinde ses hijyenine yönelik farkındalığıyla ilgili çalışma bulunmamaktadır. Literatürdeki ilgili ihtiyaca dayanan bu çalışmanın iki temel amacı bulunmaktadır: 1) Türkiye'nin çeşitli illerinde hafızlık öğrencilerinin ses hijyen farkındalıklarının, sesle ilgili yaşam kalitelerinin, ses yorgunluklarının ve bunlar arasındaki ilişkinin ölçülmesi, 2) katılımcıların demografik bilgileri ve ses hijyeni farkındalıklarıyla ses şikayetleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada veriler, katılımcılardan okul çağındaki hafızlık öğrencilerinin ses hijyeni, ses kullanımı farkındalıklarını ölçmek için hazırlanıp faktör analizi yapılmış olan bir anket, Çocuk Ses Handikap İndeksi (ÇSHİ) ve Ses Yorgunluğu Ölçeği (SYÖ) kullanılarak online anket kullanılarak toplanmıştır. ÇSHİ'nden yüksek puan alınması, sesle ilgili yaşam kalitesinin düşük olduğu anlamına gelmekte ve SYÖ ve ÇSHİ, puan yükseldiğinde olumsuz sonuç ifade eden, standardize ölçeklerdir. Çalışma 10-15 yaş aralığındaki 130 kız, 86 erkek katılımcıyla gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE SONUÇLAR

Araştırmada ses hijyeni farkındalığını ölçmek amacıyla kullanılan anket, açımlayıcı faktör analizi yapılarak hafızlık öğrencilerinin ses hijyeni farkındalığını ölçmeye uygun bulunmuştur. Yapılan regresyon analizi sonucunda ses hijyeni farkındalıkları cinsiyete göre anlamlı farklılaşmazken, yaşı küçük grubun farkındalığının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Uygulanan Man Whitney U testine göre subjektif biçimde ses kalitesini yüksek puanlayan çocukların, hijyen farkındalık puanlarının daha yüksek olarak belirlenmiş, hafızlık eğitimi alma süresinin sesle ilgili yaşam kalitesine göre anlamlı farklılaşmadığı bulunmuştur. Yapılan Kruskal Wallis H testinde yaşam kalitesi düzeyinin ses kullanım süresine göre anlamlı farklılaşmadığı, stresi yüksek olan çocukların sesle ilgili yaşam kalitelerinin düşük, ses yorgunluk düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan Pearson Korelasyon Analizi'nde hijyen farkındalığı yüksek öğrencilerin, ÇSHİ puanlarında düşüş gözlenmiştir. ÇSHİ ve SYÖ arasında da pozitif yönde, yüksek düzeyde ilişki saptanmıştır. Erişilen sonuçlar doğrultusunda, hafızlık öğrencilerinin ses hijyenini ve kullanımını öğrenmeye ihtiyaçları bulunduğu, bu ihtiyaç dil ve konuşma terapistlerinin koruyucu-önleyici müdahaleleriyle karşılandığında ses yorgunluklarının azalıp, yaşam kalitelerinin yükseleceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ses hijyeni, hafızlık öğrencileri, profesyonel ses kullanıcısı, çocuk sesi handikap indeksi, ses yorgunluğu ölçeği.

AKUT DÖNEM İNMELİ BİREYLERİN SEMANTİK İLİŞKİLENDİRME DÜZEYLERİNİN VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Mümüne Merve Parlak, Cansu Yıldırım

Giriş: Semantik bellek, kişinin sahip olduğu bilgilerden derlenmiş zihinsel kavramlar dizinidir. Zihindeki semantik işlem, sözcükleri anlamlarına bağlar. Günlük yaşamda, sözcükleri semantik bellekten geri getirip, anlamsal çözümlemeler yaparak kullanılmaktadır. Sol hemisferin daha çok semantik süreçler için, sağ hemisferin ise episodik bellek için özelleştiğini belirtilmektedir. Bu nedenle sol hemisfer beyin hasarı olan bireyler semantik bilgiye ulaşmada güçlük çekmektedirler.

Amaç: Akut dönem sol hemisfer beyin hasarlı, hemorajik tip inmeli bireylerin semantik ilişkilendirme düzeylerini belirlemek ve semantik ilişkilendirme becerilerine etki edebilecek yaş, eğitim, bilişsel düzey ve bağımsızlık düzeylerinin etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Sol hemisfer beyin hasarlı, hemorajik tip inmesi olan ve akut dönemdeki katılımcılar ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Ortalama yaşı 61.938 ± 9.903 olan 20 katılımcı (13 erkek, 7 kadın) çalışmaya dahil edilmiştir. Semantik ilişkilendirme değerlendirmesi için Piramit ve Palmiye Testi (PPT) Türkçe versiyonu, bağımsızlık değerlendirmesi için Barthel indeksi (BI), bilişsel düzey değerlendirmesi için Standardize Mini Mental Test (MMT) uygulanmıştır. PPT sonuçları ile hastaların yaş, eğitim, BI, MMT alt bölümleri ve toplam puanı ilişkisi için korelasyon testi yapılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların ortalama puanları PPT'de 35.813 ± 9.389, MMT'de 22.188 ± 4.475 ve BI'da 56.875 ± 21.747 olarak bulunmuştur. PPT sonuçları ile diğer uygulanan testlerin korelasyonu incelendiğinde sadece MMT oryantasyon ($r = 0.62112$, $p = 0.01023$) ve MMT bellek ($r = 0.512$, $p = 0.04261$) alt bölümleri arasında orta derecede istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır.

Sonuçlar: Bu çalışmada sol hemisfer beyin hasarlı inmeli bireylerin semantik bellek becerilerinde, genel bilişsel ve bağımsızlık düzeylerinde etkilenim gözlenmiştir. Bu durum inmeli bireylerde sadece fiziksel bulgular üzerine değil aynı zamanda genel bilişsel ve semantik bellek gibi özelleşmiş bilişsel becerilerin akut dönemden itibaren değerlendirilip desteklenmesi gerektiği göstermiştir. Ayrıca bu çalışmada, sol hemisfer beyin hasarlı inmeli bireyler için çok önemli olan semantik bellek becerilerinin kişilerin oryantasyon ve hatırlama becerileri düştükçe kötüleştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: semantik bellek, semantik ilişkilendirme, bilişsel, inme, bağımsızlık, sol hemisfer

65 Yaş ve Üzeri Bireylerde Disfaji Risk Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliği.

Aynur İkra Demir, Mesude Köksal, Ayşegül Yılmaz

Giriş: Yaşlı bireylerde yaşlanmaya bağlı olarak yutma fonksiyonu etkilenmekte ve disfaji görülme sıklığı artmaktadır. Yutma bozukluğunun yaşlı bireylerin bağımsızlığını ve yaşam kalitesini etkileyen geriatrik sendrom olarak kabul edilmesi oluşabilecek risklerin değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ülkemizde yaşlanmaya bağlı görülen disfajinin ortaya konmasını sağlayacak değerlendirme aracı bulunmamaktadır. Literatürde yaşlı bireyler için disfaji riskini değerlendirmeyi amaçlayan DRAS ölçeği bulunmaktadır. Bu amaçla DRAS'ın Türkçeye uyarlaması yapılmış, geçerliği-güvenirliği incelenmiştir.

Yöntem: Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel desen ve rastlantısal tabakalı örneklem seçme yöntemi kullanılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmasında çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmış ve 3 uzman dil ve konuşma terapistinin cevaplarına göre KGİ hesaplanmıştır (KGİ>0,80). Uyarlaması yapılıp DRAS-TR adını alan ölçek 170 kişiye uygulanmıştır. Katılımcılara disfaji risk değerlendirme anketi ve demografik bilgi formu uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlik-güvenirlik analizlerinin yapılması için sırasıyla madde analizi, güvenirlik analizi, açıklayıcı faktör analizi, DFA analizi yapılmıştır. Test-tekrar test için grubun rastgele %20'sine ölçek yeniden uygulanmış, paralel form için grubun rastegele %20'sine korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: Maddeler arası ilişki <0,30 olduğundan madde çıkarımı yapılmamıştır. İç tutarlılığı Cronbach's Alpha güvenirlik analizi 0.919 değeriyle yüksek düzeydedir. Ölçek maddeleriyle ortalama puan arasındaki ilişkiler 0.463-0.800 ile anlamlıdır ($p<0.01$). KMO değeri >60 ve Barlett küresellik testi %99 güven düzeyinde anlamlı bulunduğundan ($p<0.01$), araştırma sonucunda örneklem sayısının faktör analizine uygunluğu yeterlidir. Ölçeğin DFA sonuçlarının, uyum kriterlerinin istenilen seviyede çıkmamasıyla modifikasyon yapılmış, t değerleri ise p<,01 düzeyinde anlamlı ve bütün değerleri >2,58'dir. DFA sonucu ile uyum kriterleri kabul edilebilir uyumdadır. Bu bulgularla açıklanan faktör yapısı doğrulanmıştır. CR ve AVE değeri eşik değerinin üzerinde belirlendiğinden ölçüm modelinin güvenilirliği ve yakınsama geçerliliği sağlanmıştır. Uyarlanan ölçekle test tekrar testi arasında 0.965'lik yüksek düzeyde, eş değer ölçekte ise 0.855'lik yüksek düzeyde bulunarak ölçeğin zamana bağlı değişimi bulunmayıp paralel formlarla benzerlik düzeyi yüksektir. Test sonucunda 170 katılımcıdan 109'u yutma bozukluğu açısından riskli grupta bulunmuştur.

Sonuç: DRAS-TR ölçeği yaşlı bireylerde disfaji riskinin değerlendirilmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, Güvenirlik, DRAS, DRAS-TR, Yaşlı bireylerde yutma, Disfaji, Uyarlama.

3-5 Yaş Arası Disleksi Risk Grubu Çocukların Yazı Farkındalığı Becerilerinin Ev Ortamında Desteklenmesi

Halide Elif Pamuk, Medine Dudu, Şevval Fidan, Zilan Kurhan Nazmiye Evra Günhan Şenol

GİRİŞ

Okul öncesi dönemde dil gelişimindeki ve ön okuryazarlık becerilerindeki gecikmeler, sonrasında ortaya çıkacak okuma bozukluklarının ön işaretçilerindendir. Dislekside erken ve koruyucu müdahalelerin oldukça etkili olduğu bilinmektedir (Moats, 2009). Disleksinin etiyolojisi incelendiğinde güçlü genetik temellere sahip olduğu görülmektedir. Beyindeki bağlantı hatalarının genetik programlamada oluşan sorunlardan kaynaklandığı varsayılmaktadır. Bir çocukta disleksi görülme ihtimali %5-6 iken, disleksili bir bireyin kardeşinde veya çocuğunda disleksi görülme ihtimali %40 düzeyindedir. Risk grubundaki çocukların, okul öncesi dönemde destek alamadığı takdirde, okuryazarlık sürecinde zorluk yaşama ihtimali bulunmaktadır. (Vlachos ve arkadaşları, 2013)

ARAŞTIRMANIN AMACI

Risk grubundaki çocuklarda erken müdahalenin etkilerinin incelendiği çalışmalar literatürde az sayıda bulunmaktadır (Duff et.al., 2000) Türkiye'de ise bu tür çalışmalara rastlanmamaktadır. Erken okuryazarlık becerilerinin alt alanlarından biri yazı farkındalığı becerisidir ve ev ortamında bu becerilerinin desteklenmesinde ebeveyn/çocuk etkileşimi söz konusudur (Irish, 2016). Bu araştırmada ebeveyn desteğiyle okul öncesinde disleksi risk grubundaki çocukların yazı farkındalığı becerilerinin arttırılması amaçlanmıştır. Erken müdahaleyle risk grubundaki çocukları, okuryazarlığa hazırlayarak akademik başarısızlıkları önlemek, çocukları akranlarına yetiştirmek hedeflenmiştir. Bu çerçevede "disleksi risk grubundaki çocukların yazı farkındalığı becerilerinin ev ortamında desteklenmesiyle yazı farkındalığı becerilerinin gelişmesi arasında pozitif korelasyon vardır" hipotezini ölçmek hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Katılımcıların yazı farkındalığını değerlendirilmesinde Şimşek Çetin ve Alisinanoğlu'nun (2013) okul öncesindeki çocukların yazı kavramlarını değerlendirmede geçerli ve güvenilirliği yapılan "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazı Farkındalığını Değerlendirme Kontrol Listesi"nden yararlanılmıştır. 6 kız ve 10 erkekten oluşan katılımcıların yazı farkındalığı becerilerinin proje öncesi ve sonrası durumu test edilmiştir. Eğitim alan ailelerin edindikleri bilgilerle çocuklara uygulanan son test puanının ilk test puanından yüksek sonuçlanması hedeflenmiştir. Veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Müdahale öncesi ve sonrası verilerin karşılaştırması bağımlı örneklem t-testi (paired-samples t-test) ile yapılmıştır. 3-5 yaş arası çocuklar tek grup gibi düşünülerek, yaşa bağlı faktörler istatistiksel modele eklenerek kontrol altına alınmıştır. Müdahale sonunda yazı farkındalığı becerilerinin arttığı görülmüştür.

BULGULAR VE SONUÇLAR

Verilerin normal dağılımına bakmak için Shapiro -Wilk testi kullanılmış, sonucunda $p > 0.1$ olup, verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Yapılan t testiyle betimsel istatistiğe ilişkin verilerin sonuçlarına bakıldığında ilk testten alınan ortalama puan 13.8 (SS=6.2), son testten alınan ortalama puan 23.7 (SS=6.9) olmuştur. Katılımcıların ilk ve son test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla t testi uygulanmıştır. Sonucunda t değerinin 7.76 olarak bulunmuştur ($t>1.96$). Dolayısıyla aralarındaki ilişkinin pozitif olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yazı farkındalığı, disleksi, erken okuryazarlık, dil gelişimi, etkileşimli okuma.

Kekeleyen, Kekemeliği İyileşen ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Mizaç, Dikkat Yanlılığı ve Yürütücü İşlev Becerileri

Gözde MALKOÇ, Mehmet Emrah CANGİ

Özet

Giriş: Kekemelik alanyazınında iyileşme ile ilgili pek çok değişken tanımlanmıştır. Güncel çalışmalar, bozukluğun iyileşmesinde bilişsel ve duygusal faktörlerin de rolü olabileceğini göstermektedir.

Amaç: Bu çalışmada kekeleyen, kekemeliği iyileşen ve tipik gelişim gösteren okul çağı çocuklarının mizaç özellikleri, dikkat yanlılığı ve yürütücü işlev fonksiyonları açısından karşılaştırılması ve bu nitelikler arasındaki uyumun incelenmesi amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve: Kekemeliğin nedenini belirlemeye yönelik sayısız araştırma vardır. Bu araştırmalara ve bu doğrultudaki kekemelik kuramlarına ya da modellerine göre kekemeliği olan bireyler, akıcı konuşan bireylere göre, dil ve konuşma becerileri, bilişsel, motor beceriler ve psikolojik faktörler açısından farklılıklar sergilediği belirtilmiştir.

Yöntem: Çalışmaya yaşları 7-11 arasında olan 36 çocuk dâhil edilmiştir. Her bir grup, yaş ve cinsiyet bakımından eşleştirilmiş 12 katılımcıdan oluşmaktadır. Grupların dikkat yanlılığını, dikkat süreçlerini ve ketleme becerilerini değerlendirmek için deneysel görev olan Görsel Nokta Yeri Belirleme Görevi (Visual Dot-probe) kullanılmıştır. Ayrıca, ebeveyn bildirimine göre katılımcıların mizaç özelliklerini değerlendirmek için Okul Çağı Çocukları İçin Mizaç Ölçeği, yürütücü işlev becerileri için ise BRIEF Yönetici İşlev Davranışlarını Derecelendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Ebeveyn bildirimine dayanan ölçümlere göre mizaç ve yürütücü işlev becerileri, gruplar arasında anlamlı farklılık sergilememektedir. Görsel Nokta Yeri Belirleme Görevi' nde noktalara verilen doğru yanıt sayılarına ve dikkat yanlılığı skorlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p>.05). Noktalara verilen tepki süreleri bakımından ise gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (F (2-33) = 4.85, p = .01, η_p^2 =.22). Bu farklılık, kekemeliği iyileşen grubun tipik gelişim gösteren gruptan anlamlı olarak artan sürelerde tepki vermesinden kaynaklanmaktadır. Son olarak, yürütücü işlev becerilerine ve mizaç özelliklerine ilişkin farklı ölçme teknikleriyle elde edilen puanlar arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

İyileşen çocukların tüm uyaran türlerinde (olumlu, tehdit içerikli, nötr) daha geç tepki vermeleri, hatadan kaçınmak için eylemlerini yavaşlatmalarıyla açıklanabilir. Böylece kekemeliğin değerlendirilmesinde ve yönetiminde akıcılığa odaklanmanın yanında, pek çok faktörle birlikte bilişsel süreçleri değerlendirilmesi yararlı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: kekemelik, iyileşme, mizaç, yürütücü işlevler, dikkat yanlılığı

YAPTIKLARIMIZ VE YAPMADIKLARIMIZ: SES SAĞLIĞINDA DİL VE KONUŞMA TERAPİSTLERİ

Mukaddes Çibik, Münevver Deniz, Özge Safiye Gün, Asude Beyza Savaş Emine Beyza Ateş, Fethiye Beyza Yazal, Cemali Kabur, Eren Balo

Giriş: Profesyonel ses kullanıcıları (PSK) işlerini yaparken, mesleklerini sürdürürken seslerini diğer bireylere göre daha sık ve yoğun kullanan bireyler olarak tanımlanabilir. PSK'da görülen yoğun ve sık ses kullanımı bu bireyleri ses bozuklukları (SB) konusunda risk grubuna sokmaktadır. Başta ses yorgunluğunun da bir türünü oluşturduğu kas gerilim disfonisi, vokal fold nodülleri, laringofarengeal reflü yoğun ses kullanımı nedeniyle PSK'da sıklıkla görülen SB arasındadır. Ses sağlığını korumak ve başta ses yorgunluğu olmak üzere SB'nın ses terapisi süreçlerini yürüten Dil ve Konuşma Terapistlerinin (DKT) kendi ses yorgunluk düzeylerini belirlemek ve terapilerinde hastalarına önerdikleri sağlıklı ses davranışlarının ne kadarını yapıp yapmadıkları araştırılmaya muhtaç bir konu olarak göze çarpmaktadır.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı sesini yoğun bir şekilde kullanan ve PSK olarak da nitelendirilen DKT'ler ile benzer yoğunlukta ses kullanım davranışları olan meslek gruplarının ses yorgunluk düzeylerini betimlemek ve karşılaştırmaktır. Ayrıca, DKT'lerin yaptıkları ses terapilerinde hastalarına önerdikleri ses hijyeni davranışlarının ne kadarını yapıp yapmadıklarının belirlenmesi de bu araştırmanın amaçları arasındadır.

Kuramsal Çerçeve: Ses yorgunluğu, çeşitli SB'nin semptomları arasındadır. Klinisyenler bunu sıklıkla uzun ses kullanımından sonra vokal yorgunluk hissi ve zayıf ses olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, ses yorgunluğu genellikle artan vokal efor ve rahatsızlık algısı, azalan perde aralığı ve esneklik, azalan ses gücü, azalan ses kalitesi kontrolü, genel olarak semptomlarda artış ve bir dinlenme süresinden sonra semptomlarda iyileşme gibi birden çok semptomla tanımlanmıştır. PSK'nın aşırı vokal taleplerinin doğası göz önüne alındığında, ses yorgunluğu semptomlarına sahip olma olasılıklarının önemli ölçüde daha yüksek olması şaşırtıcı değildir.

Yöntem: Araştırmada karşılaştırmalı ve betimsel araştırma deseni kullanılmıştır. Katılımcıların ses yorgunluk düzeyleri Ses Yorgunluğu Ölçeği ile; sağlıklı ses davranışlarını sergileyip sergilemedikleri ise oluşturulan anket ile değerlendirilmiştir. Grup içi ve gruplar arası karşılaştırmalı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Çalışmaya toplam 206 kişi katılmıştır. Katılımcıların %59'u DKT, %32'si öğretmen, kalanları ise sağlık çalışanlarıdır. Katılımcıların %88'i en çok pediatrik vakalarla çalışmaktadır. Katılımcıların %45'i ses sağlığına dikkat etmediğini bildirmiştir. Ses sağlığı için zararlı olan davranışlara baktığımızda en sık yapılan davranışlar yüksek sesle konuşmak, ses taklitleri yapmak, sık boğaz temizlemek olarak bulunmuştur. Katılımcıların %56'sı seanslara/derslere başlamadan önce ses ısıtma egzersizleri, %50'si seans aralarında ses istirahati yapmadığını bildirmiştir. Ancak katılımcıların %80'i sigara ve alkol kullanmadığını, %53'ü günde en az 2 litre su tükettiğini ve %58'i iş çıkışında sesini dinlendirdiğini bildirmiştir. Bulgular incelendiğinde DKT'lerin ses terapilerinde çalıştıkları vokal hijyen önerilerini uygulamakta zorlandığı görülmektedir. Katılımcılar bununla ilişkili olarak ses yorgunluk şikayetleri bildirmiştir. Bu semptomlar ileride oluşabilecek bir ses bozukluğunun erken göstergeleri olabilir.

ANAHTAR KELİMELER: Profesyonel ses kullanıcıları, vokal hijyen, ses yorgunluğu, ses bozuklukları, dil ve konuşma terapisti

Yoğun Bakım Hemşirelerinin Yeme ve Yutma Değerlendirmelerinin İncelenmesi

Sümeyye GÜRSES, Ayşe Nur KOÇAK

Özet

Giriş: Yutma bozukluklarına müdahalede dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) diğer sağlık personelleriyle birlikte çalışması gerekmektedir. Bengisu ve Derin (2022), hemşire ve doktorların, DKT mesleğini bildikleri ancak yutma bozukluklarındaki rol ve sorumluklarını bilmedikleri ve bu durumun DKT'ye hasta yönlendirmelerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Benzer bir şekilde Çiftçi ve ark. (2021) yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin (YBH), DKT'nin rol ve sorumluluklarına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Yoğun bakım ünitesinde (YBÜ) ise yeme ve yutma terapisi, DKT ve YBH'nin birlikte çalışması ile gerçekleşebilmektedir. Bu süreçte meslek elemanlarının birbiri hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması, hastanın doğru yönlendirilmesini etkileyebilmektedir. Bu araştırmada YBÜ'de görev alan hemşirelerin, hastalara uyguladığı yeme ve yutma değerlendirmelerinin ve DKT farkındalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya, 18 farklı şehirden 43 YBH (35K, 8E) katılmıştır. Genel tarama modeli kullanılarak yürütülen çalışmada, katılımcıların YBÜ'de yeme ve yutma bozukluklarına yönelik sundukları hizmetin değerlendirilebilmesi adına alanyazın taranarak (Groher, 1997; Persenius ve ark. 2006; Bengisu ve Ayyıldız, 2020) "Yoğun Bakım Hemşirelerinin Yutma Değerlendirmelerinin İncelenmesi Anketi" hazırlanmıştır. Hazırlanan anket, 30 soru ve üç ayrı bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm demografik bilgileri (cinsiyet, eğitim, mesleki deneyim süresi, vb.), ikinci bölüm yutma bozukluklarına yönelik prosedürleri (hastaya sunulan kıvam kararına ilişkin sorular vb.) ve üçüncü bölüm ise DKT mesleğine yönelik farkındalık sorularını (DKT'nin mesleki rolü, vb.) içermektedir.

Bulgular: Katılımcıların %55,8'inin değerlendirme kapsamında bir prosedürü bulunurken, %44,2'sinin prosedürü bulunmamaktadır. Prosedürü olan YBH'lerinin ise yutma değerlendirmesinde, %23,8'i "Nütrisyon Formu", %9,5'i "Total Parenteral Nutrisyon" uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Ancak hiçbir katılımcının DKT değerlendirmesine yönelik bir prosedür belirtmediği görülmüştür. Yutma değerlendirmesi sürecinde katılımcıların %19'u değişken besin rejimlerini denediklerini ve ek olarak sadece %9,5'i aspirasyonu yutma kriteri olarak aldığını ifade etmiştir. Katılımcıların, %62,8'i (n = 27) DKT mesleğini, %72,1'i (n = 31) DKT'nin yeme ve yutma süreçlerini değerlendirebildiğini ve %69,8'i (n = 30) ise DKT'nin yutma alanındaki terapi rolünü bilmediğini ifade etmektedir. Yutma değerlendirme prosedürlerinde DKT'lerin dahil olmaması bu durumu destekler niteliktedir. Bu veriye benzer olarak katılımcıların yalnızca %7'si yutma değerlendirmesinde DKT'ye ihtiyaç olduğunu düşünmektedir.

Sonuç: YBH'nin DKT'ye ilişkin mesleki farkındalıklarının çok az olduğu görülmektedir. Bu durumun YB'de tedavi gören hastaların, gerekli yönlendirmeler açısından terapi süreçlerinin aksayabileceği ve terapi süreçlerindeki verimliliğin etkilenebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: yoğun bakım hemşiresi, yutma değerlendirmesi, yutma bozuklukları, dil ve konuşma terapisti farkındalık

YOUTUBE ORTAMINDA OTİZM İLE İLGİLİ VİDEOLARIN DİL VE KONUŞMA TERAPİSTİ BAKIŞ AÇISIYLA İNCELENMESİ

Ayşe Nur Koçak , Aylin Başaran , Mehmet Emrah Cangi

Giriş: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal iletişim kurma zorluğuyla da ilişkilendirilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Bu bozukluk hakkında bilgi almak isteyen bireyler basılı veya online kaynaklardan yararlanabilmektedir. Online platformlar, kimin paylaşım yaptığı ve içerik denetlenmeksizin, herkes için bilgi paylaşımına açıktır. Bu platformlardan biri de Youtube'dur. YouTube, pek çok içerik gibi, OSB hakkındaki videoların da yüklenmesine ve bireylerin tek bir yerden zahmetsizce bilgiye erişmelerine olanak sağlar. Ancak bu videolar profesyonel olmayan kişiler tarafından yüklenebilmekte ve sınırlı ya da doğru olmayan bilgiler barındıran içeriğe sahip olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, OSB ile ilgili Türkçe videoların bilgi kalitesinin, doğruluğunun ve izleyiciler açısından yarar düzeyinin dil ve konuşma terapisti bakış açısıyla incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmada, 28 Kasım 2021 tarihinde yeni oluşturulan bir YouTube hesabında arama çubuğuna "otizm" yazılarak bulunan Türkçe içerikli ilk 60 video incelenmiştir. Bu videolardan 33'ü çalışma kriterlerini (örn., süre, yeterli beğeni sayısı) karşılamadığından dolayı, 27'si çalışmaya dahil edilmiştir. Videoların içeriklerine ilişkin bilgiler (örn., bilgi türü, kalite, doğruluk) araştırmacılar tarafından hazırlanan Likert tipi bir formla incelenmiştir. Değerlendirici 1 ve Değerlendirici 2'nin tüm puanlamaları arasında anlamlı, pozitif yönlü, yüksek düzeyde bir uyum bulunmaktadır (r=-,83; p < ,01).

Bulgular: Videoların dahil olduğu bilgi türü ve değerlendiricilerin puanları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir uyum bulunmaktadır (κ =,592; p<,01). Değerlendiricilerin puanlamaları ile beğeni sayısı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (r'ler ≥ -,443; p <,05). Bu doğrultuda izlenme sayısı arttıkça Değerlendirici 2'nin verdiği puanlar azaldığı görülmüştür (r=-,406; p<,05). Değerlendiricilerin puanları azaldıkça, videonun popülaritesini belirleyen bileşenlerin (beğeni sayısı ve izlenme sayısı) arttığı görülmüştür. Bu durumla ilişkili olarak, değerlendiriciler videoların içeriklerinin sadece %33,3'üne (n=9) "yüksek düzeyde yararlı" olarak puan vermiştir.

Sonuç: YouTube ortamında otizm ile ilgili sunulan içerik, genel olarak ele alındığında, mevcut bilgilerin yeterli olmadığı ve bu bilgilerin kalitesi ve yararına ilişkin topluma yönelik bilgilendirici çalışmaların önemi ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: otizm, video kaynağı incelenmesi, içerik doğruluğunun incelenmesi, YouTube, dil ve konuşma terapisti

Terapiye Dirençli Bir Fonksiyonel Afoni Vakasının Terapi Süreci

Zehra Yılmaz Eksen, Zeynep Alkan

Giriş

Fonksiyonel afonide bazen aniden bazen de yavaş yavaş gelişen ses kaybı başlıca sorundur. Fonksiyonel afonisi olan bireyler hem yüz yüze konuşurken fısıltı ile iletişim kurmak zorunda kalmaktan hem de yeterince anlaşılamamaktan yakınırlar. Bu ses kaybında normal konuşmanın ritmi ve prozodisi bozulmayıp öksürme, esneme ve iç çekme ile normal fonasyon gerçekleştirilebilir. Fonksiyonel afonili bireyler kendilerini strese sokan durumlardan uzaklaştığında seslerinde düzelmelerin olduğu görülse de ses terapisine ihtiyaç duymaktadırlar. Fonksiyonel afoni her ne kadar stresle daha çok ilişkilendirilse de grip gibi enfeksiyonlar sonrasında da görülebilmektedir. Ortaya çıktıktan sonra kişinin günlük hayatındaki iletişim becerilerini olumsuz yönde etkileyen afonik durumu ortadan kaldıran dil ve konuşma terapileri bu durumla baş etmede elzemdir. Fonksiyonel afoninin, anksiyete ve depresyon tarafından tetiklenmesi durumunda ise ses terapisi sonrasında psikiyatrik destek alınması önerilmektedir.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada fonksiyonel afoni tanılı bir bireyin terapi ve iyileşme sürecinin sunulması amaçlanmıştır. Fonksiyonel afonili bireyin ses bozukluğu değerlendirilerek terapisi planlanmış ve seste düzelme sağlanarak tamamlanmıştır.

Kuramsal Çerçev: Kolbrunner ve ark. (2020) fonksiyonel afoninin genel popülasyonda %0,4 düzeyinde görüldüğünü belirtseler de fonksiyonel afonin terapi sonrası tekrarlama riski bulunmaktadır. Araştırmalarda solunum ve fonasyon mekanizmalarındaki sorunlardan bahsedilmekte öksürme ve boğaz temizlemenin korunduğu, konuşma ve şarkı söyleme sırasında ise fısıltı ile fonasyonun gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Ancak larengeal muayenede herhangi bir yapısal sorundan bahsedilmemektedir (Maniecka-Aleksandrowiczve ark. 2006). Fonksiyonel afonide psikolojik faktörlerin de önemli olduğu bilinmektedir. Afoni ve fonksiyonel ses bozukluğu için etkili tedavi yöntemleri mevcut olmasına rağmen, sonradan tekrarlamayı önlemede başarılı olan tekniklerin sınırlı olduğu belirtilmiştir. Psikolojik faktörlerin dikkate alınması gerektiğini savunan çalışmaların (Sinkiewicz ve ark. 2013) yanı sıra bireyi bu zor afonik durumdan kurtaracak ses terapilerinin uygulanması önemlidir. Terapide habitüel olarak çıkartılabilen seslerden yola çıkarak şarkı söyleyerek konuşmaya geçişin ve genelleme çalışmalarının normal ses kazanımında önemi büyüktür.

Yöntem: Fonksiyonel afonisi olan bireyin, uygulanan kanıta dayalı ses terapisi tekniği sonucu elde ettiği gelişme betimsel olarak tanımlanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Fonksiyonel afonik bireyle ilk görüşmede algısal ses değerlendirmesi yapılmıştır. Larengeal muayenesinde larenksi yukarıda olup diğer yapılar normal olarak değerlendirilmiştir. Yapılan vejetatif fonasyon üretim denemelerinde başarılı olan danışanın sözcük düzeyine geçemediği görülerek farklı şarkı söyleme yoluyla sözcük ve cümle üretimi düzeyine geçişi sağlanmıştır. Daha sonra spontan konuşmada da fonasyon normal düzeyde genellenmiştir. Yapılan son değerlendirmede maksimum fonasyon süresi 15 saniyeye çıkmış olup sesle ilgili yaşam kalitesi ölçeğinden alınan ilk puan 40 iken terapi sonrası 0 puana düşmüştür. Ses Handikap Ölçeğinden alınan puan ise 36'dan 0 puana düşmüştür. Ayrıca psikiyatrik destek için yönlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fonksiyonel Ses Bozukluğu, Fonksiyonel Afoni, Psikojenik Ses Bozuklukları, Vokal Kord Hastalıkları